

GÜNƏŞ HƏMİŞƏ ŞƏRQDƏN ÇIXIB, QƏRBDƏ BATIB

Azərbaycan ədəbiyyatının çiçəkləmə dövrüdür. Bəlkə də bu millətin mövcudluğundan heç vaxt indiki qədər insan qələmə sarılmayıb. Üç yüzdən çox nəzm, yüzdən çox nəsr yazan var. Tarixi araşdıranlar, nəsil şəcərəsi yazdıranlar, köhnə yurd yerlərinin şərəfinə kitab bağladanlar onlardır. Di gəl ki, şah mövzular adama gəl-gəl deyir, amma onlara yaxın duran yoxdur.

Əlbəttə ki, “ədəbiyyat siyasətdən kənardır”, deyiblər. Heç vaxt şair-yazıcının əlindəki qələmi alıb sındırmayıblar, yaza bildiklərinə qadağa qoymayıblar, sadəcə məsləhət, tövsiyyə veriblər. “Şair adamsan, get güldən, bülbüldən yaz, təbiəti tərənnüm elə, sevgini, məhəbbəti, eşqi asimana qaldır”, deyiblər.

Nəsə...

Bu il ölkə üzrə möhtəşəm bir ildir. Orta məktəbin altıncı sinifində oxuyan sevinciklərdən tutmuş doxsan yaşında əlində qələmi tutub saxlaya bilməyən mevinciklərə kimi hamı ondan yazmağa, yazdığını gözə soxmağa çalışır. Tutuquşu kimi bir-birinin dediklərini təkrarlamaqla deyil, görək obrazı yarada biləsən. Bəyem siz onun müasiri deyilsiniz? Yoxsa obraz yaratmağın nə olduğunu bilmirsiniz? Elə isə yazdıqlarınızı göyə qaldırıb döşünüzdə döyməyiniz nədəndir?

Bu, böyük bir problemdir. İnsanlar kiçik mövzulara cumurlar. Böyük mövzulardan siçan pişikdən qorxan kimi qorxurlar. Birdən kimsə düz başa düşməz, “siyasətə qarışırsan” deyər, başımı ağrıdır. “Ağrımaz başıma niyə dəsmal bağlayım ki?”

Məişət mövzuları, qızın anasına, xalasına, bibisinə qarşı üsyanı, oğlanın atasına, əmisinə, dayısına qarşı aqressiyası nədən xəbər verir? Türk seriyallarının fraqmentləri hekayə janrını əvəzləyib. Kim ordan nəsə yazıb paylaşırsa, adına hekayə deyir.

Təhsilimizə də əl qoyublar. Texniki Universitetin yan girişində “Bilişim vadisi” lövhəsi asılıb. Hələlik insanların gözü öyrəşsin deyə yandan asıblar. Bir söz deyən olmasa, qarşısından da asacaqlar.

Deyirəm, bəlkə Azərbaycanı Türkiyənin bir əyalətinə çevirmək istəyirlər, xəbərimiz yoxdur?!

Onun obrazının yaradılmasına böyük ehtiyac duyulur. Heyf ki, ana dilimizin, təhsilimizin keşiyində duran adamın obrazını yaratmağa indi yaman qorxurlar. Küləyin hardan əsəcəyini gözləyirlər. Unudurlar ki, şimaldan günəş doğmaz. Günəş həmişə Şərqdən çıxıb, Qərbdə batıb.

**Böyük hörmət və ehtiramla:
Əli BƏY AZƏRİ,
baş redaktor**

XƏZAN

Ədəbi-bədii jurnal
C8, N5, 2023
May - iyun, 2023

Baş REDAKTOR:
Əli BƏY AZƏRİ

Redaksiya heyəti:

Şahməmməd Dağlaroğlu, Xaliq Azadi, Məhəmməd Əli, Rəşid Bərgüşadlı, Dəmət Salmanoğlu, Budaq Təhməz, Hafiz Əlimərdanlı, Təranə Dəmir, Minarə Sığnaq, Ələsgər Talıboğlu, Vaqif Osmanov, Zaur Ustac, Əyyub Türkey, Elvin İntiqamoğlu, Gülnarə İsrail

Baş redaktorun MÜAVİNİ:
Ramiz İSMAYIL
Dizayner: **Veys ƏLİYEV**

Redaksiyanın ünvanı:

Bakı şəhəri, Mətbuat prospekti,
529-cu məhəllə, “Azərbaycan” nəşriyyatı

Əlaqə telefonları: (070) 575 03 99

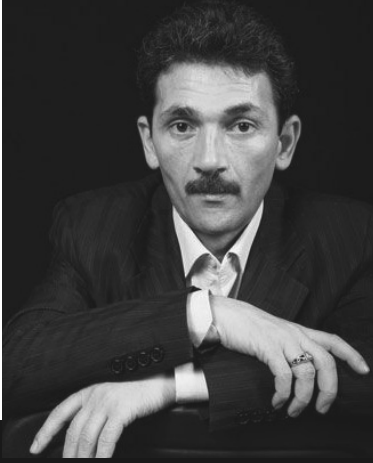
Email ünvanı: xezan23@mail.ru,
5750399a@mail.ru

Çapa imzalanıb: 10 iyun 2023-cü il
Ədliyyə Nazirliyində 15 yanvar 2016-cı ildə
qeydə alınmışdır: 5331

Jurnal aylıqdır.

Materiallar elektron variantında,
yaxud diskdə və on dörd şriflə printerdən
çıxmış çap variantında (bir nömrə üçün) poeziya
və publisistika beş, nəsr on səhifədən çox
olmamaq şərtilə qəbul olunur.

JURNALI Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin
“Bayatı” və KİTABEVİM.AZ kitab
mağazalarından əldə edə bilərsiniz.

*Dostlar düşmən kimi durdu qəsdimə,
Buz da ərimədi mənim istimə,
Ocaqdan bir kösöv düşdü üstümə,
Alışa-alışa söndüm, ay Allah!*

SƏBUHİ RƏHİMLİ

BİLMƏDİM

Bu gecə güzgüdə özümə baxdım,
Özümü tanıya bilmədim, Allah!
Bu ömür yolunda, sınaq yolunda,
Bəxtimi sınağa bilmədim, Allah!

Məni dar ayaqda qoyub getdilər,
Qeybə çəkildilər, gözdən itdilər,
İşimə yüz cürə hiylə etdilər,
Birini qınaya bilmədim, Allah!

Tale dolanbacı ruhumu yordu,
Qohumlar, doğmalar min yara vurdu,
Dərd yüküm dağların başında durdu,
Dərdimi sanaya bilmədim, Allah!

BİR DƏ BU DÜNYAYA GƏLMƏYƏCƏYƏM

Bu fani dünyada bilirəm ki, mən
Yenidən yaşayıb ölməyəcəyəm.
Bəşər günahını silirəm ki, mən
Bir də bu dünyaya gəlməyəcəyəm.

Sevgi çuvalında dərd daşımışam,
Yaramın kökünü hey qaşımışam.
Məncə kifayətdir, çox yaşamışam,
Bir də bu dünyaya gəlməyəcəyəm.

Bu dünya insana şirin olmadı,
Nə ata, nə ana şirin olmadı,
O boyda Mövlana şirin olmadı,
Bir də bu dünyaya gəlməyəcəyəm.

Əlçatmaz dağlarım yox oldu, öldü,
İçimdə çox sevgi boğuldu, öldü,
Çox arzu, çox istək doğuldu, öldü,
Bir də bu dünyaya gəlməyəcəyəm.

Fatehlər qılıncla qazdı dünyanı,
Şairlər qələmlə yazdı dünyanı,
Hər gələn bir cürə pozdu dünyanı,
Bir də bu dünyaya gəlməyəcəyəm.

Çox keçdim həsrətdən, dərddən, qoradan,
Yeganə ümidim oldu Yaradan.
Canımı qurtarıb getsəm buradan,
Bir də bu dünyaya gəlməyəcəyəm.

GİLEY

Haqsızlıq önündə hamı susurdu,
Mən susa bilmədim, dindim, ay Allah!
Elimə-obama divan tutdular,
Yaman günə qaldı kəndim, ay Allah!

Dərd məni izlədi həyatım boyu,
Matəmə tuş gəldim, görmədim toyu,
Elə kükrədi ki, çayların suyu,
Qalmaqda salamat bəndim, ay Allah!

Dostlar düşmən kimi durdu qəsdimə,
Buz da ərimədi mənim istimə,
Ocaqdan bir kösöv düşdü üstümə,
Alışa-alışa söndüm, ay Allah!

Dünənə boylanıb fikrə dalmamış,
Sevgi qopuzunda hava çalmamış,
Sevincdən, nəşədən ilham almamış,
Qapqara torpağa döndüm, ay Allah!

BU GECƏ VAXTI

Daha çatıb son nəfəsim,
Yoxdu mənim birçə kəsım.
Qardaşıma çatmaz səsim,
Hayım da bu gecə vaxtı.

Doğmalarım mənə yaddı,
Qazandığım quru addı,
Şəkər saldım, acı daddı,
Çayım da bu gecə vaxtı.

Qüvvətim yox, heyim yoxdu,
Tütəyim yox, neyim yoxdu,
Dərddən başqa şeyim yoxdu
Payım da bu gecə vaxtı.

Əkdiyim gül qalan deyil,
Mənə məlhəm olan deyil,
Sevgilim saç yolun deyil,
Vayım da bu gecə vaxtı.

Taleyim zindana döndü,
Göz yaşlarım qana döndü.
Qarlı zimistana döndü,
Yayım da bu gecə vaxtı.

İMDAD

Oturmuşam mağarada,
Günəşimdir şam işığı.
Divardakı çapıq daşlar,
Otağımın yaraşığı.

Nə səs gəlir, nə küy gəlir,
Daş stulda oturmuşam.
Ömrümün hər saatını,
Qaranlıqda ötürmüşəm.

Nə yanıma gələnəm var,
Nə halımı soran kəsim,
Gözüm görmür, dilim dinmir,
Boğazımda son nəfəsim.

Hardasan, ay atam-anam,
Hardasan, vəfalı bacım?
Tezcə gəlin, qardaşlarım,
Qoy tükənsin ağrı-acım.

Axırını şamdı, yanır,
O sönsə, mən söncəyəm.
Bircə saat geciksəniz,
Mən torpağa dönəcəyəm.

GÖRMÜŞƏM

Dinlə məni, məni sevən,
Yuxumda ah-vay görmüşəm.
İsti külək, sərin yağış,
Təzə çıxan Ay görmüşəm.

Biri dərd göndərüb mənə,
Biri çiçək dərib mənə,
Biri həsrət verib mənə -
Hərədən bir pay görmüşəm.

Yel vurmağa bənizim yox,
Dərd yükümə tərəzim yox,
Yaxınım yox, əzizim yox,
Dost-tanışı zay görmüşəm.

Pərvanələr yanmır şama,
Səbuhi gəlmir ilhama,
Sinəmdən qan dama-dama,
Ox görmüşəm, yay görmüşəm.

QAPI

Bu qapını bağlayan kim,
Bu qapını açan kimdi?!
Zülmətə tuş olan kimdi?!
Zülmətə nur saçan kimdi?!

Bu qapının arxasında,
Hərəkətsiz qalan mənəm.
Gülüş hakim kəsildəndə,
Bulud kimi dolan mənəm.

Qapıları döyənəm yox,
Qıfıl-açar pas bağlayır,
Zəng vuran da yoxdu mənə,
Telefon dərddən ağlayır.

Həsrət qaldım işıltıya,
Ömrümə nur saçılmadı.
Son nəfəsi yaxaladım,
Bu qapılar açılmadı...

ŞAİR ÖMRÜ SÜRMƏMİŞƏM

Zülmətdən bina tikmişəm,
Kədərdən barı çəkmişəm,
Həsrətdən ağac əkməmişəm,
Xoş məqamlar görməmişəm.

Duyğularım kar olubdu,
Taleyim tar-mar olubdu,
Uşaqlığı xar olubdu,
Ana saçı hörməmişəm.

Yıxılanı yıxmamışam,
Lovğalanıb baxmamışam.
Sal dağlara çıxmamışam,
Şehli lalə dərməmişəm.

Söz qalmayıb yaddaşımda,
Gün görmədim bu yaşımda,
Mısrallar itib başımda,
Şair ömrü sürməmişəm.

YUXUMU YOZAN NƏNƏM

Su görmüşdüm yuxuda,
Nənəm yuxumu yozdu.
Dedi, a göyərçinim,
Su bahardı, su yazdı.

Qan görəndə yuxuda,
Nənəm gözümə baxdı.
Dedi ki, qan sevinədi,
Kiməsə qovuşmaqdı.

İlan gördüm yuxuda,
Nənəm yaman yoruldu.
Dedi, mənim bir dənəm,
İlan xeyirli yoldu.

Ölüm gördüm yuxuda,
Nənəmin gözü doldu.
İkicə gün keçməmiş,
Ruhsuz bir bədən oldu.

ƏHVAL

Hər tərifini şöhrət bildim,
Hər salamı hörmət bildim.
İçdiyimi şərbət bildim -
Dil yandıran zəhər oldu,
Əhvalım birtəhər oldu.

Bildiyimi sırr saxladım,
Gah sevindim, gah ağladım.
Səadətə bel bağladım -
Mənə qalan kədər oldu,
Əhvalım birtəhər oldu.

Güman etdim qalan izdir,
Söz verənin sözü sözdür.
At mindim ki, yolum düzdür -
At çevrilib yəhər oldu,
Əhvalım birtəhər oldu.

Əlsizlərə əl yetirdim,
Hər gün bir barmaq itirdim.
Zülmətə işıq gətirdim -
Çox gecikdim... səhər oldu,
Əhvalım birtəhər oldu.

ŞAHMƏMMƏD DAĞLAROĞLU

Şirin arzularla...

Hüsnünlə rəssamı çaşdırmaqdasan,
Rəng seçə bilməyir yanağına xas.
Şair "can" sözünü desə də asan,
Hazırdı can verə, olmaqçün xilas.

Sənə bu gözəllik hədiyyə Haqdan,
Görən ayağında ölmək istəyir.
Dünyanın ən yoxsul oğlanı bu an,
Həyatı səninlə bölmək istəyir.

Açılan çiçəklər eləcə qalmaz,
Ömrün baharından keçid var qışa.
Naz satan, ruh verən gözəl can almaz,
Kaş əsir düşəydim o şux baxışa.

İnsafın tən olsa o gözəlliyə,
Gülüşün canımı üzməzdə bunca.
Şirin arzularla: Mənim sən, - deyə,
Şairlik elədim sənizə doyunca.

24 mart 2023-cü il

İlk bahardır...

Dünya böyük, təklər çətin bacara,
Gəl, birləşək, kainatı bir qucaq.
Ürəyimə dedim: - layiq bac ara -
Ünvanına gül göndərdim bir qucaq...

Yaraşmaz ki, yerdə durub dan Yeri,
Dərk anımdan meylim yalnız Haqqadı.
Zülmət qaçır, gülməkdədir dan yeri,
Şükr edirəm, dilimdədir Haqq adı.

İlk bahardır, gəlin köçür alçalar,
Zoğalların donu yenə sarıdı.

Həyat rəmzi - yanağında al çalar,
Vurulduğum üzüm mənə sarıdı.

Anlamadım, bu nə sayaq baxışdı,
O baxdıqca gözüm, könlüm qanadı.
Qismətimiz, eşqimizmi baxışdı,
Yorulduğumu bəxtin qoşa qanadı?

Bizdən ötrü iki rəng var - ağ, qara,
Yer üzündə hamı qonaq, gəlmədi.
Göz yaşlarım al töküldü ağ qara,
Eh, nə olsun, mənə rəhmin gəlmədi.

Qəlb açmadım, sirr vermədim yetənə,
Qarşılıdım qəm içində bu yazı.
Şükür olsun Haqdan mənə yetənə,
Az deyil ki, qənimətdir bu yazı.

26 mart 2023-cü il

Məni sevənlər anlayar...

Söz tapa bilmirəm səni vəsf edim,
Yaradan lal edir önündə məni.
Bir başqa yer varsa, əmr elə, gedim,
Saymadın bu əziz günündə məni.

Daşlar da sevinir gələndə bahar,
Bəs sənün ürəyin daş oldu nədən?
Sabahki xoş günə ümidinmi var?
Əfsus, dönən deyil ömürdən gedən.

Yox, elə zənn etmə, sənə möhtacam,
Bağçamda səniz də güllər açacaq.
Yemirəm, içmirəm, başqa cür acam -
Eh! Məni sevənlər anlayar ancaq...

20 mart 2023-cü il

Bir şəkillə üz-üzə

Daraq ola tellərində əllərim,
Kaman qaşın məni hər gün oxlaya.
Baxışını görüb açə güllərim,
Sevən ruhum səni gültək qoxlaya.

Gözlərinin aynasında görünəm,
Adım hər gün dodağında səslənə.
Körpə kimi saf sevdana bürünəm,
Sənə eşqim ürəyində bəslənə.

Sanki hələ qoxlanmamış çiçəksən,
Öpülməyib nə dodağın, nə üzün.
Məndən ötrü göydən enmiş mələksən,
Sən olmasan, boş sanaram yer üzün.

Surətini süzüb şeir yazıram,
Sən də mənə sevə-sevə baxırsan.
Uç, gəl, - desən, quş olmağa hazıram,
Nəgmə olub ürəyimə axırsan.

Alqış sənə, mənim ilham pərimdən,
Haqq nur verə o çöhrəyə, o gözə.
Uzaqdasan, amma ümid yerimsən -
Sevə-sevə, dayanmışıq göz-gözə.

18 mart 2023-cü il

Bilmədin

Gələcəm söylədin, inandım sənə,
Çiçəklər əlimdə soldu, bilmədin.
Unutdun nə idi son andım sənə,
Yaralı tərəfim soldu, bilmədin.

Qəhər boğdu məni, gözümdən daman,
Üzümü yandıran yağdı, bilmədin.
Yazın gur yağışı gəlməmiş duman,
Mənim gözlərimdən yağdı, bilmədin.

Eniş-yoxuşludur saf eşqin yolu,
Öndə var uçurum, dərə bilmədin.
Dörd yanın bağçadır, gül ilə dolu,
Mənsiz bircəciyin dərə bilmədin.

Mən sənə xətrinə atıldım oda,
Sən mənim qayğıma qala bilmədin.
Sən mənim baş tacım, varım dünyada,
Mənəm önündəki qala, bilmədin.

Adımmı çətindir, almırsan dilə,
Eh, nədən dönmüşəm yada, bilmədin.

Sənsiz günü, ayı çevirdim ilə,
Ya bilib dinmədin, ya da, bilmədin.

12 mart 2023-cü il

Bilmirəm

Küsmə, sevdüyindən küsərmi adam?
Küssən, bir qədər də artacaq qadam.
Sənə vurulandan özümə yadam,
Bu necə sevgidir, bilə bilmirəm?

Sevənin göz yaşını tökülməlidir,
Ürəyi yüz yerdən sökülməlidir.
Bu yaşda o sevda, çox gülməlidir,
Əfsus, öz-özümə gülə bilmirəm.

Baxışın, gülüşün dünyaya əvəz,
Deyə də bilmirəm: çəkil, gendə göz.
Ürək parçalanar, sevgi bölünməz.
Nə onu, nə bunu bölə bilmirəm.

Sevgi var, bu dünya boş qalmayacaq,
Sevdikcə başımda huş qalmayacaq.
Mən ölsəm, gözümdə yaş qalmayacaq,
Ölmək istəsəm də, öl bilmirəm.

11 mart 2023-cü il

Nə biləcək

Sevgi nə olduğun sən məndən soruş,
Kim verdi, kim aldı, gül nə biləcək?
Gəzdirməz özüylə biganələr huş -
Dərd sıxsaxsa, ağlama, gül, nə biləcək?

Yaşayan çəkirsə dünya əzabın -
Gələn başa gəlir, yaş nə biləcək?
Yumulub tökməkdə gözlər güləbin,
Gedən göz nurudur, yaş nə biləcək?

“Qadın qulağıyla sevər” - deyirlər,
Sən ona deməsən “yar”, nə biləcək?
İçində dünya qur, göztər min hünər,
Keçilməz dağları yar, nə biləcək?

Can qoyub, tər töküüb qalxsan zirvəyə,
Sən kimsən, arzun nə, dağ nə biləcək?
Ürəkdən ürəyə yol yoxdur deyə,
Kimsə sinəndə var dağ, nə biləcək?

Nadana “can” - demə, bir gündə min yol,
Ağrısın, qadasın al, nə biləcək?
Ulduzlar sirr verməz, gəl, arxayın ol,
Gecə - donun yaşıl, al, nə biləcək?

8 mart 2023-cü il

ƏZİZAĞA ELSEVƏR

Yeddinci otağın sirri

hekayə

Üç ilə yaxın idi ki, İlqar Aləmtabın “Ruhların imtahanı” povesti “Canbaycan” jurnalında yatıb qalırdı. Üstündə “Çapa gedəcək yazılar” sözləri yazılmış göy rəngli qovluq ayın əvvəlində şişib, kəməri güclə bağlanır, ayın sonunda arıqlayıb nəmnazik çöpə dönürdü. Ancaq həmişə o qovluğun lap altında İlqarın povesti, nədənsə yatıb qalırdı. Sanki yad sərhəddi idi, toxunmaq olmazdı. Niyə, nə üçün, İlqara da bu çatmırdı. Elə bil susuz, dərin və dibi görünməyən qaranlıq bir quyuya salmışdılar. Soruşanda, bir bəhanə tapmağa nə var, hər dəfə bir şey uydururdular. Filankəsin yubileyidir, bəhmənkəsə mükafat veriblər, daha nə bilim, nələr, nələr. Günlər yel qanadlı olub ötür, ay dolanır, illər ömürdən bir yarpaq qoparıb aparırdı. İlqarın iş yeri, dərslər dediyi ali məktəb jurnalın yolu üstündə olduğundan arada, yada düşəndə redaksiyaya gəlməyi də unutmurdu. Hər dəfə eşitdiyi eyni sözlər onun əhvalını pozur və hər dəfə də özünə söz verirdi ki, daha ora ayaq basmayacaq. Ancaq nədənsə, özü ilə bacarmır, içindəki istəyin əllərindən tutub, könülsüz-könülsüz 168 pilləkəni adlayıb, dördüncü mərtəbədəki redaksiyaya daxil olurdu. Əllərindən siqareti düşməyən, özünü əzabkeş, millət dərdi çəkən kimi göstərən, çəkəndə də dodağının altında “siqaret yox, millət dərdi çəkirəm”, - deyib mızıldanan baş redaktor Qisas Qiyamət zadə soyuq, saxta təbəssümlə üzünə gülümsəyib, dilinin əzbərinə çevrilmiş,

məntiqsiz, boş-boş sözləri üyüdüb töküdü. Yalanı qırmızı-qırmızı, utanıb çəkinmədən elə deyirdi ki, az qalırdı özü də inansın.

O gün İlqar Aləmtab “Sahil” metrosunun qabağında azacıq keçmişdi ki, arxadan eşidilən tanış səsə dayandı:

-Oo-o! Gözəl insan, gözəl yazıçı, etibarlı dost. Nə olub, qardaşım, gör ha vaxtdır imzan görünmür. Nə tez yoruldu... qələmmi etibarsız çıxdı?! Yox, bəlkə sənmi, nədənsə bezikib durdu...

İlqar Aləmtab qanrılıb arxaya baxdı. Tanıdı. Üç il bundan qabaq povestini jurnalda verərkən tanış olmuşdular. Yazıçı Vüqar Qaraçaylı idi. Pis yazmırdı. Özünə görə üslubu, dəst-xətti var idi. Seçdiyi mövzular da pis deyildi. Tanış olduqları vaxtdan “Canbaycan” jurnalında bir povesti, üç də hekayəsi getmişdi. Xoş cəhəti o idi ki, qılıqlıydı, adama tez qaynayıb-qarışır.

-Yox, qardaş, qələmi günahlandırmayacaq! Qələm etibarsız deyil, mən də unuttuq. - İlqar Aləmtab ağır-ağır dilləndi. - Hər gün qələmlə danışıyıq. Etibarlı sirdaşdır. Ürəyimdən keçənləri, bəzən dilimə gətirmədiklərimi kəlmə-kəlmə içimdən qoparıb mənə qaytarır. Gecənin əllərindən tutub, qaranlığın qoynundan mənə işıq göndərir...

-Bəs onda niyə, niyə imzan qaçaq düşüb? Özün de, bəlkə... həə, bəlkə özün bilə-bilə ləngi-

dirsen ki, kimlərsə də darıxıb səni axtarsınlar?!

-Əslinə baxsan, vallah, heç özüm də bilmirəm, çap işində niyə ləngiyirəm.

-Nə olar, bir az qılıqlı olsan, zirəng, bacarıqlı tərپənsən dünya uçub dağılmaz ki?! Bu məmləkətdə istedad hələ hər şey demək deyil axı, atam balası. Əslinə qalsa, heç istedad baxan da yoxdur. Zəmanəylə ayaqlaşmasan, onun dilini də bilməyəcəksən. Quru bəyliklə bostan suvarılmaz. Əkdiklərin quru zəhmətlə də batıb gedər. Gözüaçıq olsan, görərsən ki, o birilər neynir, hansı dolaylardan keçib gedir. Sən mənə heç görməmişən, heç mən sənə bir söz də deməmişəm. Ancaq qulağımı bəri gətir, sənə bir sirr verim. Burda, - Vüqar Qaraçaylı bir qədər susub, əliylə dəniz tərəfi göstərdi. - Dənizin sahilində “Qağayı” kafesi var. Onun da yeddinci otağı. O işıqlı, dəniz dalğalarının səsi apaydın eşidilən o otağa çox vaxt Qisas Qiyamət zadə otağı da deyirlər. Beş, ya altı nəfər olurlar. Hamısı da yeyib-içən, keflənəndə özünü də unudan. Ayın bütün günləri oranı bağlatdırırlar. İnzibatçı var, adına da Qəqəni deyirlər. Elə bir tərəfdən Qiyamət zadəyə qohumdur. Əsil adı Qəhrəmandır. Ancaq Qəqəni adına o qədər öyrəşib ki, elə çağıranda heç kəsə incimirdi. Vaxtı itirmədən gedərsən ora, Qəqəniyə yaxınlaşsın, “Yeddinci otağın siyahısına mənə də yaz!” - deyərsən. Gerisiylə işin olmaz. Niyə gəldiyini o yaxşı bilir. Heç nə soruşmadan adını siyahıya salacaq, vaxtı da dəqiq söyləyəcək. Yəqin ki, ayın axırı olar. Bütün xərcləri sən çəkəcəksən, artıqlamasıyla. Zarafat deyil, boş olanda da o otağa kimisə buraxmırlar ki, birdən onun hüzu pozular, səliqə-sahmanına xələl gələr. Hə, gedəndə də onları taksilə yola salacaqsan. Lül-qənbər olacaqlar, yaxşı deyil, yoxsa yolda yıxılıb özlərini biabır edərlər. Nə gizlədim, bu körpüdən mən də keçmişəm. Özü də, nə az, nə də çox, düz iki dəfə! Neyləmək olar, əməl onlarıdır, hələ ki, söz sahibi də onlardır. Rəzillik olsa da, bu alçaqlığa dözməmişən. Ən azı, tanınana qədər dözməmişən. Axı onlar kimdir? Ortalığda nələri var? Heç düz-ağıllı, yadda qalası yazıları da yoxdur. Dünənə qədər onun-bunun qabağına qaçıb yalmanmırdılarmı?! Meydan boşdur, fürsət əllərinə düşüb. Hələ ki, ağıllı başlarda qoz sındırırlar. Dediklərinə uymasın başın çox bələlər çəkəcək, yolların heç də qolay olmayacaq. Gözlədiyən üç

il nədir ki, lazım gəlsə, lap on üç il də gözlədərlər. Utanmasan oynamağa nə var ki?! Razılaşmasan ümidlərini qıracaq, içini söküüb, ən pak, ən təmiz hissələrini, duyğularını da boğacaqlar. Onlardan soruşan gərək, bəs hanı ədəbiyyatdakı təmizlik, gözəllik? Beləmi böyük ədəbiyyat yaradırlar? Sonra da gileylənib deyirlər ki, niyə böyük izimiz yoxdur. Niyə Dərbənddən o yana çoxumuzu tanımırıqlar? Evin içindəki səni tanımağa qoymursa, hələ çöldəki necə tanısın! Ayıb olmasın, deyim, bir məsəl var. Deyir, ev danasından öküz çıxılmaz, çıxsın da, kəsib doğrayırlar. Bilmirəm, bizdəki qısqanclıq, paxıllıq hardandır, nədəndir görəsən?!

-Boyun əyə-əyə tanınan ziyalılarımızın sonra niyə ömrü boyu boynu əgig gəzməsi indi mənə bəlli olur. Üz kölgəliyə öyrəşməsin, öyrəşdisə, onu düzəltmək çox çətindir. Əxlaq olmayan yerdə gözəllik, ləyaqət də yoxdur!..

İlqar Aləmtab Vüqar Qaraçaylı ilə söhbətindən sonra yaman dilxor olmuşdu. Günah üstə tutulmuş adamlar kimi susur, dərini kiminləsə bölüşmək istəmir, içindəki gərginliyi boğmağa, gizlətməyə çalışırdı. Çörəyini yeyən kimi iş otağına çəkilir, çənəsini ovcuna söykəyib, kövrək, həzin musiqiyə qulaq asa-asa pəncərədən uzqlara baxırdı. Çılın-çılpaq Yasamal dağları onu xəyallandırır, kövrək xatirələri oyalanır, uşaq vaxtı dəlicəsinə vurulduğu bənövşəyi rəngli Burovar dağları qəlbilənib yaddaşından boylanırdı. Qonşuluqlarında nurani çöhrəli bir kişi yaşayırdı. Ümidlərinə sığıb, arzularını qocalmağa qoymayan Novruz kişi! Burovar dağlarına baxanda dərinə bir köks ötürüb, ya yanıqlı-yanıqlı bir ah çəkər, ağlamaqdan güclə özünü saxlayardı. Zoğal ağacından düzəltdiyi çəliyinə söykəyib: - Kölgəsi içimə düşən o dağların o üzündə yurdum var mənə! - deyərdi. Sonra sal daşın üstündə oturub cibindən tənəkə kisəsini çıxarar, qəzet cıqarasının arasına tənəkə doldurub eşmə eşər, yandırır dərinə bir qullab vurardı. Tüstünü acgözcəsinə ciyərlərinə çəkər, bununla o, sanki içindəki yangısını çölə töküüb yüngülləşərdi. Uşaqları mağazadan ona siqaret alsalar da, yaxına buraxmaz, “Yoox, bala, onlar mənlik deyil! Onlar mənə ağırlarımı soyutmaz!.. Mərdimazarın Allah cəzasını versin! Yol bağlayanın yolunu bağlasın, ürəyini dağlasın. Orda atam, anam, ailəm var idi.

Qayğıma qalan, Günəşə sən çıxma, mən çıxım deyən həyalı həyat yoldaşım - Günəşim var idi. Bir bəla gəldi, dağları duman aldı, yollar bağlandı. Gələnin, gedənin ümidləri qırıldı. Keçə bilmədim o taya. Ümidimi itirmədim. İçimdə: “Bir gün açılar!” - deyib, o açılacaq məchul günü gözlədim. O gün, bu gün, hələ uzanır o məchulluq!

Bu necə insanlıqdır, bu necə ədalətdir: doğulduğun yerə gedə bilməyəsən, adına Vətən dediyin məmləkətin, torpağın yollarını üzünə bağlayalar!..” - söylərdi.

Səhərlər Burovar dağları daha gözəl olur. Doğan günəş, sıyrılıb gedən bəmbəyaz duman, qızılı şəfəqlərdən rəng alan ala-tala buludlar! Allah, allah nə qədər geniş, qənirsiz, mərhəmətli, səxavətli ürəyin var imiş! Daha nə qalmadı insanlara vermədiyin. Kim bilir, bəlkə bu gözəllik idi İlqarın ürəyini cilvələndirən, gözünü, könlünü işıqlandıran. Uşaq vaxtı İlqargil Burovara baxardı, gözəllik axtarırdı. Yazıq Novruz baxardı, göz yaşları tapardı. Ancaq həmişə deyirdi: “Allah kərimdir, inanıram - bir gün gedəcəm!..” Nə yazıqlar ki, ümidlərini göyörtməyə ömür vəfa etmədi. Öləndə də vəsiyyəət etdi ki, üzünü Vətənə sarı qoysunlar. “Ora mənim Kəbəm, Məkkəm, Mədinəmdir!..” - dedi.

İlqar Aləmtabın həyat yoldaşı Sevinc bu halına öyrəşmişdi. Təzə başlayacağı yazı qabağı onun ovqatı həmişə belə pərişan, dalğın olurdu. Elə bil ki, yerdən ayrılıb göylə əlləşirdi. Qabağına isti, kəkotulu çay gətirəndə fikrindən ayrılmaz, xəyallarının sahilsiz, fırtınalı ümmanında çırpınardı. Sonra vərəqlər qaralar, üst-üstə qalaqlanırdı. Yazısı yaxşı gedəndə kefi kökələr, qollarını uşaqların çiyinlərinə salıb əhvallarını sorar, işləri-gücləri ilə maraqlanıb qayğıları ilə nəfəs alardı. Ancaq bu neçə günü birçə kəlmə belə soruşmamışdı. Sevinc bu pərişanlıqdan, susqunluqdan narahat oldu. Özlüyündə düşündü ki, Allah eləməsin, görün xəstələnib eləməyib ki?! Yaş öz işini görürdü: Bu yaşda soyuq da dəymə-düşər olmuşdu. Qapıdan qovurdun, bəzən üzünə salıb pəncərədən girirdi. Yox, yaradana min şükür ki, canı hələ sappasağlam idi. Bəs onda nə idi, həə, nə idi nigarançılığı? Bu neçə günü bir şey də yazmamışdı. İş otağını yığışdıranda İlqarın yazı masasına toxunmaz, heç nəyi yerindən tərpətməzdi. Çünki o yerdən yazı ömrü yenidən başlar və oya-

lanan xatirələrə qoşulub yenidən yol gedərdi. Amma son günlər heç nə yazmamışdı, elə bil. Üstünə diyircəkli qələmi qoyduğu vərəqdə şəkil çəkmişdi. Uzaqda durnalar uçuşur, dağlar qaralır, duman sürünüb dərəyə sallanır, təpələr dağlara söykənib meşəyə sarı uzanırdı. Dağlardan qopub gələn çay köpüklü suları ilə axıb gedirdi. Elə təbii, yerində olan rəng çalarları ilə çəkilməmişdi ki, deyirdin çay bu dəqiqə məcrasından çıxıb şırıltı-sıyla otağa axıb dolacaq, sinəsində gətirdiyi əlvan dağ çiçəklərinin xoş ətriylə hamını məst edəcəkdə. Yox, neçə gün idi ki, elə bu şəkillər olduğu kimi dururdu. Bu gün təkcə nöqtələr qoyulmuşdu. Yəni sözün bitmədiyi, haray yüklü mətləblərin sükutun çiyində axıb getdiyi nöqtələr...

-İlqar, qadan alım, - Sevinc qayğılı-qayğılı dilləndi. - neçə gündür gözümə birtəhər dəyirsən. Allah eləməsin, qulaqlara qurğuşun, xəstələnib eləməmişən ki?!

-Yox, canım, nə xəstəlik, xəstəlik nədir? Bu hardan ağılna gəldi. Hələ xəstəliyə öyilmək tez deyilmi?

-Bəs onda səni narahat edən nədir? Düzü, elə uşaqlar da bunu məndən soruşur. Niyə belə susqunsan? Bəlkə xətrinə dəyən var, həə?!

İlqar yenə susdu. Handan-hana ayağa qalxıb kitab dolabının böyründəki fiküs ağacının enli yarpaqlarını barmaqları ilə oxşaya-oxşaya yazıçı dostu Vüqar Qaraçaylının dediklərini necə var olduğu kimi Sevincə danışdı. Sonra sağ əlini yumruq kimi düyünləyib yüngülcə stola çırpı-çırpı: - Yox, mən buna razı olmaram! - dedi. - Oğluma söz vermişəm, ad gününə mütləq kostyum, köynək almalıyam. Vaxt yaxınlaşır, qızımızın təhsil xərcini də ödəməliyik axı?! Olmaya bunu yaddan çıxarmışıq? Üç il ləngidiblər, canları sağ olsun, bir üç il də ləngitsələr dünya uçub dağılmayacaq ki?! Bəlkə qələmimi əlimdən alacaqlar, olmaya “daha yazma deyib” yazmağı qadağan edəcəklər?! Həə, bəlkə səhv deyirəm? Bulanıq sular çoxmu axacaq? Bir gün onun durulması, çirkəbdən təmizlənməsi olmayacağı?!

-Yox, yoox!.. Mütləq buna razı olmalısən! O qonaqlığa getməlisən. Özü də mütləq getməlisən. - Sevinc qətiyyətlə dilləndi. - Mən elə başa düşürdüm ki, yazılar çoxdur, ona görə ləngidirlər. Sən demə, belə çıxır ki, elə deyilmiş. Qarınlarının altında özgə dərdləri var imiş. Bu, üç il gözlet-

mək deyil, üç il insanı ələ salmaqdır. Onlara nə var, vicdanlarını itiriblər, bir qarın çörəyə aldanıb, nəfsin, tamahın qulu olublar. Sən yazmalısan, belə şeylər səni ruhdan salmamalıdır. Elə bilir-sən, istəsə, hamı yazıçı, şair ola bilər? Allahın dünyada seçilmiş, sevimli bəndələri var. Yazıçı da, şair də o bəndələr sırasındadır. Dərdi hopdur-an, dərde alışan, o dərdir, o qəmin diliylə danışan bəndələri. Yazmasan, yaxanı kənara çəksən, o dərd içini yeyəcək. Bunumu istəyirsən, durdu-ğun yerdə xəstəlikmi axtarırsan?! Ədəbiyyat - ədəbdir, əxlaqdır, bax, o həmişə güvəndiyin, yazılarında xəyalı ilə qanadlandığın Burovardan, Savalandan da uca ləyaqətdir. Yazıqlar olsun, min kərə yazıqlar ki, sonda təmiz qalan o idi, onu da ləkələdilər. Bir də, sən necə, necə rəva bilir-sən, o nankor, qudurğan prokuror Mövlanzadə cəzasızımı qalsın? Müəllimi qapılar arxasında saxlayıb, haqq sözü dediyinə görə, deməli deyə girəyəyib ələmi salsın? Öz övladının yerini istiləndirib, başqasının günahsız övladını şər odun-damı yandırsın? Bax, o povest bir ibrət dərdir. Axı niyə də çap olunmasın?! Çoxları oturduqları stola güvənib çox havalı gəzirlər. Tapdamadığı haqlar, puç etmədikləri talelər qoymurlar. Elə ki, ayaqları büdrəyib, vəzifə, əda stolu əllərindən düşür, büzüşüb yumağa dönür, yazıqlaşirlər. Onda əlləri heç yerə çatmayanda insan olduqlarını dərk edirlər. Ruhların imtahanı var, sən onu yaxşı tutubsan. Bu etibarsız dünyanın son ucunda körpüsündən keçib haqqa qovuşmaq var. İnsan öz əməlləri ilə dərk etməlidir ki, məni yaradan, bir gün əməllərimin nəticəsini də soruşa bilər. Qaldı, pul sarıdan darıxma, Allah kərimdir, heç vaxt da onu dərd edib ürəyinə salma. Unutma ki, bir tərəfdən bağlayan o gözəgörünməz kişi, xəyalına gəlməyən o biri tərəfdən də açar. Heç vaxt insanı darda, ümitsizlik içində qoymaz. Bu ay bayrama görə yəqin ki, mükafat verəcəklər...

İlqar Aləmtab “Qağayı” kafesinə girib elə ilk qarşısına çıxan işçidən Qəqəni soruşdu. İşçi onun qırımına baxıb fikirləşmədən: - Düz gəlib-sən! - dedi. - Qəqəni mənəm. Yəqin yeddinci otağın siyahısına düşmək üçün gəlib-sən, elə deyilmi?! Ayın axırını gözləməli olacaqsan. Onda gərək əlin cibində olsun. Qabaqcadan beh ver ki, o otağı sən zanit elədiyini biz də bilək. Qisas Qi-

yamətzadə mənim qohumumdur, yaxşı kişidir. Gör nə qədər xətrini çox istəyirlər ki, onunla çörək kəsmək üçün hələm bir növbə də tuturlar. Zamanə indi xarab olub, qardaş, belə kişilər az-az tapılır, qədrini bilmək lazımdır... Elə bilmə haa, qohumumdur deyə tərifləyirəm... Yox, yox!.. o, tərfi özü qazanıb... Mənim deməyimə onun nə ehtiyacı... Hələm, sən bir görsən, onu necə tərifləyirlər, marça-marçla da əllərindən, üzündən öpürlər...

...“Qağayı” kafesinin qapısı ağzında dayanıb söhbət edən Qəqəni ilə İlqar Aləmtab qonaqları gətirən sarı rəngli taksi maşınını görüb həyəətə düşdülər. Qabaqda oturmuş Qisas Qiyamətzadə qapını açıb, ayağını yerə qoyan kimi pencəyinin yaxasını düzəldib, bir balaca gərnəşdi. Sonra Qəqəni və İlqar Aləmtabı ilıq bir təbəssümlə süzüb, gülümsəyə-gülümsəyə əl görüşdü. Arxada bir-birinə qısılib güclə oturan baş redaktorun müavini, məsul katib və iki şöbə müdiri düşən kimi “Oxx...hay!” - deyib, köks dolusu təmiz dəniz havası uddular. Dəniz tərəfdən əsən sərin meh, doğrudan da, insana rahatlıq, sərbəstlik gətirirdi.

İlqar Aləmtab qabağa yeriyib taksini yola saldı. Gələnlərlə görüşüb, əhvallaşandan sonra qabaqda Qəqəni və arxada qonaqlar yeddinci otağa keçdilər. İlqar Aləmtab bu ana qədər bu otağı görməmişdi. Otaq o qədər də kiçik deyildi. Ortada iki stol birləşdirilib, ətrafına stollar düzülüşdü. Yuxarı başda divarda Nazim Hük-mətin portreti asılmış, aşağıda dolabın üstündə əlvən güllərlə dolu güldən qoyulmuşdu. Deyildi-yinə görə, Qisas Qiyamətzadə Nazimin dəlisiydi. Şeirlərinin çoxunu əzbərdən bilir, yeri düşəndə, əhvalının xoş vaxtında öz-özünə qımıldanırdı da. Aşağı başda, sol küncdə - maqnitofonda çox asta səslə Frederik Şopenin “İlk bahar” valsı səslənirdi. Ümməna açılan pəncərədən dəniz dalğaları aydın görünür, ağ, köpüklü suların qopardığı haray-həşir, içəridəki həzin musiqiyə qarışıb insanda qəribə, hardasa, bir az da anlaşılmaz ovqat yaradırdı. Stolun üstündə quş südündən başqa hər şey var idi.

Baş redaktor Qisas Qiyamətzadə hamıya ani bir nəzər saldıqdan sonra ayağa qalxıb: - Həə, indi məclisimizə başlaya bilərik! - dedi. - Səbəbkar İlqardır - İlqar Aləmtab. İlqar, canım-gözüm, Səninlə süfrə arxasında oturmuşuq. Çörək kəsi-

rik, çörək kəsmək bilirsən də nədir?! Sən təmiz, halal adamsan. Ancaq bir az sadələşməyin, tez inanmağın var. Bir az da mübarizliyin çatışmır, haqqın olana sahiblənməkdə o qədər də maraqlı görünürsən. İstedadsızlar var, qapıdan qovursan, pəncərədən girirlər, min hoqqadan çıxırlar, haralardan zəng elətdirmirlər, kimlərə tapşırırlar. Sən istedadlı insansan, öz sözünün də yiyəsisən. Öz çıxırın, öz yolun var. Nə gizlədim, sən batmayan, itməyən bir səssən, uzaqdan, çox uzaqdan gəlirsən! Yazılarında kalorit, şirə o qədər çoxdur ki, inanıram, bulaq kimi çağlayacağı günlərin hələ qabaqdadır. Yazıçı etikan, yazıçı mədəniyyətin də yerindədir. Şöhrət xəstəsi, aludəçisi də deyilsən. İldə qarımızın ağzında iki, ya üç dəfə həmin görünürdün. Müəmma dolu gözlərində: “Bəs nə oldu, nə vaxt çapa gedəcək?” sualları oxunardı. Bir yalan uydurardım, səni inandırmaq üçün. Səmimi, olanı deyirəm, səndən sonra vicdan əzabı çəkərdim. İcimdə əvvəlki cavab Qisasla, sonrakı kirlənmiş Qisas üz-üzə dayanardı. Bax, o şəkildə, “Mən bir ceviz ağacıyam, Gülhanə parkında” deyən o kişiyə, - əliylə Nazim Hikmətin portretini göstərərək: - Allah dönə-dönə rəhmət eləsin, qəbri nurla dolsun! Elə bil yana-yana, əriyə-əriyə, lap cızdağı çıxax-çığax deyib insanlara:

Mən yanmasam,
Sən yanmasan,
Biz yanmasaq,
Necə çıxar qaranlıqlar aydınlığa...

Atam oğlu, bir az zəmanəylə ayaqlaşmağı, gözdən tük qapmağı da öyrənsən nə olar?! Heç olmasa, çox yox, ildə bir kərə bu saqqala da salam versən günahmı olar? Yoxsa, quru bəyliknən bəylikmi olar. Bax, hamını bir yerə yığıbsan, pismi edibsən?! Yox, qətiyyətlə! Bəs insan nədir, ünsiyyət övladı demək deyilmi?! Bax, gələcəkdə böyük bir yazıçı olacağına inanıb deyirəm: Həqiqətən istedad, tapıntısən! Gərək ki, üç ilə yaxındır povestinin çapını gözləyirsən. Düzdür?! Səhv etməmirəm ki?!

-Yox, üç ilə yaxın yox, düz üç il, üç ay on beş gün!

-Qoy elə olsun! Üç il, üç ay, on beş gün!.. İndi sənə söz verirəm, povestin bu ay, bəli, bəli bu ay çap olunacaq. Düzdür, yığılmış, çapa gedəsi materiallar tam hazırdır. Ancaq sənə haqqındır,

onlar sənə haqqına giriblər. Nə olar, sən üç il, üç ay, on beş gün gözləyibsənsə, qoy onlar da, heç olmasa, üç ay gözləsin. Bilsinlər ki, gözləmək nə deməkdir. Gözləmək insanı içindən yeyir, inama bürünmüş insan ömrünə əl uzadır. Bağışla ki, belə oldu. Bu da bir imtahandır. İmtahansız həyatın bir mənası varmı? İmtahan inamın, etibarın, əqidənin içindən keçib gedən həyat yoludur. Bu bədəni sənə sağlığına içirəm! Sağ ol, sağ ol ki, ömrümüzün bu gününə sənə sayəndə bir işıq da düşdü...

Badələr boşaldı, doldu. Baş redaktor müavini Hikmət Gülər nar şirəsindən bir-iki qurtum içib ayağa durdu. Üzünü əvvəlcə öz iş yoldaşlarına, sonra İfqara tutub: - Qisas müəllimin dedikləri ilə tam şerikəm. O, nə deyirsə, hamısını düz deyir. - söylədi. - Nəcib, xeyirxah adamdır. Bu günə qədər kimisə incitdiyini, kiminsə qəlbinə dəydiyini eşitməmişəm. İstedad hələ hər şey demək deyil! Zəmanəylə ayaqlaşmağı da bacarmalısan. O kələmdəki kimi, zəmanə sənə saz olmasa, sən zəmanəyə saz olasan gərək. O qədər “mənəm-mənəm” deyən oğullar görmüşük ki, istedadının da qabağını kəsib, papağını da boş yurdda qoyub gediblər. Sən, çəkinmədən deyirəm, istedadlı adamsan. Sənətə kitabdan yox, həyatdan, çəkdiklərinə, yaşadıklarından gəlmişən. Bunu yazdıqlarından da görmək olar. Povestin çox xoşuma gəlir. Desəm ki, prokuror Mövlanzadənin lap anasını ağlatmışsan, bəlkə də inanmayacaqsan. Zalım oğlu, insan da bu qədər təkəbbürlü olar? Gör, vəzifə, şan-şöhrət, aldığı qondarma alimlik diplomu, titullar, yazdırdığı cild-cild kitablar, daha nə bilim nələr, nələr gözlərini o qədər örtüb ki, Tanrı dərğahına gedəndə də əməllərinə görə utanıb çəkinmək əvəzinə, yenə qara-qışqırığından əl çəkmir. Həə, bir də, ruhu qızının otağında dolaşanda onun pərişanlığını görüb, için-için yanır. Yanır ki, dünya malına hərisliyi onu kor edib. Qızına atalıq mehrini, sevgisini göstərməyib. Heç olmasa, bircə dəfə boynunu qucaqlayıb xurmayı saçlarını oxşamayıb. Axı qızlar daha çox ataya bağlı olur. Atasıyla qürurlanan qızlar onun yoxluğu ilə çox zaman bərişə bilmirlər. Mövlanzadənin ruhu da qızını pərişan görəndə qışqırmaq, ağlamaq, dəlicəsinə bağırmaq istəyir. Yazıqlar olsun ki, ruh halında əli hara çatasıdır?! Ruh da öz aləmində canlıdır, duyğuludur, yanar-

dır. Bax, bu məqamda Mövlanzadənin ruhunun çəkdiklərini necə həssaslıqla verdiyini oxuyanda adam o qədər kövrəlir ki, gözlərinin yaşardığının da fərqi yoxdur. Sənət yanğı tələb edir, yanmasan yandıra da bilməzsən... Uğur, uğur, mən ancaq uğur arzulayıram!..

Badələr dolub-boşaldıqca qonaqların qırıxığı açılır, deyəsən, insan olduqları yadına düşür, içinin dərinliklərində saxladıkları gizli saxlanclarını, özləri də hiss etmədən açıb tökürlər. Bu içkidə nə hikmət, nə cazibə var idisə, ağıza dəyən kimi içni özündən çıxarıb, başqasının indiyə kimi tanıya bilmədiyi birisinə çevirirdi.

Məsul katib Dilqəm Camal Hikmətin heç oturmağını gözləmədən ayağa qalxdı. - Düzdür, po-vestindən xəbərsizəm, oxumamışam. - dedi. - Amma hekayələrinin yaxşı qarşılandığını söyləyə bilərəm. Ürəyin doludur, yazmaq potensialın güclüdür. Özünə arxayın, inam olan yerdə də insan parlaya, özünü təsdiqləyə bilər. Səndə xoşuma gələn sadəlik, təvazökarlıqdır. Bir də, şöhrət xəstəliyində hələ tutulmamışdır. Şöhrətə aldanan oğulları çox zaman yorulub yolda qalan görmüşük. O biri nəşrlərdəki yazıların da ümidvericidir. İnandırmaq ki, biz bundan sonra tez-tez görüşəcəyik. Necə deyirlər, hər görüş də, ölməyən bir ümid, səhər-səhər sökülən dan yerindən boylanmış günəş kimi bir ümid. Sənin sağlığına qardaşım, günəşin həmişə parlaq olsun!..

-Ahh, Marqo... Mma...aa...rr...qqoo! - deyib, kəkələyə-kəkələyə ağlayan şöbə müdirinin səsi hamını təəccübləndirdi.

Baş redaktor Qisas Qiyamətzadə onun sözünü kəsib, narazı-narazı: - Əşi, rəhmətliyinin oğlu. Bu zəhrimarı içə bilmirsənsə, içmə də?! - söylədi. - Kefimizin kök vaxtı əhvalımızı niyə korlayırsan ki?! Axı bu köpək qızı Marqo kimdir ey, keçən dəfə də döyülmüş uşaqlar kimi tez-tez adını çəkib, ağlayıb-sıtqayırdın da.

-Bilmirsən, qağa, bilmirsən! Bilsəydin, vallah, belə deməzdin. Marqaritanı deyirəm... Marqaritanı!.. Sənə dedim, nə olar, insafın olsun jurnalda şəklini ver. Kəsim evdə başımın üstündən asım. Vermədin! Soruşsalar, filan məşhur yazıçıdır, deyirdim. Yoxsa... adi şəklini vursam, evdə qiyamət qopar. Başımda olan-qalan üç dənə tük var, onu da yolub yelə verərlər. Ahh, Marqo, Marqo!..

Candır, can! Ölüyə dərman! Zalimin qızı, adama zəli kimi yapışırdı. Yaradıcılıq adıyla tez-tez Vişnovkadakı bağımıza gedər, onu da bir bəhanəylə ora çağırırdım. Ürəyindən olardı, heç vaxt da yox deməzdi. Arada başım qarışanda, gec çağıranda, özü zəng çalar, bir qəribə, şirin ədayla: "Musik, bağınız üçün yaman darıxmışam!.." - deyirdi. İki günlərlə, bəzən bütöv bir həftəni orda qalardıq.

-Bəs əri, əri nə deyirdi? Heç soruşmurdu ki, haa, sən bağda neynirsən?

-Əri... ərə bax, ha?! Biqeyrətin, namussuzun biriydi. Ermənidə nə ər... Marqo deyirdi ki, toyuq kimi bir şeydir, o nə bilir xoruzluq etməyi. Bir arvadın öhdəsindən gələ bilmir, gələydi burda nə işi vardı. Ara, siz türklər bizə erkəklik etmək üçün yaranıbsız.

Bir müddət əri işsiz idi. Marqo iş axtarırdı ona. Elə-belə, adi iş yox, yağlı bir yer. Mədəniyyət nazirliyini qaralamışdı, şöbə müdiri, filan istəyirdi. Əl çəkmədi, yekirtdi məni. Nazirlər Kabinetində işləyən əmioğluma dedim. "Gözlə, baxarıq!" - dedi. O gözləməknən, düz bir ay gözlədim. Əmioğlu olanda nə olar, yaman pulgirdir, köpək oğlu. Pulsuz heç bir sözü də eşitmir, çox vaxt düzələn iş də düzəlməz deyir. Bir gün o, evdə olmayanda arvadı Cülyetta ilə danışdım. "Sizin millətdəndir! Ərin eşitmir, bu gün, sabaha salır. Barı sən bir kömək əlini uzat, ərini yola gətir!" - dedim. Ərinin xasiyyəti ona da keçmişdi. Elə deməyimi gördüm, qırmızı-qırmızı qayıdıb: - Marqaritanın ötrü özünü niyə dağa-daşa çırpırsan?! Yəni bu qədər şirindir, haa?! - soruşdu. Mənə yox da demədi. Göz-qaşlarını oynadıb, gülümsəyə-gülümsəyə: - Baxarıq! Sənin xatirinə, o gözəlçən Marqaritanın xatirinə görə nə edə bilərik?! - söylədi. Cülyetdadan da bir xəbər çıxmıdı hələ. Marqo da gözlərimin içinə baxa-baxa oturubdurub elə tez-tez: "Bəs nə oldu, Musik? Eşitmə-dilərmə səni?" - soruşurdu.

Danışmaq mənimçün ayıb olsa da, ancaq söz ki, mətəlb üstünə gəldi, gərək danışım. Daha ayıbdan da keçib. Təsədüfən bir gün, elə yerdə, ağıma sığışırdı bilməyəcəyim vəziyyətdə Cülyettanı tutdum. Özünü büsbütün itirmişdi. Qorxusundan bədəni əsir, dili topuq vururdu. Ayaqlarıma düşüb, qıçımı qucaqlayır, gördüklərimi əmioğluma deməməyim üçün yalvarırdı. Bu millətin utanası, ar edəsi yeri də qalmayıb. Elə bil

qanları da it qanından yoğrulub. Gördüklərimdən çox pis olmuşdum. Əmioğluma yazığım gəlirdi. Onun pulu, vəzifəsi olsa da, evdə sığıması, arxalanması ailəsi, isti ocağı yox idi. O ailənin hüzu büsbütün çəkilməmişdi. Ötəri, bir quru səhra yeline bənd idi ki, onu uçurub dağıtsın.

Bir həftədən sonra Marqo iş yerinə gəldi. Ərini Mədəniyyət Nazirliyinin abidələrin mühafizəsi və bərpası şöbəsinə müdir qoymuşdular. Sevinirdi, yaman sevinirdi Marqo. Heç kəsdən də çəkinmədən boynunu qucaqlayıb marça-marçla üzündən öpdü. Ayrırlarkən qulağına: “Bağınız üçün yaman darıxmışam, Musik!” - pıçıldadı. İndi əlimə düşsə, onun o Musik deyən dilini yeyərəm. Hayıf deyil o günlər?! Aylı gecə, aynabənddən içəri süzülən gümüşü ay işığı, qollarım arasında ehtirasdan balıq kimi çırpınan Marqo... Ax, ax... indi dünyanın o başında, telefon xəttinin o biri başında “Musik, Musik, hardadır o günlər... indi sən üçün ölürəm, yaman ölürəm!...” - deyir. Yox, yox, ölən o deyil, ölən mənəm!

O gün “Qağayı”da, yeddinci otaqda nə qədər oturduqları İlqarın yadında deyil. Bircə o yadında idi ki, gecə düşmüşdü. Evlərin pəncərə gözələri, ağıl-qaralı maşınları aramsız şütüyən küçələri işığa bürünmüşdü. Sahilin yaxında olduğunu gəmilərə xəbər verən dənizin dərinliyindəki mayakları -ışığıforları yanıb-sönürdü. Qaranlıq gümüşü ay işığına bələnib, yavaş-yavaş şəhərin yaxasına çökürdü. Qonaqları iki taksi maşınıyla yola salan İlqar Aləmtab Qəqəni ilə hesablaşmış, sağollaşmışdı. Pəncəyini çiyinə atıb, ürəyini sıxan yeddinci otağın ağır ab-havasından yüngülləşmək üçün sahil boyu bir xeyli piyada yeridi. Sonra boş bir skamyada oturub doyunca ağlamaq, ağlamaq istədi. İçində dolaşan nə duyğu idi ona da çatmırdı. Ona elə gəlirdi ki, onu məftil kimi əymiş, sındırmışdılar. Daha özü deyildi, yox, bəlkə səhv edirdi, bəlkə dolaşmaq bir hissənin odunda yanır, duyğunun burulğanında batmamaq üçün çırpınırdı?!

Qonaqlığın üstündən bir həftə keçmişdi. İşdən qayıdan İlqar Aləmtabı Sevinc xanım evin kənarında gülər üzlə qarşıladı. Xurmayı rəngli çantasını əlindən alıb, qoluna girdi. Qonaq otağına gedə-gedə: - Bu dünya ta əzəldən yeyim üstə qurulub, İlqar müəllim. - dedi. - Yedirməsən, yeyə bilməzsən. Yarım saat bundan qabaq zəng çal-

mışdılar. Bir az tez gəlsəydin elə öz qulağınla eşidərdin. Adını, deyəsən, məsul katib Dilqəm Camal dedi. Dedi ki, povesti çapa gedir, sabah, mümkünsə, redaksiyaya gəlib son variantla özü də tanış olsun. Nəyəsə etiraz etməsə, qol çəkib razılığını bildirsən və çap üçün mətbəyə göndərək!

Sevinc elə düşünürdü ki, İlqar sevinəcək və “Nə yaxşı, ay Sevinc, ay qadası! Min budaq, xoş xəbər olasan!...” - deyəcək. Ancaq düşündüklərinin əksinə olaraq: - Üç ilin ağrısı, sarsıntısından sonra sevinməyə dəyərmə, ay Sevinc? - sualını eşitdi.

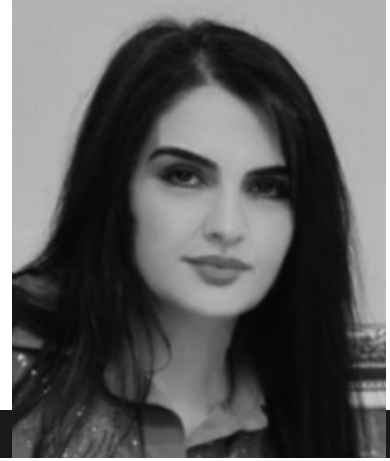
-Dəyər, sevinməyə dəyər! - Sevinc təmkinlə, qətiyyətlə cavab verdi. - Çap olunsan İlqar Aləmtab kimi tanınacaq, olunmasan, elə bizim İlqar kimi qalacaqsan. Məgər bunda bir fərq yoxdurmu?!

İlqar daha heç nə demədi. Susdu. Sevinc susmağı razılıq əlaməti kimi bilib, çay dalıca mətbəxə keçdi.

...İlqar Aləmtab səhər evdən bir az tez çıxıb, universitetdə dərsi başlayana qədər “Canbaycan” jurnalının redaksiyasına baş çəkdi. Yaxşı ki, baş redaktor Qisas Qiyamətzadə hələ gəlməmişdi. Yoxsa, onu söhbətə tutub, axşamdan qətiləşdirərdi fikrindən, bəlkə də daşındıra bilərdi. Vaxt itirmədən çantasından ağ vərəq çıxarıb səliqə ilə aşağıdakı sözləri yazdı: “Mən bu günə qədər təmiz vicdanla yaşamışam. Alnım açıq, üzüm də ağdır. Həyatda heç vaxt kiminsə haqqına girməmişəm. Heç vaxt da təmənnalı yazı çap etdirməmişəm. Bu olaylardan sonra povestim çap olunsun, o mənə təkcə şöhrət və rahatlıq yox, olsa-olsa, həm də ancaq xəcalət və vicdan əzabı gətirər. Mənə həqiqəti görmək və bilmək lazım idi. Deyirlər, həqiqət olduğu yerdə gözəldir. Həyat belədir ki, sən özün-özündən qaça bilərsən, ancaq Uca Tanrının insana verdiyi özünü idarə, özünə nəzarət və vicdan əzabından qaça bilməzsən. Odur ki, ömürlük bu əzabla yaşamaq istəmədiyimdən həmin povestim çap olunmasını Sizdən xahiş edirəm. Hörmətlə, İlqar Aləmtab”.

İlqar Aləmtab yazdığı vərəqi baş redaktor Qisas Qiyamətzadənin stolunun üstünə qoyub otaqdan çıxdı. Dördüncü mərtəbədə sakitcə endikcə, rahat nəfəs alıb ürəyində sanadığı 168 pilləkəni ötürə-ötürə küçəyə çıxdı...

Bakı şəhəri, 18.03 - 20.05.2023

LEYLAM LEYLAM

Sonra sənə tapılmaz...

Hər bir işin zayı çıxıb, ay aman!
Hər bir işə dayı çıxıb, ay aman!
Torpağın da payı çıxıb, ay aman!
Ötürmə sən bu dünyada çox yaşı,
Sonra sənə tapılmaz heç başdaşı!

Qəm çoxalır, axirətə az qalır,
Düşündükcə, lap başımı dərd alır.
Düz danışan, boşuna səs-küy salır
Anlayasan gərək doğru, çaşbaşı,
Sonra sənə tapılmaz heç başdaşı!

Dost dediyin düşmən olur axırda,
Tez unudur, gəzdidiyi naxırda.
"Qurbanəli bəy" tək gəzir axırda
Yaxşı tanı dostu, ya da yoldaşı,
Sonra sənə tapılmaz heç başdaşı!

Yalan sözlər nə qədərdir efirdə,
İman, dindən danışır hər kafir də.
Gözəl deyir lap özünə kifir də
Az düzəldir süni dodaq, göz-qası,
Sonra sənə tapılmaz heç başdaşı!

Var at əti, it ətinin dəhşəti,
Məcbur olub hamı alır hər əti.
Donuz, dovşan əti--baha qiyməti
Alma eşşək ətin, alma, ey naşı!
Sonra sənə tapılmaz heç başdaşı!

Toyuqlar su, iynə ilə şişirlər,
Ocaq üstə qoyan kimi bişirlər.
Səsin çıxsa, gözlərini deşirlər
Dinmə, sən də, danışma hər dəmbaşı,
Sonra sənə tapılmaz heç başdaşı!

Rus, ingilis dili düşüb ortaya,
Reklamlar bu dildə gəlmir heç saya.
İngilisdi əhalimiz də guya
İngilisi unut, tanı qardaşı!
Sonra sənə tapılmaz heç başdaşı!

Gedə bilmir ac bazara darlıqdan,
Uşaqlar az qala ölür aclıqdan.
Bəzisi yer tapmır yesin varlıqdan
Kasıb malı, yeyin kartof bozbaşı,
Sonra sənə tapılmaz heç başdaşı!

Həya, abır itib gedir günbəgün,
Uzaq düşüb, sanki bizdən toy-düyün.
Dünyamızın dadı itib büsbütün.
Tanrı uzaq etsin dava-dalaşı,
Sonra sənə tapılmaz heç başdaşı!

Bu dünyanın dərdi-səri bitmir ki,
Çoxlarından bu dərdü-sər itmir ki.
Bizə qalmaz dünya bizə yetmir ki,
Çox da sevmə etibarsız qaş-daşı,
Sonra sənə tapılmaz heç başdaşı!

Əziyyətdən çoxu dönüb gərginə,
Gözlərindən bənzədirsən qəmginə.
Matəm çöküb çoxlarının rənginə,
Qoy, qorusun Allah eli-eldaşı!
Sonra, sənə tapılmaz heç başdaşı!

Məncə artıq danışmağım əbəsdir,
Yoxdursa öz yurdun, hər yan qəfəsdir.
Xocalı tək dərdimiz var, bu bəsdir!
Unutma ki, bizə bu--qan yaddaşı!
Sonra sənə tapılmaz heç başdaşı!

Çox qərribə gəlir həyat insana,
Nə deyəsən, axı zalım dövrana?
Ürək lazım dözə belə əfqana.
Leylam, sən də çox ağrıma, gəl, başı!
Sonra sənə tapılmaz heç başdaşı!

14.02.2015

Nədən dünya

Nədən bərbad oldun, dünya?!
Heç vaxt belə gərilməzdim.
Nədən dərdlə doldun, dünya?!
Heç səni belə bilməzdim.

Bəlkə, dünən uşaq idim,
Başa düşməmişəm səni.
Qəm-qüssədən uzaq idim,
Bir gündə qocaldın məni.

Axtarıram günlərimi,
Tapa bilməyirəm, heyhat!
Özləyirəm illərimi,
Qaytarmayır onu həyat.

Yoxdur həmə o insanlar,
O istilik, mehribanlıq.
O gözəllik, həmin anlar,
Yoxdur, bitibdir insanlıq.

Can hayında ömür ötür,
Bitib, tükənmir xəstəlik.
Biri itir, biri bitir,
Artır viruslar üstəlik.

Nədən bərbad oldun, dünya?!
Unudulub dost, qohum da.
Kimsə susuz birin duya,
Verməz ona bir qurtum da.

Yoxsulluqdan bir çoxları,
Küçələrdə bitlə gəzir.
Təsirindəndir toxları,
Evdə, parkda itlə gəzir.

Heç vaxt belə gərilməzdim,
Ayrı şaldın hər bir kəsi.
Heç səni belə bilməzdim,
Ucaldın göyə nakəsi.

Aldadır bir-birin hər kəs,
Kim-kimə çox "pul atdıdı".
Haqlı ala bilmir nəfəs,
Haqsız zirvəyə çatdıdı.

Keçmişdən pisi götürdün,
Verdin nə qədər bəlanı.
Hər yerə alov ötürdün,
Ayırdın ana-balanı.

Dünya, xeyrin ilə dolan!
Həzz ala qoy hər gülşəndən.
Sənə qonaq gələn insan,
Rəğbət ilə getsin səndən!..

03.08.2022

Təkbeyt

Mərd biri haqqı desin düz gərək,
Kimsənin haqqın yeməyə üz gərək!

Diqqət elə*(şəhid analarına)*

Ana, qəmgin dayanıb baxma elə oğluna sən!
O baxışlardakı fərzanəliyə diqqət elə!
Fəxr elə, öz balan, öz qəhrəman övladın ilə,
O şücaətdəki pərvanəliyə diqqət elə!

Anacan, ağlama gördükdə onu gənc kimi,
Yurduna göz dikənə baxdı o, iyrenc kimi.
İgid övladı dayanmaz buna birənc kimi,
Adı üstündəki şahənəliyə diqqət elə!

Ey ana, ölkəmə verdin belə bir mərd insan!
O da öz yurdumuza eylədi canın qurban.
Yaradıbdır igid oğlun necə gör bir dastan,
Sən o dastandakı əfsənəliyə diqqət elə!

Ağlama, can ana, qoy mərd analar ağlasın!
O yanıqlı səsin heç bir ürəyi dağlasın!
Daha bundan belə qoy kimsə qara bağlasın!
Mərd anam, qəm yemə, mərdənəliyə diqqət elə!..
fərzanə - tay-tuşundan fərqli, misilsiz
birənc - əzabsız, asan

Ey baba! İstəyirəm sizlərə sərvətlə gəlim!
Bir qədər mənəvi varlıqla, ibadətlə gəlim!

Yazdığın hər yazını qəm ilə bir-bir oxudum,
Ağladı çox bu könül, mən də o halətlə gəlim.

Elə zənn eyləmə, dünya düzəlib siz gedəli,
İstəməzdim bu kədərlə, bu şikayətlə gəlim.

Kimsəyə yoxdu güman, yoxdu yaxın, yoxdu filan,
Müntəzirəm hamıdan, bəs necə rahatlıq gəlir?

Bürüyüb hər yeri əqrəb, uzaq olsun məndən,
Çəkmişəm dövrəmə göy* xətti, həməm xətlə gəlir.

Mən sənə zərrən olub eyləmişəm haqqı mühüm,
Haqq ilə, yə'ni o dünyayə ədalətlə gəlir.

Satılır adi pula, kimsədə yoxdur vicdan,
Az qalır rədd eləyim dostu, cinayətlə gəlir.

Yenə var idi o illər azacıq heysiyyət,
Bu zamanda o da yoxdur ki, fəxarətlə gəlir.

Səbri, Ya hu, mənə göndər, qoy elə Leylamtək,
Yanına həm üzü ağ, həm də ləyaqətlə gəlir!

*müntəzir - hamıdan əvvəl hazır olmaq
əqrəblər göy rəngi qırmızı hesab edirlər, ona görə
keçmişdə qapı-pəncərələrə göy rəng çəkmişlər ki,
onu od hesab edib evlərə əqrəb girməsin*

16.07.2022

Bilməyirdim bu qədər hüsnünü əlvən, Gədəbəy!
Görüb, Allah, necə oldum sənə heyran, Gədəbəy?!

O gözəllər ki, açıb gözlərini qoynunda,
O yanaqlar da qatib rənginə bir can, Gədəbəy!

Yaşıl otlar bəzəmiş dağlarını zövq ilə,
Elə ot yoxdu bizə olmaya dərman, Gədəbəy!

Çox gözəlsən, sənə də çox dikilib bəd gözlər,
Verməz, amma igidin özgəyə imkan, Gədəbəy!

Var, inan, dostun olan kəsdə inam, həm də vəfa!
O təbiətdə olar bəs necə insan, Gədəbəy?!

Olmasaydı elə qüdrətli Koroğlunda hünər,
Keçə bilməzdi nə orman, nə də yarıqan, Gədəbəy!

Rəngi al qırmızıdır lalələrin, qan rəmzi,
Hər nər övladın atıb üstünə yorğan, Gədəbəy!

Hər dərən, hər dağın, həm "Turş su"yun cənnətdir,
Bu səbəbdən qazanıbsan bu qədər şan, Gədəbəy!

Doymaz oldum yağışından, günəşindən, vallah!
Kaş ola köksünə Leylam yenə mehman, Gədəbəy!

08.08.2022.

Ustadım Əli Ələmiyə

Çoxdur əruzda zəhmətin, zəhmətsevər Ustad Əmi!
Öyrəndiyim hər bəhrədə çox oldu bundan dad, Əmi!

Qurdun rəqəmsal aləmin, düzdün rəqəmlərdən şeir,
Vardır məharət sənə də çox, hərdən elə i'cad, Əmi!

Çox mehribanlıq xislətin, qəlbin xeyirdən yağrulub,
Hər kəs görər doğma bilər, bilməz qətiyyəni yad, Əmi!

İlham sənə, dövrən sənə, qoy susmasın zəngin qələm,
Yaz, vəsf elə hədsiz qəzəl, olsun köüllər şad, Əmi!

Dindir pıçıltıyla gülü, anlar pıçıltından səni,
Sevgin böyük, duymazmı heç, et ruhunu abad, Əmi?!..*

Məna dolu hər yazdığın, istər qəzəl, istər şeir,
Vermiş Xuda kəskin zəka, çünki edib bünyad Əmi.

Dünya yetirmiş hər zaman tək-tək qəzəl-xan əsrdə,
Leylam deyər: -ə'ləmlidir, həm də bir istedad Əmi!

*"Pıçıldaş mənimlə çiçək dilində" - Əminin kitabı
ə'ləm-bilikli, daha elmli
bünyad etmək-əsasını qoymaq, yaratmaq*

07.04.2023

Özünü çox belə öyrətmə mənə, can dostum,
Sussa ruhum, üzəcəm qəlbinə hicran, dostum!

Guya derlər, daha dost adlı biri yoxmuş heç,
Nəyə görə onda eləyirsən belə heyran, dostum?!

Meylini salmışsan artıq nə gözəl, xoş əmələ,
Qoy həmişə kömək olsun sənə Qur'an, dostum!

Nur yağır hər baxışından, gülüşündən, sanki
Necə bəs söyləməyim, canına qurban dostum?!

Vəsf edib hər cəhətin yazsa da Leylam nə qədər,
Yenə, əlbət, deyəcəm, yox belə insan, dostum!

17.02.2022

*Bizim daha nə işimiz qaldı ki,
Gəlib çıxdıq hesab-kitab vaxtına.
Çoxu elə bələyində boğuldu,
Yetişmədi sultanlığın taxtına.*

ƏBÜLFƏZ ƏHMƏD

Bekarçılıq

Rast gəlmişik boranına, şaxtana,
Yetişmədik sultanlığın taxtına,
Gəlib çıxdıq hesab-kitab vaxtına.
Bizim daha nə işimiz qaldı ki.

Dəlmə-deşik oldu ömrün yelkəni,
Külək salır başımızdan çəpkəni.
Yaşam tərzi itirdikcə dəngəni,
Bizim daha nə işimiz qaldı ki?!

Öz sözüümüz yerimiz öz evində,
Yadlar baxıb bu halıma sevindi.
Eloğlumuz yad ellərə güvəndi,
Bizim daha nə işimiz qaldı ki?!

Bu get-gəliş lap çoxdankı səfərdi,
Görəmməyən, inanmayan kafərdi.
Ömür sürən bəlli sayda nəfərdi,
Bizim daha nə işimiz qaldı ki?!

Çoxlu yazıb, heç yormayım Sizi mən,
Yazdıqca da söyləyirəm düzü mən.
Yaramızın qərtməyi sən, gözü mən,
Bizim daha nə işimiz qaldı ki?!

Qəhər bizi hey kövrəldən, boğazda,
Haqq deməyən su isinər ağızda.
Hər işimiz çox əladır, kağızda,
Bizim daha nə işimiz qaldı ki?!

Gəzişmələr

Dünya üzrə naqislər, mən biləni çoxdular,
Bizimkinə bənzəyən bu dünyada varmola?!

Hamı sevər, əzizlər, doğma dilin, millətin,
Bizim kimi başqaya, döndərəni varmola?!

Dilim şirindən şirin, dünya dili içində,
Başqasının dilində “Ahəng qanunu” varmola?!

“İkimiz bir köynəkdə...” söyləyibdi babalar,
Sözə bax ey, deyir ki, “yaxası da darmola?!”

Bülbülləri salmışıq, çoxdandır ki qəfəsə,
Gülə qoyduq adını, bu da gərək xarmola?!

Onunçün də dəyişib müğənnilər, müğənni,
“Cəh-cəh”indən bəllidir, ya qarğadır, sarmola?!

Yanıımızdan ötəndən, biz dölləri tutmuşuq,
Bizim mələzdən biri, görən bizə yarmola?!

Yüz ölçüb bir biçiblər, babalar iş görəndə,
Məsləhətli qiyafət, əynimizə darmola?!

Yurdumuz çox genişdir, payladıqca qurtarmır,
Qanmaz olan qonşular, adam deyil, xarmola?!

İslanmışıq, qorxumuz daha yoxdur yağışdan,
Bundan sonrakı yağmur, leysan ola, qarmola?!

Nisgillərimin sonu

Astagəllik bu dünyaya doğuşdan,
Geri qaldıq millət boyu yarışdan.
“İslanmışın nə qorxusu yağışdan”,
Yamanlığa çəkildikcə adımız,
Üz çevirir həm doğmamız, yadımız.

Dərd əlindən dağa çıxdı babalar,
Yaylaqdadır, tənə etdi obalar.
Dağıldıqca, tərək olduqca yuvalar,
Yurd yerindən köç edəndə birimiz,
Bitəcəkmə, tükənərmə dərdimiz?

Övladımız güzərana baxmasın,
Oğul gərək düşmən yolun bağlasın,
Səfsəfədir, “başlı-başın saxlasın”,
Başlı başın saxladıqca Vətən, hey,
Əzəmətin əldən çıxıb gedən hey...

“Dost” gələndə dar eylədi yerimi,
Qurutmadı alınımızın tərinə.
Yad dil tutdu ana dilin yerini,
Tuti dilim salınanda qəfəsə,
Sanki zəhər qarışdı gül nəfəsə...

...İndi birdir bayrağımız, xalqımız,
İndi daha çox işləyir aqlımız.
Eyni sözü deyiriksə hamımız,
İndən belə zaval yoxdu bizlərə
Bu birlikdən salam olsun sizlərə!

Dörtlüklər

İbrahim İlyası - 60

Ay İbrahim, salam verdin altmışa,
Söz mülkünün hər şəhdinə çatmışa,
Fikir vermə, mən kölgədə yatmışa,
Pir sultanım, bu əhvalın necədir?

Elə bil ki, dünya bizim deyilmiş,
Nizamına pəl vurmuşuq, öyilmiş.
Sonra çəkib yaxamızı kənara,
Adına da vəfasızdır deyilmiş...

Veysəlli rübaisi

Ay Əşrəf Veysəlli, yaşın mübarək,
Sizə daha uzun ömür diləyək.
İllərin sayını çoxaltsın Allah,
Sizi də doyunca biz sevə bilək!

Ara-sıra eşidərdik obada,
Bayram olar küçəmizdə bizim də.
Göz açmağa imkan vermir qiymətlər,
Səhər-axşam ayrı-ayrı düzümdə...

Qatır başımızı, qatır qayğılar,
Məsafə saxlayar deyən adamlar.
Yadından çıxarma ey insan oğlu,
“Zamansız və qəfil ayrılıqlar” var!

Baxıb mənasına irfani şerin,
Adın qoşa gördük meyin, məscidin.
Məscidlə, bu meyin fərqi bax bir,
Biri zahidindir, biri arifin!

Sevgi gəzişmələri

Sevgi cəzadırsa sən göndər bəri,
İlahi! Cəzamı ömürlük eylə!
Adəmdən sonrakı eşq peyğəmbəri,
Füzuli babam da söylədi belə!

Burada ağlamır özü yıxılan,
Sevgidən xatirə çox qalır bir az.
Burda şərəflidir yanıb-yaxılan,
Doğrudur, şeytan da çalısır bir az.

Özümüz sevginin “məbədi” ikən,
Niyə sevgimizdən ilham almayaq?
Ən yaxın sinələr yaralı ikən,
Doğma sinələrə məlhəm olmayacaq?

Bütün “fəsadların” başıdı sevgi,
Bu necə “imandır”, tərək etməz bizi?
Bizim dünyamızın yaşadı sevgi,
Nə şirin “günahdır”, tərək etməz bizi!

Qoşalar

Zəfər çalsa ədalət, təfərrüatdır gerisi,
Kaş ki, ruhu sıxmaya, bu boyda məddah sürüsü!

İndi könül sevənə, ta gözəldi demirlər,
İmkanlıya barınıb, iş düzəldi deyirlər.

Haqq kəlmə birinin, gəlsə ağına,
Ürcəhdır gör neçə mərd oğluna!

Arxalı köpəklər basaraq qurdu,
Hərraca qoydular bu qoca yurdu.

VÜSAL AĞA

MƏHƏMMƏD FÜZULİ YARADICILIĞI

Məhəmməd Füzuli (əsl adı: Məhəmməd ibn Süleyman, 1494-cü ilə Kərbəladada anadan olmuş və 1556-cı ildə orada haqq dünyasına köçmüşdür) - orta əsr klassik Azərbaycan şairi, mütəfəkkir və filosof, Azərbaycan ədəbiyyatı tarixində divan toplusunun ən məşhur və görkəmli nümayəndələrindən biri olmuşdur.

Füzuli, böyük sələfləri kimi yalnız şair deyil, həm də mütəfəkkir olmuş və bir çox mənbələrdə Molla Məhəmməd Bağdadi adı ilə də tanınmışdır. Onun yaradıcılıq çırağı son dərəcə zəngin və rəngarəng olmuşdur. Özünü təfəkkür atəşi içində eridən mütəfəkkir Azərbaycan əruzunun orta əsrlərdə ən parlaq və dahiyənə nümunələr yaradan qiymətli əsərlərini ana dilində yaratmış, bununla yanaşı, ərəb və fars dillərində də klassik bədii nəsrin gözəl nümunələrini yazmışdır.

Məhəmməd Füzuli - ana dilimizdə yaranmış şeirin ən gözəl nümunələri olan əsərləri ilə ədəbi-bədii dilimizi yüksəkliklərə qaldırmış, klassik Azərbaycan, habelə digər türk xalqlarının poeziyasına misilsiz təsir göstərən ədəbi məktəb yaratmış dahi şair və mütəfəkkirdir.

Şair İraqda doğulmasına baxmayaraq, mənsəcə türk xalqlarının Boyat soyuna mənsubdur. Şairin türkcə əsərlər yaratması və bu dilə xüsusi diqqət yetirməsi onun türk soyundan olduğunun isbatı üçün kifayətdir. Bununla bərabər şair özünün türk və türkdilli olduğunu belə ifadə edir:

**Ey feyzi-rəsani-ərəbü türkü əcəm,
Qıldın ərəbi əfsəhi-əhli-aləm.
Etdin füsəhayi-əcəmi İsadəm,
Bən türkzəbandan iltifat eyləmə kəm.**

Füzuli ilk təhsilini Kərbəladada almış, Bağdadda və Nəcəfdə davam etdirmiş, ərəb və fars dillərini mükəmməl öyrənmişdir.

Yaradıcılığının zirvəsi olan "Leyli və Məcnun" poeması Azərbaycan, eləcə də Şərq və dünya poeziyasının nadir incilərindəndir. Nizami Gəncəvinin ilk dəfə yazılı ədəbiyyata gətirdiyi "Leyli və Məcnun" mövzusunun bir çox türk, fars, hind, özbək və tacik şairləri tərəfindən qələmə alınmasına baxmayaraq, Füzulinin ana dilində yaratdığı əsər orijinallığı ilə bu mövzuda əvvəllər yazılmış poemalardan seçilir.

1) Əsərlərini incələdikcə məlum olur ki, o çox ağır fəqirənə bir həyat keçirmişdir. Füzulinin vəfat tarixi barəsində 2 məşhur və güclü rəvayət vardır. Biri 1556-cı il, digəri isə 1562-ci ilə bağlı olan rəvayət. Bu iki fərqli tarixlərin hansının daha düzgün olması şairin vəfatı barədə "Riyazüş-şüəra"da verilmiş maddeyi-tarixin hesablanması zamanı üzə çıxır. Maddeyi-tarix kimi verilmiş "Köçdü Füzuli" əbcədlə hesablandıqda 963-ə bərabər olur. Həmçinin şairin taun xəstəliyindən dünyasını dəyişməsi və Bağdadda da taun xəstəliyinin 1556-cı ildə baş verməsi faktı şairin məhz

1556-cı ildə vəfat etdiyini qəti və möhkəm şəkildə təsdiq edir.

Məhəmməd Füzuli vəfat etdikdən sonra öz vəsiyyətinə əsasən İmam Hüseynin (ə) qəbrinin ətrafında torpağa tapşırılmış və qəbrinin üzərində günbəz ucaldılmışdır. Türk araşdırmaçılarından Müslim Erqulun yazdığına görə, Bağdad valilərindən biri şairin

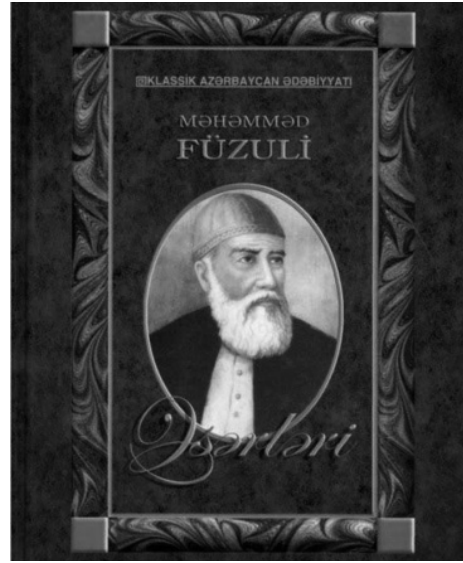
"Məzarım üzrə qoymun mil, əgər kuyində can versəm,

Qoyun bir sayə düşsün qəbrimə ol sərv-i-qamətdən", - beytinə əsaslanaraq, böyük mütəfəkkirin qəbrinin üzərindəki günbəzi sökdürmüş və İmamın (ə) qəbrinin kölgəsi şairin məzarının üzərinə düşmüşdür.

1975-ci ildə İmam Hüseyn (ə) həriminin ətrafındakı xiyabanların böyüdülməsi ilə əlaqədar şairin cənazəsi məzardan çıxarılaraq, hərəmin kitabxana və xəttatlıq binasında dəfn edilmişdir.

Məhəmməd Füzuli haqqında danışarkən xüsusilə qeyd etmək lazımdır ki, o, yalnız şair və yazıçı deyil, eyni zamanda böyük mütəfəkkir, dini alim və Əhli-beyt (ə) aşığıdır. Əhli-beyt məktəbinə möhkəm etiqadı və 14 məsuma dərindən məhəbbəti onun əsərlərində açıq şəkildə təzahür edir. Xüsusən də türkcə və farsca yazdığı mənzum və mənsur əsərlərində etiqad məsələlərinə güclü meyl aydın görünür.

2) Cəmiyyətdəki sosial təbəqələşmə Nizami və Nəsimi kimi, Füzulini də dərindən narahat etmişdir. Sosial bərabərsizlik - cəmiyyətin yuxarılarına və aşağılara parçalanması mövcud olan bütün bələlərin fəvqündə durur, labüd ədalətsizliklərə, zülmə və istismara rəvac verirdi. Zəmanənin sərt qayda-qanunları cəmiyyətdə sosial bərabərlik yaratmağın fərqi deyildi. Füzulini isə belə quruluş, təbii ki, qane etmirdi və edə bilməzdi. Sadə xalq kütləsinə bütün varlığı ilə bağlı olan və onun taleyini düşünən humanist mütəfəkkir insanların əsil-nəcabətinə, varına-sərvətinə görə deyil, bilik və bacarığına görə qiymətləndirilməsinə üstünlük verirdi. Onun nəzərində cəmiyyətə fayda verən, onu maddi nemətlərə çatdıran insan, bir də başqalarının zəhməti hesabına yaşayan, sadə adamların nemətlərindən faydalanan müftəxor insan var idi. Məhz bu nöqtəyi-nəzərdən, o, cəmiyyətin əmlak kriteriyasına görə ikiyə bö-

lgüsünün tam əleyhinə çıxmışdır.

Qurtuluşu haqsız dünyadan uzaqlaşmaqda zənn edən Füzuli, ilk növbədə əyilməzlik nümayiş etdirirdi. O, bir qarın çörək üçün varlıya əl açmağı nə özünə, nə də müasirlərinə rəva görmürdü. Alçağa əl açıb təhqir olunmaqdan, yoxsulluq qürurunu qoruyub-saxlamaq daha yaxşıdır. Yoxsulluq rütbəsində ali olmaq, hər hansı varlığının himayəsinə sığınıb alçalmaqdan daha üstündür. Mütəfəkkir bunun puçluğunu qeyd edərək, haqsızlıqlar dünyasından uzaqlaşmağı üstün tutur. Çünki yaşamaq üçün əmirə və ya şaha xidmət göstərmək mənasızdır. Bu barışmazlıq onun "Şikayətnamə" əsərində öz parlaq ifadəsini tapmışdır.

Füzuli dövlətin vəzifəli şəxslərinin əxlaqsızlığını çox sadə bir dillə, bəzəksiz-düzəksiz belə təsvir edir: "Salam verdim - rüşvət deyildir deyə almadılar. Hökm göstərdim - faydəsizdir deyə mültəfit olmadılar... Dedim: "Mənə bəratı-təqaüd vermişlər..." Dedilər: "Ey miskin! Sənin məzamilinə girmişlər və sərməeyi-tərəddüd vermişlər ki, müdam faydəsiz cidal edəsən və namübarək üzlər görüb, namülayim sözlər eşidəsən".

3) Ya Rəb, bəlayi-əşq ilə qıl aşına məni!
Bir dəm bəlayi-əşqdən etmə cüda məni!

Az eyləmə inayətini əhli-dərddən,
Yəni kim, çox bələlə qıl mübtəla məni!

Olduqca mən götürmə bələdan iradətim,
Mən istərəm bələni, çün istər bəla məni!

Təmkinimi bəlayi-məhəbbətdə qılma süst,
Ta dust tən edib deməyə bivəfa məni!

Getdikcə hüsnün eylə ziyadə nigarımın,
Gəldikcə dərdinə betər et mübtəla məni!

Mən qandanü mülaziməti-etibarü cah,
Qıl qalibi-səadəti-fəqrü fəna məni!

Öylə zəif qıl tənimi firqətində kim,
Vəslinə mümkün ola yetirmək səba məni!..

Nəxvət qılıb nəsb Füzuli kimi mənə,
Ya rəb, müqəyyəd eyləmə mütləq mana məni!

“Füzuli dərd əlindən dağa çıxdı, Dedilər, bəxtəvər yaylağa çıxdı”...

“Dərd” sözü səninlə bağlı işləndə “məlhəm”dən gözəl, səhhət-salimlikdən xoş səslənir, ey irfani-müalic!

Hələ bu irfanilik, qəlb oynadan əruz-ozanilik bir yana, “Gər dersə ki Füzuli gözəllərdə vəfa var, Aldanma ki, şair sözü, əlbəttə, yalandır” kimi ikibaşlı yanıltmaclar, “Gər yaxşı olardın, adını “al” qoyardın, “alma” neyçün qoyardın” sayaq poetik atmacalar nəmənə, ey dahilər Dahisi!

Yazıbsan ki “Məndə Məcnundan füzun aşılıq istedadı var”. Belə postulatlar bucağından baxanda, adam Sözü səninlə ölçməyə başlayır, bəs Səni sözlə necə ölçməli?..

Zaman keçdikcə bütün filizlər paslanır, hətta hərdən qızılı da üfürüb-silmək gərəkdir. Sənin qəzəllərini isə zaman-zaman yalnız təkrarlayıb anlamaq aqilliyi artırır və artıracaq. Bir çox müasirlərimizin maza-mata mindirilən, heç nə ilə seçilməyənələrini “seçilmiş əsərləri” adı altında həşir-nəşrlə çapa-çap edilənlərdən min ağac uzaq fərqlə.

Nəticə.

Və sonda bir muğam ifasından xatırladığım “Hər duyan qəlbin, əzizim, gizli bir sevdası var” (Səməd Vurğun) misrasını bu qadir şairlə bağladım. Belə ki, beş yüz ildən çoxdur Füzulini qəlbən oxumuş hər kəsin gizli, müqəyyəd bir sevgilisi olub, bundan sonrakıların da olacaq...

MƏHƏMMƏD FÜZULİ ƏSLİNDƏ HARADA ANADAN OLUB?

Əzizə Cəfərzadənin arşdırması

Məhəmməd Füzulinin ömrünü sürdüüyü yer indi İraq dövlətinin ərazisidir. Ölkənin paytaxtı Bağdadda şairin büstü var. “Bağdad şairi Məhəmməd” - orda bu sözlər yazılıb. Ərəblər Məhəmməd Füzulini, demək olar ki, tanıyırlar. Heç o bölgədə yaşayan - dünyanın türmən adlandırdığı azərbaycanlılar da şairi əsl vətəni olan indiki Azərbaycanda da tanıyanlar qədər oxumurlar, qəzəllərini, qəsidələrini bilmirlər. Bağdad arxivlərində şairin Boyat elindən olduğu göstərilib.

XX əsrin səksəninci illərində Məhəmməd Füzulinin həyat və yaradıcılığı tədqiqat hədəfi olub. Yazıçı Əzizə Cəfərzadə səksəninci illərin ortalarında tədqiqat-araşdırma aparıb. Həmin araşdırmalarını elmi cəhətdən əsaslandırır qəbul etdirə bilmədiyindən “Eşq sultanı” kitabını yazmaq məcburiyyətində qalıb, məcburən atxivləşdirməli olub. Onun araşdırmalarına görə Şamaxının indi xarabalıqları qalmış Bayat kəndində yaşayan Süleymanın beş ildir evlənməsinə baxmayaraq övladı olmurmuş. Kərbəla ziyarətində o, dilək tutub, nəzir deyib. “Bir oğlum olsun, onu sən qulluğuna gətirəcəm, ya Hüseyin!” deyib. Təsədüfdən diləyi nazil olub, Süleymanın bir oğlu dünyaya gəlib. Adını Məhəmməd Hüseyin qoyub. Ağsaqqallar, ağbirçəklər tələsməməyi məsləhət görürlər, uşağın istiyə düşüb tələf ola biləcəyini deyirlər. Məhəmməd Hüseyinin 2 və 4 yaş tamamlananda da köçüb getmək qismətləri olmur. Nəhayət, uşağın altı yaş olanda Süleyman ailəsi ilə birlikdə ziyarətə gedən zəvvarlara qoşulub Kərbəlaya köçür və orada qalıb yaşayırlar.

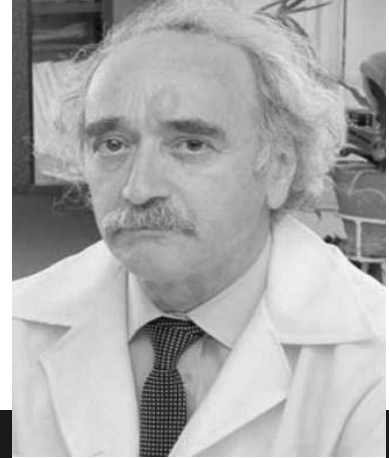
Əzizə Cəfərzadə uzun müddət bu araşdırmalarını isbatlamağa çalışsa da ölkəni bürüyən aşkarlıq, yenedənqurma ideyaları onun səsinin eşidilməsinə imkan vermir. Böyük ürək sahibi yazıçı Elmlər Akademiyasını “lənət olsun sizə” deyərək tərək edir. Bəlkə elə bu incikliyinə görə Fəxri Xiyabanda dəfn olunmaqdan imtina edib, öləndən sonra doğulub boya-başa çatdığı kəndlərindəki qəbiristanlıqda dəfn olunmaq arzusunun vəsiyyətində yazıb? Məncə, bəlkə yox, bu, elə belə də olubdur. Tarixinə, şairinə biganə qalan elm xadimləri ilə bir qəbiristanlıqda dəfn olunmağı belə qüruruna sığışdırmayıb Əzizə Cəfərzadə...

Füzulinin qəbri qürbət eldə qalıb, deyə istəyini əsaslandırır yazıçı xanım özlüyündə. Hərçənd ki, o vaxtlar, yəni Məhəmməd Füzulinin yaşayıb-yaratdığı dövrdə indiki İraq ərazisi sayılan Kərkük, Mosul, Süleymaniyyə - hamısı Azərbaycan ərazilərinə daxildi.

O vaxt Əzizə Cəfərzadə tədqiqat-araşdırmasını qəbul etdirə bilməyib. Deyək ki, hələ müstəqil deyildik, rus boyunduruğunda yaşayırdıq. Bəs indi?

Əli bəy AZƏRİ

*Bir xəbər çatdırın bizdən Hafizə,
Yazdığı rübai zövq verir bizə.
Oxuduq həsrətlə Xəyyamı, hərgah,
Hafiz də tapmışdır yol qəlbimizə.*

HAFİZ ƏLİMƏRDANLI

QƏZƏLLƏR

Əbədir etdiyın fikir

Eşqimlə düşəndən əsir, azadlıq bilmirəm nədir?
Eşitsin dostlarım hərdən, qəlbimdə bu ah-nalədir.

Görənlər söyləyər güman, azadlıq eşq ilə birdir,
Həyatda gedəsi onlar, sirr dolu yolları əlbir.

Bəzən yüksəlir göylərə, bəzən də şığıyır yerə,
Tapılar bir əlac yəqin, gələrsə yarıdan səs-səmir.

Qismətim bir sevda imiş, ellər də ondan danışıq,
Bəlkə də əfsanə imiş, yazılır hey sətir-sətir.

Günbəgün artır cəfalar, qəlbimə dolur əzablar,
Bilmirəm kimə söyləyim, kimlərə verim min nəzir?

Bəlkə də şirin rüyadır, çatmayır əllərim hələ,
Vüsələ yəqin yetişər, bir zaman eyləsəm səbir.

Bu qədər fəqan etməyin, Hafiza, kifayət edər,
Tanrının verdiyi paydır, əbədir çəkdiyın fikir.

27.03-02.04.2023

Ömür ruhun varlığıdır

Ömür ruhun varlığıdır, həyat olub ona qismət,
Ömür yaratmaq çağıdır, ruhum verəsidir qiymət.

Səbəb nədir bu istəyə, hər gələn gün sual edər,
Tanrı verən bir sərvətdir, sərf etməyə ürək həsrət.

Vətən adlı bir diyar var, orda tapsam əgər məskən,
Könül istər mahnı deyər, hər daşından açar söhbət.

Ürəyimdən axan qanda, ol yurdumun sədası var,
Qanad çalır xəyalımda, əcdadlardan çatan adət.

Vətən bir eşq beşiyidir, sevda yoxsa, vicdan olmaz,
Bu eşq ilə döyünməyən, qəlbi almaz məgər xiffət?

Dağlarında əzəmət var, könül ondan ayrı düşməz,
Tapıların yer üzündə qəlbə oxşar belə surət.

Yaratmağın məqamıdır, ey Hafiza, Vətəninə,
Yazılan hər misra ilə ürəklərdən gedər zülmət.

01-18.04.2023

Yadına sal ustadları

Həç xəbərim yoxdu mənə, dostlar yeni qəzəl gözlər,
Neçə qəzəl yazmışamsa, dillərdədir sinə-dəftər.

Hər misranın hikmətini arif olan dərk eləyər,
Oxusalar, ürəklərdə qalar sevinc, gedər kədər.

Misraların həm ahəngi, həm də dərin mənası var,
Məna yoxsa, tək ahənglə sədəf dönüb olmaz cövhər.

Qəzəllərdə qanad çalar Füzulinin ruhu hələ,
“Şəbi-hicran” düz gəlməsə, eşidəndə əzab çəkər.

Mən elə bir hünər tapsam, bu əzabı yox edərəm,
Təki ruhu ustadımın bu dövrənə etsin səfər.

Öz dilimin qaydaları başım üstə olsa rəhbər,
“Türk ləfzilə” qəzəl yazsam, el də onu tez bəyənər.

Nədən gerek başqa dildə misralarda sözlər olsun,
Lügət istər oxunanda, verilərmə ona dəyər?

Ey Hafıza, elə bilmə, qəzəl yazmaq asan işdir,
Yadına sal ustadları, yəqin sənə kömək edər.

13-15.07.2022

Könül deyər, cəfalardan danışma sən

Gözlər baxar, könül sevər, cəfalara ürək dözər,
Qəlbim söylər, qələm yazar, əziyyəti vərəq çəkər.

Dedilər ki, ol yar səndən, nədəndirsə uzaq gəzir?
Dərd əhlini dərdli bilər, görüşəndə qalmaz kədər.

Qəmi sevinclə dəyişər, bəlkə həyat elə budur?
Kədəri görməyən qafil, sevincə heç dəyər verər?

Bir nigar ki, ürək seçmiş, əzabları şirin olur,
Söylər bunu əzəl gündən, söylər mənə şəmslə qəmər.

Şükürlər olsun Allaha, hər görəndə ol afəti,
Ürək sanki pərvazlanır, cövlərdən qalmır əsər.

Fəqət, dildar uzaq düşsə, qəlbi yenə qüssə alar,
Dözmərəm heç ayrılığa, çatar viranədən xəbər.

Sevda ilə, ey Hafıza, düşünmə ki, cəfa gələr,
Qəlbin vəslə yetişəndə, könül alar ondan bəhər.

18-19.07.2022

RÜBAILƏR

İlhamı olmayan yaratmaz nəşə

Bir yarpaq tərənəmiz, külək əsməsə,
Bir bulaq səslənəmiz, suyu gəlməsə,
Şairəm söyləyən eşitsin, amma
İlhamı olmayan yaratmaz nəşə.

04.03.2023

Bəlkə də...

Bəlkə də hikmətlə ölçülür xoşbəxtliyimiz,
Bəlkə də sərvətlə ölçülür xoşbəxtliyimiz,
Xoşbəxtlik meyarı bəs nədir, düşünmür insan?
Bilmirəm bilirmi, bundadır bədbəxtliyimiz?

06.03.2023

Karvanım yol gedər

Ötsə də fəsillər, dolsa da sərv hər il yaşa,
Qaməti şux qalar, qışda da gözəl tamaşa,
Bənzətmək olarmı heç onu yarıma, heyhat,
Karvanım yol gedər dildarla əbədi, qoşa.

08.03.2023

Eşq varsa ürəkdə, küdurət yoxdur

Axtarma həyatda həqiqət... yoxdur,
Altunlar hakimsə, ədalət... yoxdur,
Sevinc həsrətiylə eşqdən sən danış,
Eşq varsa, ürəkdə küdurət... yoxdur.

09.03.2023

*Zülm olsa, hədərdir dünya dövləti,
Qəm olsa, heç olar varlıq ləzzəti,
Min ilin eşqini verəcək yelə,
Bir günün kədəri, qəmi, möhnəti.*

Hafiz Şirazi

(tərcüməsi Əbülfəz Hüseyn Həsərətindir)

Eşq yoxsa, nə lazım dünya sərvəti

Eşq yoxsa, nə lazım dünya sərvəti,
Yığdığım dövlətin nədir qiyməti?
Bir günün qəminə etmirsə çarə?
Ondan heç alarmı insan ləzzəti?

18.03.2023

Sevincdən ruhumla nə qalacaqdır

Hələ ki, nərgizlər rıqqətlə bizə soraqdır,
Ol yarə canımız həsrətlə canda qonaqdır.
Hər gələn il bizi ürəkdən hey düşündürər,
Görəsən, sevincdən ruhumla nə qalacaqdır?

21-22.03.2023

Canından edir

Gül dedi, günahım bilmirəm, nədir?
Sevənin əlinə düşmüşəm əsir.
Hünəri çatmayır "sevirəm" desin,
Bizi də bu yolda qurbanlıq edir.

22.03.2023

Azmayaq dumanda, çəndə...

Yazmışam bir neçə rübai mən də,
Hələ də qaynayır eşq, həvəs məndə.
Həyatın mənasın bilən vardımı?
Söyləsin, azmayaq dumanda, çəndə.

07.04.2023

Hər ömrün öz payızı, öz qışı var

Həyatımda olan oldu, nə tez keçdi,
Xəzan gəldi, güllər soldu, nə tez keçdi.
Ömrümüzün öz payızı, öz qışı var,
Acı, şirin, bircə yoldu, nə tez keçdi.

25.03.2023

İnsana alqışlar deyir kainat

İnsana alqışlar deyir kainat,
Yer üzü almışdır onlardan büsat.
Min illər qaynayır burada həyat,
İblislər aranı vursa da, heyhat.

10.04.2023

Ahillıq çağında - xatirə qalar

Ləzzət almağın da öz zamanı var,
Bahar - gül, çiçəkdir, payız - alma, nar,
Sevginin ləzzəti cavanlıqdadır,
Ahillıq çağında - xatirə qalar.

04.04.2023

Nədənsə yaranmır əmin-amanlıq

Dünyanın memarı məlumdur, bişəkk,
Aləmi yaratmış insana kömək.
Alınmır nədənsə əmin-amanlıq,
Nə qədər vurulsa bəzəklə-düzək.

12.04.2023

İşi iş bilənə verməsən...

İşi iş bilənə verməsən əgər,
İnsanlar bu işdən əziyyət çəkər,
Əzabla əziyyət olan bir yerdə,
Edilən yaxşılıq verəcək zərər.

04.04.2023

**Həyat, sevən qəlbə düzü şeirdir
(rübai dəsti)**

Bu gün güllər bilməm nələr söyləyir,
Quşlar da ürəkdən nəğmələr deyir.
Nə vaxtdır, təbiət həsrətdə qalıb,
Könüllər oxşayan şeir istəyir.

Alimə gərəkdir daim ehtiram

Gəl, məni nahaqdan etmə ittiham,
Alimə gərəkdir hörmət, ehtiram,
Tanrıdan verilmiş yaratmaq eşqi,
Halal əməlinə qatılmaz haram.

04.04.2023

Açılan hər səhər özü şeirdir,
Boylanan günəşin sözü şeirdir,
Dinləyək onları ürəkdən, çünki
Sevən qəlbə həyat, düzü şeirdir.

14-15.04.2023

Bir xəbər çatdırın

Bir xəbər çatdırın bizdən Hafizə,
Yazdığı rübai zövq verir bizə.
Oxuduq həsrətlə Xəyyamı, amma,
Hafiz də tapmışdır yol qəlbimizə.

05.04.2023

Qəlbimdə həyəcan yüksəlir yaman

Qəlbimdə yüksəlir həyəcan yaman,
Həyatda olarmı bu qədər yalan?
Tarixin təkəri fırlanır səssiz,
Nazilir ədalət hey dayanmadan.

19.04.2023

Sənlə birgə ömür sürsə

Bir eşq var ki, cavanlıqla ötüb keçər,
 Bir eşq var ki, qəlbə salar sevinc, kədər.
 Eşq də var ki, sənlə birgə ömür sürsə,
 Ahıllıqda yaddan çıxmaz axşam-səhər.

20.04.2023

Rübai yazmağa qanad gərəkdir

Rübai yazmağa yəqin ki, savad gərəkdir,
 Səmada uçmağa ilhamdan qanad gərəkdir.
 Savadı, ilhamı olmayan hər qələm tutan,
 Rübai yazarsa, ürəkdən fəryad gərəkdir.

10.10.2022

Can qurban olsa

Nə çoxdur, ilahi, ətrafda düşmən,
 Zaman tələb edir hər birimizdən.
 Döyüşək onlarla, can qurban olsa,
 Bir qanlı torpaqdan ucalar Vətən.

22.04.2023

Soruşdum

Soruşdum günəşdən, soruşdum aydan,
 Soruşdum bahardan, soruşdum yaydan.
 Həyatın mənası nədir? Dedilər,
 Bilərsən bir zaman, aldığın paydan.

11.10.2022

Günahkar özüdür

Səbirsiz bir insan olarsa peşman,
 Günahkar özüdür söyləyər zaman.
 Min ölçüb bir biçən heç vaxt uduzmaz,
 Həyatda hər dəfə versə imtahan.

24.04.2023

Quşcuğaz

Quşcuğaz qəfəsdə söylərdi, hey vətən, vətən,
 Hər səhər, hər axşam nəğməsi susmazdı hərdən,
 Soruşdum, bəs Vətən dediyin diyar haradır?
 Dedi bir tikanlı səhradır o gözəl məskən.

12.10.2022

Bir həyat eşqiylə yaşadığ biz də

Bir həyat eşqiylə yaşadığ biz də,
 Keçdi günlərimiz şəhərdə, kənddə.
 Nələr yaratdıqsa qalacaq burda,
 Bizə qismət olur dözmək bu dərdə.

05.10.2022

Yaşadıq həyatda xəyallar ilə

Min illər kuzədən yazmış ustadlar
 Xəyallar içində səslənib adlar.
 Yaşadıq həyatda xəyallar ilə,
 İnkişaf eyləyir hələ də yadlar.

18.10.2022

Yarat hələ incilər sözdən

Yazırsan, Hafiza, doğrudan, düzdən,
 Nəğmələr qoşursan dağlardan, düzdən,
 Bir zaman verilər onlara qiymət,
 İndi yarat hələ incilər sözdən.

07.10.2022

Şeir ürəyindən hərgah gəlmirsə

Şeir ürəyindən hərgah gəlməsə,
 Lazımmı misralar, söylə, bir kəsə?
 Qaydalı, qanunlu olsa da belə,
 O paydan bilmirəm, alarmı nəşə?

20.10.2022

Cavanlığın sirrini bilsək

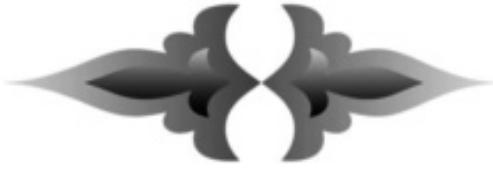
Cavanlıq qədrini bilsəydik əgər,
 Qocalıq anını saymazdıq hədə.
 Bu sirri tapmadı böyük İsgəndər,
 Hələ də deyirlər indiyə qədər.

10.10.2022

Damlayla qazanır hər kəs etibar

Damlayla qazanır hər kəs etibar,
 Yaşasa bir ömür, damla yığılar.
 İtirmək asandır, ona nə var ki?
 Bir anda yığılan damla dağılar.

20.10.2022

TƏRANƏ DƏMİR

İŞİĞA SARI

(hekayə)

Aprəl ayı olmasına baxmayaraq havadan zəhrimar yağır. Üz-gözünü elə bozartmışdı ki, adamın lap zəhləsi gedirdi. Şəhərdə tək-tük nazik geyinən adam gözə çarpırdı. Hamının əynində pencək, gödəkçə, jaket vardı. Bir sözlə, kimin isti nəyi vardısı geyinib çıxmışdı evdən. İş vaxtı bitdiyi üçün şəhərdə adam çox idi. Maşınlar da ki, tıxac yaratmışdı. Sıqnal səslərindən, çığır-bağırdan qulaq batırdı. Havadan benzin, tütün, mazutqarışıq qəribə iy gəlirdi. Daha doğrusu, havada hava yox idi.

Rizvan da işdən çıxıb bu insan selinə qoşulmuşdu. Rəngi getmiş gödəkçəsinin düymələrini də bağlamışdı ki, soyuq olmasın. Çantasını çiyindən aşırıb (adətidi, çantasız evdən çıxmazdı) basırıq küçələrlə evinə tələsirdi. Nə yaxşı ki, evi yaxınlıqda idi. Yoxsa bu basabasda necə gedib gələ bilərdi işə? Nə maaşı vardı ki, cəmi 450 manat. Onu da marşruta töksəydi, ayın axırına çörək pulu qalmazdı. Bunları fikirləşə-fikirləşə evinə tərəf yol ölçürdü və ağılından keçirirdi ki, axı əvvəllər Bakıda bu qədər adam yox idi. Tələbə vaxtı küçələrdə tək-tük maşın görünürdü. Avtobusda da bu boyda basırıq nə gəzirdi. Dərsdən kirayə qaldığı evə metroyla gəlirdi. Bax, onda bir az basabas olurdu. Onda da bu qatarı ötürüb o biri qatarı gözləyirdi. Vəssalam. O da tələbələrin dərsdən çıxdığı vaxtlardı. Başqa saatlarda əminlik idi. Sonra ağılından keçirdi ki, rayonlarda, bölgələrdə işsizlikdi axı. İş yerləri yoxdu deyə hamı bir tikə çörək pulu üçün didərgin

düşüb evindən, eşiindən. Sıxıq, tıxac da bu üzdən yaranmışdı şəhərdə. Tikintidə fəhlə işləyən kim, küçə süpürən, maşın yuyan, evlərdə qulluqçuluq edən kim. Düz-əməlli iş yerləri açılsaydı insanlar belə pərən düşməzdi və şəhər də bu basırıqlarda boğulmazdı. Bu fikirlərlə həyətlərinə necə çatdığını bilmədi. Binaları köhnə və qəzalılıq vəziyyətdə olsa da buna da şükür edirdi. Evsiz, eşiksiz, küçələrdə, vağzallarda yatan adamları düşündükcə min dəfə Allaha şükranlığını bildirirdi. Elə cibində bir gecə gəzdirə bilmədiyi aylıq məvacibinə görə də. Heç olmasa kredit götürüb hansısa işini yola verə bilirdi ki. İşsiz adama mağazalar nisyə mal da vermirlər. Bu fikirlərlə binanın altındakı balaca ərzaq dükənina daxil oldu.

-Salam, qonşu. Necəsən?

-Salam, Rizvan müəllim. Şükür. Dığırlana-dığırlana birtəhər yaşayırıq. Siz necəsiniz?

Rizvan qonşusunun ona müəllim deməsindən böyük məmnunluq duya-duya:

-Şükür, bu günkü günümüzə, qonşu. - deyib alaçağı ərzaqları rəflərdən götürməyə başladı.

Çalışdı ki, hər şeyin ən ucuzunu götürsün.

Nəhayət, götürdüklərini hesablatdırdıqdan sonra:

-Qonşu, yaz dəftərə. İnşallah, ayın axırında hamısını birdən ödəyəcəm. - deyib satıcının nə deyəcəyini gözləmədən sellafon torbaları götürüb dükandan çıxdı.

Ürəyində fikirləşdi ki, görəsən, qonşusu söyüb söylənmədi ardınca? Axı niyə söylənsin? Mən ki, maaşı alan kimi borcumu qəpiyinəcən ödəyirəm.

Bu fikirlərlə beşmərtəbəli binanın dördüncü mərtəbəsindəki mənzilinin qapısını haçan döydüyündən xəbəri olmadı. Qapını oğlu açdı.

Adəti idi. İşdən gələndə həmişə öpüşüb görüşürdülər. İndi nədənsə aldıqlarını qapının ağzına qoyub tələsik vanna otağına keçdi.

Təngnəfəs olmuşdu. Töyşüyürdü. Üzünə su vurdu. Gözü vanna otağındakı güzgüyə sataşdı. Boğulmuşdu sanki. Qapqaraydı.

Ordan çıxıb otağına keçdi.

Yoldaşı paltar ütüləyirdi. Salam vermək də yadırdan çıxdı.

-Gəldin? Əynini dəyiş, keç mətbəxə. Yemək hazırdı.

-Yox. Nəsə özümü pis hiss edirəm. Bir az uzanacam. Bir-iki şey almışam. Sən onları yerbəyər et. - deyib yerinə uzandı.

Fikirləşdi ki, yəqin işdə çox yorulub. Uzansa keçər. Baxdı ki, gödəkçəsi də əynindədi. Halsız-halsız düymələrini açdı. Çıxarmağa heyi olmadı. Sənəsi göynəyirdi. Otaqda hava yox idi sanki. Durub pəncərəni açmaq istədi. Qalxa bilmədi. Tumbanın gözündəki dərmanını tapıb atdı. İstədi Nazlını (həyat yoldaşını) çağırınsın. Sonra fikirləşdi ki, bir az da gözləsin. Niyə tələş yaratsın? Dərman təsir edincə yaxşılaşacağına ümid edib fikrindən daşındı. Ölümə qorxan adam deyildi. Bircə oğlunun, yoldaşının yiyəsiz qalacağından qorxurdu həmişə. Vəssalam. Oğlu sonuncu kursda oxuyurdu. Bitirib əsgər gedəcəkdi. Sonra qayıdıb ixtisasına uyğun iş tapacaqdı və atasına kömək edəcəkdi.

Yoldaşı isə tibb bacısıydı, amma işləmirdi. Arada qonşuların iynəsini vururdu. Azdan-çoxdan pulu olurdu. Allah bərəkət versin. Bunları beynində götür-qoy edə-edə nə vaxt yuxuya getdiyini bilmədi. Yuxuda kəndlərini, anasını, bacılarını gördü. Hər yer çiçək açmışdı. Anası səhənglə su daşıyırdı Axmazdan. Bacıları da tullana-tullana, gülə-gülə onun ardınca gəlirdilər. Bir yanda toyuq-cücə dən yeyirdi, bir yanda da qoyun-quzu mələşirdi. Alabaşları da quyruğunu qatlayıb oturmuşdu yorğun-yorğun. Görünür o ki, var qaçmışdı nəyinsə dalınca. Sonra anası süfrə açdı. Təzə motal pendiri, nehrə yağ, qaymaq, təndir çörəyi adama gəl-gəl deyirdi. Nə gözəl mənzərəydi, İlahi. Gerçəklə yuxu bir-birilə gizlənqaç oynayırdı sanki. Sonra anası ağ güllü

ləçəyini başına bağlayıb, Rizvanın ən çox sevdiyi yaşıl donunu əyninə geydi. Harasa getməyə hazır-laşırdı.

-Süfrəni sən yığışdırarsan, oğlum. - deyib tələsik evdən çıxdı.

Rizvan nə qədər yalvarsa da anası onu özüyə aparmadı.

-Yox, oğlum. Mən getdiyim yerə uşaqları apar-mırlar. Gələndə dəfə mütləq səni də özümlə aparacam. İndi olmaz. - deyib gözdən itdi.

Rizvan diksinib yuxudan oyandı. Qan-tərin içindəydi. Bir müddət yuxunun təsirindən qurtara bilmədi. Əl atıb sinəsini ovuşdurdu. Bir az ağrısı azalmışdı. Otaq qapqaranlıq idi. Görünür axşam düşmüşdü. Yavaş-yavaş ayağa qalxdı. Hiss etdi ki, acıb. Paltarını dəyişib təzədən vanna otağına keçdi, əl-üzünə su vurdu ki, yuxusu qaçsın. Həm də bir növ adət etmişdi. Yatıb durandan sonra mütləq əl-üzünü yuyurdu. Günün hansı hissəsində olur, olsun. Sonra qonaq otağının qapısını aralayıb içəri baxdı. Oğlu kompüterin arxasında nəyləsə məşğul idi. Səkitcə qapını çəkdi ki, fikri dağılmasın. Mətbəxə keçdi. Yoldaşı tez-tələsik yeməyi isitməyə başladı:

-Birinci çay verim, yoxsa...

-Yox, yemək yeyəcəm. Acmışam.

Stolun üstündə göy-göyörti, duzlu xiyar, duz, istiot, bir də çörək vardı.

"Allahın evi avadan olsun", dedi. Adəti idi. İlahinin verdiyi hər nemətə görə şükr edərdi.

Sonra yoldaşının çəkdiyi bir qab mərci supunu qaşıqlamağa başladı.

Yuxu heç yadırdan çıxmırdı. Mütləq anasının qəbrini ziyarət edəcəkdi. "Görünür arvad darıxıb. Haçandı ziyarət etmirəm".

Bir də maaşı alan kimi həkimə gedəcəkdi. Nə vaxtdı təzyiq onu düz-əməlli yaşamağa qoymurdu. Canını pula satmayacaqdı. Hələ işləri vardı. O işləri görmədən ölməyə haqqı yox idi.

Yeməyi bitirəndən sonra səkitcə yoldaşına "Şağ ol. Dadlı idi. Əllərin var olsun", deyib süfrədən durdu. Halsız idi bir az, həm də yorğun. İstədi götürüb bir kitab oxuya. Sonra fikrindən vaz keçdi. Dincələcəkdi bu gün. Yataq otağının pəncərəsindən çölə baxdı. Yağış yağırdı. Həyətdə heç kim görünmürdü. Heç itlər, pişiklər də gözə dəymirdi.

"Hamı yuvasına çəkilib. Görəsən, yuvası olmayanlar neynir, İlahi?" Ağılından keçirdiyi bu fikirdən üşüdü. Yerinə uzandı, yorğanı başına çəkdi. Nəsə narahət idi. Bədəni uçunurdu.

"Bircə səhər açılsaydı". Ömründə səhərin açılmasını bu qədər istəməmişdi. Qaranlıq bu qədər qorxutmamışdı onu. Bircə onu bilirdi ki, yatmayacaq. Yuxusu da yadından çıxmırdı. O üz-bu üzə çevrilə-çevrilə anasını düşünürdü. Yenə götürüb bir dərman atdı. Mətbəxdən səslər gəlirdi. Yoldaşı idi yəqin. Gecə keçənəcən sil-süpürlə məşğul olurdu. "Zalımın qızı bir dəfə kitab oxumur. Həyatı, evliliyi ancaq yır-yığışda, biş-düşdə görür. Zərrəcən romantikası yoxdu. Heç mənim hansı rəngi, hansı musiqini, hansı fəslə sevdiyimi belə bilmir". Ömründə ilk dəfə özünə yazığı gəlirdi. Tələbəklik illəri, eşqə düşdüyü vaxtlar, Nüşabə yadına düşdü. Sevgisinə yiyə dura bilmədi. Anası qoymadı. "Nə tanıyırsız xalxın qızın", deyib sevdiyi qızı ona almadı. O da susdu. Anasından keçmədi, sevdiyindən keçdi. Qonşuları Əjdərin qızını gözaltı etmişdi anası və Rizvanı da birtəhər razı saldıqdan sonra el adətincə elçi gedib üzük taxdı. Atasını hələ Rizvan uşaqlıqdan böyrək çatışmazlığından dünyasını dəyişmişdi. Anası onu və iki bacısını zülümlə böyüdü oxutmuşdu. Bəlkə bu əziyyətinə görə də Rizvan onun sözündən çıxma bilməmişdi və qonşuları olsa da ömründə bircə dəfə də kəlmə kəsmədiyi bir qızla ailə qurmuşdu. Allah tərəfi pis qız deyildi. Hər şeyə qane olan, başını aşağı salıb öz işini görən qız idi. Bir oğlanları olandan sonra da Rizvan bütünlüklə ailəsinə bağlı birinə çevrildi və gözünü açıb yumdu ki, əllini haqlayıb. Hər şeyə şükür edə-edə gəlib çıxıb yolun yarısına. Başını üşünə, problemlərinə elə qarışmışdı ki, vaxtın necə keçməyindən xəbəri olmamışdı. Ara-sıra keçmiş, gəncliyi, tələbəklik illəri, Nüşabə yadına düşsə də işin, qayğıların çoxluğu onu göz açmağa qoymamışdı. Hissizləşmişdi sanki. Elə bil o duyğulu, sevgisindən ötrü ölümə getməyə hazır olan, kitablara yatıb duran, özünü əsər qəhrəmanlarına bənzədən gənc bu deyildi.

"...Adam nəyisə gözləyəndə vaxt niyə keçmir görən. Hələ gecə saat birdi. Zamandan daş asılıb elə bil. Ürəyim də ki, rahatlıca bilmir. Görəsən, bu gün nə olub bu çər dəymiş?" Gecə keçdikcə hiss edirdi ki, gözləri qapanır. Kirpiklərindən daş asılıb sanki. Öz-özünə bağlanır. Artıq yuxuya gücü çatmırdı. Almışdı gözlərini cənginə. Yenə anası əlində səhəng su götürməyə gedirdi:

-Ana qurban, gəl gedək su götürək. Yorulmuşam. Bir az mənə kömək elə.

İstədi etiraz edə, səsi çıxmırdı. Ayağını sürüyə-sürüyə anasının dalınca getməyə başladı. Hər yer

qaranlıq idi. Göz-gözü görmürdü. Kol-kosu yaraya gedirdilər. Heç yer tanış gəlmirdi Rizvana. Bu yol hara aparıb çıxaracaqdı onları? Bilmirdi. Eləcə diqqətlə baxırdı ki, anasını itirməsin. Geriyə qayıtmaq gözünə durdu. Bu yolu necə qayıdacaqdılar, İlahi?

"Bircə səhər açılsaydı..."

QARANLIQLA İŞİĞİN ARASINDA (hekayə)

Bütün günü küçədə veyllənməkdən heyi qalmamışdı. Nimsə ayaqqabısının söküyündən soyuq dolub barmaqlarını keyitmişdi. Elə əyni-başı da tökülürdü. Nəyi təzə idi ki? Soyuq iliyinə işləmişdi. Hiss etdi ki, titrəyir. Siqareti də qurtarmışdı. Pulu da yox idi ki, gedib bir qutu siqaret alsın. Səhərdən də heç nə yeməmişdi. Aclıq bir yandan, soyuq da bir yandan lap kələyini kəsmişdi. Evə getməyə də həvəsi yoxdu. Gedib neyləyəcəkdi. Neçə vaxt idi işsiz idi. Həyat yoldaşı da qızını götürüb atası ilə getmişdi. Onların yanında da üzük qara idi. Heç arxalarınca getməyə də üzük gəlmirdi. Gedib nə deyəcəkdi? Heç özünü doyura bilmirdi, onları nəylə yedirib içirəcəkdi? "Allah zəmanənin üzünü qara etsin. Ailə, uşaq yanında da xəcil olmuşuq".

Hava yavaş-yavaş qaralırdı.

Yolu keçib böyük bir ticarət mağazasının qarşısında dayandı. Bahalı, nömrəsi göz yandıran maşınların yanından sakitcə keçib əlini cibinə atdı. 7 manat pulu vardı. Bir beşlik, 1 manatlıq və iki 50 qəpik. Aclıqdan, yorğunluqdan da heyi qalmamışdı. "Bir az kolbasa, bir dənə çörək alaram. Puldan artıq qalsa üç-dörd dənə siqaret də (siqareti dənəylə də satırlar) götürərəm". Bir az düşünəndən sonra qapıya yaxınlaşdı. Qapı öz-özündən açıldı və sakitcə mağazaya daxil oldu. Burda hər şey adama gəl-gəl deyirdi. Piştaxtalar ağzınacan doluydu. Müxtəlif firmaların (yerli və xarici) məhsullarıyla qarşılaşdırılmış rəflərin yanından udquna-udquna keçdikcə qızını xatırlayırdı. "Görəsən, ac deyillər ki? Xətrinə dəyən olmur ki?". Sonra cibindəki 7 manatın haqq hesabını çəkməyə başladı. Qiymətlər gözünü yandırırırdı. Fikri isə cibindəki pullarında qalmışdı. Əlləri cibindən utanırdı sanki. Burnuna tənədir çörəyinin ətri doldu birdən. Orta yaşlı qadınlar əl-

lərində əlcək isti çörəkləri təndirdən çıxardıqca ac-lığı daha da güc gəlməyə başladı. Yadına nənəsi düşdü. Hər dəfə kəndə gedəndə nənəsi mütləq xəmir yoğurub təndirə çörək yapardı. Bacı-qardaş yığışardılar təndirin başına. Nənəsi çörəkləri təstə yığıdıqca hərəsi bir yandan cumardılar çörəklərin üstünə. Əlləri yana-yana kəsib yeyərdilər. Didik-didik edərdilər çörəyi. Heç nə deməzdə nənəsi. Qıraqdan baxıb gülümsəyərdi. Sonra gedib motaldan pendirqarışiq şor da çıxarardı ki, İsti çörəklə yesinlər. Şəhərin qalac çörəyini heç sevməzdilər. (Bərə-kətindən iraq) Kövrəldi birdən-birə. Gözləri doldu..

Sonra kolbasaların qiyməti ilə maraqlanmağa başladı. Qeyri-ixtiyarı əlini cibinə atdı. İstilik basdı bircə anda onu. Narahatlıq keçirdi ürəyində. Sonra özünü ələ aldı. Satıcı qıza kilosu 5 manata olan kolbasadan 300 qram kəsməyi xahiş etdi.

-Bu məsləhətli deyil. Bu kolbasaları adətən adamlar it-pişikçün alır. Amma yenə məsləhət sizindi.

-Elə bundan çəkin, xanım.

Sonra da ürəyində fikirləşdi ki, guya mənim itdən-pişikdən fərqi var ki?

Bir az da satıcı qızın qarasına asıb-kəsməyə başladı "Axı sənə nəyə gərəkdi? Sənə nə deyirlər, onu da et də. Qudurmuşluğa bax. İtə-pişiyə kolbasa vermək olar?"

Satıcı qız kolbasadan 300 qram çəkib verdikdən sonra "nuş olsun" deməyi də yaddan çıxarmadı. Kolbasanı alıb bir dənə çörək də götürəndən sonra kassaya yaxınlaşdı. Burda da növbə idi. Əli, arabası dolu adamlar bir-birinin ardınca dayanıb növbə gözləyirdilər. Fikirləşdi ki, görəsən, bu adamlar pulu hardan tapır? Bizə niyə qəhətədi? Sonra adamların üzünə, əlinə, ayağına, əyninə, başına nəzər saldı. Tər-təmiz, səliqəli, ütülü paltarlardan hamı xoşbəxt görünürdü. Amma zənni insanı yanıda da bilər. Bir az özünü də söydü ki, vaxtında oxuyub adam olmadı. Anası yazıq nə qədər etsə də oxumadı. Qoşuldu Nəciyənin yetimlərinə, avaralandı bütün günü. Axırı da bu. Oxusaydı bəlkə elə bu boyda mağazanın sahibi də olardı. Sahibi olmasa da babat iş verərdilər. Yavaş-yavaş adamlar seyrəldikcə növbəsi yaxınlaşırdı. Nəhayət, növbə buna da çatdı. Əlindəki kolbasanı və bir ədəd zavod çörəyini kassirə uzatdı.

-2 manat 26 qəpik.

Cibindən beşliyi çıxarıb qıza verdi.

Kassir qız pulu xırdalayıb artıq qalanını ona

uzatdı. Elə ordaca pulu saydı. 2 manat 70 qəpik. 4 qəpik kəsmişdilər. Bir anda ağılından oğurlanan qəpiklər gəlib keçdi. "Hər adamdan bu qədər (ən az) qəpik oğurlasalar bu pulları yığıb yığışdırma bilməzlər. Hələ bunun tərəzidə oğurluğu, qiymətlərin süni şişirdilməsi var. Yəni mədəni surətdə cibimizə girirlər. Mənim ölüm-zülüm qazandığım qəpiklər bunların cibinə gedir. "Haram xoşunuz olsun!" Pulu cibinə qoyub aldıqlarını da götürüb çölə çıxdı. Hava elə gözəl gəlirdi ki, ona. Dərindən nəfəs aldı. Elə bil qəfəsdən çıxmışdı. Paltosunun yaxasını qaldırdı. Qaranlıq bir az da artmışdı. Adamlar bir-bir, iki-iki mağazaya daxil olurdular. Birdən kimsə onu çağırırdı. "Əmi, ay əmi. Allah yolunda mənə çörək pulu ver də". Arxasında 6-7 yaşlarında bir oğlan uşağı dayanmışdı. Soyuqdan göm-göy göyərmişdi. Suyun içindəydi.

-Sənin atan, anan hanı?

-Atam xəstədi, anam da ölüb.

Birdən birə qızı gözlərinin önünə gəlirdi. Gözləri doldu. Bir uşağa, bir də əlindəki sellafon torbadakı kolbasa çörəyinə baxdı.

-Al, oğlum, get evə. Hava çox soyuqdu. Donarsan. Yəqin atan nigarandı.

Uşaq göyərmiş əlləriylə ona uzadılan torbanı qamarlayıb aldı və "Allah əvəzin versin, əmi" deyib qaça-qaça onun yanından uzaqlaşdı. İxtiyarsız başını qaldırıb göyə baxdı. "Görəsən, Allah gördümü?" İçinə qəribə rahatlıq doldu və birdən yadına düşdü ki, siqaret almayıb. İstədi təzədən mağazaya girib siqaret alsın. Fikrindən daşındı.

Əllərini cibində gizlədib iri addımlarla özünü qaranlığın qucağına atdı.

QUYU

(hekayə)

Kənddə üçotaqlı evləri, balaca, ikigöz mal-qara damları və kərpicdən hörülmüş toyuq hinləri vardı. Beş uşaq idilər: 3 qardaş, 2 bacı. Kəndin qırağındakı məktəbə gedərdilər. Mürşüd yaşca ən balaca idi. Elə ən sözbəxanı da. Anası axşamacan işə-gücə qaçırırdı. Ev-eşik, həyəət-baca, mal-heyvan - hamısına o baxırdı. Atası kolxozun şoferi idi. Həmişə işdən yorğun gəlirdi. Bacısı hər gecə atasının ayaqlarını isti suya qoyurdu ki, dincəlsin, ağırları canından çıx-

sın. 20 qoyunları, 3 cüt qaramalları vardı. Üç gündən bir mal nobatına gedərdi Mürşüd. O biri qardaşları quyruq ələ verməzdilər. Allah tərəfi yaxşı oxuyardılar.

Beləcə, günlər keçdi. Hamısı bir-bir məktəbi bitirdi və üz tutdular o kəhkəşanlı şəhərə. Ən gözəl, ən mötəbər təhsil ocaqlarında təhsillərini davam etdirdilər. Mürşüd uşaqlıqdan şeir yazırdı. Ara-sıra şeirləri dərc olunurdu. Şəhərə çıxanda ələ bilirdi ki, hamı ona baxır, hamı onu tanıyır. Hər halda, o ələ düşünürdü. Bapbalaca dünyası vardı və bu dünyasında xoşbəxt hiss edirdi özünü. Əyni ildə bir dəfə təzə paltar görsə də, cibi bir aylıq avtobus biletinə və bir dəfəlik bazar çantasına çatsa da xoşbəxt idi. Hələ qonşunun qızına da gözü düşmüşdü və anasına da demişdi ki, o qızı mənimçün saxlatdır. Özü də bir yolla xəbər göndərmişdi qıza. Tətilərdə onu şəhərdə zəncirlə də saxlaya bilməzdin. Ta ki, o çər vurmuşlar, qan qusmuşlar (Nadürüst erməni qonşuları) o balaca dünyasına top vurub dağıdanacan. Yaxşı ki, atası o günü görmədi. İki il idi ki, rəhmətə getmişdi. İlk dəfəydi atasının ölümünə sevinirdi. Yoxsa yazıq kişinin bağı yarıları. Anasını da götürüb gəldilər şəhərə. Yazıq arvad şəhərdə özünə heç cür yer tapa bilmirdi. O boyda geniş həyət-bacadan çıxıb şəhərin darısqal otaqlarına sığışmırdı yazıq arvad. Gah bu oğlunun, gah o biri oğlunun kirayə evinə daşınırdı. Qonşu qızından da xəbəri yox idi daha. Eşitmişdi ki, hansısa rayona qohumlarıgile yığışiblar. Beləcə, aylar illəri əvəz etdi. O yurdayuvaya qayıtmaq ümidləri gündən-günə azalmağa başladı.

Mürşüd Bakıda qəzetlərin birində işə düzəldi. Həsət dolu sevgi şeirləri elçiyə döndü. Yavaş-yavaş Mürşüd Savalanlı imzası ilə tanındı. Küçədə görəndə ehtiramla salam verdilər, məclislərdə yuxarı başda oturdular. Amma bir tərəfi əskik qaldı, tam ola bilmədi. Çox vaxt anası onun yanına gəlirdi. Gəlinlərə yük olmaq istəmirdi. Mürşüd tək yaşadığı üçün burda özünü qismən rahat hiss edirdi. Amma ürəyindəki nisgil, ağrı azalmırdı ki, azalmırdı. Gün keçdikcə daha da acizləşir, daha da ümitsizləşirdi. Kənddən gətirdiyi torpağı yaylığın arasında tütyə kimi saxlayırdı. Bir gün vətən, torpaq həsrətli anası bu ağrıya, nisgilə dözməyib gözünü dünyaya əbədi yumdu. Çox arzu edirdi ki, vətəndə (Anası o yerlərə vətən deyirdi) ölsün və orda dəfn olsun. Olmadı. Mürşüd hər şeydə özünü günahkar hiss edirdi. Öz acizliyinə, gücsüzlüyünə nifrət edə-edə qalmışdı.

Heç yazıq qadın onun toyunu da görmədi. Bu arzusu da ürəyində qaldı. Beləcə, illər keçdi. Bir gün redaksiyada çalışan bir qadınla tanış oldu və hər ikisinin razılığı ilə ailə qurdular. Toysuz, filansız. Beş-on nəfərlik adamlar sadəcə kəbin kəsirdilər, vəssalam. 40 yaşı vardı. Toy nə yaraşdı bundan sonra. Əl-ələ verib şəhərdən kənar ikigöz ev də aldılar "hökumət" in (ələ deyirdilər) binasından. Ata olmaq səadəti də gec nəsib oldu onlara. Düz beş ildən sonra bir qızı oldu. Anasının adını qoydu - Nazlı. Qızının ad gününə, 7 yaşına Azərbaycanın igid oğulları 30 illik həsrəti, acısı olan kəndlərini ona hədiyyə etdilər. Erməni quldurlarını qovub çıxardılar dədə-baba torpaqlarından. Onda da doyunca sevənə bilmədi. Ümumiyyətlə Mürşüd otuz il idi ki, ürəkdən gülməyin, sevinməyin nə olduğunu bilmirdi. Unutmuşdu. Bu xəbəri eşidəndə dərhal anası yadına düşdü. "Anam görmədi. Görmədi anam" - təkrar-təkrar keçirdi bu fikri ağlından və durub anasının qəbrini ziyarətə getdi. "Gözün aydın, ana. Elim, obam azaddı. Kəndimiz, evimiz geri döndü". Doyunca ağlayıb ürəyini boşaldandan sonra evə qayıtdı. Yoldaşı qızarmış gözlərindən bildi ki, o hardan gəlib. Sakitcə "Ruhu şad olsun", dedi.

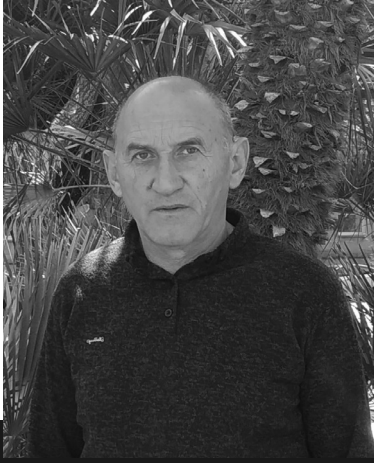
"Ruhu şad oldumu görəsən?" Fikirli-fikirli iş otağına keçdi. Ürəyi doluydu. Yazmasaydı ürəyi partlayardı.

...Bir müddət keçdi. Redaksiya heyəti ilə azad olmuş rayonlara ezam oldu və birinci öz kəndini ziyarət etdi. İlahi, bu nə dərdli hissdi. Darmadağın idi o yollar, o evlər, nə qoyub gəlmişdisə hər şey, hər yer.

Həyətlərinə girdi. Əgər bura həyət demək olarsa. Heç nə yox idi. Nə ev, nə ağaclar, nə tövlə, nə çəpər. Viranəlik idi bura. Bircə su quyusu yerindəydi. Onun da içi zir-zibillə doluydu. İstər-istəməz yerə çökdü, torpağı əlcələməyə başladı, quyuya sığal çəkdi. İtirdiklərini tapmağa çalışdı. Anası, atası, bacı-qardaşı, qonşu qızı bir-bir gözünün önünə gəldi. Anası əlində vedrə halaydan gəlirdi gülüm-səyə-gülümseyə:

- Xoş gəlmisən, ana qurban. Tez paltarlarını dəyiş, mənə kömək et, dərdin ürəyimə.

- Yox, ana, bu dəfə məni bağışla. Sənə kömək edə bilməyəcəm, adına qurban olum ana. - Tir-tir əsirdi. Üşüyürdü yayın günü.

BƏXTİYAR ABBAS İNTİZAR

DİVANİ

Hər bir gecə eləyirəm yata-yata beş lənət,
Zülümkarə baş endirən hazarata beş lənət.
Qanun itib, qayda bitib, vəkil yatıb, hakim yox,
Əzab çəkib inlədiyim bu həyata beş lənət.

Əsir qaldım təkəm, tənha öz başımın hayına,
Məhkum oldum ixtiyarsız qədər-qəza payına,
Qatılmışam ağlağəlməz, sonu yetməz oyuna,
Qurduğunuz rüşvət yeri xarabata beş lənət.

Heç görmədim bu tifaqdan xeyir heç bircə gilə,
Göz önündə olanların hamısı gəlmir dilə...
Hara getdim qarşılaşdım haramzadalar ilə,
Zatınızda qoy yerisin yeddi qata beş lənət.

07.04.2023

HARDADI

Bu dünyanı başa vurub qayıtdım,
Ey dildarım, bəs ilqarın hardadı?
Gözəl hesab elədiyin aləmdən
Soruşginən şux vüqarın hardadı?

Qoşulmadım zəqqum içən dəmlərə,
Rəng vürmüşəm "necə"lərə, "həm"lərə.
Səndən ötüb xitab edim kimlərə,
Kimdən sorum etibarın hardadı?

Olmayıbdı ürəyimi görənim,
Şeytan olub ürəyimə girənim!
Qurd südüylə ərsə gəlmiş ərənim,
Didilməmiş qurd diyarın hardadı?

Götürməyəm boyunduyruq, nə yedək
Hər bir kəsin öz vaxtı var, nə edək?
Zaman ötər, vədə yetər görərik,
İqtidarım, iqtidarın hardadı?

26.05.2022

QURBANLIQ ŞEİR

Mən özgə bəşərəm, yoxdu tanıyan,
Yazılır göylərdə fərmanım ancaq.
Dərdim loğman bilməz, təbib anlamaz,
Dirilik suyudu dərmanım ancaq.

Kimsəlik deyil ha, başımda çənim,
Qibləm tənhalıqdı, Haqqadı yönüm...
Yoxdu qonaq-qaram, gəlib gedənim,
Qaib mələklərdi mehmanım ancaq.

Zamandan "qovhaqov", "qaç" istəmirəm,
Bu keçəl başıma saç istəmirəm.
Kəsməyə qurbanlıq qoç istəmirəm,
Özüməm özümə qurbanım ancaq.

27.05.2023

QUL ABBASA

nəzirə

Gözəl, istəyini iqrar eləsən,
Yaralı könlümün sarığından öp.
Nəfəsin çatmasa dərinliyində,
Enmə nüvəsinə, qırağından öp.

Bu yolda duman var, bu yolda tüstü,
Əyni qalın geyin, qoy olsun isti.
İstəsən olasan xalqın artisti,
Bizim padişahın yumruğundan öp.

Fərq etməz, bu yerdə sən də bir qulsan,
Zaman bazasında açılan gülsən...
Yeni xəbərlərə aludə olsan,
Xəlvətcə şeytanın dodağından öp.

Aldanıb Bəxtiyar sehrinə varma,
Kamera önündə yanımda durma.
İşlərin tərs gəlsə fala yalvarma,
Qonaq gəl, İntizar sorağından öp.

21.02.2023

VARSA

Qoy qopsun qiyamət, qorxusu yoxdu,
Bütün yaranışın bünyadı varsa.
Qarışıb hərənin başı özünə,
Düzələr bəndənin ziyadı varsa.

Düzüb sözlərimi elədim dəstə,
Qəmdən şərbət içdim gizlin, ahəstə.
Köklənər İlahi bəstəsi üstə
Yerdə bir möminin fəryadı varsa.

Gəlmişdim azacıq para günlüyə,
Vaxt tapıb yaşadım ara günlüyə.
Heç fikir verməyin qaragünlüyə,
Bu yerdə Allahın nihadı varsa.

25.05.2021

DEYİL Kİ..

Bir silkin içindən, düzünə düz bax,
Göz görün zahirdi, batin deyil ki...
Bəndə olan kəslər qorusun dəyər,
Bu da əmtəə deyil, satın deyil ki...

Yoxdu ayaqüstə olanı asan,
Doğru olmağından nə çəkin, usan.
Doğrunu söyləmək olmayıb asan,
Yalan da danışmaq çətin deyil ki...

Olanlar pislikdən o yana, ötə,
Bu mövzu bitərmi... çətin ki, bitə...
Etibar tutaq ki, verilib itə,
Şərəf insanındı, itin deyil ki...

08.04.2021

MƏNDƏ

O qədər ağırdı dünyanın yükü,
Üstəlik həsrəti, qəmi də məndə.
Bu axır zamanın sınağı dəhşət,
İmtahan verməyin çəmi də məndə.

Bu bir çıxış deyil, vəziyyət deyil,
Şahın söylədiyi vəsiyyət deyil,
Kasıblıq möminə əziyyət deyil,
Şükr etmək halının dəmi də məndə.

Bu şəhər haqq tanımır, qalıb işində,
Zənn edir dünyanı didir dişində.
Yanmaram, batmaram zülm atəşində,
Dərya da məndədir, gəmi də məndə.

Deyiləm fitnəyə nə lal, nə də kar,
İntizar zamanım, özüm Bəxtiyar.
Haqq sözün demişəm hər vaxt aşikar,
Gizlin dinən sarı simi də məndə.

09.02.2021

İKİQAT QOŞMA

Bilmək istəyirəm kiməm, nəçiyəm,
Kənardan baxıram özümə hərdən,
Bu mənəm, bu sözüm, özüm, baxılısın.
Elə bil hüsnümə təzə rəng gəlib.
Ürəklər fəth edən hisslərim dürr tək,
Cavab verməliyəm, işdi-şayətədi,
Bir vərəq üstündə düzüm, baxılısın,
...Necə olub axı, mənə zəng gəlib.

Qarışıb baxışlar, məzhəblər itib,
İstərəm həyatda hər gülüm olsun.
Daralan könüldə kol-koslar bitib,
Süsənim, lilparım, sünbülüm olsun,
Yamanlıq imanı hələ ki ötüb,
Dediyim gözlərdə bir çəhlim olsun,
Əl yetən, göz görün izim baxılısın,
Hər dilli ağıza tərs ahəng gəlib.

Hikməti nadanlar oda çatıbdı,
Sözün də boynundan asılıb muraz.
Kim şeir alıbdı, kim söz satıbdı,
Aşığın çiyində yük olanda saz,
Bəlkə qiymət vermək mənə çatıbdı,
Açıq, cəmiyyətdən qaçağam bir az,
Zaman qiymətini yazım, baxılısın,
Səmadan gözümə nür-çələng gəlib.

25.04.2021

SƏHƏR-SƏHƏR

Yuxun qaçıb söz üstündən,
Ay canım, bu səhər-səhər.
Obaşdana az qalıbdı,
Üzünü yu səhər-səhər.

Şahın ölüb, mərd yeri var,
Uzaqlarda yurd yeri var.
Taleyində qurd yeri var,
Çağırıldı "u" səhər-səhər.

Alacağın üçdü, beşdi,
Xeyri, bərəkəti heçdi.
Yenə ruhdan atəş keçdi,
Söndürməz su səhər-səhər.

Eşidilir qatar səsi,
Heç gətirmir yaxın kəsi.
Görürəm qərib nəfəsi,
Oxuyur Qu səhər-səhər.

21.05.2020

...QURTARSIN

Qalayın Haqq qazanın,
Bişim, canım qurtarsın.
Fələk ilə qalmasın
İşim, canım qurtarsın.

Oyanaraq dərindən,
Bitdim eşqin nurundan.
Qoy bitsin söz yerindən
Dişim, canım qurtarsın.

Çürükdü kef heyəti...
Təzələdim beyəti...
Əyləyin planeti,
Düşüm, canım qurtarsın.

DEYİL

Allahından vəhy götürən
Məsum deyil, pir də deyil.
Yanında bir yoxdu yarı,
Yarım deyil, bir də deyil.

Suda yarıb, odda bişib,
Qaranlığın bağrın deşib...
Sevdiyi var, ayrı düşüb,
Axtardığı yerdə deyil.

Odur sizin dandığınız,
Bircə budu qandığınız.
Adamyeyən sandığınız,
And olsun ki, kür də deyil.

Yoldaş olmadı sufilər,
O dəfələr, bu dəfələr...
O kürsülər, vəzifələr
Alçağındı, mərdə deyil.

İntizarlıq təməl qayə,
Bəxtiyara olmaz dayə.
Dedikləri deyil ayə,
Bir mətləbdı, sirr də deyil.

12.04.2023

AXTARIR

Elə itkin düşmüşəm ki,
Özümü özüm axtarır.
Candan qopmaz ağrıları
Tərsinə dözümlü axtarır.

Nəğməsiyəm hər yarpağın,
Həsərtiyəm ulu dağın.
Üstdə gəzdiyim torpağın
Altını bezim axtarır.

Nə qafiləm, nə də naşı,
Aşıqın soyumaz başı.
İçimə axan göz yaşı
Gözüm yox, üzüm axtarır.

İtirmərəm mərifəti,
Tapdığımçün təriqəti.
Gözə girən həqiqəti,
Ağızda sözümlü axtarır

İntizarın bitməz ahı,
Gümana qalib sabahı...
Qaim olan Şahənşahı
Axtarır, gözüm axtarır.

21.05.2023

FƏRYAD GÜNÜ

Eylədiyən nə bayramdı,
Axı bu ki, yad günüdür.
Gülləri səpmə yollara,
Yalançı bir ad günüdür.

Hər dəfədə gördük qəza,
Zillət çəkdi yaza-yaza.
Üsyanını köklə sazı,
Ən yaxşı fəryad günüdür.

İntizardan olmaz talib,
Kimdi məni yada salıb?
Mənim də sağlığım qalıb,
Allahdan imdad günüdür.

26.05.2023

YOXUŞ

Qürbət dünya, qəribəsən,
Yerin, göyün naxış-naxış.
Qərib dərviş üzərindən
Asılıbdı min-min baxış.

Yol bitməz, düşmə süs əbəs,
Gözdə ümid, qulaqda səs,
Sınaqları olmadı bəs,
Deyən yoxdur bəsdı, yığış.

Köç yollardan yığışmadı,
Yükü qəmdən yığışmadı.
Dünya sənə sığışmadı,
Ürəyinə çəkil, sığış.

Aşiq duyar belə dadı,
Olmaz heç doğması, yadı.
Həsərtədi bu ömrün adı,
Vüsaldı zamandan çıxış

Mal olandan olmaz sərvət,
Bəxtiyardan sorma əlbət.
Əvvəl hikmət, son da hikmət,
Nifrət eniş, sevgi yoxuş.

21.05.2021

DAMƏT SALMANOĞLU

BOĞULAN ARZULAR

(bir həyat hekayəsi)

El-obasına bağlı insanlar kövrək olur. Vətənin daşını, çınqılı hər bir zərrəsini sevib əzizləyir, qohuma, əqrabaya yaxınlığı ilə seçilib, insana və insanlığa dəyər verib, hörmət, izzət bəsləyirlər. Ancaq əfsuslar olsun ki, faciəvi ölümlər belə insanların anidən yaxalayır, həyatlarına, arzularına gözləmədiyi anda son verir...

Belə insanlardan biri də Əyyub Hüseynovdur. O, cənub bölgəsinin füsunkar təbiətiylə seçilən Masallı rayonunun Ərkivan kəndində dünyaya göz açıb, böyüyüb boya-başa çatmışdı. Əyyub müəllim yüksək zəkalı, məntiqli qələm sahibi olub.

Uşaqılıq illərində erköyün uşaq olsa da məktəb dövründə şıltaqlığından əsər-əlamət qalmamışdı. Çünki məqsədi var idi. Bu məqsədinə gedən yolu isə erköyünlüyü kəsirdi. O, oxuyub öyrənməyi, ali məktəblərə qəbul olunmağını qarşısına məqsəd qoyub və ona doğru böyük addımlarla irəliləyirdi.

Orta məktəbi 1966-cı ildə bitirib sənədlərini universitetin jurnalustika fakültəsinə verir, imtahanların ikisindən beş, bir dörd, bir üç qiymət aldığına görə, o vaxtın dili ilə desək, “konkursu” salınır, yəni müsabiqədən keçə bilmir. Üç illik hərbi xidmətini başa vurduqdan sonra, 1970-cu ildə yenidən sənədlərini Azərbaycan Dövlət Univeritetinin jurnalustika fakültəsinə verir və nəhayət, arzularına çataraq tələbə adını qazanır. Atasını Oruc kişi sovxozda ferma müdürü işləsə də, dövlətin malında, mülkündə heç zaman gözü olmamışdır. Aldığı məvaciblə böyük külfətini dolandırirdi. Əlbəttə, o

dövrə bir nəfərin məvacibi ilə, böyük ailəni saxlamaq çox çətin olsa da Oruc kişi qənaət etməyi də bacarırdı.

Anası Nərgiz xanım işgüzar, zirək qadın idi, demək olar ki, təkbaşına 20 sot həyətəni sahələrinə tərəvəz, göy-göyörti əkib-becərib satar, əldə etdiyi gəlirlə ailəsinə dəstək olardı. Tələbək illərində maddi sıxıntıyla qarşılaşmadığına görə, öz valideynlərinə borclu olduğunu dostlarının yanında həmişə qürurla söyləyirdi.

Əyyub dördüncü kursda oxuyanda xalası qızı Solmaz Xarici Dillər İnstitutunun ingilis dili fakültəsinə qəbul olur. Anasının təkidiylə xalası qızıyla nişanlanır ki, qıza da həyan olsun.

Çox çəkmir ailə həyatı qururlar.

Əyyubun təyinatını Bakı şəhərinə verirlər. “Kooperativ işçi” jurnalında müxbir kimi işləməyə başlayır. Öz savadının və qələminin gücüylə jurnalın əvəzolunmaz işçisinə çevrilən Əyyub qısa müddət ərzində jurnalın məsul vəzifələrinin bir çoxunu icra edir.

Ailə qurduqdan sonra iki qız övladı dünyaya gəlir.

Onlar, sovet ölkəsinin ziyalıları, xoşbəxt ailəsiyədilər.

Çox keçmir ki, Əyyub müəllimi Ticarət nazirliyinin nəzdində olan “Azərıtifaq”ın cənub bölgəsi üzrə şöbə müdürü təyin edirlər. Yeni iş yerində hörmət-izzətlə qarşılanırlar.

Masallı Rayon Ticarət Birliyinə yeni müdür

təyin olunur. Yeni müdür özü ilə “yenilik” gətirmək istəyir. Əvvəlcə onu o vəzifəyə gətirən “Azərıtıfıq”ın şöbə müdiri Əyyub müəllimdən başlamaq fikrinə düşür.

Bir gün axşamüstü Əyyub müəllim rayonda işlərini yekunlaşdırıb Bakıya dönmək üçün öz xidməti maşınına əyləşəndə arxa oturacaqda iki ədəd ağzı bağlı sarı kağız torbanı görüb sürücüdən soruşur:

-Bunları kim qoyub bura?

Sürücü deyir:

-Yeni təyin olunmuş müdürün sürücüsü gətirib qoydu, dedi ki, sizə çatacaqdır, Əyyub müəllim.

-Soruşmadın içindəki nədir?

-Xeyr, soruşmadım.

-Onda gəl aç, bax gör, nə var bunun içində.

-Oldu. - Sürücü bunu deyib kağız torbanı açır.

Baxır ki, 100 manatlıq bağlaması ilə doludur.

-Əyyub müəllim, burda böyük miqdarda pul var.

-Tez ol, bunu gətirən adamı tap, gəlib götürsünlər, sən əl dəymə...

Təzə müdirin sürücüsü Əyyub müəllimin xidməti avtomobilinə deyil, müdirinin, xidməti kabinetinə üz tutub məsələni deyir. Təzə müdir düşünür ki, bəlkə, az olub, ona görə götürmür. Əlavə bir kağız torba da pul göndərir.

-Əyyub müəllim, müdür dedi ki, üzürlü saysın, bu sizin haqqınızdır.

-Anlamadım, nə haqq, nə hesab? Tez götürün burdan kuloklarınızı. Ayıb olsun, mən belə düşünməmişdim.

Həmən hadisəni o dövrdə bütün rayon danışırdı ki, Ticarət birliyinin rəisinin verdiyi rüşvəti Əyyub müəllim geri qaytarıb.

O hadisədən sonra Ticarət naziri Əyyub müəllimi hörmət-izzətlə qəbul edib və deyib:

-Əyyub müəllim, mən sizi bu vəzifəyə təyin edəndə mənə demişdilər siz çox ləyaqətli, halal zəhmətlə yaşayan insansız, amma dünya malında gözü olmayan adam bizim müasir dövrümüzdə olmağına heç inana bilmirdim. Siz bunu öz ləyaqətinizlə, əməlinizlə sübut etdiniz. Yenidən təyinatınızı əvvəlki iş yerinizə əmr verdimişəm.

İllər keçir, Sovet İttifaqı dağılır, Azərbaycan müstəqilliyini qazanır. Xalq cəbhəsi hakimiyyəti dövründə “Koperativ işçi” jurnalının redaksiyası bağlanır. Bir çox jurnalistlər kimi, Əyyub müəllim də işsiz qalır. Yoldaşı Solmaz xanım məktəbdə

ingilis dili müəlliməsi işləyirdi. Onun aldığı aylıq maaşı sosial xərcləri ancaq ödəyirdi. Çox sıxıntı içində yaşayırdılar.

Hərdən Solmaz xanım gülə-gülə deyirdi:

-Əgər o vaxtı 3 kulok pulu götürsəydin bu qədər sıxıntı çəkməzdik bir obyekt alardın, verərdik icarəyə dolanardıq. Cavabında isə Əyyub müəllim:

-Deyirsən təmiz adımı üç kulok pula sataydım...

-deyib elə zarafatla da ömür-gün yoldaşının cavabını verərdi.

Bir gün Rusiyanın Qazan şəhərində yaşayan bacısı oğlu zəng edib deyir:

-Dayı, bilirəm, maddi imkanın yoxdur, gəl bizim bazarımızda sənə də bir iş taparıq, çörək pulu qazanarsan.

-Ay oğul, mənim gücüm ancaq qələmə çatır, yazım, pozum. Bazar mənlilik deyil.

Bunu yoldaşı Solmaz xanım biləndə deyir:

-Ay Əyyub, get də, bacın oğlanlarıdır, bəlkə, səni dolandırdılar. Bu qışı işlə, qayıdarsan, sonrasına Allah kərimdir.

Çox təkiddən sonra bilet alıb gedir Qazana. Bacısı oğlanları Əyyub müəllimə meyvə-tərəvəz köşkü verirlər ki, hər gün topdansatış məntəqəsindən meyvə-tərəvəz alıb gətirib burda satsan, yaxşı qazanc əldə edərsən. Bir müddət bu işlə məşğul olsa da ortaya bir qazanc çıxara bilmir. Qərara gəlir ki, Bakıya qayıtsın. Qərarını icra edib Bakıya qayıdır. Bir dondurma sexində mühasib işləməyə başlayır. Yay fəsli olmadığına görə bu sexin də işləri zəif olur. İki ay işləsə də məvacibini ala bilmir. İşdən evə dönəndə çoxdandı görmədiyi bir tanışi ilə qarşılaşır. Görüşüb xeyli hal-əhval tutduqdan sonra tanışi deyir:

-Əyyub müəllim, nəsə səni narahat görürəm. Nə olub, nəsə problemin var?

Əyyub müəllim işsizlik problemini qısaca da olsa izah etməyə çalışır. Tanışi deyir:

-“Mir” telekompaniyasının sədri Davud İmanov mənim dostumdur. Kardiologiya mərkəzində müalicə alır. Elə onun yanına gedirəm. Gedək mənimlə.

Davud müəllim Əyyubu görən kimi tanıyır, görüşürlər. Tanışi deyir:

-Əyyub müəllim işsizdir, kompaniyada bir iş olsaydı işləyirdi.

Davud müəllim təəccüblə cavab verir:

-Necə yəni işsizdir? Əyyub müəllim kimi sa-

vadlı insanlara hər yerdə tələbat var.

Daha sonra üzünü Əyyub müəllimə tutub soruşur:

-Rus dilinin tərcüməsini mükəmməl bilirsinizmi? Bizim çəkdiyimiz qısametrajlı filmləri öz dilimizə tərcümə edib AzTv-də vermək istəyirik.

-Bəli, mən jurnakistika fakültəsində oxuyanda ərəb və rus dillərinin tərcüməsini keçmişik.

Davud müəllim kadrlar şöbəsinə zəng edir və deyir:

-Əyyub müəllimi mütəxəssis kimi qəbul edin və ən yüksək maaşı yazın.

O gündən Əyyub müəllim işə başlayır. Az müddət keçmiş rus dilində çıxan "Panorama" qəzetinə ikinci iş yeri kimi dəvət edirlər.

Bir müddət sonra dövlət qəzetlərinin çoxu Əyyub müəllimi öz sıralarında görmək istəyir. Amma o müəllim qəzetini seçir və qəzetin şöbə müdürü təyin olunur.

Yazımın əvvəlində qeyd etmişdim ki, sadə insanların çoxunun sonu faciə ilə bitir. Əyyub müəllimin alın yazısı da bu amansız faciədən yan keçmədi. Həmişə Solmaz xanım deyərdi:

-Sən qəfildən ölsən, mən neyniyərəm? Allahıma yalvarıram ki, bizi bir gündə haqq dünyasına apar-sın.

Elə bil ürəyinə dammışdı, nə vaxtsa bir gündə anidən avtomobil qəzasında həyatlarının sonu olacaq.

İkinci qızları Ankara şəhərində yaşayırdı. Nəvələri dünyaya göz açmışdı, adını da Əyyub qoymuşdular. Sevinclərindən uçmağa qanadları yox idi. Balaca Əyyubun bir yaşını qeyd etmək üçün Ankara reysinə təyyarə bileti alırlar. O zamanlar həftədə cəmi bir reys olurdu.

Sabahı yola düşəcəkdilər ki, o zamankı təhsil nazirinin hansısa rayonda təhsil işçiləriynən görüşü olur. Əyyub müəllimi də siyahıya salırlar. Nə qədər desə də "mən sabah Ankaraya uçuram, nəvəmin ad günü olacaq üç gündən sonra", deyirlər nazir özü tapşırıb ki, Əyyub müəllim iştirak etməlidir. Məcbur olub bileti qaytarır və Naxçıvana uçan təyyarəyə bilet sifariş verir ki, bəlkə, ordan sərhədi keçib İqdirdən aftobusla getsələr, çatalar ad gününə.

İqdir şəhərindən Ankara istiqamətində avtobus yola düşür. Bu avtobusun sənişinlərindən ikisi özü ilə bütün sevinclərini aparən baba ilə nənə idi. Onlar bilmirdilər ki, saatlar qalır bu dünya və sev-

dikləri ilə aralarında.

Axşam düşüb hava qaralmışdı. Hər tərəf zülmətə bürünmüşdü. Yolu aydınlandıran ancaq avtobusun faralarının qoşa işığı idi. Bu yol birtərəfli olduğuna görə qarşıdan heç bir maşın gəlmir, ona görə sürücü rahat idarə edir, saatda 100-120 sürətlə irəliləyirdi.

Qəfildən qarşılarına uzun borular daşıyan yük maşını çıxır. Sürücü nə qədər idarəetməni tənzimləməyə çalışsa da avtobus ortasından aldığı zərbə nəticəsində ikiye bölünür. Arxa hissəsi yol kənarındakı su kanalına aşır. 17 nəfər həlak olur. Həlak olanların içərisində Əyyub müəllim, Solmaz xanım və özləri ilə apardıqları arzular, sevinc hissələri su kanalında əbədi olaraq boğulur.

Qeyd:

Türkiyədən nəşlərini doğma Ərkivana gətirdilər. Kəfənlənməsindən əvvəl dayımı axırıncı dəfə görmək üçün yuyucuxanaya daxil oldum. Elə bil dərin yuxuya getmişdi. Qəfil gözlərim sol əmgəyindəki dəliyə sataşdı. O vaxt fikirləşdim ki, əmgəyi harasa dəyib keçinib, yoxsa o kanaldan üzüb çıxardı. Axı dayım üzüməyi yaxşı bacarırdı.

İllər keçdi. Bir gün Cənublu soydaşımızla söhbət əsnasında bu faciədən söhbət saldım. Eşitdiklərim məni heyrətə saldı. Yazıda qeyd etmişdim, İqdir-Ankara yolu bir tərəfli yol idi. Bu boru daşıyan İran maşını hardan peyda oldu anidən? Soydaşımızın söylədiyinə görə həməm maşının sürücüsü onun əmisi olub.

Dədiyinə görə, polis geyimində olan terrorçular yolu bağlayıb, əmisi idarə etdiyi yük maşınını birtərəfli yola yönəldiblər. Bu işi quranlar PKK üzvləri olub. Qəzadan sağ qalanların çoxunu beynlərindən şişləyiblər. Bu sözləri deyən kimi gözlərimin qarşısına dayımın sol gicgahındakı dəlik gəldi. Həmin yük maşınının sürücüsünü də şişləyiblər, amma o ölməyib. Polislər məqamında yetişib bilib. Bir də onu fikirləşdim ki, illər keçsə də, əgər hər hansı insanın canına qəsd olunubsa, hökmən nə vaxtsa həqiqət üzə çıxacaqdır. Sonra soydaşımızın əmisini faciəvi şəkildə Urmiya gölünün kənarında qurduqları çadırdə oğlu ilə birlikdə dəm qazından boğularaq, faciəvi şəkildə, ölməsini eşitdikdə çox sarsıldım. Başa düşdüm ki, onların da arzuları əbədi olaraq Urmiyanın susuz qalmış gölündə boğulub!

09.05 2023

*Bu xalqın xəmiri qəmdən yoğrulub,
Suyuna istiot, duz qatılıbdır.
Elə bil kədərlə əkiz doğulub,
Uşaqkən bəxtinə daş atılıbdır.*

XURAMAN ZAKİRQIZI

ƏSRLƏRİN BƏLASI

(poema)

Proloq

Mənə anlatma dərdi, qəlbim dolu kədərdir,
Üzüm gülürsə, sanma, bu adam bəxtəvərdir.
Nə az, nə də azacıq, dərdim dərya qədərdir,
Bilsən mən necə böyük bir acı yaşayıram!
Bölünmüş bir vətənin qəhrini daşıyıram.

İstəmirəm, anlatma gedənimdən, qalandan,
Daha seçə bilirəm doğruları yalandan.
Yağıya məskən olub babam tikən İrəvan.
Təbriz kimi qarqara yesirə oxşayıram, -
Bölünmüş vətənimin qəhrini daşıyıram.

Şah babamız Xətai ölkəni bütöv etdi,
Dərbənddən Həmədana bir Vətən qoyub getdi.
Nədən yurdum bölündü, düşmənlər kama yetdi?
Sitəm görmüş xalqımın dərini yaşayıram,
Paramparça vətənin qəhrini daşıyıram.

Bu xalqın xəmiri qəmdən yoğrulub,
Suyuna istiot, duz qatılıbdır.
Elə bil kədərlə əkiz doğulub,
Uşaqkən bəxtinə daş atılıbdır.

Əvvəl qərarlaşıb iki ac həris,
Kim deyir xalqımdan rəy alınıbdır?!

Bölüblər yarıya səssiz, xəbərsiz,
Arazla ortaya sədd salınıbdır.

Canımdan çox sevdim yurdu, ölkəmi,
Yaradı köksümdə vətənin qəmi.
Millətə sevgimi, yada öfkəmi
Vərəqlər üstünə daşıyıram mən, -
Can Vətən! Qəhrini yaşayıram mən.

Öyrəndim tarixdən gör nələr, nələr, -
Canlandı gözümdə acı səhnələr,
Böldü bu torpağı fitnə-ibnələr.
Can Vətən! Qəhrini yaşayıram mən,-
Dərdimi yazmağa başlayıram mən...

I HİSSƏ

TARİXDƏN GƏLƏN SƏS

*Gülüstan kəndinin gül-çiçəkləri
Bir günün içində soldu, saraldı.
"Gülüstan" bağlandı, o gündən bəri,
Bu kəndin alnında bir ləkə qaldı.*

Bəxtiyar Vahabzadə
(“Gülüstan” poeməsindən)

On doqquzuncu əsrin lap əvvəlindən,
Gəldi bir araya iki hökm edən.

Qol qoydu bir işə iki qəsbkar,
Yarıya bölündü gözəl bir diyar...

Böldülər bir yurdu şəxsi mal kimi,
Xalqım hüquqsuzdu onda qul kimi.

Arazla çəkdilər ortalığa sədd,
Ölkəmin köksündən çəkildi sərhəd.

Çəkildi bir xalqın ürəyi şişə,
Yağlı tikə kimi vurdular dişə.

Məmnundu işindən iki bişərəf,
Qalmışdı kənarında xalqım bitərəf...

“Gülüstün” adında qandal vuruldu,
Böyük bir ölkənin bağı yarıldı.

Niyə daş yağmadı göylərdən, Allah?!
Hələ də cəzasız qalıb bu günah!

Bir ANA bölündü iki şaqqaya,
Buna nə dağ dözər, nə daş, nə qaya...

Vətənim deyilmi olan tarimar?
Qardaş qardaşına həsrət, intizar,

Harda belə ayrı düşüb qohumlar?!
Bu, böyük xalqımın nə günahı var?!

Əmələndən razı bölən, böldürən.
Paramparça oldu bu gözəl VƏTƏN...

Düşdü bir-birindən ayrı uluslar,
Güldü bir yanda fars, bir yanda ruslar.

Kəsdi torpağımı dəmir tel-tikan,
Dəyişdi əlifbam, dəyişdi lisan.

Xaincə vurdular düz kürəyindən,
Xalqım yara aldı saf ürəyindən.

Hələ bunlar azmış, bir də ki, qəsdən
Yurdumu haylara etdilər məskən.

Alındı xalqımdan İrəvan, Göyçə,
Boşaldı Zəngəzur güc yetməyincə.

Qədim Rəvan oldu paytaxtı hayın,
Eşidən olmadı yurdun harayın...

Günahsız millətim olundu sürgün,
Düşdü ocağından aralı, köçgün.

Doğma Dərələyəz, o cənnətməkan,
Bizə zindan oldu, yadlara meydan.

Fəda oldu canlar, töküldü çox qan,
Əzəldən olmayıb haylarda vicdan.

Ulu torpağını tərək etmirdi xalq,
Od vurub yandırdı erməni alçaq.

Gedirdi çox gizli məkrli oyun,
Məqsəd məhv etməkdə türklərin soyun.

Bütün türk yurdların ta Araz boyu,
Viran eləyirdi erməni hayı.

Bir ucu Naxçıvan, bir ucu Bakı,
Bir ucu Təbrizdi, Quba, Şamaxı.

Daşnak Andranik talan edirdi,
Qırğınlar törədir, viran edirdi.

Xalqım öz torpağın, dogma vətənin,
Qədim yurd yerlərin, ulu məskənin
Vermək istəmirdi yağya, yada,
Çıxmırdı evindən, həlak olsa da...

Döyüşüb, vuruşub küçəbəküçə,
Etiraz edirdi o, böyük gücə.

Soyumuz sitəmlər çəkdi yağdan,
Torpağı qorumaq olmadı asan.

Qudurmuş daşnaklar yandırdı, yaxdı,
Günahsız xalqımın qanları axdı.

On minlərlə yaşlı, igid növcəvan,
Yurd, torpaq uğrunda keçdi canından.

Vətənin o çətin, o dar günündə,
Xalqımın kimsəsiz, o zar günündə
Osmanlı ordusu imdada yetdi,
Qovub daşnakları məğlub da etdi.

Bir əsr keçsə də, ötsə də zaman,
Nuru paşam çıxmaz xalqın yadından.

II HİSSƏ

QOCA ŞƏRQƏ DOĞAN GÜNƏŞ

*“Könlümə tək Kəbə yaptım səni mən,
Sənsiz neylim qürbət eldə günü mən?
Sənsiz neylim Allahı mən, dini mən,
Azərbaycan mənim taxtım, tacım oy,
Oyanmazmı kor olası baxtım oy!”*

Almas İldırım

Millətin içindən ziyalı kəslər,
Duyurdu yadelli, işğalçı səslər...

Yeraltı, yerüstü sərvət var deyə,
Qonurdu “milçəklər” dada, şirəyə.

Bir yanda ruslardı, bir yanda İran,
Bir yandan ingilis, bir yandan alman.

Hər kəsin marağı vardı bu yerdə,
Ən böyük bəlaydı ermənilər də.

Bu xalqın, millətin “yazıq qonağı”
Daşımış həmişə “ilana ağu”...

Xain tülküdürlər, başqa adı yox,
Cinsi ilan tipli yaramaz məxluq.

Məlumdur hər kəsə məkri, hiyləsi,
Türkü sevməyənün olar kələsi.

Yaxşılıq anlamaz bu “zavallı xalq”,
Məqsədi, məramı torpaq qoparmaq.

Bölünmüş Vətənim gör neçə yerə,
Paramparça olmuş göz görə-görə...

Nefti cəlb edirdi cümlə cahanı,
Başı bəlalıydı Azərbaycanın.

Vətən qəhri çəkən aqillərimiz,
Müşfiqlər, Sabirlər, Cavidlərimiz,

Əhməd Cavad, dahi Məhəmməd Əmin,
Bilirdilər xalqın dərdin-sitəmin.

Müsavatçı firqə, aydınlarımız
Elin dərd-sərini duyanlarımız,

Düşünüb, daşınıb haqqa sarıldı,
Yoxdan var olunan dövlət quruldu.

Gecəni gündüzə calaq etdilər,
Dinliyi özünə yasaq etdilər.

Dedilər, dikəlsin gərək qəddimiz,
Qorunsun yadlardan sərhədlərimiz.

Müstəqil, suveren bir dövlət kimi,
Yaşayaq ən azad cəmiyyət kimi.

Açıq, şəffaf yolla yığdılar səsi,
Seçildi ölkənin Milli Məclisi.

Bəyanat yaydılar dosta, həm yada,
Tanındı ölkəmiz bütün dünyada.

Üçrəngli bayrağım dalğalanırdı,
Müstəqil dövlətim vüqarlanırdı.

Qanunlar, qərarlar dəyişdi bütün,
Nəfinə yazıldı xalqın, millətin.

Qurucu insanlar çalışdı, durdu,
Tam azad görməkçün bu gözəl yurdu.

O millət atası Məhəmməd Əmin,
Çəkdi əzabını xalqın, dövlətin.

Ölkəyə istiqlal, xalqa hürriyyət!
Gətirmək istədi ilk Cümhuriyyət.

Azadlıq! İstiqlal! Nə şirin duyğu!
Verildi qadına seçmək hüququ.

Millətlər içindən gəldi səsimiz.
Tanındı özgürlük tələblərimiz!

Müstəqil hökumət, azad məhkəmə
Yenilik gətirdi gözəl ölkəmə.

Həm dəyər qazandı elm və təhsil.
Sürdü bu azadlıq cəmi iki il.

Çəksə də nə qədər əzab-əziyyət,
Cəmi 23 ay baş tutdu niyyət...

İşğalçı bir ordu gəldi şimaldan,
Yenə qəsb edildi can Azərbaycan.

Alındı əlindən haqqı, sərvəti,
Quruldu yerində sovet dövləti.

Müsavət, türkçülük olundu yasaq,
Qurucu insanlar düşdülər qacaq.

III HİSSƏ

QIRMIZI TERROR, VƏ YA VƏTƏNİMİZİN YENİDƏN İŞĞALI

Gəldi qatarlarda yadelli ordu,
Bolşeviklər tamam qəsb etdi yurdu.

Hələ çox zəifdi ordu, hərbiyyə,
O da bölünmüşdü neçə cəbhəyə.

Milli hökumətə müxalif çoxdu,
Nə yazıq, daxildə həmrəylik yoxdu.

Güya sosializm quruldu burda,
Ruhlara qandallar vuruldu burda.

Əvvəlcə millilik çıxdı sıradan,
Keçdi iş başına Kirov, Mirzoyan.

Düşünən başlara tutuldu divan...
Qərarlar gəldikcə "lap yuxarıdan",

Xain sayılırdı yüz minlərlə can -
"Antisovet ünsür, ya özülqazan".

Hər kəs bir-birinə şübhə edirdi,
"Donos"la insanlar həbsə gedirdi.

"Böyük təmizləmə!" - verildi qərar -
Qaldı çöküntülər, getdi qaymaqlar.

Xalqlar öz yurdundan olundu sürgün,
Köçkünə dönürdü insanlar hər gün.

Dağıldı millətin yurdu, yuvası,
Gəzirdi ölkədə ölüm havası.

Ağır katorqalar, QULAQ yarandı,
Namuslu adamlar hey cəzalandı.

Sibir şaxtasında dondurulan kim,
Ehtiyac içində sındırılan kim.

Nargin adasında güllələnən çox,
Soyuq zindanlarda sillələnən çox.

Zülm davam etdi ötdükcə illər,
Silindi dünyadan bütöv nəsillər.

Başda Stalindi, burda Mircəfər,
Çaldılar xalqların üstündə "zəfər".

Əzablı illərdir, ağır zamandı,
Sovet quruluşu əsil zindandı.

Dolandı çox illər, yetişdi qırx bir,
Bir gün hücum etdi qəsbkar Hitler.

Əlində sürətli işğal planı,
Lərzəyə salmışdı bütün cahanı.

SSRİ adlanan böyük bir diyar,
Müxtəlif millətlər, müxtəlif xalqlar,
Səfərbər edildi bir nəfər kimi,
Beləydi rəhbərin qərarı, hökmü.

Hitler bombalayır, vermirdi aman,
Məhv oldu cəbhədə nə qədər insan.

Çox böyük qırğınlar, qanlar bahası,
Milyonlarla həyat, canlar bahası.

Dörd ildən çox getdi bu müharibə,
Qara xəbər gəldi nə qədər evə...

Çəksə də insanlar aclıq, səfalət,
Qələbə qazandı sonda, nəhayət.

Bakı nefti ilə sovet tankları,
Sürətlə gedirdi Berlinə sarı.

Daşındı yanacaq birbaşa cəbhəyə,
Neftimiz töhfəydi bu qələbəyə!

Qayıtdı minlərlə insan yarımcan,
Qayıda bilmədi min-min qəhrəman.

Dönsə də cəbhədən nə qədər əsir,
Onlara son mənzil sayıldı Sibir.

Yəni çox sərt idi burda qanunlar,
Yoxsulluq, qıtlıq da alırdı canlar...

Pərəstiş yaradıb şəxsiyyətinə,
Qorxu təlqin edib cəmiyyətinə,
Stalin olmuşdu hakimi-mütləq.
Həyat təlatümlü, həyat yeknəsək...

Yoxdu xoşbəxtlikdən burda bir nişan,
Təcrid olunmuşdu bu yer dünyadan...

Beləcə, "ta başdan iyləndi balıq",
"Xalq düşməni" çıxdı "böyük atalıq"!

Rəhbər dəyişsə də, qaldı o qayda,
Bundan vətəndaşa gəlmədi fayda.

Yenə var-yoxumuz daşındı, getdi,
Yenə haqlarımız çeynəndi, itdi.

Yenə müstəmləkə sayıldı ölkəm,
Yenə "Böyük qardaş" danışdı ötkəm.

Yenə təcrid olduq bütün dünyadan,
Yenə də senzura, istismar, yalan...

Bütün qərarlar da gəlirdi başdan,
Hər şey yanlış idi ta yaranışdan...

Müstəmləkə tipli iyrenc quruluş
Yetmiş il zorluqla gətirdi duruş.

Qanunlar yazılır rusun dilində,
Ölkə qaynayırdı öz daxilində...

Xalqlar narazıydı, xalqlar narahat,
Dayanıb durmuşdu bu yerdə həyat.

Çürüyüb gedirdi ölkə dərindən,
Artıq çat vermişdi özül yerindən.

Belə bir zamanda, "durğun" bir vaxtda,
Qorbaçov əyləşdi "siyasi taxtda".

Səksən səkkizinci - bu həmin ildi,
"Yenidənqurma"ya qərar verildi.

Güya "azadlığa", yeni həyata,
Aparırdı bizi Qorbaçov "ata".

Yaman sarsılmışdı "xalqlar dostluğu"
Partiya duymurdu xalqı, çoxluğu.

Özülü yalandı, təməli yalan,
Dostluğu da yalan, əməli yalan.

Xitab olunsa da, hər kəsə "yoldaş",
Zorla etmək olmaz xalqları qardaş.

Üzdə deyilsə də qardaş, müttəfiq,
"Ağayla" qul olmaz nə dost, nə rəfiq.

IV HİSSƏ

BÖYÜK DÖVLƏTİN ÇÖKÜŞÜ...

(20 Yanvar faciəsi,
erməni terrorunun başlanması)

Yenə öz işində rus şovinizmi,
Ölkə xatırladır imperializmi.

"Böyük qardaş" hələ versə də fərman,
Xalqların dərdinə olmurdu dərman.

Yuxarılar yığmış hesabsız sərvət,
Aşağılar çəkir min bir əziyyət.

Sonu yetişirdi bu əsarətin...
Azadlıq haqqıdır hər bir millətin.

Xalqlar narazıydı ta yaranışdan,
Dağılıb gedirdi SSRİ başdan.

Düşünürdü bütün ölkələr, xalqlar;
-Biz azad yaşasaq nə gözəl olar?!
Allahın verdiyi sərvətim, varım,
Ruzi, bərəkətli gözəl diyarım.
Qızıl mədənləri, varlı torpağım,
Dənizdə, quruda neft-qaz yatağım...
Hər bir nemətim var, çox böyük sayda,
Daşınıb getməzsə, xalq görər fayda.

Belə qərarlıydı aqil insanlar -
Vətəni sevnələr, müdrik olanlar.

İmperiya quran şovinist güclər,
Torpaq hərisləri, əlləmçilər,
Yollar axtarırdı dəyişsin durum,
Qalsın SSRİ, qalsın bu qurum.

Düşünüb-daşınıb tapdılar çarə,
Nifaq toxumunu səpdilər yerə.

Kiçik qardaşlar da aldandı şərə,
Qalandı tonqallar göz görə-görə.

Moldova, Ukrayna, qonşu Gürcüstan,
Burda da "Qarabağ"- can Azərbaycan.

"Parçala, hökm sür!"- bəlli siyasət,
Bəxş etdi "dostlara" nifrət, ədavət.

Ocaqlar çatıldı, qızıxdı dava,
Oda yanacağı tökdü "qlava".

Girib cilddən-cildə, cürbəcür rola,
İmkan vermədi ki, barışıq ola.

Yağlı vədələrlə aranı qatdı,
Hər iki tərəfə silahın satdı.

Aldanıb erməni şirin yalana -
"Dənizdən-dənizə Ermənistan",
Nankor gəlmələrim, xain düşmənim,
Bizim gözəl yurda kəsildi qənim.

Nə qədər yer versək, gözləri doymur,
Verdiyi sözə də heç məhəl qoymur.

Özü gəlmə, yurdsuz olsa da bivec,
Türkün düşmənləri verdi ona güc.

Girib yurdumuza, qırğınlar saldı,
Soyqırım törədib torpaqlar aldı.

Sürgün oldu xalqım öz yuvasından.
Düşmən güc alırdı "balayanlardan".

Xalqım torpağından dərbədər oldu,
Yığıldıq boğaza, səbirlər doldu.

20 YANVAR QIRĞINLARI

1990, İyirmi Yanvar!..
Girdi Bakımıza qan tökən qoşun.
Küçədə, yollarda nə ki, adam var,
Gəldi hədəfinə güllə yağışın...

Azadlıq hayqıran, sülh istəyən xalq,
Öz doğma elində qana bələndi...
Kim vermişdi zalım irticaya haqq?!
Əliyalın qoca, gənc güllələndi?!

Zalımlar xalqımı batırdı yasa...
Xainlər öldürdü çox günahsız.
Ölümə tuş gəldi kiçik Larisa,
Güllələr ömrünə son qoydu qızın.

Tankın tırtılları əzib keçirdi,
Hətta, vurulurdu "təcili yardım".
O gecə ətrafa ölüm saçırdı,
Qəzəbə gəlmişdi torpağım, yurdum?!

Ölüm kabusuydu tankın "kölgə"si,
Döndü qan gölünə gözəl Bakımız...
"Düşmən" sayılırdı odlar ölkəsi,
Həmin gün dağıldı "ittifaqımız".

Qəflət yuxusundan qalxıb oyandı,
Dostunu, düşməni tanıdı XALQIM...
Zalımın önündə çox sərt dayandı
"Yalançı qardaş"ı qınadı XALQIM!

XOCALI FACİƏSİ

Xocalı - xalqımızın qeyrət sancısı,
Xocalı - millətin qisas yangısı...

Xocalıda evlər, insanlar yandı,
Uşaqlar, böyüklər qana boyandı,

Kəsildi oğullar qurban sayacağı,
Zəncirə bağlandı insan ayağı.

Heç nə anlamayan məsum uşaq da
Qaçıb gizləndirdi küncdə, bucaqda.

Tökülmüşdü millət buzlu yollara,
Düşmüşdü sakinlər qerib hallara.

Cəlladlar durmuşdu insan qəsdinə,
Meyitlər səpilmiş qarın üstünə.

Dünyanın gözünün önündə, heyhat,
Söndü bir obada yüzlərlə həyat...

Yırtıcı, qaniçən, heyvandan betər!
Anadan süd deyil, zəhər içmişlər.

Cəllad doğulublar ta yaranışdan,
Zalımın ürəyi daşdandır, daşdan.

Bir gecə içində böyük bir yurdu,
Dağıdıb, yandırıb göyə sovurdu

Türkün nankor, xain, satqın düşməni,
Daşnak təxəyyüllü azgın erməni.

Eşidib bilənin ürəyi yandı,
İnsanlığ adına xəcalət sandı.

“Xalqlar dostluğu”ndan danışan ağa,
Kor oldu bu zülmü törədən dığa.

Çünki ideyanı özü vermişdi,
Tülkütek arxada dona girmişdi.

Nə bir yol pislədi, nə lənətlədi,
Nə də günahkara cəza istədi.

Heç səsi çıxmadı böyük güclərin,
Türkə nifrət hissi tutdu gözlərin.

V HİSSƏ

Qarabağ talanı - Laçın, Kəlbəcər və digər işğal olunmuş rayonlarımız - erməni-rus faşizminin çirkin əməlləri

İşğalçı pisləndi sözdə sərt, qəti,
Qarışdı bu işə ATƏT, BMT.

Dörd qərar verildi təcavüzkarə,
Heyhat! Bu qərarlar gəlmədi kara.

Baiskar gizlənib arxa planda,
Əsla görünmürdü açıq meydanda.

Daşdı sursatı qatarla gizlin,
Artırdı iştahın ermənilərin.

Yenicə müstəqil olmuşdu yurdum,
Hələ çox zəifdi dövlətim, ordum.

Həm sağdan, həm soldan gördük xəyanət,
Cənnət yurdumuzu qəsb etmək - niyyət.

Vətənin köksündən sərhəd çəkildi,
Gül, ağac yerinə mina əkildi...

Viran qoydu düşmən bizim elləri,
Arxası güclüydü, getdi irəli.

Silahı, sursatı, dəstəyi güclü,
Əlbir oldu rusla erməni bici.

Qalaq-qalaq daşa çevrildi Ağdam,
Qubadlı, Cəbrayıl dağıldı tamam.

Adını dəyişdi Laçın, Kəlbəcər,
Gözəl Zəngilandan qalmaq əsər...

Şuşamda açmadı xarı bülbüllər,
Ətrini ətrafa yaymadı güllər.

Yağılar yurdumu soydu, taladı,
Bizim olanları tam yağmaladı.

Danışığı adıyla uzandı illər,
Əsdi üstümüzdən çox qara yellər.

İşğal altda yanıb, inlədi yurdum,
Nə qədər igidlər itirdi ordum.

Hər biri qəhrəman, hər biri mərddi,
Torpağın işğalı çox ağır dərddi.

*Milli Qəhrəman Mübariz İbrahimov deyirdi:
“Vətənin azadlığı üçün qurban lazımdırsa, biri
mən...” Sözüünün əvvəli də, axırı da Vətən idi. O,
öz vətəninə qorumağı və şəhid olmağı bir övlad
kimi şərəf borcu bilirdi.*

On minlərlə cəsur, ərən oğullar,
Vətənin yolunda canın qoydular.

Saymaqla qurtarmaz qəhrəmanları,
Yurdumun sayseçmə mərd oğlanları.

Nə qədər arxalı olsa da düşmən,
Üstün ola bilməz nə Mübarizdən!

Xocalıda Əlif, Şuşada Ramiz,
Laçında Əliyar, Allahverdimiz.

Ağdərədə pilot Zakir Məcidov
Yağdırdı düşmənin başına alov.

MÜBARİZ! Həm adı, özü mübariz
Seyid nəslindəndi, imanlı, təmiz.

Düşməne nifrəti, hiddəti dərin,
Kimsəyə açmırdı düşündüklərin.

İdmanla qüvvəsin artırırdı o,
Nifrətin, qəzəbin yatırırdı o.

Planlar cızırdı, qərar alırdı,
Hərbin sirlərinə vəqif olurdu.

Kəşfiyyət etmişdi mərdim neçə yol,
“Düşmən postlarına hardan gedir yol?”

Gecə də, gündüz də rahat olmadı,
Bircə an məqsəddən uzaq qalmadı.

Vermişdi qərarın nə olur, olsun,
Yüzlərlə düşmənin canını alsın.

Bəlkə sakit olar qəlbi, vicdanı,
Çağırırdı köməyə tək Yaradanı...

Məktub yazdı evə, vida eylədi,
Halallıq istədi, dua dilədi:

“Vətənim dardadır, ürəyim dözmür,
Bu yurdun yurddaşı yurdunda gəzmir.
Qurub torpağımda yağdı zastava,
Yerli xalqa qoyub yasaq, qadağa.
Gedirəm, düşməndən qisas alacam!
Bu yolda Şəhid, ya Qazi olacam!”

Yazdı: “Halal edin əməyinizi,
Şəhid olsam, əsla üzməsin sizi,
Belə böyütmüsüz axı, siz mənə,
Doğma ana bildim hər vaxt Vətəni”.

Bitirdi məktubu qətiyyət etdi,
Yazdı son sözlərin, vəsiyyət etdi.

Çıxdı partizantək gizlin, yaraqlı,
Getdiyi haqq yoldu, əmində ağılı.

Məqsədi - dağıtmaq erməni səddin,
Nəhayət, haylara göstərsin həddin.

Uzun yol gət etdi, yatırdı düşmən,
Yetişdi yağya bəlli etmədən.

Çiyində silahı, ruhda cəsarət,
Çaşdırdı düşməni, saldı qiyamət.

Pərən-pərən düşdü axmaq erməni,
Təxmin edəmmirdi gələcək gülləni.

“Çaylı döyüşü” tək tarixə düşdü,
Tarix belə döyüş heç görməmişdi.

Təkbaşına igid, cəsur qəhrəman,
Böyük zastavaya tutmuşdu divan.

Bir bölük erməni məhv etdi mərdim,
Sanki döyüşdü böyük bir ordum.

Hardandı bu basqın, çaşmışdı düşmən,
Ağlın itirmişdi baş verənlərdən.

Əfsanə qəhrəman məşhur Mehdi tək,
Göstərdi yağya gücünü gerçək.

Məkrli planı pozdu Mübariz!
Adını tarixə yazdı Mübariz!

VI HİSSƏ

LƏLƏTƏPƏ DÖYÜŞÜ...
DAHA BİR ZƏFƏR

Bir aprel gecəsi qarışdı ara,
Yağılar başladı təxribatlara.

Bizim igidlər də verməyib aman
Döyüşə girdilər iki cinahdan.

Düşməni çaşdırıb pərən saldılar,
Yağılar zərbədən çaşib qaldılar.

Ən öndə gedirdi Samid komandır,
Ordumuz görmüşdü tutarlı tədbir.

Göstərib əzmini, gücünü ordum,
Hazırdı qisasa, qurtulsun yurdum.

Düşmənlə çox ağır döyüş gedirdi,
Ordum yağılarını məğlub edirdi.

Bilirdi mərdlərim hərbin dilini,
Aldı Lələtəpə yüksəkliyini.

Elə ki, üstünlük alındı ələ,
Yenə də qarışdı “qlava lələ”.

Sinsi ilan qurdu yenə pis plan,
Səs salıb aləmə car çəkdi elan:

“Gərək qırılmasın insan boş yerə,
Danışiq yoluyla tapılsın çarə”.

Məqsəd tam başqaydı, vaxtı uzatmaq,
Odu körükləyib, ocağı çatmaq.

Bəla davam etdi bax, uzun illər,
Əsdi üstümüzdən qapqara yellər...

Sürdü uzun zaman təcavüz, işğal,
Türkün düşmənləri oldular xoşhal...

Güya danışıklar baş tutar sözlə...
Millətim, otuz il “gözlə ki, gözlə!”

ATƏT-dən gəldilər, “ağardı” yollar,
Xərcləndi bu işə milyonca pullar...

Gəlmələr başıma “corab toxudu”.
İşğalçılar bizə meydan oxudu...

Dirənmişdi artıq bıçaq sümüyə,
Hazırdı millətim sözün deməyə.

Xalqım ayaqdadır, bənddir bir himə,
Qisas hissi hakim olub öfkəmə...

Xalq fərman gözləyir bir nəfər kimi,
Kəsir qisas hissi acı mar kimi:
“Yətər! Azad edək yurdu, torpağı,
Kəsilsin bu yerdən düşmən ayağı!”

Tükənmir vətənin dərdi, tāsası,
Mərdlərin qəlbində torpaq qisası,
Başında igidlik, qeyrət havası
Vətənsəvən kəslər qəlbən yanırıdı!
Azadlıq eşqilə alovlanıbdı!

VII HİSSƏ

QƏSBKARLARIN YENİ TƏXRİBATLARI,
GENERAL POLAD HƏŞİMOVUN ÖLÜMÜ

İki min iyirmi gəlib yetişdi...
Haylar da yeni bir həvəsə düşdü.

Tamam quduzlaşdı, tamam qudurdu,
Diş altdakı tamah başına vurdu...

Yeni xəritələr, xəyallar qurdu,
İşğalı uzatmaq məqsədi vardı.

Tovuz bölgəsinə artdı tamahı,
Sağımdan, solumdan aldı silahı.

Gah tankdan, gah topdan, artilleryadan
Atəş yağdırırdı vermədən aman.

Düz dörd gün təxribat törədib yağı,
Gizlin soxulurdu tülkü sayağı.

Bütün silahların salmışdı işə,
Tutulmuş atəşə hər bucaq, guşə.

Düşmən qudurmuşdu, həddin aşırıdı,
Xalqımın qəzəbi coşub daşırıdı!

Ordumun döyüşkən, mərd insanları,
Vətənin fədakar qəhrəmanları:
General-mayordu Həşimov Polad,
Polkovnik Mirzəyev, leytenant Rəşad,
Mayorlar: Əhmədov, Anar Novruzov;
Yağının başına tökdü od-alov!

Cəbhədə ərənlər göstərib hünər,
Çəkmişdi düşmənin önünə sipər.

Polad Generalım, igid, qəhrəman
Cəbhədə neçə yol çıxmış sınaqdan.

Döyüşən heyətin içindəydi O,
Bir bölük əsgərin gücündəydi O!
Cəbhədə cəngavər biçimdəydi O!
Dönmüş öz xalqının üz ağılığına,
Ordum güvənirdi qoçaqlığına!

Aprel döyüşündən keçmiş sərəsər,
Yox idi gözündə qorxudan əsər.

Onu çox sevirdi ağıllı kəslər,
O həm generaldı, həm adi əsgər.

Əsgərin, zabitin əzizi, dostu,
Gözütək hifz edib qorudu postu.

Əsl cəngavərtək girib meydana,
Hərb dərsi keçirdi Polad düşmana.

General getmişdi ön xəttə sarı,
Gəzib yoxlayırdı bütün postları.

Yaralı ilana dönmüşdü düşmən,
Qorxmurdu mərdlərim yağın mərmidən.

Hücum dəf edildi, kəsildi önü,
Düşmənlər anladı yanıldığını.

Tarixə yeni bir döyüş yazıldı,
Yağılar özünə quyu qazırdı.

General vuruldu ağır döyüşdə,
Yandı ürəyimiz, yandı atəşdən!

Fəqət bu son oldu, daşdandı səbr,
Dirəndi sümüyə çəkilmiş cəbr.

Xalqım “Qisas” deyib, qalxdı yerindən,
Səda gəldi elin igidlərindən:
“Yetər! Bunca yetər, dözdük, dayandıq!
Haqqı anlayacaq düşmən, inandıq.
“Çıx” deməklə çıxmaz ayı darıdan!
Bizə qeyrət verib ulu Yaradan!
Otuz il gözlədik, bitmədi “oyun”?!
Nə qədər çəkərik nazını hayın?!
Bir milyon qaçqınım yurdun istəyir,
Yerinə yetirək gərək istəyi!”

Mərdlər axın etdi, meydanlar doldu,
Bütün millətimiz səfərbər oldu.
Gəldi axın-axın gənclər, igidlər:
-“Göndərin, döyüşə gedək”, - dedilər.
“Nə qədər gözləyək, səbr daşdandı,
Qaçqın düşən gənclər artıq yaşdandı!
Minlərlə soydaşım nigaran getdi,
Gözəl yurdlarımız tapdaqda itdi.

Erməni qudurub, vermərəm deyir,
Yandaş ağılardan dəstək gözləyir.

MİNSK qrupu “sülhə” səsleyir.
Əslində baş qatır, hayı bəsləyir.

Axı sülh dediyin işğalla olmur!
Tərəf tutularsa haqq zəfər çalmır!

Güya tərəfsizdir “hakimlər” sözdə,
Bizə münasibət tamam yad, özgə...

Biryolluq qoyulmur bu işğala son,
Davam edir hiylə, məkrli oyun.

Artıq ordum, dövlət gəldi qərara,
Son qoymaq istədi təxribatlara.

Bir oldu millətin, rəhbərin sözü,
Ali Baş Komandan əmr etdi özü:
“Yetər ki, səbr etdik, düzlənin görək!
Nizamlansın ordum dəmir yumruqtək!”

Bu əmr, bu fərman ruh verdi xalqa,
Yaradan dayaqdı, köməkdi haqqa!

Səs verdi Vətənin səsinə ellər!
Sanki məcrasına sığmadı sellər!

Qeyrət, hünər dolu igid ərənlər,
Cəngə hazır oldu vətənsəvənlər!

Qisas deyib girdi ordum meydana!
Döndü oğullarım qurda, aslana!

Vətənə, torpağa böyük sevgini,
Yağıya, düşməyə qəzəbi, kini.

Güc verdi qoluna, ürəyə, qəlbə,
Bizim olacaqdır dedik qələbə!

Dönüb dağ selinə hər yeri aşdı,
Dağıtdı sədləri, düşmənlər çaşdı.

“Ohanyan səddindən” qalmaq əsər,
Dağılıb məhv oldu beton səngərlər.

“Böyük qardaşına” güvənən düşmən,
Ağlın itirmişdi gördüklərindən.

Ordumuz 44 gün bir an durmadan,
İgidlik göstərib yazdırdı dastan.

Qovuldu yurdundan işğalçı yağı,
Ucaldı Şuşamda zəfər bayrağı!

Bizim igidlərin şücaətindən,
Cəbhədə əzmindən, rəşadətindən,
Düşmən də yazırdı, dost da yazırdı,
Mərdlərim yağıya quyu qazırdı.

Yurd üçün oğullar canından keçər,
Həyatından keçər, qanından keçər,
Ölüm qorxub onun yanından keçər.
Kişilik simvolu, ərđi igidlər,
Qeyri-adi bəşər, nərđi igidlər!

Qayadan yonulub iradə, dözümlər,
Mətanət, dəyanət, cəsarət, əzm,
Hünərin saymağa acizdi sözümlər.

Məğlubedilməzdi, şirdi igidlər,
Qeyri-adi bəşər, nərđi igidlər!

Ağır sınaqlardan keçər anbaan,
Hirsi qarşısında dayanar zaman.
Aqillər söz açar insanlığından
Dağıdar möhnəti, dərđi igidlər,
Qeyri-adi bəşər, nərđi igidlər!

Çoxdu torpağımın igidi, mərđi,
Xalqın güvən yeri, düşmənin dərđi,
Oğullar qoruyur torpağı, yurdu.
Soyumun davamı, ardı igidlər,
Qeyri-adi bəşər, nərđi igidlər!

Aslan biləklidir bizim cavanlar,
Qeyrətlə, hünərlə dastan yazanlar.

Vətən, yurd eşqinə keçib qanından,
Çəpər yaratdılar şirin canından.

Dedilər: “Vermərik pay torpağımdan!
Ölərik, keçmərik bağça-bağımdan!”

Ərənlər düşməyə həmlə vurdular,
Yağının ordusunun belin qırdılar.

Tökülmüş yollara çaqqala taylar,
Atıb leşlərini qaçırdı haylar.

Şuşanı fəth edib ordum hünərlə,
Göstərdi gücünü böyük zəfərlə.

Ordum əzmliydi bütün torpağın,
Alsın, yağılardan kəssin ayağın.

Qovulsun gəlmələr bizim yerlərdən.
Qurtulsun işğaldan, sevensin Vətən.

Xainlər hiss etdi bitir bu oyun,
Yetdi harayına “cənablar” hayın.

Rus, fars, fransız da düşdü təşvişə,
Şeytan xislətlilər qarışdı işə.

Gördülər ordumun qələbəsini,
Oxudular yenə “sülh” nəğməsini.

Putin gecə yarı verdi qərarın,
Soxdu torpağıma “rus ayaqların”.

Güya “sülh məramlı” gəldi, yetişdi,
Ordum durduruldu, qərar dəyişdi.

Yenə dəbə mindi “sülh söhbətləri”,
Yenə “böyük qardaş nəsihətləri”.

Kəsdi qələbəmin önünü zalım,
Bitmədi biryolluq yurd qalmaqalım.

Məğlub bayrağını qaldıran anda,
Yenə də düşmənin şansı tanındı...

EPİLOQ ƏVƏZİ

Ağ, ya qara olsun, ilana lənət,
İlanı evimə salana lənət!

Əsrlərdir çəkdik “marın” cəhrindən,
Bu xalq nələr gördü torpaq qəhrindən?!

Ürəklərdən ağrı-acı getməyib,
Yağların məkri, kini bitməyib.

Dəyişir rəngini düşür hər silkə
Qoymur sülhə gəlsin bu iki ölkə.

Elə ki, araya sakitlik çökür,
Təxribatçı “ağa” planlar çəkir.

İmkan vermir, əsla, bağlansın saziş,
Tanınsın sərhədlər, qurtarsın bu iş.

Güya “sülhməramlı” adıyla qalxıb,
Üzünə yalançı maska da taxıb.

Gah ona dərs keçir, gah da ki, bizə
Füर्सət vermir əsla gələk üz-üzə.

Türklüyün düşməni çəkir planlar,
Nifaq davam etsin, tökülsün qanlar.

Bitsə münaqişə, bağlansa saziş,
Rusun ordusuna qalmayacaq “iş”.

Çəkilib getməli olsa bu yerdən,
Bunu qəbul etməz Putin qətiyyəni.

Hələ müsəlmanam söyləyən İran,
Ermənidən betər qoparıb şivən:
“Ay aman, qırıldı, əzildi haylar,
Qoymarıq durulsun bulanıq çaylar”.
Deyir, ”Zəngəzurdan keçməsin dəhliz,
Biz hər nə söyləsək, əməl edin siz”.

Görüb ordumuzda güc, qətiyyəti,
İki oyunbazın artır nifrəti.

Qorxur hər ikisi bitər bu dava,
Güclənər türkçülük, dəyişər hava.

Haqq-ədalət mütləq zəfər çalacaq!
Əzəl-axır dünya TÜRKÜN olacaq!

SON

ARZULAR BUZ BAĞLAYANDA

Mətanət Duyğulunun həyat hekayələri

Mətanət Duyğulunun “Buz bağlamış arzular” hekayələr toplusu ilə üz-üzəyik. Kitab yenicə işıq üzü görüb. “Elm və Təhsil” nəşriyyatı tərəfindən nəfis tərtibatla çapdan çıxmış kitabda yazıcının son dövrlər qələmə aldığı hekayələri toplanıb.

Ədəbi mühitdə çoxşaxəli yaradıcılığı ilə tanınan Mətanət Duyğulunun əsərlərində daima özünə-məxsusluq müşahidə olunur. Bu, özünə-məxsusluq hadisələrə bir ana yanaşmasıdır. Obrazları haldan-hala salaraq həyatın amansız üzünü göstərir.

Onun əsərlərini həyəcənsiz oxumaq mümkün deyil. Baxışlar sətirləri yola saldıqca adamın gözləri dolur. Bəzən elə olur ki, yeni sətirləri görmürsən, hərflər bir-birinə qarışır. Gözlərin önündə hansısa peyzaj canlanır. Bəlkə bu peyzajlar da həmin sətirlərin təsirindən yaranır. Sözü qüdrətinə bax ki, insanı haldan-hala salır. Bu, bir gerçəklikdir.

Deyirlər vətənin qədr qürbətdə olanlar üçün daha dəyərlidir. Hər halda qürbətdə olanda vətəndə baş verənlərdən xəbərsiz olursan, umu-küsüləri, pislikləri, bir-birini yırtıcı qurd kimi didib-parçalamağa hazır olan vətən övladlarını görmürsən, doğma eli pak, ülvi sevgi ilə sevirən.

Mətanət Duyğulu yaradıcılığında bu, ülvi sevgini hiss edirsən. Ancaq buna da əmin olursan ki,

o, bəsirət gözü açıq olanlardandır. Vətəndə baş verənlərdən tam təfəsilatı ilə xəbərdardır və qələmə aldığı əsərlərdə hər şeyi incəliyinə qədər təsvir etməyi bacarıb.

Əlbəttə ki, kitabın oxunacağına əminliklə şəhərdət verirəm, əldən-ələ ötürüləcəyini bilirəm. Odur ki, kitaba daxil edilmiş bütün hekayələr barədə münasibətimi açıqlamaq istəmirəm. Lakin kitaba ad seçilmiş “Buz bağlamış arzular” hekayəsi barədə bir neçə kəlmə qeyd etməsəm insafsızlıq olar.

Bildiyimiz kimi, hekayə nəsrin yığcam janrıdır. Kiçik bir mətndə çox mətləblər ifadə etmək mümkündür. Lakin hekayə də var, hekayə... Elə hekayə var ki, bir povestin yükünü çəkir, eləsi də var, bir romana bərabərdir. Böyük rus tənqidçisi Belinski öz zamanında qeyd edirdi ki, axıcılıq varsa, birməfəsə oxunursa, yüz əlli səhifəlik mətn də normal hekayə hesab olunmalıdır. Həcmə görə Mətanət Duyğulunun əsərləri uzun hekayə təsiri bağışlaya bilər. Tam məsuliyyəti ilə qeyd edirəm ki, məzmun və ideya xəttinə görə bu hekayələr tam dolğundur, povest və roman yükü daşıyırlar. Mövzunu hekayələr vasitəsilə ictimaiyyətə çatdırmaq Mətanət Duyğulunun bir ana ürəyi çırpıntısıdır, təlaşdır, həyəcan signalıdır, bəlkə belə şəraitlə üzləşmiş minlərlə insan çıxış yolu tapmaqda bəhrələnsin.

“Buz bağlamış arzular” hekayəsi yüzlərlə həyat hadisələrinin ümumiləşdirilmiş formasıdır. Əsərin müsbət baş qəhrəmanı yoxdur demək, bəlkə də insafsızlıq olardı. Çünki bütün baş verənlərdən xəbərsiz dünyaya gələn körpə həyatın məcbur etdiyi məhrumiyyətləri yaşamağa vadar olubsa, bunda kimi günahlandırma bilərik? Zəmanənimi? Xəbis insanları? Saf sevgisinin qurbanına çevrilmiş Yasəmənimi? Sevgisinə sahib çıxma bilməyən Muradımı? Övladının sevgisinə hörmət qoya bilməyən Sənəm arvadımı? Başqasının bədbəxtliyi üzərində özünə xoşbəxtlik tapacağına yönləndirilmiş Təranənimi? Ailəsində ağsaqqallıq edə bilməyən, kişi sözünün kəsərini qorumayan Fuadımı? Kimi?

Bəli, bütün bunlar bir hekayənin personajlarıdır.

Hələ bilə-bilə ki, gedəcəyi yeri yoxdur, biçarə gəlini körpəsi ilə evindən qovan kirayə sahibi, tibb bacısı və digərləri də yer almış hekayədə Mətanət Duyğulu onların hər birinin xarakterini açır, simasını göstərir. Həyat yaxşı insanlardan heç zaman xali olmayıb. Yazıçı bunu da unutmayıb.

Hadisələr Yasəməninin ətrafında cərəyan edir. Ata-anasını yeniyetməlik dövründə itirən Yasəmən tək qalır. Ağrı-acısına sinə gərməyə çalışır. Zəhmətə qatlaşır, qoyun-quzularını otarır, ata ocağının çırağının sönməməsinə çalışır. Valideynlərinin ölümü kimi sevgi də qəfildən üzünə gülür. Moskvada ali təhsil alan qonşuları Murad tətillə gələn zaman ona ürəyini açır. Saf-ülvi məhəbbətin atəşi hər ikisini oda salır. Ətraflarında olan bədxah, pis niyyətli adamların fitnəsi ucbatından hər ikisi bələlara düşər olur.

“Tanrı bir tərəfdən alanda digər tərəfdən verir”, deyiblər. Yaradan Yasəmənə rəsm çəkmək istedadı verib. O, öz rəsmləri ilə baş-başa qalanda, öz rəsm dünyasına baş vuranda öz xoşbəxtliyini tapır. Bələlara düşər olanda öz dünyasından kənar düşsə də Yasəmən sonda yenə də rəsmlərinə tapınır. Evində qulluqçu işlədiyi Əhməd kişi bunu görür və qiymətləndirir. Yasəmənini rəsm dərnəyinə gətirir. Yasəmən tezliklə uğur yoluna çıxır. Onun həyat faciəsindən ibarət rəsmləri sərgiyə nümayişə çıxarırlar. Təsadüfən orda olan Muradla qarşılaşma səhnəsi də elə orda baş verir.

Mətanət Duyğulu personajlarına, onların başına gələn və gətirilən hadisələrə həssaslıqla yanaşır, lakin müdaxilə etmir. Müxtəlif variantlar ola bilər. Yazıçı onlardan birini, daha inandırıcı görünənini təsvir edir. Həyat amansızlıqlarla doludur, deyir. Diqqətli olmaq azdır, həm də sevgin uğrunda mübarizə aparacaq gücdə olmalısın. Hansı sivil cəmiyyətdə yaşayırsan, yaşa, həyat elə cəngəlliklərdən ibarətdir. Cəngəllik qanunlarına tabe olmamaq özü elə uçurumun astanasına gəlmək deməkdir.

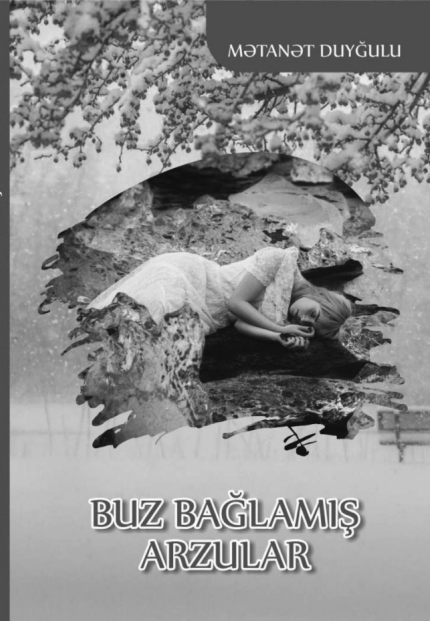
Mətanət Duyğulu həyat hadisələrini təkçə təsvir etməyib, onları həm də bir yazıçı peşəkarlığı ilə mənalandırıb. “Buz bağlamış arzular” hekayələr to-

Şair-publisist Mətanət Duyğulu (Süleymanova) 1971-ci ildə Naxçıvan Muxtar Respublikası, Şərur rayon Kərki kəndində anadan olub. Hələ uşaq yaşlarından şeirə, sənətə misilsiz həvəs göstərən şair, dərslərini əla qiymətlərlə oxumaqla bərabər, çoxlu sayda kitablar mütaliə edir. Yazılığa həvəsi də məhz oxuduğu kitablardan qaynaqlanır. Hal-hazırda 8 kitab müəllifidir. “Bu sevdanın adı nə?”, “Nəgiz dünyam”, “Payızda gələn bahar”, “Vətən daşı”, “Səssiz fəryad”, “Kərki talan yurdum”, “Sənli tarixin yoxuları” və “Buz bağlamış arzular” adlı kitablar onun irəyinin və qələminin bəhrəsidir. Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvüdür. Bir neçə il “YeniLiqres” qəzetində şöbə rəisi işləyib. İşlədiyi müddətdə, Vətənpərvər ruhda yazdığı şeir və məqalələrinə görə, “Qızıl qələm” mükafatına layiq görülmüşdür. 2022-ci ilin mart ayında isə, Vətənpərvər şairə və yazıçı olduğuna görə “Xarı bilibül”, “Vətənpərvər şair” diplomu və medali ilə təltif olunmuşdur. Ailəlidir. Hal-hazırda Azərbaycanın hüdudlarından kənarında yaşayır və orada da, qələmi ilə Vətəni təmsil edir.

BUZ BAĞLAMIS ARZULAR

MƏTANƏT DUYĞULU

plusunu yazıçının uğurlu addımı hesab etmək mümkündür. Əslində, bu hekayələrin hər biri cəmiyyətə mesajdır, sifarişdir. Oxuyub nəticə çıxartmaq lazımdır ki, arzular buz bağlamasın. Çünki arzular buz bağlayanda həyat sönmür, yaşamaq mənasını itirir.

Yazıçının həyat və yaradıcılığına qısa səyahət

Daha çox şair-publisist kimi tanınan Mətanət Duyğulu (Mətanət Mehdi qızı Nəcəfova) 19 noyabr 1971-ci ildə Naxçıvan Muxtar Respublikası, Sədərək rayonunun Kərki kəndində anadan olub. O kənd ki, 1990-cı ildən bu yana ermənilərin əsarəti altındadır. Uşaqlıq və yeniyetməlik çağlarını bu kənddə keçirən Mətanət, Vətən sevgisini, yurd təssübkeşliyini də məhz bu torpaqdan alır. Onun Vətəninə olan sevgisi hələ uşaq yaşlarından baş qaldırır. Kəndin səkkizillik məktəbində “əla” qiymətlərlə oxuyan bu qız, dərsləri ilə bərabər bədii kitablar oxuyur, ara-sıra şeirlər də yazır. Lakin, kənd ucqar olduğu üçün şeirlərini müəllim və sinif yoldaşlarından başqa kimsəyə çatdırıb bilmir. Səkkizinci sinifi “əla” qiymətlərlə bitirdikdən sonra Mətanət təhsilini tamamlamaq üçün Bakı şəhərinə üz tutur. O, 9 və 10-cu sinifləri Bakının Nizami rayonunda yerləşən 272 sayılı orta məktəbdə davam etdirir.

Bütün arzu və xəyallarını ali təhsilə bağlayan Mətanətin Vətən sevgisi yenə də xəyallarına üstün gəlir. Anası qədər sevdiyi o kənd, ermənilərin hə-

dəfində idi. Söhbət 1990-cı illərdən gedir. Hər gün kəndə atılan top, mərmə səsleri sanki onun qulaqlarında çığlayır. O torpağın sinəsini yaran, laləsini, nərgizini yaralayan mərmilər elə bil onun sinəsindən keçir.

Beləliklə, 1990-cı ilin yanvar ayında kənd ermənilər tərəfindən işğal olunur. Valideyinləri köçkün düşən Mətanət, onlara təsəlli olmaq üçün geri dönür. Sonralar yenidən Bakıya qayıdıb ali təhsil almaq ona qismət olmur. Amma uşaqlıq və gənclik dövrlərində oxuduğu bədii və şeir kitabları onun dünyagörüşünü, təfəkkürünü formalaşdırmağa təkan verir. Həyatı təzadlarla keçən Mətanət Duyğulu, taleyin hökmünə boyun əyib, təsəllisini qələmdə tapır. Onun həsrət dolu həyat hekayəsini qələm öz mürəkkəb göz yaşları ilə ağ vərəqlərə axıdır.

Mətanət xanım ailəlidir, iki övlad anasıdır. Ailə qurandan sonra yoldaşının Süleymanov soyadına keçib.

Xatırladaq ki, indiyə kimi Mətanət Duyğulunun səkkiz kitabı işıq üzü görüb. O kitablar bunlardır:

“Bu sevdanın adı nə?” (şeirlər), “Nağıl dünyam” (şeirlər), “Kərki - talan yurdum” (publisistika), “Payızda gələn bahar” (şeirlər), “Səssiz fəryad” (roman), “Vətən daşı” (şeirlər), “Şanlı tarixin yolçuları” (Naxçıvan şəhidlərinə həsr olunmuş publisistik əsər) və sonuncu - yuxarıda adı gedən “Buz bağlamış arzular” (hekayələr).

Mətanət Duyğulunun Vətən sevdasını tərənnüm edən şeir və yazıları bir çox qəzet və jurnallarda, antologiyalarda dərc olunub.

Onun “Səssiz fəryad” romanı dünyanın bir çox ölkələrində yaşayan Azərbaycanlılar tərəfindən sevə-sevə oxunub bəyənilib. Qeyd edim ki, müəllif bütün kitablarında, bəşəriyyətin özəli və özəyi olan müqəddəs sevgiyə xüsusi yer verib. “Səssiz fəryad” romanının baş qəhrəmanları Vüsal və Məhtab da bu sevginin bariz nümunələrindəndir. Qeyd edim ki, Mətanət xanım yazdığı hər bir misra və sətirlərdə, insanları sevgiyə və hörmətə səsləyir. O, deyir ki, “Ailə sevgidən, sevgi hörmətdən, hörmət güzəşt-dən yaranır. Tanrı bu dünyanı və bütün bəşəriyyəti sevərəkədən yaradıbsa, biz də onu öz sevgimizlə qoruyub saxlamağa məcburuq. Hətta bu bizim insani borcumuzdur”. Onun “Mən sevgidən yaranmışam” adlı şeirini oxuyanda, hiss olunur ki, həyatın heç bir ağrı-acısı müəllifin ürəyindəki sevgiyə kölgə sala bilməmişdir.

Yolumda çənim olsa da,
Saçımda dənim olsa da,
Ömrümə qənim olsa da,
Fələkdən bir bac* almışam,
Mən sevgidən yaranmışam.

Həsrət yığıb qalaq-qalaq,
Oldu gözüüm çağlar bulaq.
Taleyimi varaq-varaq,
Bir ocaqda qalamışam,
Mən sevgidən yaranmışam.

Oxlayıblar kürəyimnən,
Vurub keçib ürəyimnən.
Nakam arzu-diləyimnən
Kam alaraq odlanmışam,
Mən sevgidən yaranmışam.

Gəlsə də ah çox dərindən,
Qan axsa da ciyərimnən.
Hər dərdimdən, hər sərimdən,
Güc alaraq dayanmışam,
Mən sevgidən yaranmışam.

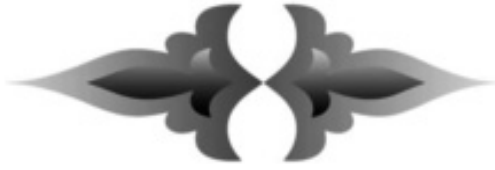
Pak tutub arzu-niyyəti,
Yıxıb yolumdan həsrəti,
Gəncliyimdən Mətanəti,
Bu günümə borc almışam,
Mən sevgidən yaranmışam.

Müəllifin əsərləri ilə yaxından tanış olmaq, acılara sinə gərib, sevgidən güc almaq deməkdir.

Xatırladım ki, Mətanət Duyğulu Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvüdür. Azərbaycanın hüddurlarından kənarında yaşayır. O, yaşadığı ölkədə öz qələmi ilə Azərbaycanın adını layiqincə yüksəklərdə tutur. Bir çox diplom və medallar, müxtəlif media mükafatları olsa da bununla ovunmur, heç vaxt onların sadalanmasının tərəfdarı olmur. Çünki o, doğma kəndinin də işğalda olan digər Azərbaycan torpaqları kimi azad olunacağını gözləyir. Özü də səbrsizliklə...

Əli bəy AZƏRİ

*Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü,
Prezident təqaüdçüsü*

MƏTANƏT DUYĞULU

BUZ BAĞLAMISIZ ARZULAR

hekayə

İnsanı yaşadan arzular, arzulara ciğir açan ümidlərdir. Bəlkə elə buna görədir ki, insan ümitsizliyə qapılındaq, arzularının buz bağlamış dodaqlarını bütün vücudunda hiss edir. Elə bir buz ki, nə yazın ilıq nəfəsi, nə yayın qızmar günəşi onu əridə bilmir. Bu zaman həyat ağla qararın ətrafında dövr edir. Təbiətin füsunkar gözəllikləri belə, arzuları buz bağlamış bir insanın gözlərində solğun görünür.

Məhəllə kənarında hər gün zibillikdə sərgərdan gəzişən, itirdiyi nəyisə axtara-axtara dodaqaltı nələrsə pıçıldayan o qadının arzuları da gözündə dönmüş ümidlərinin açdığı ciğirin dolanbac yollarında azıb qalmışdı. Qucağındakı gəlinciyi sinəsinə elə sıxmışdı ki, sanki kimlərdənsə gizlədirdi. Görəsən, bu gəlinciyin o qadının həyatında nə kimi rolu olmuşdu? Bəlkə də bu sual yoldan keçən çox adamın zəhnini qazımış, lakin qadının dəli olduğunu zənn edərək suallardan yayındırılmışdı.

May ayının sonu idi. Günəş al şəfəqləri ilə təbiətə gülümsəyir, öz isti nəfəsindən bütün canlılara pay göndərirdi. Necə deyərlər, gül-gülü, bülbül-bülbülü çağırırdı. Quzular örüşə gedir, axşam olanda mələşərək analarına qovuşmağa tələsirdilər. Yasəmən bu gözəlliklərin seyrinə dalaraq, firçasının incə telləri ilə ağ kağız üzərinə rəsmlər cızır və sonra onu rəngarəng boyalarla rəngləyirdi. Hərdən də dərin xəyallara dalaraq, sevgisindən doymadığı ata-anasını düşünürdü. Bəlkə də ürəyində körpə qu-

zulara belə həsəd aparırdı. Otağının hər divarında körpə quzuların anası ilə birgə tablosu asılmışdı. Gördüyü bütün gözəlliklərin rəsmi cızmağına baxmayaraq, Yasəmən öz rəsmi çəkə bilmirdi. Çünki çəkəcəyi rəsm həsrət və tənhalığın rənginə boyanacaqdı. Gəncliyinin ilk pilləsində valideynlərini itirmişdi Yasəmən. Qönçə arzularının çiçəklədiyi bir vaxtda həyatın sərt silləsini hiss etmişdi al yanaqlarında. Evin yeganə övladı olduğundan, ata yurdunun soyuq divarları arasında tək-tənha yaşamağa məhkum olmuşdu qızciğaz. Qohum-əqrəbə nə qədər himayələrinə götürmək istəsələr də, o razılaşmamış, kiməsə yük olmaq istəməmişdi. Valideynlərinin nəfəsinin hopduğu çox da böyük olmayan daş evi həmdəmi, fırça və boyaları isə onun sirdaşı olmuşdu. Çəkdiyi rəsmlərin dili olsaydı onun çəkdiqlərini dilə gətirib hönkür-hönkür ağlayardı. Amma hər şeyə rəğmə, çöhrəsindən təbəssüm əksik olmurdu Yasəmən.

O gün yeni bir səhər açılmışdı. Qonşudan gələn səs-küy Yasəmənə yuxudan erkən oyatdı. O, yatağından cəld qalxaraq pəncərəni açıb, Sənəm xalagilə tərəf boylandı. Sənəm xalanın sevinci yerə, göyə sığmırdı. Axı oğlu Moskvadan gəlmişdi...

Bu mənzərə, sanki Yasəmənə ruhunu oxşadı. O, pəncərəyə söykənib uzun-uzadı bu xoşbəxtliyi seyr edərəkən, anıdan nə düşündüsə tez-tələsik boya və firçasını götürüb, mənzərəni cızma kağız üzərinə köçürməyə başladı. Bu zaman Sənəm xalanın oğlu

Muradın gözləri pəncərə önündə oturub onları seyr edən Yasəməne sataşdı. Yasəməni bunu görcək utandığından tələsik əlindəki fırçanı arxasında gizlətdi. Murad ona əl edərək: "Ooo, salam, Yasəməni, necəsən?"- deyib gülümsədi. Yasəməni çaşqınlıqdan fırça tutduğu əlini qaldırıb: "Salam, Murad, vətənə xoş gəlmisən",- dedikdə, gözləri əlindəki fırçaya sataşdı və yenidən cəld şəkildə əlini arxasında gizlətdi. Murad necə də dəyişmişdi. Sanki təbiət öz gözəlliyindən ona da pay ayırmışdı. Şux geyimli, boylu-buxunlu Murada saçlarını arxaya darımaq başqa bir gözəllik verirdi. Xəyallara qər qolan Yasəməni, fırçasının Muradın rəsmi cızdığı hiss etdi. O, anıdan sanki dərin xəyallardan ayıldı, və cəld geri dönərək, əlindəki rəsmi başqa rəsmlərin arasında gizlətdi.

Həmin gün Muradgilin həyətində çal-çağır idi. Qonşular, qohum-əqrabalar Sənəm xala və Fuad kişiye göz aydınlığı vermək üçün onlara axışırdı. Murad orta məktəbi bitirdikdən sonra Moskvada universitetlərin birinə daxil olmuşdu. Universiteti bitirməyinə isə cəmi bir il qalırdı. Sənəm xala onu evləndirmək üçün kəndə gətizdirmişdi. Çünki gözəlti etdiyi bacısı qızı Təranəni onunla nişanlamaq istəyirdi. Təranə, xalasının nə düşündüyünü gözəl bildiyindən, Muradın yanından ayrılmır, onu sual yağışına tuturdu: "Murad, de görüm Moskva necə şəhərdir? Yəqin ki, çox böyük olar. De görüm mən də oraya getsəm yaşaya bilərəmmi?" - deyərək sanki ona işarələr verirdi. Murad isə olub bitənlərdən xəbərsiz halda uşaqlıqdan bərabər böyüdüüyü və bacı bildiyi xalası qızının suallarını cavablayır, hərdən də burnunu sıxaraq, za- rafatından qalmırdı. Bu isti münasibət isə Sənəm xalanın lap ürəyindən xəbər verirdi.

Ertəsi gün Yasəməni quzuları örüşə apararkən yolda Muradla rastlaşdı. Murad Yasəmənin əlindəki fırça və kağızı görcək gülümsəyərək dedi:

-Yasəməni, sən yenə də rəsm çəkirsən? Yadımdadır, uşaqlıqda necə gözəl rəsmlər çəkərdin. Bəs bu qədər rəsmə həvəsin varkən, niyə rəssamlığı oxumadın?

Bu sual Yasəmənin gözlərinin dərinliyində gizlənen kədəri sanki üzə çıxardı. Gözlərindən süzülən bir damla yaş kipriyində donub qaldı və başını qaldırıb Muradın üzünə baxaraq dedi:

-Murad, mənim kimim var ki, arxa-dayağım olsun? Valideyinlərimi erkən itirdim. Bir ata yurtdumdu, bir mən, bir də fırçamla, bax bu quzularım.

Kimsəsiz bir qız hansı universitetdən danışa bilər?

Murad verdiyi sualdan pəşman olaraq üzr istədi və başını aşağı salıb söhbəti dəyişdi. O, Yasəmənin ürəyini almaq üçün uşaqlıq illərinə baş vuraraq, onunla bərabər gizlən-qaç oynadığından danışdı, onun solğun çöhrəsində təbəssüm yaratmağa çalışdı. Yasəməni isə Muradın şirin söhbətini dinlədikcə gülümsəsə də, gözlərindəki kədər keçmiş günləri andırırdı.

Onlar söhbət edə-edə örüşə çatdılar. Yasəməni söhbətdən uzaqlaşaraq təəccüb dolu baxışlarla Muradı başdan-ayağa süzüb, əlini-əlinə vuraraq qəhqəhə ilə gülməyə başladı: "Murad, mən quzuları örüşə gətirmişəm, bəs sən niyə buraya gəlmisən?"- deyərək, yenidən əlini-əlinə çırpıb gülməyə başladı. Bu an Murad da sanki qəflət yuxusundan ayrılmış kimi oldu və Yasəmənlə bərabər o da qəhqəhə ilə güldü: "Ay qız, söhbətimiz necə şirin olubsa, hara gedəcəyimi unutmuşam. Bax, uşaq vaxtı da belə idin. Səninlə söhbət edərkən, özümü sizin evdə tapardım", - deyib gülümsədi.

Geri dönmək istərkən gözləri yaşıl yamaqları sarı xaliya boyayan nərgiz güllərinə sataşdı. Murad əyilib yerdən bir nərgiz gülü dərdi və Yasəmənin saçına taxaraq yoluna davam etdi. Muradın bu jestinə Yasəməni yerində quruyub qalmışdı. O, nə deyəcəyini bilmədən Murad gözdən itənə qədər arxasınca baxdı.

Həmin gün ilk dəfə idi ki, Yasəməni öz rəsmi cıza bilmişdi. Saçındakı sarı nərgiz gülü ilə bərabər.

Bu yay yeni bir sevginin təməlini qoyurdu. Kainat öz rəngarəng boyaları ilə bəzəyirdi bu sevgi tablosunu. Məhəbbətin isti nəfəsi, buza dönmüş bir ürəyi ağuşuna almışdı. Xoşbəxtlik deyilən bir ümid boylanırdı Yasəmənin pəncərəsindən. Hər keçən gün Yasəmənlə Muradı biri-birinə yaxınlaşdırırdı. Murad anasının evlənmə təklifini rədd etsə də, məqsədini ona deməyə çəkinirdi. Çünki yaxşı başa düşürdü ki, valideyinləri bu təklifi rədd edəcəkdilər. Onu da gözəl bilirdi ki, tək oğul olduğundan dolayı, anasının onunla bağlı böyük arzuları vardı. Bu arzular da isə Yasəməni adlı kimsəsiz bir qıza yer yox idi.

Günlər keçdikcə Muradla Yasəməni biri-birinə daha da bağlanırdı. Murad, hər gecə valideyinləri yuxuya getdikdən sonra, həyatə düşür, Yasəməni görmək üçün onun pəncərəsinə boylanırdı. Yasəmənin də yuxuları gözlərindən didərgin düşmüşdü. O, pəncərə önündə oturur, Muradla bərabər keçirəcəyi gələcək günlərin rəsmi çəkərdi. Rəsmlərdə

böyük və xoşbəxt bir ailə var idi. O ailə ki, uzun illər onun arzularının bir parçası olmuşdu.

Artıq uzun-uzadı dilsiz baxışmalar, gizli görüşlərə yol açmışdı. Sənəm xala bu görüşmələrdən duyduğu düşsə də, bu barədə Murada heç bir söz demirdi.

O gecə Muradla Yasəmənin yaşadığı xoşbəxt gecələrdən biri idi. Murad baxçada başını Yasəmənin dizi üstünə qoyub ulduzları seyr edir, onların arasından öz bəxt ulduzlarını axtarırdı. Əngin səmaların gözəlliyini anasının ayaq səsləri pozdu. O, hövlnak başını Yasəmənin dizindən qaldıraraq ətrafa nəzər salmaq istərkən anasını başı üstündə gördü. Yasəməni ayağa qalxıb günahkar uşaqlar kimi başını aşağı saldı. Onun qorxudan bədəni titrəyir, ürəyi yerindən qopacaq kimi döyünürdü. Sənəm xala əsəbi halda əl çalaraq dedi:

-Ay afərin sizə. - Sonra üzünü oğluna tutaraq: - Mən oğul böyüdüb təhsil vermişəm ki, özbaşınalıq etsin, həə? Sən buna görəmi Təranə ilə evlənməkdən imtina etdin? - Murad ağzını açmaq istəyəndə o, "sus!" - deyib sözünü kəsdi və üzünü Yasəməyə tutaraq acıqlı tərzdə davam etdi: - Ay qız, biz səni namuslu, ismətli bir qız bildirdik. Bu nədir gecənin bu vaxtı oğlumun qoynuna girmisən, heç utanmırsanmı? Adam özbaşına olanda istədiyini edərmi?

Sənəmin bu sözləri Yasəməyə ağır bir sille kimi dəydi. Gözləri dolmuş halda Muradın üzünə baxıb qaçmaq istəyəndə Murad onun əlindən tutub saxladı və pıçılı ilə anasına: "Anacan sevmək nə zaman qəbahət olub? Biz biri-birimizi sevirik. Özü də indi yox, lap uşaqlıqdan. Evlənəcəyim bir qız varsa, o da Yasəməni olacaq" - dedi.

Sənəm oğlunun bu sözlərini eşidib bir söz demədən hirsle evə sarı döndü. Yasəmənin isə gözlərinin yaşlı sel kimi axırdı. Murad əlləri ilə onun göz yaşlarını silib dedi:

-Ağlama, mənim yasəməni ötirli. Mən valideynlərimlə danışacağam. Unutma ki, öldü var, amma bu sevgidən döndü yoxdur.

Yasəməni o gecəni səhərə kimi yatmadı. Sənəm xalanın sözləri qulaqlarında əks-səda verirdi. Yeganə ümid yeri Murad olmuşdu. Səhər açılanda o, günahkar uşaqlar kimi qorxa-qorxa pəncərəyə yaxınlaşdı, pərdəni aralayaraq Muradgilin həyətinə baxdı. Səhərin gözü açılmamış Sənəm, əri Fuad kişiyyə hirsle nələrsə deyir, hərdən də əli ilə onun pəncərəsini göstərirdi. Yasəməni bu mənəzərni görüb tez geri çəkildi: "Görəsən, nə deyir, İlahi! Bəlkə bizi ayırmağa çalışırlar".

O, əllərini qoşalayaraq diz üstə yerə çökərək Allahla yalvarmağa başladı: "Ey yeri-göyü yaradan gözəl Allahım, sən özün bu yolda mənə kömək ol, sevgimizi qoru". Sonra o, ayağa qalxıb titrək əlləri ilə yenidən pərdəni aralayaraq Muradgilin həyətinə tərəf baxdı. Bu dəfə Murad da valideynlərinin yanında idi. Artıq Sənəm xalanın da gözlərində o qəzəb görünmürdü. Muradın isə gözləri güldürdü.

"İlahi, dualarım qəbul oldumu? Sənə milyon kərə şükürlər olsun!" - deyib, xatirə dəftərinin ağ səhifəsinə "Xoşbəxtliyin proloqu" ifadəsini qeyd etdi. O gün günlərin ən gözəli oldu. Murad Yasəməyə müjdəli xəbər gətirmişdi. Artıq o, heç nədən çəkinmədən Yasəmənin qarısını döydü və valideynlərinin bu sevgiyə etiraz etmədiklərini bildirdi. Muradın bu müjdəsi, sanki Yasəmənin çöhrəsinə təbəssüm qondurub, gözlərinə sevinc toxumu əkdirdi. O, titrək səslə: "Murad, yəqin ki, nişanlayarlar bizi, həə?" - deyib onun gözlərinin dərinliklərinə baxdı. Yasəmənin ümid dolu bu sualı anıdan Muradın qol-qanadını sındırdı. Onun üzündəki təbəssüm bir anlığa qeybət çəkildi. O, təəssüf hissi ilə başı ilə "yox" işarəsi verərək udqundu və dedi:

-Çox təəssüf edirəm ki, hələ yox, əzizim. Valideynlərim qarşıma şərt qoydular ki, tezliklə Moskva qayıdub dərslərimə davam edib universiteti bitirirəm. Bu bir il də başa vurub qayıdım, sonra bizi nişanlasınlar. Amma buna da şükür, Yasəməni. Mən əminəm ki, sən məni gözləyəcəksən. Mən qayıdacağam və biz evlənib xoşbəxtliyimizə qovuşacağıq.

Yasəməni eşitdiklərindən məyus olsa da, kədərinə gizləməyə çalışdı və ürək dolusu: "Əlbəttə gözləyəcəyəm, Murad. Təki sən sağ-salamat geri dön", - deyib Muradın əllərini tutdu: - Bəs nə zaman Moskvaya gedirsən? Hələ dərslərin başlamasına bir ay var.

Murad sevgilisinin əlini sinəsinə sıxıb, barmaqları ilə onun tellərini oxşadı:

-İki günə kimi gedirəm, əzizim. Atam bilet almaq üçün səhərə getdi.

Yasəməni bu sözdən diksinərək başını onun sinəsindən çəkib, sual dolu baxışlarla onun üzünə baxdı və titrək səslə: "Belə tez?" - deyib qüssəsini gizlətmək üçün başını aşağı saldı. Murad gülümsəyərək, sevgi dolu baxışlarla onu süzdü və: "Yox, əzizim, tez deyil, uzaq yoldu. Bax, məktub yazmağı unutma haaa. Mən çatan kimi sənə məktub yazacam" - deyib onu yenidən bağrına basdı.

Deyirlər, həsrətə gedən yol hamar, vüsala gedən yol daşlı-kəsəkli olar. Yasəmənə Muradı ayıran yollar da hamar olduğundan zamanı önlədi. Murad səhər tezdən Moskvaya yola düşəcəkdə. Elə buna görə də axşam Yasəmənə görüşüb, vidalaşmaq istəyirdi. O, mağazaların birindən Yasəmən üçün hədiyyə almışdı. Onu sevdiyinə vermək üçün səbirsizliklə gecəni gözləyirdi.

Nəhayət ki, axşamın yetişməyi, gecənin qarənliyi da özü ilə gətirdi. Hamı yuxuya gedəndən sonra Murad baxçaya çıxıb Yasəmənəgilə tərəf boyladı. Amma nə qədər boylansa da, o, Yasəmənə görmədi. Heç pəncərəsindən də işıq gəlmirdi. Bundan nigaran qalan Murad çəpərdən enib Yasəmənənin evinə getməyi qərara aldı. O, qapının astanasında dayanıb qapını astaca döydü. Amma içəridən yenə də səs gəlmədi. Artıq Muradın təlaş getdikcə artmağa başlamışdı. Bu dəfə o, qapını daha da möhkəm döydü. Elə bu an o, Yasəmənənin otağından gələn işığı gördü və ürəyi bir az toxtadı. Yasəmənə qapıya yaxınlaşıb: “Kimdir?” - deyərək səsəndi. Murad astadan: “Mənəm, Yasəmən. Nə olub, niyə görüşə gəlməmişən, çox nigaran qaldım”, - deyərək qapının arxasından cavab verdi. “Offf, yatıb qalmışam, Murad”, - deyərək qapını açar-açmaz Murad onun boynunu qucaqladı və qəhərlənərək: “Ürəyim partlamaq üzrə idi, Yasəmən. Çox qorxdum. Elə bildim ki, sənə nə isə olub”, - dedi. Yasəmənə yarıyuxulu halda gülümsədi:

-Mənə nə olacaq ki, ay Murad? Yuxu tutub, divanda yatıb qalmışam.

Murad vaxt itirmədən aldığı hədiyyəni Yasəmənə tərəf uzatdı:

-Əzizim, bax, bu gəlinciyi sənənin almışam. Dükənləri gəzərkən gözümə sataşdı. Bax, gör sənə necə oxşayır. Hələ yanağındakı qəməni demirəm. Al bunu məndən yadigar saxla. Məni xatırladıqca baxarsan. Hə, rəsmi də çəkərsən, oldumu? Bax, həmin rəsmi də məktuba qoyub mənə göndərsən.

Yasəmənə gəlinciyi alıb sinəsinə basaraq dedi:

-Bu gəlinciyi yanımdan ayırmayacağam. Hətta gələcəkdə qızımız olarsa, ona bağışlayacam. - deyərək, başını onun çiyinə söykədi.

O axşam səhəri bərabər açdı iki aşıq, ağılsız bir sevginin kor baxışlarında açıldı o səhər. O baxışlar ki, zülmətləri özündə cəm edib, ağırlı bir həyat hekayəsinin proloqu olacaqdı...

Muradın Moskvaya gedişindən həftələr keçirdi.

Yasəmən hər gün darvaza önündə asılmış poçt qutusuna baxıb, Muraddan məktub gözləsə də, xəyalları suya düşürdü. Hələ bu azmış kimi, Sənəm xala və Fuad kişi də onunla soyuq davranırdılar. Əllərində əlacları olsaydı Allahın salamatını da ondan almazdılar. Hədisələrin gedişatı, Yasəmənənin ümidlərini get-gedə azaldırdı. O, gecələri ağlayır, gündüzləri dərdini öz fırçası ilə bölüşürdü. Bəzən isə sevgilisinin hədiyyə etdiyi gəlinciyi bağrına basır, onunla söhbət edirdi. Günlər biri-birini əvəzlədikcə Yasəmənənin arzuları buz bağlayırdı. Muradın ünvanını da bilmirdi ki, məktub yazsın.

Cavabsız suallar içərisində çırpınan Yasəmənə, bir gün utana-utana Sənəm xalagilin qapısını döydü. Sənəm qapını açarkən Yasəmənəni görəb üzünü tutdu və dedi:

-Hə, sənən? Nə lazımdır?

Yasəmənə udquna-udquna zorla demək istədiyi sözləri dilinə gətirdi:

-Sənəm xala, Muradın gedişindən bir ay keçib, hələ də ondan məktub gəlməyib. Sizin xəbəriniz varmı ondan? Yaxşıdır mı? Çox nigaran qalmışam.

Sənəm bu sözləri gözləyirmiş kimi etinasız şəkildə cavab verdi:

-Əlbəttə xəbərim var. Bir ana övladından necə xəbərsiz ola bilər ki? Murad gedən gündən bu yana iki məktubunu almışım. Yaxşıdır, dərsləri ilə məşğuldu, nigaran qalma, - deyərək üzünü yana tutdu.

Yasəmənənin gözləri bulud kimi elə dolmuşdu ki, hönkürüb ağlamaqdan özünü zorla saxlayırdı. Sənəmin turşumuş sifətinə baxıb daha heç nə demədən evinə sarı döndü. O, yenə də poçt qutusunu açıb baxdı və gözünə heç nə dəymədikdə, hönkürərək otağına tərəf qaçdı.

Bu dəfə Yasəmənə sevimli gəlinciyini deyil, atasının portretinə sarılmışdı və hıçqıraraq deyirdi: “Anacan, atacan, mənə niyə bu dünyada tənha qoyub getdiniz? Bax, siz sağ olsaydınız, başıma bunlar da gəlməzdi. Mənə yarı yoldan da olmuş olsa, qaytarıb qoruyardınız. İndi mən nə edəcəm, ana? Sahibsizliyimdən, sevgisizliyimdən istifadə olundu. Nə olar, mənə də alın yanınıza”. Göz yaşları yanaqlarından süzülüb dodaqlarını isladarkən, andən Yasəmənə vəziyyətinin pisləşdiyini hiss etdi. O, ayağa qalxmaq istərkən ürəkbulanma və qusma tutdu. Yasəmənə özünü zorla həyəətə saldı.

Sənəm xalanın necə deyərlər mayası tutmuşdu. Murad Moskvaya gedəndən sonra o, hər gün mər-

kəzi poçta gedir, Muraddan gələn məktubları özü götürürdü. Yasəmənin ünvanına gələn məktubları isə şirin dillə alar, mükəmməl qaynana rolunu çox məharətlə oynayardı. Hər məktubu götürərkən, “gəlinimə sürpriz edəcəyəm”, - deyərək hər kəsin ürəyində özünə qarşı inam və etibar yaratmağa çalışırdı. Əslində Murad valideynlərinə deyil, Yasəmənin üçün iki məktub yazıb göndərmişdi. Sənəm həmin məktubları götürüb, cavabını bacısı qızı Təranəyə yazdırırdı. Təranə hər məktubu amansızcasına yazar, Muradı Yasəməndən ayırmaq üçün əlindən gələni edərdi. Muradın gedişindən iki ay keçirdi. Artıq Yasəmənin gözləri yoldan yığılmış, ümidlərinin çırağı sönmüşdü. Hələ bu azmış kimi də hamiləlik qorxusu ürəyini sarıb-sarmalaydı. Çünki o, son görüş zamanı özünü Murada təslim etmişdi.

O sabah Yasəmənin lap tezdən oyandı. Ürəkbulanması və qarmaqarışığı düşüncələri onsuz da yuxusunu ərşə çəkmişdi. O, Sənəm xalanın qapısını döyüb hər şeyi ona söyləyəcəkdi. Çünki yeganə çıxış yolu bu idi. Və o, dediyini də etdi. Sənəm arvad Yasəmənin hamilə olduğunu eşidən kimi, necə deyərlər cin vurdu təpəsinə. Amma sonra nə düşündü, boğazında düyünlənən zəhərini uddu və mülayimliklə Yasəməni içəriyə çəkdi və dedi:

-Ay qız, nə səsinə atmısan başına? Yetim qızsan, eşidən olar, adın ləkələnər. Sən niyə bunlara yol verdin, ay bala, indi biz neyləyək? Sənə deməyə çəkinirdim, Murad orada başqa bir qızla sevgilidi. Mən buna görə sizin sevginizə mane olmağa çalışırdım. Övladı ana kimi kimsə tanıya bilməz axı... Mən çox gözəl bilirdim ki, oğlumun ipinin üstünə odun yığmaq olmaz. O, Moskva kimi bir yerdə oxuyur, ətrafı rus qızları ilə doludur. Hər gün biri ilə həyatını yaşayır. - Sonra o, Yasəmənin başını sinəsinə sıxıb guya canıyananlıqla ah çəkib dedi: - Ahh, mənim gözəl qızım, yetim qızım, anan sağ olsaydı, bunlar başına gəlməzdi.

Sənəm arvadın bu sözlərindən kövrələn Yasəmənin başını onun sinəsinə sıxıb hönkürtü ilə ağlamağa başladı və sonra hıçqıraraq dedi:

-Sənəm xala, anam yoxdur, sən varsan, mən indi nə edim? Nə olar, mənə bir yol göstər.

Sənəm bir az fikrə getdi, sonra o, Yasəmənin gözlərindən axıb yanaqlarından süzülən göz yaşlarını silib dedi:

-Bəlkə gizləncə götүzdürək?

Bu sözdən sanki Yasəmənin ilan vurmuş kimi dik-

sindi. O, başını qaynanasının sinəsindən götürərək məzlum baxışlarla onun üzünə baxıb dedi:

-Sənəm xala, siz nə danışırsınız? Mən bunu əsla etmərəm. Nə olar, Muradın ünvanını verin mənə, ona xəbər verim. Bilirəm ki, Murad mənə pis vəziyyətdə qoymaz. Lap lazım gəlsə, yalvarıb-yaxararam.

Sənəm yenə də Yasəməni başından etməyin yollarını asanlıqla tapdı. O, çarəsiz bir şəkildə alaraq dedi:

-Yox, ay qızım, mən bunu edə bilmərəm. Çünki Murad mənə möhkəm-möhkəm tapşırıb ki, ünvanı sənə verməyim. O zaman, gəl belə edək, mən səni Bakıya göndərim. Kirayə bir ev tutum, qal orada. Ən azından orada səni tanıyan olmayacaq. Mən də Muradla danışib onu yola götürərəm, gəlib övladına sahib çıxar. Bax, nə ki, qoyun-quzun var sat, özünlə götür gedək Bakıya. Mən bunun əlacını tapana qədər orada qal. Kirayə pulunu doğuş aylarına qədər ödəyəcəm. Özüm də gizli-gizli yanına gələcəyəm, oldumu?

Çarəsiz, məsum qızciğaz, Sənəm arvadın üzündəki şeytan cizgilərini görmədən onunla razılaşdı. Həyat bəzən elə amansız, elə acımasız olur ki, acıların üzərinə acılar verir, qaranlıq gecələrin nurlu sabahını verməyi belə unudur. Hələ ki, kimsəsiz, saf insan olasan. Yasəmənin də, dörd divar arasında qaranlıq gecələrin nurlu sabahını gözləyirdi, amma o gün gəlmirdi ki, gəlmirdi. Sənəm arvad şəhərdə kirayə ev tutub, Yasəməni oraya köçürüb, şirin vədlərə ümidləndirmişdi. Amma ümidlər böyümür, arzular pərvaz edə bilmirdi. Sanki, Yasəmənlə bərabər bir qəfəsdə qıvrılaraq, açılan sabahlardan imdad diləyirdi.

Əvvəllər Sənəm arvad, Yasəməni ziyarət edə, onu, “Murad gələcək”- deyərək ümidləndirirdi. Guya ki, hər gün oğlunu danlayıb, “gəl, övladına sahib dur”, - deyirmiş. Amma əslində bu belə deyildi. Hətta Yasəməndən məktub almayan, aldığı məktubda da onu sevmədiyini bildiren yazılar Muradı şübhəyə salmış və kəndə gəlməyinə səbəb olmuşdu. Lakin Yasəmənin evinin qapılarından asılan böyük qıfıl şübhələrinə son qoymuşdu. Çünki o, anasından aldığı sonuncu məktubda Yasəmənin başqa biri ilə qoşulub qaçdığını öyrənmişdi. Həmin gündən də sevgiyə nifrət edən Murad xalası qızı Təranə ilə nişanlanmağına razılıq vermişdi. Bütün bu olanlardan xəbərsiz olan Yasəmənin bətnindəki körpəsi ilə bərabər, sevib inandığı sevgilisi Muradın da yolunu gözləyirdi. ...Günlər keçib, aylara qovu-

şurdu. Yasəmənin doğum günləri yaxınlaşırdı. Tez-tez ona baş çəkən sözdə qaynanası Sənəmin ayağı onun evindən tamamilə kəsilmişdi. Hər gün hər bir ayaq səsinə diksinən Yasəməni indi də qaynanasının yolunu gözləyirdi. Artıq körpəsinin dünyaya göz açmasına bəlkə də saatlar qalırdı. Nəhayət ki, Sənəm arvad Yasəmənin qapısını döydü. Onun gözlərində parlayan sevinc qığılcımı Yasəmənin diqqətini cəlb etməyə bilməzdi. İlk baxışda o, bu sevinci özü üçün xoş xəbər zənn etdi. Hələ ki, qaynanasının əlində gətirdiyi bahalı şokaladları görcək, sönmüş ümidləri bir az da işardı. Düşünmədi ki, bu şokaladlar Muradın nişan xonçasının şirinliyidir. O, sual dolu baxışlarla qaynanasının üzünə baxdı. Sənəm bu baxışların nələr dediyini bilsə də, vicdanı əsla sızlamadı. Əksinə, gözü yollarda qalan kimsəsiz bir qadına: “Murad Moskvada evləninib, o gün zəng etmişdi. Dedi ki, mən uşağa sahib deyiləm. O uşaq mənim olmaya da bilər, başının çarəsinə baxsın”, - dedi. Bu sözləri eşidən Yasəmənin sanki yer ayaqları altından qaçdı, dünya başına fırlandı. Qulaqlarından qopan uğultu, onun haray səsi ilə birgə evdə əks-səda verdi. Sanki bu xəbərdən ana bətnində ata yolu gözləyən körpə də xəbərdar oldu, dünyaya göz açıb anasının göz yaşlarını silməyə tələsdı.

Artıq doğum vaxtı çatmışdı. Sənəm arvad, təcili yardım çağırıb Yasəməni xəstəxanaya yerləşdirdi. Bir neçə saatdan sonra, körpənin ağlamaq səsi eşidildi. Yasəmənin qız övladı dünyaya göz açmışdı. Adətən körpə dünyaya gələndə ilk sevinən ana olur. Lakin Yasəmənin sevinci gözlərində donub qalmışdı. Nə edəcəyini bilmirdi, fikirləri kələf kimi dolaşq düşmüşdü. Bir qadının dünyaya atasız övlad gətirməsinin utancını yaşayırdı. Həkim, qarnını doyurmaq üçün körpəni anaya versə də o, körpənin üzünə belə baxmır, onu özündən uzaqlaşdırırdı. Vəziyyətin bu yerdə olmağından istifadə edən Sənəm, Yasəmənin yanına gəldi. O, özünü canıyanan kimi apararaq, asta-asta Yasəmənə nəsihət verməyə başladı:

-Ay qızım, mən xəstəxananın pulunu köçürməyə gedirəm. Oğlum bu uşağı qəbul etmir, onun üçün də atalıq soyadını verməyəcək. Sən də bu uşaqla kəndə qayıda bilməzsən, el içində biabır olarsan. Şəhərdə də kimsəsiz necə yaşayacaqsan? Bu uşaqdan bir sənin, bir mənim, bir də Allahın xəbəri var. Gəl bu uşaqdan imtina et. Qayıt kəndə, həyatını yaşa.

Yasəməni yorğun və tükənmiş baxışlarını ona

zilləyib; “Mən necə imtina edim, Sənəm xala, onu kimə verim?” - dedi. Sənəm arvad sanki bu sözləri gözləyirmiş kimi anında cavab verdi: “Bax, mən xəstəxananın bütün ödənişini edib gedirəm. Sən də uşağı xəstəxanada qoyub gizlin çıxarsan. Qorxma, uşağa heç nə olmayacaq. Kimsəsiz uşaqlar kimi uşaq evinə verəcəklər”.

Sonra o, Yasəmənin cavabını gözləmədən palatadan çıxdı. Sənəmin gedişindən saatlar keçsə də, Yasəməni xəyallardan ayırma bilmirdi. Sanki o, qaralıq düşüncələrin dolanbac yollarında azıb qalmışdı. Sonunda onu, zülmət düşüncələrin ağışından tibb bacısının səsi ayırdı:

-Yasəməni xanım, körpənin yemək saati gəldi, onu əmizdirməlisiniz.

Yasəməni tibb bacısının sözlərindən ayrılmış kimi yuxulu gözlərlə bir ona, bir də onun qucağında ağlayan körpəsinə baxdı. Onun gözləri önünə illər öncə avtomobil qəzasında dünyasını dəyişən valideynləri gəldi. İki əlləri ilə anasının tabutuna sarılıb: “Ana, məni buraxma”, - deyərək haray çəkdiyi anları bir anlığa yenidən yaşadı. O, anasızlığın nə və necə olduğunu gözəl bilirdi, buna görə də övladını da anasız buraxa bilməyəcəyini anladı. Yasəməni kipriyindən yuvarlanaraq yanağına süzülən göz yaşlarını silib, körpəni tibb bacısını əlindən alıb diqqətlə üzünə baxdı. Körpə yaman acmışdı, ağzı ilə yemək axtarırdı. O, körpəsinə doyurmaq üçün sinəsinə sıxdı. Elə bu zaman həkim də içəri daxil olub, Yasəmənin və körpənin vəziyyətinin yaxşı olduğunu söylədi və onu da bildirdi ki, sabah xəstəxanadan çıxma bilərlər. Qadın olub qadın, ana olub analıq sevincini yaşaya bilməyən Yasəməni heç nə demədən başı ilə razılıq işarəsi verdi.

Yasəməni səhəri diri gözlü açdı. Səhər açılan kimi, nə edəcəyini bilməyən talesiz qadın, körpəsinə götürüb xəstəxananın dəhlizinə çıxdı. Onunla birgə övlad dünyaya gətirən qadınları qarşılamağa həyat yoldaşları və ailələri gəlmişdi. Yasəməni ayaq saxlayıb bir onlara, bir də qucağındakı talesiz körpəsinə baxdı və göz yaşlarını gizlətmək üçün başını aşağı salıb xəstəxananı tərək etdi. O, kirayə yaşadığı evinə getmək üçün bir taksi çağırırdı. Taksiyə öyləşər-öyləşməz çantasını eşələyib pul qabını axtardı. Pul qabının içərisində az miqdarda pul qalmışdı, demək olar ki, taksi pulunu ancaq ödəyəcəkdi.

Beləcə, dolaşq xəyallar içərisində azıb qalan Yasəməni yaşadığı ünvana gəlib çatdı. Amma əlində pulu olmadığından nə yeyib içəcəyini də bil-

mirdi. Boş ev, boş soyuducu onun ürəyini və ruhunu buza döndərdi. Aradan bir neçə saat keçmişdi ki, qapı döyüldü. Yasəmən gələn adamın qaynanası olduğunu zənn edib qapıya tələsdi. Amma gələn ev sahibi idi. Qarayanız, alçaqboylu bir qadın olan ev sahibi Sona xanımın çöhrəsindəki mehribanlıq da sanki Yasəmənün arzuları kimi buz bağlamışdı. O, salamsız-kəlamsız evə daxil olub ətrafa göz gəzdirdi və acıqlı ifadələrlə Yasəmənün üzünə baxıb dedi:

-Yasəmən xanım, bir aydan artıqdır ki, kirayə pulunu verməmişiniz. Qaynananız sandığım o qadın daha kirayə pulunu verə bilməyəcəyini söylədi. - Sonra o, sərt və kinayəli baxışlarla Yasəmənə süzüb sözünə davam etdi: - Hə, Sənəm xanım onu da dedi ki, siz qeyri-qanuni uşaq dünyaya gətirmisiniz. Baxın, mən sizin kimi qadınları evimdə saxlaya bilmərəm. Ayrıca siz körpə ilə necə işləyib, necə kirayə haqqını ödəyəcəksiniz?

Yasəmən quruyub qalmışdı, heç nə deyə bilmirdi. Üzündən zəhrimar tökülən qadın qapıya tərəf yeridi və bir çarpayıda mışıl-mışıl yatan körpəyə, bir də Yasəmənə baxıb dedi:

-Utanmırsınız, nəfsinizin quluna çevrilib körpə dünyaya gətirirsiniz, arada bədbəxt olan da elə o körpələr olur.

Qadının ağzından tökülən alçaldıcı kəlmələr, Yasəmənün ürəyinə güllə kimi dəyirdi. Bu ağır kəlmələrin təsirindən Yasəmən özünü saxlaya bilməyib səsinə ucaltdı.

-Bəsdirin daha, siz dediniz, mən dinlədim. İndi də siz məni dinləyin. Bilin ki, mən əxlaqsız deyiləm, ürəyi sevgidən məhrum olmuş biriyəm. Bəlkə də qəlbimdəki boşluq oldu məni yalançı sevgiyə yenik düşürən. Bəli, bu mənim axirətə qədər etdiyim ən böyük səhvimdir. Bunun üçün də cəzasını artıqlaması ilə çəkirəm və çəkməyə hazırım da. Mən hamı kimi atalı-analı böyüməmişəm, yetim bir qızdan istifadə edib, öz sevgi dolu sözləri, şirin diləri ilə onu yoldan çıxaran şərəfsiz birinə rast gəlib ona aldanmışam. Hər kəs kimi mənim də anam olsaydı, bunlar başıma gəlməzdi. İndi isə xahiş edirəm, gedin. Elə günü bu gün evinizdən çıxacağam. Bir neçə saat möhlət verin.

Yasəmənün bu sözlərindən sonra ey sahibi Sonanın səsi kəsildi və heç nə demədən acıqlı-acıqlı onun üzünə baxıb evdən çıxdı. Yasəmən, qadının arxasınca qapını örtüb yerə çökdü və dizlərini qucaqlayıb hönkür-hönkür ağlamağa başladı.

Heç zaman taleyi üzünə gülməyən Yasəmən evi tərək edəndə hava qaralmağa başlamışdı. O, körpəsi qucağında hara gedəcəyini bilmirdi. Evdən götürdüyü isə bir dəst geyim və bir zamanlar Muradın ona yadigar olaraq aldığı gəlincik oldu. O, körpəsini sənəsinə sıxıb gedirdi, amma hara getdiyini özü də bilmirdi. Ana südündən doymayan körpə isə ağlayır, hərdən də ağlamaqdan yorulub yatırdı.

Yasəmən parkların birində oturacaqda oturub yenə də dərin xəyalda daldı. İndi onun bir yolu qalmışdı, körpəsini tərək etmək. Qaranlıq qovuşmuşdu. Küçələrdən yavaş-yavaş əlayaq kəsilir, uçan quşlar belə yuvalarına çəkilirdi. Yasəmənün isə quşlar qədər də olsa, başını soxmağa bir yuvası yox idi. Sənəsinə basdığı körpəsi, bu dünyadan xəbərsiz halda ağlayır, ağlayırdı. Bıçarə qadın körpəni sakitləşdirmək üçün nə edəcəyini bilmirdi. O, son dəfə körpəsinin üzünə baxıb, qarnını doymaq üçün onu əmizdirdi. Körpə anasının döşünü əmir, doymur və yenidən ağlayırdı. Yasəmən körpəni sakitləşdirərək ağzını qulağına söykəyib son dəfə ona layla oxudu və sonda: "Sənin adını Vəfa qoyuram, qızım. Mən böyüdə bilməsəm də, kimlərsə böyüdəcək səni. Amma böyüyəndə səni böyüdənlərə adın kimi vəfalı olarsan", - deyib ayağa qalxdı. O, ətrafa göz gəzdirib yaxınlıqda zibil qutularını gördü və ayaqlarını sürüyərək həmin qutulara tərəf yeridi. Bir az dayanıb ətrafa göz gəzdirdi. Uzaqdan kiminsə onlara sarı gəldiyini görüb ürəkləndi və körpəni Muradın yadigarı olan gəlincikle birgə zibil qutusunun yanına buraxaraq oradan uzaqlaşdı. Yasəmən körpəsini buraxıb gedirdi, amma ayaqları sözünə baxmırdı. Ürəyi sənəsinə çıxmaq istəyir, qulaqları guruldayır, gözləri yolu görmürdü. O, Muradının yadigarlarını buraxdığı yerdən çox uzaqlaşmağına baxmayaraq, qızının ağlamaq səsinə duydu. Körpə sanki dil açıb anasından imdad diləyirdi. Bu səsi duyan Yasəmənün bir anlığa ayaqları qurudu, o, geri dönüb körpəsinə tərəf qaçmaq istədi, lakin qaça bilmədi. Çünki dizləri bükülmüşdü. Gün ərzində heç nə yemədiyinə görə taqəti qalmamışdı. Birdən uzaqdan gələn it hürüşləri ilə körpəsinin səsinə bərabər eşitdi və huşunu itirib yerə yıxıldı.

-Xanım, ay xanım, özünü də gəlin. Açın gözlərinizi, danışın görüm sizə nə olub? Siz də sərxoşsunuz, ya huşunuzu itirmisiniz, anlamıram ki...

Yasəmən gözlərini kiminsə ona dediyi bu kəl-

mələrlə acid. Başının üzərində yaşlı bir kişinin dayandığını gördü. Kişinin sərxoş olduğunu onun nəfəsindən gələn spirt iyindən hiss eləyib, tez ayağa qalxdı. O, sağına-soluna baxıb: “Bura haradır, mən hardayam?” - dedikdə, sərxoş kişi zorla ayağa qalxıb kinayə ilə gülümsəyib: “Yatdığın yerdəsən”, - deyərək, ayaqda dayana bilmək üçün onun qolundan tutmaq istədi. Yasəmən qolunu kənara çəkəndə sərxoş adam yenidən yerə yıxıldı. Bir anlığa yaddaşı təzələnən Yasəmən: “Vəfa, qızım”, - deyib qaşmağa başladı. O, tənqənfəs zibil qutularının yanına çatanda gözlərinə inanmadı. Körpəsi orada yox idi. Amma zibillikdən bir az kənarda küçə itlərinin gəzişdiyini gördü. Yasəmən dizləri yenidən büküldü. O, dəli kimi saga-sola qaçıb qızını axtarmağa başladı. Amma körpəsindən geri qalan, yanında buraxdığı gəlinciyi tapdı. O, yerdən gəlinciyi götürüb sinəsinə sıxanda gözləri ay işığında zorla seçilən yerdəki qan izlərinə sataşdı və elə bağırırdı ki, səsini küçə itləri cavab verdi. Deyirlər can ağrısı insanın ən yüngül ağrılarından. Vay o gündən ki, adamın ruhu və vicdanı ağrıya... Zaman, can ağrısına məlhəm olsa da, vicdan ağrısına əsla məlhəm ola bilməz. Yasəmən də elə bu ağrıların verdiyi əzablar içərisində qıvrılaraq günü-günə calayırdı. Artıq bu şəhərdən getmək istəsə də, gedə bilməyəcəkdi. Çünki o, bütün ruhunu burada itirmişdi. Dərdlərini sinəsinə gömüb, utancından kimsələrlə bölüşməyən Yasəmən, böyük bir şəhərdə tək-tənha qalmışdı. Yaşadığı kənddən aylarla uzaqlaşmağına baxmayaraq, sanki kimsələr onun yoxluğunun fərqinə varmamış, onu axtarıb aramamışdı. Amma etdiyi günahlara baxmayaraq, Allah kimsəsizlərə yardım əlini daima uzadar. Yasəmən də ölümün pəncəsindən alıb, gələcək günlərə daşıyan da, məhz kimsəsizlərin sahibi olan Rəhmlilə Allah oldu.

Günlərlə qapı-qapı gəzib iş axtardı Yasəmən. Amma tapdığı işlər də uğursuz alınır. Hər işə alındığı yerdə, onun ruhən xəstə olduğunu hiss edib, işdən kənarlaşdırırdılar. Ta ki, yeni tikilmiş bir evin təmizliyinə gedənə qədər. Həmin gün Yasəmən çalışırdı ki, ruhi gərginliyini hər kəsdən gizlədə bilsin. O, evi təmizlərkən pəncərə önündə unudulmuş kərandaş gördü və onu götürüb, evin künc-bucağından ağ varaq axtararkən, gözü bükülüb yerə atılmış kağız parçasına sataşdı. Sevincək həmin kağızı yerdən qaldıraraq qatını açdı və əlindəki qələm ilə şəkil cızmağa başladı. Kağızın bir tərəfində anasını əmən quzular, digər tərəfində isə, yerdə tərkdilmiş, al-

qan içərisində olan körpə rəsmi canlandı. O, beləcə tapdığı bütün kağızların üzərində rəsmlər çəkdi. Sanki çəkdiyi bu rəsmlər onun ruhunu sakitləşdirirdi. Yasəmən başı rəsm cızmağa o qədər qarışmışdı ki, təmizlik etməyi tamamilən unutmuşdu. Onu xəyalların ağışından alan ev sahibi Əhməd kişinin dəhlizdən gələn ayaq səsləri oldu. Yasəmən günahkar bir uşaq kimi əlindəki kağızları bir tərəfə qoyub, işlərini davam etdirməyə başladı. Əhməd kişi Yasəmən təmizlik apardığı otağa daxil olub, mehribanlıqla: “Hə, qızım, işlər necə gedir, çox çəkməmi hələ təmizlik?” - deyərək soruşdu. Yasəmən tələşməyə pəncərələri silərək: “Narahat olmayın, Əhməd dayı, çalışacam tez qurtarsın”, - deyərək əllərini daha da sürətləndirməyə başladı. Əhməd kişi otaqdan çıxmaq istərkən gözləri döşəməyə atılmış kağız parçalarına sataşdı. O, ehmalca əyilib həmin kağızları yerdən götürdü və bir-bir baxmağa başladı, sonra isə başını qaldıraraq Yasəməndən soruşdu: “Bunları sizmi çəkmisiniz?” Yasəmən çəkdiyi rəsmləri Əhməd kişinin əlində görüb günahkar bir halda dodaqaltı dedi: “Bağışlayın, mən çəkmişəm, bundan sonra bir də iş vaxtı çəkmərəm, bir anlığa özümü unuttum, çox üzgünəm”, - dedi.

O, elə bilirdi ki, vaxtını rəsm çəkməyə sərf etdiyi üçün Əhməd kişi onu işdən qovacaq. Lakin bu, belə olmadı. Əksinə, Əhməd kişi çəkilən rəsmlərə diqqətlə baxıb təəccüblə Yasəməndən onun rəssam olub-olmadığını soruşdu. Yasəmən: “Yox, rəssam deyiləm, sadəcə uşaqlıqdan rəsm çəkməyi sevirəm”, cavabını aldıqda isə, təəccüb dolu baxışlarla cızılan rəsmləri bir daha incələdi və Yasəmənə dedi:

-Ay qızım, bu cür istedad sahibi olduğun halda niyə ev təmizləməklə məşğulsan? Sənin əməllibəşli rəssamlıq bacarığın var. Əlindəkiləri yerə burax. Mən rəssamlar dərnəyinin rəhbəriyəm. Gəl səni də dərnəyə aparım, bacarığın orada ətraflı yoxlayaq. Amma bu çəkdiyin rəsm mənə başa sala bilərsənmi? Nəyə görə kağızın bir hissəsində analı quzular, digər hissəsində yerə tərkdilmiş al-qan içərisində ağlayan körpə var?

Əhməd kişinin bu sualı Yasəmənün ürəyinə güllə kimi toxundu. O, əllərini başına tutaraq: “Xahiş edirəm məndən heç nə soruşmayın”, - deyib, tələsik pəncərələri silməyə başladı. Əhməd kişi isə bir söz deməyib qapıya tərəf addımladı. O, əlini qapının dəstəyinə aparıb geri döndü və yenidən Yasəmənə: “İşlərini qurtar, yaxşı-yaxşı düşün,

qızım. Sən gələcəyin böyük rəssamlarından biri ola bilərsən”, - deyərək otaqdan çıxdı.

Bu hadisədən sonra Yasəməninin yeni həyata ilk addımları başladı. O, rəsm dərəcəsinin üzvü oldu. Çəkdiyi rəsmlərin çoxu isə qəlbinin boşluqlarının rəsmi idi.

Əhməd kişi Yasəməninin kimsəsiz olduğunu bildikdən sonra ona qalmaq üçün yer də ayırmışdı, lakin beynini qurcalayan suallar isə dilində duyulmuş qalmışdı. Yasəməninin çəkdiyi rəsmlərin əksəriyyəti eyni mövzudan bəhs edirdi. “Analı qular və atılmış uşaqlar”.

İllər keçdikcə Yasəməninin rəsm əsərlərinin şöhrəti eldən-ələ yayılırdı. Onun yüksəlişinin sorağını eşidən qohum-əqrəbanın hamısı peyda olmuşdu. İllərdir Yasəməninin başına gələnlərdən xəbərsiz olan qohumlar, artıq ətrafında pərvanə kimi dolanırdılar. Hər kəs onun ətrafında olmağına baxmayaraq Yasəmən isə hər gecə körpəsini tərk etdiyi zibil qutularının başına dolanırdı. Onu görən adamlar, Yasəmənini dəli sanır, suallar verməyə belə çəkinirdilər. Bəlkə də verəcəkləri sualların cavabı, hardasa bir ümid çırağı yandıra bilərdi.

O gün ilk dəfə idi ki, Yasəməninin gözlərində sevinc qığılcımı parlayırdı. Azərbaycan Dövlət rəsm qalareyasında çəkdiyi rəsm əsərləri sərgilənirdi. Dostlar, tanışlar gül dəstələri ilə onu təbrik etmək üçün qalareyaya üz tutmuşdular. O rəsm əsərləri ki, hər bir kəsi düşünməyə vadar edirdi. Sərgidə iştirak edən adamların əksəriyyəti qular və sahibsiz körpələr haqqında rəssama nə qədər suallar vermələrinə baxmayaraq, heç bir doğru-dürüst cavab ala bilmirdilər. Onlar sadəcə bu rəsmləri rəssamın təxəyyülünün məhsulu zənn edirdilər. Qalareyaya insan axını getdikcə artırdı. Yasəmən sanki bu izdihamı görmürmüş kimi, bir rəsmi önündə dayanıb dərin xeyallara dalmışdı. Rəsmə bir gəlincik və bir körpə zibil qutularının yanında mışıl-mışıl yatırdı. Rəsmi kənar hissələrində isə, kimliyi və nəliyi seçilməyəcək tərzdə çəkilmiş qara kölgələr var idi. Yasəmən xeyala o qədər dalmışdı ki, insanların səs-küyünü belə eşitmirdi. Onunçün bir qaranlıq gecə, bir günahsız körpə, bir də hadisələrə şahidlik edən gəlincik var idi.

-Yasəmən xanım, diqqətlə baxdığımız bu rəsmi mənəsinə öyrənə bilərəmmi?

Bu tanış səs sanki Yasəməninin bədənindən ayrılmış ruhunu, yenidən cisminə qayıtdı. O, sağa-sola

baxıb yanında onu səsləyən kimsəni görmədikdə, iki əlləri ilə başını tutub: “İlahi, sən mənim ağımdan muğayat ol”, - dedi və yenidən diqqətini rəsmi üzərinə yönləndirdi.

-Yasəmən xanım, sualıma cavab ala bilərəmmi?

Yasəmən, bu dəfə hiss etdi ki, səs onun lap yaxınlığından, arxadan gəlir. O, cəld bir şəkildə çevrilib səs gələn tərəfə baxdığı anda qarşısında Muradı gördü. İlk baxışda gözlərinə inanmasa da, sonradan qarşısında dayandığı insanın Murad olduğuna əmin oldu. Sanki Yasəməninin nitqi tutulmuşdu. Gözlərini Murada tuşlayıb heç bir söz demədən üzünə baxır, lal baxışları ilə ağılından keçən suallara cavab istəyirdi. Muradın gözlərindən küskünlük yağdı. Kinayəli baxışları isə, sanki ətrafdan kimisə arayırdı. Yasəmən özünü bir az cəmləşdirib: “Murad, bu sən sən?” - deyərək soruşduqda o dərhal cavab verdi:

-Hə, mənəm, Yasəmən. İllər öncə əhdi-peyman bağlayıb və sonra onu asanlıqla başqasına dəyişdinin Muradı.

Muradın ağızından çıxan tikanlı kəlmələr bir-bir Yasəməninin ürəyinə sancılırdı. O, təəccüb dolu baxışlarla Muradı süzüb dedi:

-Anlamadım, sən məni tərk etdin, ya mən səni? Həyatını məhv edib onu gözü yaşlı qoyan bir insan sən oldun, yoxsa mən?

Yasəməninin bu sözləri Muradı daha da hiddətləndirdi. O, özündən ixtiyarsız Yasəməninin qolundan tutub uca səslə dedi:

-Hə, indi də yaşananları inkar edirsən, həə? Bu arada, o varlı həyat yoldaşın hardadır? Yəqin ki, sənin bu xoş günündə yanında olmalıdır. Aaaaa, yoxsa sən məni tərk edib qaçdığın kimi, o da səni tərk edib, həə? Ha ha ha ha, etmə qonşuna, gələr başına deyiblər. Etdiklərinin cəzasını çəkirsənmi, Yasəmən? - deyərək Murad gah kinayə ilə gülür, gah da onun qolundan tutub suallarına cavab istəyirdi.

Yasəməninin getdikcə səbri tükənirdi. O, özündən ixtiyarsız Muradın üzünə bir sillə vuraraq geri çəkildi və dedi:

-Özünə gəl, Murad, sən nə danışdığını bilir-sənmi? Nə qaçması, nə tərk etməsi, bunları sənə kim deyib? Əgər bilmək istəyirsənsə, mən bu günə qədər hələ də ailə qurmamışam. Həə, amma düşünmə ki, sənə görə... Əsla yox! Mən sənin günahlarını özümə daşıyıb sonra bir zibilxanaya atdığımıza görə ailə qurmamışam. Səndən fərqli olaraq mən vicdanıma hesabat verməyi bacarıram.

Sonra o, Muradın qolundan tutub, saatlarla durub baxdığı rəsmi önünə gətirdi.

-Bax, bu rəsmə diqqətlə bax. Bu körpə sənə tanış gəlməsə də, gəlincik tanış gəlməlidir. Axı bu gəlinciyi sən əllərinlə mənə vermişdin. Amma o günahsız körpəni nə qollarına aldın, nə də üzünü gördün, hətta soyadını verməkdən də imtina etdin.

Danışdıqca Yasəmən səsini tonu yüksəlir, hər kəsin diqqətini üzərinə çəkirdi. Keçmişdə yaşananlar isə, qorxulu bir yuxu kimi gözləri önündə canlanırdı. İnsan keçmişdə yaşadığı əzabları xəyal edəndə bir daha ölür axı... Yasəmən də ölümdən bəxtər olan psixoloji gərginliyi sanki ruhuna yenidən qayıdırdı. Bu azmış kimi o, divardan rəsmi qoparıb Muradın qolları arasına sıxdı və göz yaşları içəri-sində: "Al, bu rəsmi sinənə sıx, hiss elə bədbəxt körpəmizi. İnşallah bu körpənin həyatını yaşayarsan. Onu itlər necə parçaladısa, səni də elə parçalayalar", - deyib özünü adamların arasından çöl qapısına atdı və qaçmağa başladı.

Murad ayaq üstə donub qalmışdı. O, səssiz-səmirsiz gah qucağındakı rəsmə baxır, gah da qaçaraq zalı tərək edən Yasəmən arxasınca baxırdı. Birdən qəflət yuxusundan ayılırmış kimi, "Yasəmən" deyib onun arxasınca qaçdı.

Yasəmən yolboyu "Vəfa, qızım", - deyərək qaçır, yox olmaq istəyirdi. O, hər gecə başına dolandığı zibil yeşiklərinin yanına çatacaq dəli kimi ətrafa boylanıb "qızım", - deyərək qışqırmağa başladı. Murad tənqənəfəs Yasəmən yanına yetişib onu sakitləşdirmək istəsə də, Yasəmən onu yumruqlayır və "Sən öldürdün günahsız körpəmizi, sən öldürdün", - deyərək fəryad edirdi. Sonra Yasəmən nə düşündüsə, bir az sakitləşib, bərəlməmiş gözlərini Muradın üzünə zilləyib dedi:

-Sən bilirsənmi, bu illər ərzində mən necə üşümüşəm? Ruhum buz bağlayıb, cismim buz bağlayıb, hələ arzularımı demirəm... Arzular buz bağlayanda bilirsənmi nə olur? Adam diri-diri ölür. Yalnız nəfəs aldıqda hiss edirsən ki, həyatdasan. Amma əslində yerişən, danışan bir ölü olursan. Bax, mən də əslində ölmüşəm. İndi burax məni.

Murad sanki yuxu görürdü, ayılmaq üçün çırpınsa da ayıla bilmirdi. O, illər boyu anasının yalanları ilə yaşadığını indi hiss etmişdi. Amma hadisələri təfəsilatı ilə öyrənməyə çalışsa da, Yasəmən ruhi gərginliyi buna imkan vermirdi. O, Yasəmənə bağrına basmaq, hönkür-hönkür ağlamaq istəsə də, bacarmırdı. Sanki göz yaşları, Yasəmən

arzuları kimi donub gözündə qalmışdı. Nə edəcəyini heç bilmirdi. Birdən Yasəmən nə düşündüsə, çiyindəki çantasını açdı və oradan gəlinciyi çıxarıb Murada tərəf uzatdı:

-Bax, bu sənə mənə aldığın gəlincikdir, mənə oxşayan gəlincik. Bax, gör yenə də oxşayırımı mənə, həə? Yaxşı-yaxşı bax. Amma qızımıza oxşayacaqdı. Onu itlər yedi, buna isə toxunmadılar. Sən məni bir ömür boyu vicdanımla baş-baş buraxdın. Nə bu dünyada kiminsə üzünə baxacaq qədər üzüm var, nə də ki, o biri dünyada. Hələ valideynlərimin üzünə necə baxacam, onu heç bilmirəm. Bu dünyada tənha qoyub getdikləri pak, təmiz qızları üzünə qara necə gedəcək yanlarına? Bax, buna görə qalmışam iki dünya arasında. Hər iki dünyada üzümü qara etmişəm. Kimsəsiz bir qızın həyatını alt-üst etmişəm, - deyib anidən Muradın qolundan çıxıb mərkəzi yolda şütüyən maşınlarla tərəf qaçdı.

Uzaqdan gələn yük maşınını gören Murad Yasəmən arxasınca qaçsa da, hər ikisi üçün gec oldu. Yük maşınının sürücüsü maşını vaxtında saxlaya bilməyib, hər ikisinin həyatına son qoymuşdu. Onlardan geriye isə, yalnız buz bağlamış arzuları qalırdı.

...İllər boyu ayrılığın sırsıra bağlamış pəncərisindən boylanmış Yasəmən ilə Murad, artıq əbədiyyətdə qovuşaraq, çiyin-çiyinə dayanıb qoşa daşdan, dünyanı və göy üzündə dünyadan küskün dolanan ruhlarını seyr edirdilər. Bu qoşa məzarın üzərində göz yaş tökən isə, iki sevən qəlbi bir-birindən ayırır, çarəsi olmayan günahlara imza atan, bətnində gəzdirdiyi körpəsi ilə bərabər Təranə ilə, yetim bir qızın və eləcə də yalanları ilə öz övladının həyatını alt-üst edən Sənəm arvad dayanmışdı. Bəlkə də Təranə və Sənəm arvadın etdiyi günahlar və çarəsiz, yetim bir qızın ahı idi ki, Təranənin doğulan övladları ölürdü. Hələ dünyaya göz açmamış, bətnindəki körpəsi isə, Vəfa kimi atasız doğulacaqdı. Dünyaya göz açan gündən həyatın amansız fırtınalarına atılan balaca Vəfa isə, hadisələrdən xəbərsiz halda uşaq evində böyüyürdü. Ona həyat verən, onu dünyaya gətirən deyil, zibillikdə gəzişən quduz itlərin əlindən alan yaşlı bir qadın olmuşdu.

Vəfa uşaq evində, valideynlərini görmək arzusu ilə deyil, arzularına çatmaq ümidi ilə yaşayırdı. Onun bədənindəki it dişlərinin izləri isə, bir ömür boyu onu cavabsız suallarla baş-baş qoyacaqdı. Bu suallar onun rəngarəng və dop-dolu həyatında bir boşluğa və ağ-qara rəsm əsərinə çevriləcəkdi.

*Gözümü o göydən çoxdan çəkmişəm,
Torpağa sığınıb, bağlanıb Ruhum.
Ədalət arayıb bu lal Dünyada,
Dərisi soyulub, dağlanıb Ruhum.*

ZAHİD YUSİFOV

YOXSA NƏ...

Bu dünyanın qapısında durmuşam,
Heç bilmirəm qovulmuşam, yoxsa nə?
Günahların uyğunu yox əynimə,
Ögeyləşən oğulmuşam, yoxsa nə?

De kimlərə açılır ki, qucaqlar?
İstisini qızırğanır ocaqlar,
Zəmanəyə həmzələrdi qoçaqlar,
Tələsərək doğulmuşam, yoxsa nə?

Çox xalatlər ölçülübdür boyuma,
Çox adlar da calaq olub soyuma,
Susan tarix çətin çatar hoyuma,
Nağıllarla boğulmuşam, yoxsa nə?

QARAÇI

Oxuma bəxtimi dayan, Qaraçı,
Oxuma alınımın qara yazısını.
Taleyin sirrini yayan, a carçı,
Oyatma ömrümün ağrı-acısını!

Günahım yığılan bağlı boxçanı,
Gəl, açıb ağartma, qurbanın olum!
Taleyin oynuna dözməyən canı,
Təzədən ağrıtmə qurbanın olum.

Oyatma ömrümün ağrı-acısını,
Oxuma, sən Allah, alın yazısını!..
Qoy taleh sındırsın öz tilsimini,
Bir hövur dincliyi versə nə olar!

Açılar taleyin kor olan gözü,
Boylanıb bir məni görsə, nə olar?!

GEDİRƏM...

Gedirəm vidasız, sağollaşmadan,
Arxamca əsəbi örtülür qapı.
Ayrıldı yolumuz, heç yollaşmadan,
Dərd memarım oldu, bəxtimi yapdı.

Gedirəm ümidə, işığa doğru,
Gedirəm gecəndə ulduz olmağa.
Heykələ dönəcəm gözündə sorğu,
Gedirəm, yadında yalnız olmağa.

KÖÇÜB

Orda yadam, burda yadam,
Yaddan çıxan, heyif, adam,
Alınmır, nə vaxtdır qadam,
Dərdi məndən alan köçüb.

Kim sevinər sevincimə?
Tutma məni bu him-cimə,
Qərib könül, gəl incimə,
Dərdə çara qılan köçüb.

Könül dünyam talan-talan,
Gəl, oduma sən də qalan.
Ay ruhumu itkin salan,
Sevin, de ki, bəlan köçüb

HƏSRƏT ŞEİRİ

Göy guruldar yenə, yenə,
Şimşək deyinə-deyinə,
Dağ tutacaq yal-yamaca,
Avey baxar, almaz eynə!

Kür yerinə sığmayacaq,
Daşmağından doymayacaq,
Hücum çəkib qapılara,
"Uman-küsən" qoymayacaq!

Təpələr də kündə, kündə,
Göyərəcək gündə, gündə,
Göz açacaq gül-çiçəyi,
Nur sərəcəcək gün də, gün də!

Mənsiz yurda yaz gələcək,
Mən qərribə qəm güləcəcək,
Çəkib həsrət xəncərini,
Ürəyimi tən böləcəcək!

YADDAŞ DİNİR

Buludları sancı tutur, burulur,
Qarınlanır qayalara ilişir.
Şimşəklərin odlu rəqsi qurulur.
Novruz gəlir, təbəssümlə irişir!

Qar yorğanı mitil-mitil sökülür,
Çöl ovcunda novruz gülü göz açır.
Yurdum üçün ürək başı tökülür,
Yaddaş dinir, dərdlərimdən söz açır!

YADDAŞ QAPISI

Sən duran o yerdə indi bilirsən?
Gözündə qəm donan bənövşə bitib!
Yaşanan illərin xəzəlliyində,
Surətin hankısa dönüşdə itib .

Yaddaşın qapısı, daha döyülmür,
Qismət də, qədər də, daha söyülmür,
Ayrılıq mumluqdan könül də gülmür,
Qaraltın yal aşib, enişdə itib!

ZAMAN QAÇIR

Bu dünyanın o üzündə,
Pöhrə-körpə dincliyimmiş.
Arzuları, oy, gözündə,
İtib-batan gencliyimmiş!

Yola çəkdi sirlə səsi,
Gedə-gedə ögeyləşdim.
Ağlara qal, yol yiyəsi,
Güneyimə qüzeyləşdim!

Çatır ömür şər vaxtına,
Qürubum da qucaq açır.
Sirlə Zaman, eh, axtın ha...
Atıb məni Zaman qaçır!

Günahları günahkardı yazanlar,
"Tanrıların" arşınları uyuşmur.
Fikirlərin döngəsində azanlar...
Bir ümidin istisinə qovuşmur.

Mülkiyyət oluruq "Bala tanrıya",
Vərəsə oluruq, bağışlanırıq...!
İçimiz "xəzri"nin boğulan yeri...
Dözürük zülmünə, "alqışlanırıq"!

Dərd çiyin arayıb bir az söykənə,
Usanıb deyəsən ağırlığından..!
Nə edim könlümü qırıb sökənə?
Gəl "boşan" ay ürək, fağırılığında!

Siyasət səhnəsi qanla boyanır,
Cilovsuz marağın şimşəyi çaxır.
İblisdə, ölümə iştah oyanır...
Tanrının gözyaşı içinə axır!

Kar olur vicdanlar, feryada susur,
Əsəblər pərdədir düşüncələrə!
Qulaqlar səs güdür, qapılar pusur...
Yaşıl işıq yanır işgəncələrə!

SƏNİN dərdin nə böyükmüş,
Nə Yer çəkər, nə göy çəkər.
Dərd doğub Səni böyütmüş...
Qisməti döy, ya söy, çəkər!

Bir göz ağlar, bir göz güler,
Xeyir şərlə qardaş deyil.
Yaltaşalar, o "sözcülər,"
Haqq yolunda Yoldaş deyil!

Ürəyimdə heykəl tək ucalan,
Doğulmayan Arzuların DAŞIDIR.
Zəmanənin dincliyinə Ac qalan,
Bu Dünyanın dərd yükünü daşdır!

Hər dərdin arasan, bir çarəsi var,
Hər dərdin öz dili, öz çərəsi var.
Yüz dərdi düzüb bir-bir təsbehinə,
Çəkib ağlar qalan biçərəsi var.

DAŞKƏND DƏ AZƏRBAYCANLI ŞAIRİN ÖZBƏKİSTANA HƏSR ETDİYİ ŞEİRLƏR KİTABININ TƏQDİMATI KEÇİRİLİB

Özbəkistandakı Heydər Əliyev adına Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin təşəbbüsü və təşkilatçılığı ilə azərbaycanlı şair, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü Damət Salmanoğlunun özbək dilinə tərcümə olunmuş “Özbəkistan duyğuları” lirik poemasının təqdimatı olub.

Əlişir Nəvai adına Özbək dili və Ədəbiyyatı Universitetinin Füzuli elmi-tədqiqatlar Mərkəzində keçirilən tədbiri giriş sözü ilə açan Mərkəzin rəhbəri, dosent Gülbahar Aşurova Azərbaycan və özbək xalqları arasındakı ədəbi dostluq əlaqələrindən söz açaraq hər iki xalqın zəngin ədəbi mirasa sahib olduğunu vurğulayıb.

Azərbaycan Yazıçılar Birliyi sədrinin müşaviri Rauf Aslanov iki ölkə arasında mövcud əlaqələrin yazıçılar, ədəbiyyat xadimləri arasında da yüksək səviyyədə cərəyan etdiyinin qeyd edərək, yeni tərcümələrin, yeni nəşrlərin bu əlaqələrin daha da möhkəmlənməsinə xidmət etdiyini vurğulayıb.

Özbəkistandakı Heydər Əliyev adına Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin mütəxəssisi, filologiya üzrə fəlsəfə doktor Kərimulla Məmməd zadə Damət Salmanoğlunun maraqlı ədəbi irsə sahib olduğunu qeyd edərək gələcəkdə əsərlərinin özbək dilinə tərcüməsinin geniş şəkildə həyata keçirilməsinin zəruriliyini vurğulayıb.

Tədbirdə çıxış edən şairə, tərcüməçi sözügedən nəşri özbək dilinə uyğunlaşdıran Gülzirə Şaripova Azərbaycan poeziyasının zənginliklərindən, lətafətindən, əsrarəngizliyindən söz açaraq bu poeziyanın özbək xalqı tərəfindən də çox sevildiyini və buna görə də azərbaycanlı müəlliflərin əsərlərinin özbək dilinə uyğunlaşdırılmasına böyük zərurətin meydana gəldiyini qeyd edib.

Sonda şair Damət Salmanoğlu tədbir iştirakçılarına və tədbirin təşkilatçılarına öz minnətdarlığını bildirərək özbək oxucularında onun poeziyasına qarşı olan bu diqqətin və sevginin onu daha da ruhlandırdığını qeyd edib.

Tədbirin sonunda Füzuli elmi-tədqiqatlar Mərkəzinin tələbələrindən ibarət “Füzuli dilbəndləri” qiraət qrupu tərəfindən Damət Salmanoğlunun şeirlərindən nümunələr səsləndirilib.

AzərTAC, 31 may, 2023

Qardaş Azərbaycanın sevimli şairlərindən biri, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, şair Damət Salmanoğlu ilə bundan üç il əvvəl tanış olmuşduq. Onun sadə və səmimi dildə yazılan şeirləri özünəməxsusluğu ilə məni cəlb etmişdi. Şeirlərini oxuyarkən, mənim çox sevdiyim yurdun - böyük türk dünyasının bir parçası olan Azərbaycanın şair oğlu Damət Salmanoğlunun şeirlərini özbək dilinə çevirmək marağım doğuldu. Dili dilimizə, dini dinimizə, ərkan-adətlərimizə yaxın olan Azərbaycan dilindən tərcümə etmək məndə böyük maraq oyatdı. Azərbaycanın tanınan qələm əhlinin əsərlərini ana dilimə çevirdim. Bu barədə bir neçə kitab Türkiyədə, Qırğızıstan və Özbəkistanda da nəşr olundu. Diqqəti özünə çəkən şeirlərin müəllifləri içində dostluqda dəyərli, sədaqətli Damət Salmanoğlunun yeri bir başqadır. Onun mənim yurdum, günəşli Özbəkistan haqqında şeirlərindəki səmimilik, münasibət və sevgi oxucunu fərqi nə varmadan buraxmır. Şairlə olan söhbətimizdə dəfələrlə Özbəkistanda qonaq olması və bu yerin gözəl ab-havası, adamları, qədim şəhərləri, hətta musiqi və mahnılarının sevdiyini dönə-dönə təqdirləyibdir. Yurdumuza təşrifinə səbəb olan bir neçə dostu onunla bərabər iki xalq arasında dostluq münasibətlərinin ildən-ilə möhkəmlənməsindən qürurlanır. Ötən il Azərbaycana səfərim zamanı dostum Damət Salmanoğlunun zamanla ayaqlaşan, həmnəfəs olan, gözəl şeirlər müəllifi olan şair, canıyanan və sədaqətli dost, qeyri-adi ailə başçısı, mehriban ata, həm də xoşbəxt nəvələrinin sevimli babası olmasından bir daha əmin oldum.

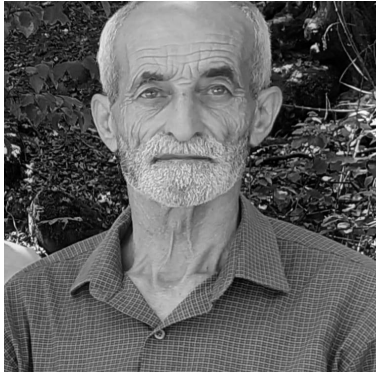
Bu balaca kitabda şair Damət Salmanoğlunun “Özbəkistan duyğuları” adlı poemasını özbək dilində oxuyan oxucunun yuxarıda söylənilənlərə əmin olması və Azərbaycana, onun xalqına da ha da candan sevgi göstərməsi və cənnətməkan yurdumuzun gözəlliklərindən qürurlanması şübhəsizdir.

Özbəkistan-Azərbaycan ədəbi dostluğu davamlı və əbədi olsun!

Gülzira Şaripova,

*Hüquqşünas - şairə tərcüməçi, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin fəxri üzvü,
Rusiyanın “Zolotoe Pero Rusi” beynəlxalq mükafatı laureatı*

ƏHMƏD HAQSEVƏR

VƏTƏN NƏDİR?

Ümid soruşdu: - Baba,
Ay baba, Vətən nədir?
Baba öz nəvəsinə
İzah elədi bir-bir.

Sən də, mən də, anan da -
Ailəmiz Vətəndir.
Bax, bu həyəət, bu küçə,
Məhəlləmiz Vətəndir.

Xoşbəxt yaşadığımız
Şəhərimiz Vətəndir.
Üzümüzə xoş gələn
Səhərimiz Vətəndir.

Dərin-dərin dərələr,
O dağlar da Vətəndir.
Görmədiyimiz uzaq
Torpaqlar da Vətəndir.

Deyib anladığımız
Bu şirin dil Vətəndir.
Bizim dildə danışan
Bu xalq, bu el Vətəndir.

Bax, binlərin hamısı
Birləşib bir can olur.
Hamımızın anası
Azərbaycan olur.

Buna görə Vətəni
Qorumalıdır hər kəs.
Ana kimi Vətən də
Sayılır çox müqəddəs.

Ana Vətəni sevmək
Borcudur hər bir kəsin.

Uşaq şeirləri

Bizdən başqa kimi var
Axı, bu müqəddəsin?!

Biz bilməsək qədrini
Nə qalacaq Vətəndən?
Düşmənlər qırar bizi,
Nə sən olarsan, nə mən.

OĞURLUĞUN NƏTİCƏSİ

Elnur baxıb ağaca
Dərindən köks ötürdü.
Gördü ki, yoxdur gören,
Yerdən bir daş götürdü.

Qonşunun ağacına
Həmin o daşı atdı.
Daş bir anda qayıdıb
Öz başını qanatdı.

Ancaq o nahaq yerə
Axıtdı göz yaşını, -
Oğurluq etməsəydi,
Qanatmazdı başını.

HAMIDAN ƏVVƏL

Hamıdan əvvəl Bakı
Qarşılayır səhəri.
Günəş Xəzərdən çıxıb
Salamlayır şəhəri.

LEYLA VƏ AMİN

Leylanın var balaca
Cox sevdiyi qardaşı.
Cəmi səkkiz aylıqdır,
H?lə yoxdur bir yaşı.

Narahat olan zaman
Amin hərdən ağlayır,
Leyla onu götürüb
Qucağında saxlayır.

Qulluğunda duraraq
Xörək verir, çay verir.
Leyla hər vaxt Aminin
Harayına hay verir.

Üst-başını dəyişir,
Yatırdır zamanında.
Bir şey istəyən kimi
Hazır olur yanında.

Leyla təəccübünə
Səbəb olub hamının.
Elə bil bacısı yox,
Anasıdır Aminin.

AZADIN KONFETLƏRİ

Öz iki konfetini
Çoxdan yemişdi Həsən.
Qardaşının payına
Göz dikmişdi deyəsən...

Yaxınlaşıb Azadı
Aldatmağa çalışdı.
"Birini ver də mənə", -
Şirin-şirin danışdı.

Başladı axtarmağa,
Tapmadı heç birini.
Harda gizlətməmişdisə
Biləmmədi yerini.

Azad bir xeyli güldü,
Dedi: -İşlətməmişəm çəm.
Mən öz konfetlərimi
Qarnımda gizlətməmişəm.

ARZU XALA

Qiraətçi Arzu Balsəs xanım üçün

Uşaqlar, kim tanıdır
Arzu xanım Balsəsi? -
O bir qiraətçidir,
Sevindirir hər kəsi.

O şeir bağçasında
Ətir saçan bir güldür.
Səsinə qulaq assan
Sanarsan ki, bülbüldür.

Elə bil bu xalanın
Səsinə musiqi var,
O şeir söyləyəndə
Xoşhal olur adamlar.

Bir dəfə dinlədinmi
Bu bülbülün səsinə,
Dinləmək istəməzsən
Bir daha özgəsinə.

Sanki səsin içində
Tar-kamanı, sazı var.

Bilirsizmi bu səsin
Necə xoş avazı var?

Telefonda çox adam
Musiqi əvəzinə
Tez-tez qulaq asırlar
Bu xanımın səsinə.

Uşaqlar, gedək yenə
Qulaq asağ bir kərə.
Sonra gedib oynayaq,
Oyun qaçmır heç yerə.

QÜDRƏTİN BAŞI

Dünən gecə maraqla
Gedirdi evdə söhbət.
Kimsə dedi itirib
Başını qonşu Qüdrət.

İşə bax, bu gün səhər
Gördüm həmin qonşunu.
Başı yerindəydi ki, -
Hardan tapıb başını?

SƏBİNƏNİN KƏŞFİ

Gecə Səbinə göyө
Baxıb nə isə gördü.
Bacısının yanına
Qaçaraq evə girdi.

-Bilirsənmi, İradə,
Həyətdə nə gördüm mən? -
Harasa qopub düşüb
Ayın yarısı göydən...

O ki, tamam girdəydi
Beş-on gün bundan qabaq.
Vaxt itirməyə hədə, -
Onu axtarıb tapaq.

Sonra verək kosmonavt
Əmilərin birinə.
O da göyө uçanda
Yapışdırırsın yerinə.

ZEBR

Kitabda şəkli vardı
Cürbəcür heyvanların.
Atası yoxlayırdı
Biliyini Vüqarın.

Vüqar da göstərirdi
Səylə istedadını.
Heyvanı görün kimi
Tez deyirdi adını.

Zebra çatanda dedi:
-Bu ki, oxşayır ata.
Ona matros paltarı
Kim geyindirib, ata?

NƏ QƏDƏR PUL QALIBDIR?

Anası mağazaya
Göndərdi İsgəndəri.
Bir manat verdi, alsın
Şüyüd, geşniş, cəfəri.

Cəmi yetmiş qəpiklik
O, göyөrti alıbdır.
İsgəndərin əlində
Nə qədər pul qalıbdır?

OTAQDA NEÇƏ NƏFƏRİK?

Mən, bir də əmim qızı
Oturmuşuq otaqda.
Əmim qızının qızı
Oynayır bir bucaqda.

Anam kiçik bacıma
Dedi: - Çay istəyirsən?
Əmim qızının qızı
Soruşdu: - Nə deyirsən?

Sual budur - otaqda
Var cəmi neçə adam?
Cavabı doğru söylə,
Şeir də olsun tamam.

NƏNƏ KİMİNDİR?

Vəfayla Şəfa
Bacıdır əkiz.
Bir qardaşları
Var, adı Əziz.
Bir gün dalaşdı
Vəfayla Şəfa;
Nənə üstündə
Başlandı dava.
Vəfa söylədi:
-Mənimdir nənə!
Şəfa da dedi:
-Vermərəm sənə.
Vəfa dedi ki,
Sənin deyil, yox,

İstəyirəm mən
Onu səndən çox.
Bəli, qızışdı
Bu mübahisə.
Axırda Şəfa
Dedi Əzizə:
-Əziz, Vəfaya
Özün desənə,
Mənimdir, yoxsa
Onundur nənə?!
Əziz Şəfaya
Söylədi dik-dik:
-Nənə mənimdir!
Bil birdəfəlik.

BƏHRİ-TƏVİLLƏR

NƏSİHƏT

Ey əziz, qəlbi təmiz nazlı
balam, duzlu balam, ver ki, salam
yaşlılara, hörmətə layiq olan ağbir-
çəyə, ağsaqqala - ağbaşlılara, qoy
səni bilsinlər ədəb sahibi, dünyada
mərifətli, ləyaqətli, nəzakətli, əda-
lətli, xoş adətli bir övlad, olasan
şad, adama çox yava bir ad gətirən
pis hərəkətdən qaçasan, hər əmə-
linlə gələcək günlərə bir yol aç-
san, nur saçasan, hər bədi, pis
işləri, vərdisləri rədd eyləyəsən,
hər yalana nifrət edib doğrunu düz
söyləyəsən, heç kəsi incitməyə-
sən, pis hərəkət etməyəsən, əyri
yola getməyəsən, bax, qulaq assan
dediyim sözlərə hərgah, bunu bil
sən, bəli, hökmən deyərəm min
kərə "əhsən", səni hey tərif edib
fəxr edərəm mən.

ZƏMANƏT

Böyüyün, körpə oğullar, hər
evin, ailənin istənilən, çox sevilən,
gültək olan sevgili övladları, hər
bir atanın, həm ananın qədrini siz
bildiyiniztək Vətənin qədrini bil-
mək gərək hər bir kəsə, çünki
onun uğrunda oğullar axıdıb qan,
verərək can şəhid olmuş neçə
insan, qorunub doğma Vətən Azə-
ribaycan, bu səbəbdən Vətəni biz
də nəhayət, sizə verdikdə əmanət,
qorumaqçün onu daim o məhəbbət
verəcək qollara qüvvət, olacaq
güclü zəmanət.

ƏLƏSGƏR TALİBOĞLU

“Belə ucalasan ucalanda da”

Qazaxlı Qurban Musayev yaradıcılığı barədə

Azərbaycan ədəbiyyatının inkişaf yolu, təşəkkül tarixi uğurlarla dolu olsa da, son dərəcə keşməkeşli olmuşdur. Belə ki, ədəbiyyatımızın yüksələn bir xətt üzrə dinamik inkişafında respublikamızın ayrı-ayrı bölgələrində yaranmış ədəbi dərnəklərin rolu, əhəmiyyəti danılmaz faktır. Gəncə, Şamaxı, Naxçıvan, Təbriz, Göyçə, Qarabağ ədəbi məktəbləri kimi, Qazax ədəbi məktəbinin Azərbaycan ədəbiyyatının dolğunlaşmasında müstəsna yeri vardır.

Molla Pənah Vaqif və Molla Vəli Vidadi əvəzsiz ustad, ölməz sənətkarların misilsiz zəngin yaradıcılığı sayəsində XVIII əsrdə yaranan Qazax ədəbi məktəbinin ana dili şeirimizin formalaşmasında sonsuz xidməti olmuşdur. Elə Vaqif də, Vidadi də gücünü şifahi xalq ədəbiyyatından, xüsusən də aşıq ədəbiyyatımızdan, aşıq şeirimizdən olmaqla şeirlərinin dilini ərəb və fars mənşəli sözlərdən təmizləmişlər. Bununla da ana dili şeirimizin təməl daşlarının üzərinə yeni-yeni möhtəşəm daşlar qoymaqla ana dilimizi zənginləşdirmiş, poeziyamızın canlı xalq dilinin sütunları üzərində ucalmasına meydan vermişlər. Kazım ağa Salik, Şikəstə Şərif, Mehdixan Vəkil (xalq şairi Səməd Vurğunun ulu babası) kimi sənətkarlar isə bu ədəbi məktəbin ağır yükünü şəreflə daşıyaraq özlərindən sonrakı nəsillərə ötürmüşlər. XX əsrin birinci yarısında isə bu ədəbi məktəbin yetirmələri olan Səməd Vurğun və Osman Sarıvəlli kimi söz sənətkarları söz mey-

danında at çapmışlar. Çapılan bu atların nallarının şaqraq ahəngindən də yeni-yeni söz adamları, şairlər ilhamının qanadlarında sənət meydanına atılmışlar.

Belə şairlərdən biri də Qurban Musayev (1926-1977) olmuşdur. O, Vaqif, Vidadi, Vurğun ənənələrinə dərinlən yiyələnərək Qazax ədəbi məktəbinin layiqli davamçılarından olmuşdur.

Ağ günlərin, xoş-xoş novrağın ola,
Əməyin, zəhmətin bayrağın ola...
Xalqı görənlər gözü çırağın ola!
Belə ucalasan ucalanda da!...

İstedadlı müəllim, bacarıqlı pedaqoq, gözəl el ağsaqqalı kimi eldə, obada, mahalda tanınan və sevilən Qurban müəllim, bütün bu sadaladığım titullarla yanaşı, o hər şeydən öncə, bir söz adamı, söz sənətkarı kimi də el arasında ülvi bir sevgiylə ürəkləri fəth edər bilmişdi. Qəlbi tez-tez bir köçəri quşa dönən şair ilhamının qanadlarında uçağı bacaran bir sənətkar olmuşdur.

Bax belə sənədə ürək qoşadır,
Belə ürək sevənləri yaşadır.
O ürək ki, yanmaq ona peşədir,
O ürəkdə alov olur, köz olur.

Qurban Musayevin sağlığında üç kitabı çap olunub; "Mən ocaq yeriyəm" (1991), "Mən qoca

palıdam" (1993) və "Mən belə Qurbanam" (1997). Bu kitabların hər biri kitabsevərlərin - sözləşmənin stolüstü, kitabı olub və oxucuların dərin sevgisini qazanıb. Çox təəssüflər olsun ki, "Mən belə Qurbanam" kitabı sağlığında çapa getsə də, şair bu kitabının üzünü görə bilməmişdir. Qurban müəllimin dördüncü "Haqqın Qurbanı" kitabı isə ölümündən yeddi il sonra doğmalarının vasitəçiliyi ilə gözəl şairimiz Yusif Nəğməkarın redaktorluğuyla 2014-cü ildə çap olunmuşdur. İstər sağlığında, istərsə də ölümündən sonra çap olunan kitablardakı şeirləri - sənət nümunələrini oxuduqca, şairin söz dəryasına bir qəvvəş kimi baş vurduqca onun bulaq kimi çağlar ilhamının axarından çıxma bilmirsən və şairin ruhunun önündə istər-istəməz diz çöküb baş əyməli olursan.

Zöhhak at oynatdı, qılınc da çaldı,
Ordular dağıtdı, ölkələr aldı.
Nuhdan, Süleymandan say, nələr qaldı,
Qoca Rüstəm-Zalı yıxan dünyadı.

Ustad dünya haqqında az desə də, saz deyir, mükəmməl deyir. Bu isə hər bir oxucunu və hansısa bir söz adamını sevindirməyə bilməz.

Qurban Musayevin hansı şeirinə nəzər yetirirsən yetir, arada onun özünü, "mənini" və hər şeydən öncə isə şairin iç dünyasının poetik mənzərəsini tablosunu görürsən. Bu da mənəcə şairin ən böyük uğurlarından biridir.

Qurban, dərd çoxalıb, can qorlanmamış,
Dizlər yerə gəlib, göz torlanmamış.
Düşmənin sevinməmiş, dost korlanmamış,
Gəlibdən kişitək, get kişi kimi!!!

Ustadı, ilham mənbəyi olan xalq şairi Səməd Vurğun kimi vurğunluqla, sonsuz heyrətlə yaşadığı dövrü, zamanı, bütövlükdə dünyanı saf-çürük edən, xəlbirdən keçirib, ələkdən ələyən şair hər sözü ilə könuşlər arasında ülfət körpüsü atmağı bacaran şair olub.

Qurban, lap qızıldan taxtın olsa da,
Daşdan keçən sözün, baxtın olsa da.
Ağ günün, bəxtəvər vaxtın olsa da,
Son payın beş metrə ağ olacaqdı.

Qurban müəllimin şeirlərini mövzu baxımından analiz etdikdə görürsən ki, o şeirlərinin mövzusunu nə dağdan-arandan, nə də ki, ərşdən-fərşdən götürür, özünün hər gün gördüyü və canlı şahidi olduğu-özünün də iştirakçısı olduğu həyat həqiqətlərindən götürür, öz yaradıcılıq üslubu, yaradıcılıq dəst-xətti ilə ürəkləri oxşaya-oxşaya poetik bir dillə təsvir edir, hər kəsin sevə biləcəyi poetik don geydirir. Bunu isə ancaq alqışlamaq olar.

Lap doğrusu əzəl başdan,
Doymadım bir çatmaqşadan.
Erkək atdan, qumral qoçdan,
Halal vardan xoşum gəlir.

Dözümlüyəm oda misdən,
Cismim ləkə almaz hissdən.
Eldən ağır hər məclisdən
Toy-mağardan xoşum gəlir.

Qurban Musayevin folklorumuzdan, aşiq şeirimizdən və klassik poeziyamızdan gücünü alan "palıd pöhrəsindən suyunu içən" poeziyasından danışmaqdan, şeirlərinin, qanadlı misralarının şəhdinə bələnməkdən, şəhdi-şirəsini içməkdən doymaq olmur.

Özü güldən gözəl bu bəxtəvərə,
Bir baxın, əlində gül də gözdirir.
Qaşları, gözləri nələr danışır,
Ərinmir ağzında dil də gözdirir.

və yaxud
Yasa da get, qonaq da ol,
Yol üstündə bulaq da ol.
Yıxılana dayaq da ol,
Budur gözəl peşə, oğul.

Şair fikirlərini, poetik düşüncələrini o qədər sadə, o qədər şirin bir dillə ifadə, edir ki, buradan da, saz-söz, könül-sənət dünyasında onun hansə zirvəyə qalxmasının, hansı zirvəni fəth etməsinin canlı şahidi olursan.

Səhər çağı maral çıxıb
Süzdü dağı gülə-gülə.
Bulandırdı nahaq yerə
Buz bulağı gülə-gülə.
və ya
Eşitdik qızı köçürmüşən,
Çox mübarək, ay xalaoğlu!
Döşənsin o gedən yola
Məxmər, ipək, ay xalaoğlu!

Bu cür şeirləri oxuduqca heyrətlənməyə, qıbtə etməyə bilmirsən. Adama elə gəlir ki, Qurban müəllim şeir yazmamış, sıradan bir həmsöhbəti ilə könül duyğularını bölüşmüşdür.

Ay əli tutanlar, bilin, dünyadan,
Neçə şirin-şirin canlar gedibdi.
Qılınc çəkən, at aynadan, baş kəsən,
Paşalar, sultanlar, xanlar gedibdi.

Şair heç də şeir yazmaq xatirinə şeir yazmayıb, o sözü ilə köüllər arasında ülfət körpüsü yarada bilibdir. Onun sözə verdiyi dəyər, sənət haqqındakı poetik fikirləri olduqca gözəl və mükəmməldir.

Gözəl, gözdən gizlənmə heç,
Bil, gəzirsən göz içində.
Dinməsən də sənə, çatan
Sözü anla söz içində.

Fikir vermə gərib səsə,
Qulaq asma can da desə.
Göz ol, səni sevən kəsə,
Gəz izini iz içində.

Sözlə ürəklərdə meydan sulamağı, at oynatmağı, ocaq çatmağı bacaran, könül süfrələrinin

başında özünə uca taxt quran şair Qurban Musayev "Məni düz anlayan yoxdu hələ, Mən torpaq, el dərdi çəkən Qurbanam"- deməkdə nə qədər də haqlı idi. "Gələn getdi sinəm üstədən, bir sahibsiz düzə döndüm", "Atım-atım olub sinəm, At səyir-dir gözümdə qəm" kimi misraları ilə yağlı düşmənin işğal etdiyi Vətən torpaqlarının ağrısını necə poetik bir formada, dolğun şəkildə ifadəsinin acı tablosunu-mənzərəsini görürük.

Bağlandı İstisu, getdi o Turşsu,
Daha Şuşam, Cıdır düzüm də yoxdu.
Əsir düşdü neçə gəlinim, qızım,
Lalam bircə kəlmə sözüm də yoxdu.

Şairin həsrət, nisgil dolu bu cür şeirlərini oxuduqdan sonra, özündən asılı olmadan hayqırmaq istəyirsən: şair, o torpaqdakı əbədi beşiyində rahat uyuya bilərsən, əldən verdiyimiz torpaqlarımızın hamısı rəşadətli ordumuzun və mərd oğullarımızın ölməzliyi sayəsində artıq bir-bir geri qaytarılır. Vaxtı ilə necə də gözəl demisiniz:

Vətən üçün can qoyanlar,
Canınıza qurban olum!
...Cəsur, igid adınıza,
Sanınıza, qurban olum!

Qurban müəllimin yazdığı istər sabiranə satirik şeirləri, istər təbiəti tərənnüm edən şeirləri, istərsə də ənənəvi şeirləri insanların estetik zövğünün inkişafına və idrakının kamilləşməsinə xidmət etməsi son dərəcə ürəkaçandır. Vətəninə, xalqına, elinə, obasına etdiyi əvəzsiz xidmətini əlahəzrət sözünün köməkliyi ilə belə ifadə etmiş olur.

Qurban şəndi hər çağında,
Aranında, yaylağında.
Öləndə də qucağında,
Qalasıyam bu torpağın.

Sonda belə bir qənaətə gəlirik: Qurban Musayevin sözdən ucaltdığı Qurban qalası, Qurban zirvəsi yaşamaq haqqı qazanmış qalalardan, zirvələrdəndir. Nə xoş ki, ucalanda da belə ucalasan, haqqın Qurbanı kimi... sözdən asıla-asıla, ürəklərə səpdiyən hənirtidən, qordan, közdən asıla-asıla...

8-12 may 2023-cü il

HƏVVVA NAZİM

Əsgərəm

Səngərdə oxuyub əsgər marşını,
Ürəyi Vətənlə atan əsgərəm!
Düşmənin gözündə qorxu, vahimə
Gecələr yuxusun qatan əsgərəm!

Üçrəngli bayrağı köksümə sıxıb,
Nə varsa, önümdə dağıdıb, yıxıb,
Bir oxa dönərək yayımdan çıxıb,
Yağının gözünə batan əsgərəm!

Qoy bilsin, yadında saxlasın hamı,
Gözündə qalmalı soysuzun kamı,
Düşmən caynağından gözəl Şuşamı
Alıb, arzusuna çatan əsgərəm!

Gülsün doğma xalqım, daim olsun şən,
Çökməsin könlünə qara duman, çən.
Şanlı bayrağıma bükülüb, Vətən,
Uğrunda əbədi yatan əsgərəm!

Bənövşəni

Çıxaq yamaclara, gəzək dağları,
Dəstələ baharda, üz bənövşəni.
Sevinsin saçının qara tağları,
Üstündən çələng et, düz bənövşəni.

Kol dibi saraymı, bir cah-calalmı?
Dinib danışmayı, çiçəklər lalmı?
Həsərətmi gözündə, azca mələlmı?
Bircə baxışınla çöz bənövşəni.

Həvva Nazim qızı Aliyeva 1980-ci ildə Gədəbəy rayonunun Çanaqçı (Ağamalı) kəndində anadan olub. Orta təhsilini doğulduğu kənddə, ali təhsilini isə Rusiya Federasiyasının Sankt-Peterburq şəhərində almışdır. Uşaq yaşlarından ədəbiyyata bağlı olan Həvva Nazim 2021-ci ildən duyğularını nəzmə çevirməyə, şeirlər yazmağa başlamışdır.

Ailəlidir. İki övladı var.

Yellər qamətini büküb əyməsin,
Utancaq üzünə boran dəyməsin.
Köksündə yer eylə, bağla düyməsin,
Pis gözdən gizlə sən, tez bənövşəni.

Qalıb

Sən, ey Vətən adlı qocaman anam,
Adın hər kəlməmdə, dilimdə qalıb.
Qoynuna səs salan şaqraq gülüşüm,
O ötən çağımda, ilimdə qalıb.

Buxarı küncündə yanardı çıraq,
Balaca bir damı bələyib nura.
Ətirli günlərim gedibdi hara?
Kömbənin xoş ətri külümdə qalıb.

De, necə güc tapım özüm-özümdə?
Həsərət haray çəkir yenə sözümdə.
Nazlı bənövşənin nazı gözümdə,
Nərgizin qoxusu əlimdə qalıb.

Dağınq saçların eşit gileyin,
Daranmaq istəyir... olub lələyün.
Dağların hakimi dəli küləyün,
Çəkdiyi sığalı telimdə qalıb.

Musiqi səsiylə canlanar həyat,
Sevincə bürünər hər el, hər elat.
Həvəslə qurulan şadlıq, toy-büsat,
Yaman uzaqlarda... elimdə qalıb.

Gecənin sirri

Gecənin nə sirli mənzərəsi var,
Ayın nurlar saçan qəsrə görünür.
Boylamb deyirsən özün-özünə,
Göylər nədən belə sirrə bürünür?

Sanki ay hökm edən göylər şahıdır,
Əmrinə müntəzir durub hər ulduz.
Şahlıq çuxasının yan-yörəsinə,
Sirr dolu naxışlar vurub hər ulduz.

Qonağı olasan bu gecə ayın,
Ulduzlar əlindən tutub apara.
Bircə baxışıyla nur salıb qəlbə
Hüznü də, qəmi də silib qopara.

Demişdim axı

Sevmirəm sözləri üzə vurmağı
Sənə zamanında demişdim axı.
Azarsan yolunu, haray edərsən
Sevda dumanında, demişdim axı.

Bülbültək sızlarsan gül həsrətiylə,
Sevge etiraflı dil həsrətiylə.
Əllər qırış tutar təl həsrətiylə
Sığal gümanında, demişdim axı.

Düş daha, o eşqin bədöv atından,
Qan damır yamaqlı ürək çatından.
Məni birdəfəlik sil həyatından,
Allah amanında, demişdim axı.

Bir "Ruhani" çal

Aşiq qardaş, köklə kövrək sazını,
Buz qəlblərin ərit, axıt buzunu,
Qoy yayılsın dərə-təpə uzununu,
Dağı-daşı bir lərzəyə sal görək,
Çal, ay aşiq, bir "Ruhani" çal, görək.

Nənə, baba havasıdır o bəstə,
Qol qaldırıb sındıranlar ahəstə,
Dinlədikcə şəfa tapar hər "xəstə",
Ruhumuza təbib, loğman ol görək,
Çal, ay aşiq, bir "Ruhani" çal, görək.

Babalardan miras qalıb telli saz,
Vur mizrabı, bizi bizdən al bir az,
Dur meydanda hünər göstər, dastan yaz,
"Ruhani"ylə könüllərdə qal, görək,
Çal, ay aşiq, bir "Ruhani" çal, görək.

Biri var

Yoxdurmu xəbərin, vəfasız yarım,
Hicranından üzü solan biri var.
Sözünə, səsinə, gül nəfəsinə,
Varlığına həsrət qalan biri var.

Mənimlə birlikdə sən yol almadın,
Ömürlük bir yoldaş, bir dost olmadın,
Heçmi xatirəndə yada salmadın,
Demədinmi, ömrü talan biri var?!

Bax, indi sənsizəm, qəlbim üzülür,
Adın gözlərimdən dən-dən süzülür,
Həsrət kəlmələrlə şeirə düzülür,
Səni misralara salan biri var.

Qələbələr çala ha

Yaradanım gözəlliyi bol versin,
Gül yaraşar hər yamaca, yala ha.
Hər insana hamar, dümdüz yol versin,
Düzülməsin daş cığıra, yola ha.

Acı sözlər kövrək qəlbə bir oxdur,
Söz getdimi, dönməsinə yol yoxdur.
Dünyamızda dərddli insan nə çoxdur,
Yığ dərddləri, ver atəşə, qala ha.

Kasıba nə varlıların dəbindən?
Qazanc çıxır sanki dəniz dibindən,
Heç bir cavan utanmasın cibindən,
Dost -tanışdan qoy qalmasın dala ha.

Bu dünyada anılırsan rəhmətlə,
Hər kəs ilə bil, davransan hörmətlə,

Halal çörək qazanılar zəhmətlə,
Qüvvət versin Rəbbim ələ, qola ha.

Hər alına zəhmət təri bulana,
Halal ömrə, Həvvə, ömür calana,
Yer üzündə haqq-ədalət dolana,
Xeyir şərə qələbələr çala ha.

Nənə dürməyi

Qabarlı, qırıqlı nənə əlindən,
Bir ayrı doğmadır nənə dürməyi.
Çiçəklər qoxuyan südün, qatığın,
Üzündən yığmadır nənə dürməyi.

Şəfəqlər süzülür səhər danında,
Kəndçi ayaqdadır xoruz banında,
Səhərlər şirinçay gəlsə yanında,
Ən dadlı loxmadır nənə dürməyi.

Qiyməti qalmayıb indi heç nəyin,
Qalaylı sərnicin, misdən sənəyin.
Örüşdən qayıdan Ağca inəyin,
Yağından yaxmadır nənə dürməyi.

A dağlar

Dolanbac cığırlar belini qucar,
Öpər yanağını duman, a dağlar.
Düşdükcə yadıma kəndim, el-obam,
Yaman darıxıram... yaman, a dağlar.

Yalçın qayaların yenilməz durar,
Yamyaşıl saçını küləklər darar,
Ürəyim o eşqlə, həsrətlə vurar,
De, varımı görüşə güman, a dağlar?!

Könlümün qumrusu qürbətdə ötməz,
Möhtəşəm duruşun gözümdən getməz,
Vəsfinə qurduğum cümlələr yetməz,
Yazılsa böyük bir roman, a dağlar.

Vətəndə qardaşın acısa canı,
Ağrıyar bacının burda sol yanı,
Gözündə qor ilə qarşılar danı,
Tapammaz rahatlıq, aman, a dağlar.

Həvvə, o dağlara yetməyir əlin,
Qoxlaya bilmirsən çiçəyin, gülün.
Gəlsə yamacından əzizdi, bilin,
Quşun dimdiyində saman, a dağlar.

Qadın

Abad şəhər misalı idi,
Bina-bina tikilən qadın.
Viranəyə çevrilir, görün,
Küçə-küçə sökülən qadın.

Ağır-ağır yox olub gedir,
Öz tozunda boğulub gedir,
Sevda-sevda dağılıb gedir,
Dərdlərinə bükülən qadın.

Ayaq altda əzilib elə,
İçindəncə üzülüb elə,
İnci-inci süzülüb elə,
Gözlərindən tökülən qadın.

Nicat umdu ocaqdan, pirdən,
Təmiz göydən, kirlənmiş yerdən.
Dağıntılar içində hərdən
Ölüb dara çəkilən qadın.

Gədəbəydə

Bir gün səfər etsən bizim ellərə,
Yolunu dağlardan sal Gədəbəydə.
Dostun qapısını döyüb ürəklə
Gecəni qonaq ol, qal Gədəbəydə.

Şehli cığırlarla zirvəyə çıx sən,
Lalələr bəzəyən cənnətə bax sən,
Aşiq, telli sazı köksünə sıx sən,
Bir "Yanıq Kərəmi" çal Gədəbəydə.

Oxu, xoş avazın gəlsin hər yandan,
Oxu, dağlar tülü bəyaz dumandan.
Ruhunu oxşasın gəldiyin andan,
Gözəldir hər yamac, yal Gədəbəydə.

Nənələr söhbətlə yoldan ötürər,
Gələn o boxçadan payın götürər.
Arılar çiçəkdən alıb gətirər,
Səhər süfrəsinə bal Gədəbəydə.

Həvvənin dünyadan yoxdur gileyi,
Vardır büküm-büküm arzu, diləyi,
Gələn gedəcəkdir, ölüm mələyi
Alanda canımı al Gədəbəydə.

SEYİD AYNUR

NAXIŞ

(hekayə)

1987-ci ildə Bakıda anadan olub. Bakı Dövlət Universitetinin hüquq, eləcə də Bakı Slavyan Universitetinin Yaradıcılıq fakültəsinin məzundur. Şeirləri və esseləri "Ulduz" jurnalında, "Kaspi" qəzeti, "Ədəbiyyat qəzeti", "525-ci qəzet" və digər qəzetlərdə çıxıb. 2018-ci ildə şeirləri Türkiyədə nəşr olunan və Türkiyə türkcəsinə çevrilən Azərbaycan ədəbiyyatı antologiyasına daxil edilib. Hazırda beynəlxalq səviyyəli İnsan resursları mütəxəssisi olaraq HR sahəsində fəaliyyət göstərir. Gənc yazar şeiri gələcək üçün ümid adlandırır.

Hər şey birdən-birə oldu. Qız qarşısında ruhunu soyunduğu, sevgisini etiraf etdiyi adamın əclaf olduğunu başa düşdüyü gün azarladı, ürəyi soyuqladı. Qismət... Elə bil yer də, göy də qurumuşdu. İsti idi yaman. Heç payız havasına oxşamırdı. Uzanan yollar qızın gözünün ışığını udur, həsrətin sonu gəlmirdi. Səzsiz binaların arxasında yenicə çərtməkdə olan günəş şəhəri yavaş-yavaş yuxudan oya-dır, beləliklə, xatirələr dirilir, əlli-ayaqlı adama çevrilib döyüşdü. O, bir vaxtlar zərif görünüşlü, uzun qara saçları olan suyuşirin bir şəhər qızı idi.

Safura pəncərənin şüşəsində dəyişən üz cizgilərini gördükcə hirsələndi, qaşlarını çatıb ötən mənasız illərə qəzəbləndi. Gözləri köşkün üzərinə yelpik kimi düşmüş ağaca zillənən qız həyəətə baxanda bir anlıq keçmişin sehrinə düşdü. İndi onlar yad adamlar idilər. Cəfərin ona heç bir dəxli yox idi. Ancaq

nədənsə qız beş il əvvəl başına gələnləri unuda bilmir, hər dəfə pəncərədən həyəətə baxanda - həmin ağacı, həmin ağ rəngli taxta qapısı olan köşkü görəndə bütün olanlar gözünün qarşısında film kimi canlanırdı. Qız indiki kimi subay idi. Cəfər adlı fəhlə oğlanla evlərinin yanındakı dükanda tanış olmuşdu. Oğlan ucaboşlu, yaraşığı bir gənc idi. Görüşdülər. Bir dəfə belə, iki dəfə belə, üç dəfə belə, qız oğlana bərk öyrəşdi.

-Bəs gecələr darıxırsan?

Onlar yenə həmin ağacın altında görüşəndə oğlan əvvəl qızın saçlarını, sonra üzünü ovuclamağa başladı. Safura xeyli oğlanın gözlərinə baxdı. Qəlbinə-ruhuna qəribə bir sevinc, rahatlıq gəldi. Üzündə uşaqlara xas saf təbəssüm yarandı.

-Gəl, evlənək!..

Bəlkə, kimlərsə bu qızı qımayacaq. Bəlkə, kimlərsə "yaxşı qız oğlanla görüşməz" deyəcək. Bir şeyi dəqiq bilirəm ki, adam gənc olanda sevilə-sevilmək, görüş gününü yaşamaq istəyir. Ağır bir yük kimi sıxan taleyinin nə vaxtsa düzəlməyini istəyir.

Ağ gəlinlik geyib ata evindən ər evinə köçmək Safuranın çoxdankı arzusu idi. Çoxdankı deyəndə, bir elə çoxdan deyildi. Üç-dörd il olardı: ölüb-gedən atasının xiffətini çəkəndən, ondan qalma iki otaqlı təmirsiz mənzilləri lal-kar olandan bəri.

Cəfər "Qızdan xoşum gəlirsə, niyə axı istəyimi boğmalıyam?" - deyə düşünən gənclərdən idi. Kobud, iri barmaqlarını qızın sinəsində gəzdirdi.

-Sənə bir söz deyim?

-De.

-Gedib anana satmazsan ki? - astadan pıçıldadı.

-Yox. Cəfər, nə danışsın? Onsuz da hər şey aramızda qalır.

-And iç! - Cəfər hələ də tərəddüdü idi.

-Nəyə? - qız çaşqın halda soruşdu.

-Kimi əziz bilirsən onun canına.

-Atamın qəbri üçün heç kəsə heç nə deməmə.

-Evlənəcəyik. Səni ağ gəlinlikdə aparacağam evimizə. İşim-gücüm düzəlsin, evlənək. Bir də ki, hələ cavanıq. Gəzib əylənməliyik. Sabah gedək gəzməyə? Evdə bahənə uydurub gələ bilsən, yaman olar, - indi Cəfər əvvəlkindən daha inamlı görünürdü.

-Eh, nə bilim evdən çıxma bilsəm.

-Di, indi dur get evinizə, yoxsa anan axtaracaq. Sabah gedəsi olsan, vatsapa yazarsan, - tez-bazar sağollaşdılar.

Bir fincan çaya düşən limon diliminə bənzəyirdi günəş. Axşam düşürdü. Anasına bələd idi. Nuh dedi, qurtardı. Dədəsi-nənəsi, qardaş-bacısı gələ, fikrindən dönməzdi.

-Ana, sabah şəhərə çıxmaq istəyirəm. Ev-eşiyi necə lazımdı yığıb yığıdırmışam. İcazə versən, səhər sinif yoldaşım Arifə ilə paltar almağa gedərik. Dünəndən mənə yalvarır ki, əynimə geyinməyə bir şey qalmayıb. Köhnə-külüşün içində itib-batıram.

Onlar məktəbi bir yerdə oxumuşdular. Arifə sarıbənz, bəstəboy bir qız idi. Safura ilə məktəbdən rəfiqə olsalar da, qız səhər oğlanla görüşəcəyini ona deməmişdi. Dünyada əzəmətli nə varda, Safuranın nəzərində hamısı Cəfərə bənzəyirdi: qara-boz sərt qayalar, əzəmətli dağların zirvəsi. Bir sözlə, qız oğlanı yaman möhkəm sevirdi. O, çənəsini ovcuna qoyub dinməz-söyləməz qara dəri söykənəkli kreslodə əyləşdi. Ağac torpaqdan üzüləndən necə quruyurdusa, qız da evə qayıdandan bax o cür saralıb solmuşdu. Cəfərsiz dayana bilmirdi.

Arvad burnunun altında nəyə deyə-deyə yan otağa keçdi.

O günü qız həm qorxu, həm də qəribə bir sevinc içərisində keçirdi. Cəfərə olan sevgisini anasına danışmaq istəsə də, dilinin ucundan birbəbir geri qaytarı, onun qəzəbindən çox qorxdu. Çarpayısında bərk-bərk yorğana bürünüb oğlanla şəhərdə qol-qola dolaşmaqlarını xəyal edib yuxuya getdi. İlmə düşdü, dan söküldü...

Sübh tezdən Safura simli yaylığı anasının başında görün kimi kefsiz olduğunu, üstəlik anasının azarladığını anlamışdı. Qız qorxa-qorxa arvadın əy-

lənədiyi kresloya tərəf getdi. İçində az qala yüz dəfə günəş çıxıb, yüz dəfə günəş batdı. Arvad pəncərədən yola baxmağa davam elədi. İfadəsiz gözlərini geniş açıb sonsuzluğa zillədi. Fikrə getmişdi.

-Sabahın xeyir... Qız mehriban səslə dilləndi. - Ana, qurban olum sənə, icazə ver, bu gün şəhərə gedək.

Desəydilər dünya dağılacaq, bu xəbər arvadı o qədər qorxutmazdı. Rəhmətlik ərinə görmüşdü. Bu gecə yuxusunu qatmışdı. Kişi sağlığında az zülm verməmişdi yazığa. Gecə yuxusuna gəlmişdi ki, bəs qıza bir şey olsa, dədənin-nənənin tifağını odduyaram. Bilməzsən qızı gözündən qoyarsan, başına iş gələr. Anası bir anlıq Safuranı tərəkədən dırnağa süzdü. Biixtiyar dodaqlarını çeynədi. Canından dəhşətli bir sızıltı keçdi. Hardasa ürəyinin dərinliyində şirhaşır haray qoparan xəbərdarlıq idi bu yuxu. Ümid suya idi. Qaranəfəs ayılıb, yuxusunu danışdığı suya.

-Bu gün yuxumu qatmışam. Deyəsən, başımızda bir pis iş var. Ay qız, eşidirsən? Geciksən, saçını yolacam. - deyib üzünü pəncərəyə tərəf çevirdi.

Gecənin zülməti adamda vahimə yaradırdı. Elə bil Safura itən günün gecəsi göydəki ay da batmışdı. Haradasa bir yalquzaq it də dayanmadan sabaha kimi ulayırdı. Səhərə qədər Safuradan bir xəbər çıxmırdı. Külək saralmış yarpaqları küçələrə səpələnirdi. Göydən şıdırğı yağış tökdü. Qonşular məhəllənin ətəyindən ta mərkəzi yolun qurtaracağına qapı-qapı, tin-tin axtardılar qızı. Safura dəryadan çıxan saf bir inci idi. İtməmişdi. Qızın anası ərazi polis şöbəsinə bircə balasının itkin düşməsi barədə müraciət etsə də qız qeybətə çəkilmişdi. Qonşular, polislər Arifəni də sorğu-sual etmişdilər. Ancaq qız Safuradan xəbərsiz olduğunu, dənə onunla heç hara getmədiyini demişdi. "Mən yuxusunu görmüşdüm. Gərək qızı getməyə qoymayaydım. Bir gün, bircə gün dözüb evdə qalsaydı, yuxuma inanmadı, höcətini qızı, höcət". Arvad baş-gözünə döyə-döyə haray qopardı. Səhəri gün polislər qızı parkdan üstü-başı yaman gündə tapıb gətirdi. O gündən Safuranın gözlərinin işığı çəkilib yoxa çıxdı. Səssizliyi sakitliyə qarışdırıb səhəri sükuta qərqləndirdi. Daha əvvəlki kimi güləmmədi üz. Payızın günü ömrünə qış gəldi. Saçlarına ağappaq qarlar yağdı. İllər ötdükcə bütün oğlanlar onun təsəvvüründə nağıllardakı adamyeyənə, amansız divə çevrildi...

RAMİZ İSMAYIL

Sevgi sözü

Sevgi aşıqlərin sirlı səsidir,
Deyən kimdi, duyan kimdi, görən kim?
Sevda dünyasına Leyli bəs idi,
Şirin kimdi, Əsli kimdi, Sənəm kim?

Çox sevənlər rüsvay olmuş, xar olmuş,
Bu gen dünya başlarına dar olmuş.
Gədiklərdə boran olmuş, qar olmuş,
Çoban kimdi, lələ kimdi, Kərəm kim?

Aləm bilir Məcnun adlı dəli var,
Ondan başqa dəli varmı: - Bəli var.
Ramiz kimi kövhəri var, ləli var,
Fərhad kimdi, Qərrib kimdi, Dilqəm kim?

Çəkirəm

Yarışa bilmədim saman çöpündən,
Fikir dəryasında avar çəkirəm.
Dərd yükü, qəm yükü çiyinlərimdə,
Yığmışam boxçama nə var, çəkirəm.

Zamanın nəbzini tuta bilmədim,
Nə imiş bəxt-naxış, buta bilmədim.
Arzumla zər atdım, uda bilmədim,
Daha qabağına divar çəkirəm.

Qamətimi zillət əydi, yaş əydi,
Xurcunumu qürbət eldə daş əydi.
Sabir sənə səcdə qıldım, baş əydim,
«Düzü düz, əyrini həmvar» çəkirəm.

Sevgi bağçasından çiçək dərmışdim,
Bir alagözliyə ürək vermişdim.

Ramizəm, hər zülmə sinə gərmişdim,
Ömür bitib, yenə qübar çəkirəm.

Darğalıqdır

İki qəbahətdən biri
Cavanlıqda lovğalıqdır.
Ən ağır qəbahətsə
Qocalıqda yorğalıqdır.

Əzəmətdi qartal adı,
Qırılsa da qol-qanadı.
Ovunu göydə ovladı
Leşə qonmaq qarğalıqdır.

Ramiz, gönü qalın çoxdur,
Nə qarnı, nə gözünü toxdur,
Evində urvalıq yoxdur,
Könlündəki darğalıqdır.

Sevirəm səni...

(Naməlum gözələ)

Nə bələdir düşdüm yaşın bu vaxtı,
Sevirəm səni.
Bilmirəm savabdı, yoxsa günahdı,
Sevirəm səni.

İstər ağıllı de, istər dəli de,
Könül açsam lağa qoyub, «bəli» de.
Gün kimi, Ay kimi bir şey bəllidi,
Sevirəm səni.

Sənsiz keçən ilim, ayım, günüm yox,
Layla çalan şirin dilim, ünüm yox.
Bəxşiş üçün bircə dəstə gülüm yox,
Sevirəm səni.

Məcnuna, Kərəmə mən də tay olum,
Səhralarda qurda, quşa pay olum.
Bu sevdada rüsvay olsam, qoy olum,
Sevirəm səni.

İnanmıram əlim çata o yara,
İndən belə nə ümid var, nə çara.
Ramizəm, neyləyim mən bəxti qara?
Sevirəm səni.

Şair Budaq Təhməzlə deyişmə (1) (Qıfılband)

Ramiz İsmayıl:
-Budaq Təhməz, icazə ver soruşum,
Hansı günah yuyulmaz ki, yuyulmaz?
O nə dərddir ürəklərdə yurd salar,
Ha qovasan, qovulmaz ki, qovulmaz.

Budaq Təhməz:
-Ramiz qağa, yaxşı sual veribsən,
Zinalıqdır, yuyulmaz ki, yuyulmaz.
O fikirdi, ürəklərdə yurd salar,
Ha qovasan, qovulmaz ki, qovulmaz.

Ramiz İsmayıl:
-İki dərya həm qardaşdı, həm bacı,
Ordakı su gah şirindi, gah acı.
Qurumasın, qurusa yox əlacı,
İçildikcə doyulmaz ki, doyulmaz.

Budaq Təhməz:
-İki gözdü, həm qardaşdı, həm bacı,
Göz yaşdı, gah şirindi, gah acı.
Qurumasın, qurusa yox əlacı,
İçildikcə doyulmaz ki, doyulmaz.

Ramiz İsmayıl:
-Hansı çaydı qınaqlara tuş gələn,
Hansı sözdü, qulaqlara xoş gələn.
Nə nemətdi, «dərisindən» yaş gələn,
«Ağlatmasa» soyulmaz ki, soyulmaz.

Budaq Təhməz:
-Xan Arazdı, qınaqlara tuş gələn,
Məhəbbətdi qulaqlara xoş gələn.
O soğandı «dərisindən» yaş gələn,
«Ağlatmasa» soyulmaz ki, soyulmaz.

Ramiz İsmayıl:
-O kimdir ki, qəm qəddini əyibdi,
Nadan onun ürəyinə dəyibdir.
Ramiz guya bir qıfılband deyibdi,
«Qocafəndi» sayılmaz ki, sayılmaz.

Budaq Təhməz:
-O Ramizdi, qəm qəddini əyibdi,
Bir nanəcib ürəyinə dəyibdi.
Budaq Təhməz ona şair deyibdi,
Sözü yalan sayılmaz ki, sayılmaz.

Budaq Təhməzlə deyişmə (2)

Ramiz İsmayıl:
O nədir toxumu, dəni əkilmir,
Başını kəsirsən qanı tökülmür.
O nədir ki, beli sınır, bükülmür,
Dizləri qatlanıb qatbaqat olur.

Budaq Təhməz:
Göbələkdir, yerə dəni əkilmir,
Başını kəsirsən qanı tökülmür.
Çəyirtkənin beli sınır, bükülmür,
Dizləri qatlanıb qatbaqat olur.

Ramiz İsmayıl:
Hansı bağda bağban bara həsrətdi,
Hansı dağdı qış da qara həsrətdi.
Hansı ocaq oda, qora həsrətdi,
Hansında din-iman, etiqaq olur.

Budaq Təhməz:
Söyüd bəsləyənlər bara həsrətdi,
Küllü tərə qış da qara həsrətdi.
Haram ocaq oda, qora həsrətdi,
Halalda min nemət, etiqaq olur.

Ramiz İsmayıl:
Budaq Təhməz, sual verim tap indi,
Şair varmı olsun sənə bab indi.
Ramiz ədalətə, haqqa tapındı,
Tapanda sevinci yeddi qat olur.

Budaq Təhməz:
Ramiz qağa, dünya qəlbi safındı,
Xəbis insan haqdan qaçdı, sapındı.
Budaq Təhməz saza, sözə tapındı,
Sevinci onun da yeddi qat olur.

AYAZ İMRANOĞLUNUN "GİZLİ QAPI"SI

May ayının son on günlüyündə yazıçı Ayaz İmranoglundun yeni çapdan çıxmış "Gizli qapı" romanı ədəbi mühitin gündəmində mühüm yer tutdu. Tədbirdə ölkəmizin bir çox tanınmış şair və yazıçıları ilə birgə gənc şair və yazıçılar da iştirak edirdi.

Tədbirin aparıcısı "Xəzan" jurnalının baş redaktoru, yazıçı **Əli Bəy Azəri** giriş sözü ilə açdı:

-Ayaz İmranoglu yaradıcılığına şeirlə başlayıb. Onun yaradıcılığı qədimlərə, qırx il bundan əvvələ getsə də o eyni yaradıcılıq şövqü ilə ədəbi mühiti heyrləndirir. 2019-cu ildə Ayaz İmranoglu "Təzə gəlin" povesti AMEA N. Gəncəvi adına ədəbiyyat institutunun hazırladığı ilin yekunu hesabatında uğurlu povest müəlliflərindən biri kimi yer tutdu.

Əli Bəy Azəri sonra "Gizli qapı" romanı haqqında qısa məlumat verib onun məziyyətlərindən danışdı. O, bildirdi ki, "Qarabağ mövzusunda mən də daxil olmaqla bir çox müəllif əsərlər yazmışıq. Amma Ayaz İmranoglundun "Gizli qapı"sı həm yığcamlığı, həm də fərqliliyi ilə seçilir. Romanda mağarada gizlənən azərbaycanlıların ermənilər tərəfindən mağaranın partladaraq dağıtması nəticəsində öldürülməsi səhnəsi elə real, canlı verilib ki, oxucu özünü o hadisələrin içərisində hiss edir. Əsəri bütöv təhlil etmək fikrindən uzaq olsam da

inanıram ki, əsəri oxuyan hər bir oxucu yaxın tariximizdə baş verən hadisələrin bir qismi ilə tanış olacaq".

Kitabın nəşirlərindən biri - "Biz" kitab klubunun üzvü **Elvin Rizvangilə** söz verildi. O, dedi:

-İlər öncə Ayaz İmranoglu ilə ilk dəfə tanış olanda aramızda kiçik bir mübahisə də yaranmışdı. Mübahisəmiz təbii ki, yaradıcılıqla bağlı idi. Sonralar müəllifin bir neçə əsərini oxudum. Maraqlı yazıçıdır. Bu gün isə "BİZ" klubun yeni lahisəsi kimi onun romanını çap etmişik. Uğurlar diləyirəm.

Yazıçı **Kənan Hacı** çıxışında bildirdi:

-Ayaz müəllimlə 25 ildir tanışıq. İlləri bir yol gəlmişik. Çox xatirələrimiz var. Çox maraqlı bir insandır. Təpədən dırnağa azad bir insandır. Azadlığı hekayələrində, romanlarında da görünür. Onun bu mövzuda çoxlu hekayələri var. Ayaz son dərəcə məhsuldar bir yazıçıdır. Hələ çap olunmayan əsərləri var. Belə insanların qədrini bilmək, tanımaq və dəyər vermək gərəkdir.

Gülzar Ümid dedi:

-Diqqət etmişəm, Ayaz İmranoglu, adətən Qarabağ mövzusunda əsərlər yazır. Şan-şöhrət dalınca qaçmadığı üçün layiqincə tanınır. Ümid edirəm ki, istedadlı yaradıcılara dəyər verilməsi zaman tezliklə gələcək.

Kərim Şükürlü:

-Mən Ayaz İmranoglu on beş ildir tanıyıram. Bizim tanışlığımız "Qədim Yurd" qəzetindən başlayıb. Mən onda onu qəzet adamı və publisist kimi tanımışam. Sonralar yaradıcılığının başqa tərəfləri ilə də tanış olmaq imkanı yarandı. Şair kimi, yazıçı kimi. Mövzularının da əsas istiqaməti Vətən, Türk dünyası olmaqla bərabər həm də Qarabağdır. Mən deyərdim ki, o Qarabağ müharibəsinin sənaməçisidir. Çünki onun bu mövzuda çoxlu hekayə, şeirləri var. Mən onun roman, povest, hekayələrini oxumuşam, imkanım daxilində ədəbi yazılarımda təhlil etmişəm. Ayaz İmranoglu yaradıcılığı dilimizin

zənginləşməsinə xidmət edir. Ona bol-bol yaradıcılıq uğurları diləyirəm.

Söz **Zaur Ustaca** verildi. O Ayaz İmranoglu yaradıcılığının çoxşaxəli olmasından, Ədəbiyyatımıza töhfələrindən söhbət açıb, yeni kitabınının çap olunması münasibəti ilə təbrik edib "ISA MUĞANNA" diplomu ilə təltif etdi.

Ardınca söz şair **Əlisəmid Kürə** verildi:

-Bura gəlməyim təsadüf oldu. Yazıçı dostum Kənan Hacınin təklifi ilə gəldim. Bu gün imza günüdür. Mövzu məlumdur, Qarabağ mövzudur. Mən Ayaza sağlam ömür, yorulmaz yaradıcılıq əzmi arzulayıram. Yazıçıya mükafat verildi-verilmədi, bu problem olmamalıdır. Öz yaradıcılığı ilə məşğul olmalıdır, səbirlə, dözümlə.

Rəssam **Nazim Hüseynov** Ayaz İmranoglu haqda fikirlərini belə ifadə etdi:

-Ayazın yaradıcılığı ilə tam olmasa da müəyyən qədər tanışam və məni oxucu kimi cəlb edib. Onun əsərlərində şablonçuluq yoxdur. Əsərlərində qoyduğu problemləri yüksək qiymətləndirmişəm. Birinci və ikinci Qarabağ müharibəsi mövzusunda yazılan əsərlər içərisində onun əsərləri daha çox diqqət cəlb edir. Qəhrəmanlar haqqında epizodları o qədər canlı verir ki, adam kitabı birnəfəsə oxuyub qurtarmasa ayağa durmur. Ona yaradıcılıq uğurları arzulayıram.

Söz alan şair **Rəfail Tağızadə** dedi:

-Mən əsasən onun hekayələrini oxumuşam və mənə ən çox xoş gələn "Türk dili" hekayəsi olub. Onun yaradıcılığı orqinaldır. Ayaz İmranoglu yaradıcılıq uğurları arzulayıram.

Şair **Xaliq Məmmədov**:

-Ayaz İmranoglu yaradıcılığı ilə çox az məlumatlıyam. Bir neçə hekayəsini oxumuşam, Vətəncilik, türkçülük hissləri onda çox güclüdür. Şeirləri çox maraqlıdır. Əsasən klassik şeirimizin formasında yazsa da, şeirin sərbəst vəznində də uğurlu nümunələr yaradır.

Şair **Aygün Fikrətqızı**:

-Məni bir gənc yazar olaraq Ayaz İmranoglu lirikası ilə yanaşı nəsr əsərləri də cəlb edib. Onun

milliliyi məni özünə cəlb edib və sevə-sevə oxudugum, yaradıcılığından bəhrələndiyim yazıçıdır.

Sona Səmədzadə:

-Ayaz İmranoglu bədii realizm ədəbiyyatının inkişafına mühüm töhfə verən yazıçılardandır. Ümidvaram ki, onun "Gizli qapı" romanı da geniş oxucu kütləsi tərəfindən maraqla qarşılanaq və onun bir yazıçı kimi şöhrətini artıracaqdır.

Yazıçı **Mənsurə Qaçayqızı**:

-Mən də Ayaz İmranoglu yaradıcılığını diqqətlə izləyirəm və onun özünəməxsus bədii tərzini çox xoşuma gəlib. Yazıçının Qarabağ mövzusunda daim yaradıcılıq kriteriyasına çevirməsi çox diqqətəlayiqdir. Ayaz İmranoglu bu baxımdan tərədən-dırnağa milli yazıçıdır. Mən ona daha böyük yaradıcılıq uğurları arzulayıram.

Deyimçi **Elza Rəşid**:

-Ayaz İmranoglu "Çiçək eşq" şeirində:

Çıxdın taleyimə yol ayrıcında,

Tanrı göndərdimi, özünmü gəldin.

Gəldin arzuların tükənən vaxtı,

Ömrümün ümidə söykənən vaxtı... - deyir şair.

Mənsə bütün arzuların başı - səhərin nəğməsində günəşi görmək arzusudur. Mən də sanki günəşi görmüş kimi bu gün dostlarımı görürəm. Ayazın şeirlərinin məğzində durur ki, insan olmaq arzusu bağbanlıqdır. Var olsun bu düşüncənin sahibi. Bu günkü tədbirdə başına yığışdıgımız şair. Bol-bol uğurlar diləyirəm Ayaz müəllimə.

Sonda söz müəllifə - **Ayaz İmranoglu**ya verildi:

-Çox təşəkkür edirəm "BİZ" klubun, mənim dəvətimi qəbul edib gəldiniz. Təşəkkür edirəm. Hər biriniz mənim üçün dəyərlisiniz. Kitabın ərsəyə gəlməsində dəyərlili insanlara minnətdarlığımı bildirirəm. Siz mənim yazıb-yaratdığımın stümulvericilər, təkanvericiləri, yaradıcı dostlarım, oxucularımsınız. Yazdıklarım da görə bilmədiyim cəhətləri sizlər, oxucu və tənqidçilər görür, mənə çatdırırsınız ki, bu da gələcək mətnlərimin daha cilalı çıxmasına təkan verir. Hər birinizi doğmam, əzizim, qardaş-bacım bilib ürəyinizdən öpürəm. Məni bu xoş gündəmdə tək qoymadınız.

Kərim ŞÜKÜRLÜ

GÜLNARƏ İSRAFİL

O dam yox

Buludların tozcuğu dağa çöküb dağıldı,
Bir buluddan buluda qara keçib qayıtdım.
Səhərin dan çağında açılmadı səhərim,
Gedənlərin dalınca sıra seçib qayıtdım.

Qayıtdım günəş qürub, ay daldanıb, yox səsim,
Cığırılar hörük-hörük, təpələr damğa-damğa.
Buralarda külək yox, susqun düşüb meşələr,
Amma ömür qıvrılır, sovrulur dalğa-dalğa.

Elə bil ki, qayada şimşəkdən gizlənmişəm,
Ulduz-ulduz meh əsib gözlərimə didəmdən.
Səssizlikdən ulayır yuva yeri, yurd yeri,
Xana-xana boş qalıb anam, atam gedəndən.

Qayıtdım ki, obam yox, isti-isti o dam yox.
Qayıtdım ki, yox kəsim, qayıtdım ki, adam yox.

Təpəgözün nağılı

Sənə uzaq, sənə yaxın nəyim var,
Bir daxmam yox uçuq-sökük, közərə.
Ümidlərim çarmıxlardan asılı...
Tərsə gedən həyat çətin düzələ.

Hər şey başdan təpəgözün nağılı,
Cütcü babam oğurlayıb noğulu,
Hardan alım səndəki son ağılı?
Gizli tutum, kilidləyim özələ.

Ürəyimdə bir işartı sevinc yox,
Yaşamağa kök altında bilinc yox,

Yorulmuşam, qabağında gülünc yox,
Sozalmışam, nə qalıb ki, sozala.

Hardan getsəm, hara çıxsam dolanbac,
Sevgi desəm, gözü, könlü, qarnı ac,
Nəyə gərək od üstünə qoyum sac,
Ürəyimdə bişirdiyim az ola.

Göy qurşağı çəkildi

Dağ yamacda ayaq izi göyərçin,
Tapdağında pasa batıb kərənti.
Buludlara daldalanmır bədirlə,
İki donmuş səse batıb kərənti.

Gecələrin ilğımında ot küsük,
Gündüzlərin hovruğunda ömür tən.
Tər buz olub laylaların üzündə,
Varlığımın büsbütününü kömürdən.

Bir oraq var, nənəm asıb kərtmədən,
Bir güyüm var, əl yerləri qaleyli.
Öpəmmirəm od püskürən əlləri,
Ağrılarım daş torpağa ha leyli.

Həyat nədir; bircə nəfəs, bircə səs,
Göz yaşımında anam, atam şəkildi.
Kim nə deyir, desin, artıq yoxdu, yox,
Varlığımdan göy qurşağı çəkildi.

Sehr açə şəhər

Bir çiçək gətirən ola,
Gülü könlündən üzülən.
Bir işıq gələ gözümə,
Nuru özündən düzülən.

Sehr açə şəhər axşam,
Duyğulana yana adam.
Çirkinlik oluna edam,
Şalı özündən süzələn.

Ulduz qıya, ətirlənə,
Külək yağa, çətirlənə,
Torpaq dola, sətirlənə,
Sözü özündən düzələn.

Əlimə bir pətək düşə,
Arılar umsunub şişə,
Bir buğda dönə kişmişə,
Balı özündən süzülən.

Məktublar

Geriyə bir sən qalırın,
bir də səhərin gümüşü.
İncə süzülür axşamlar...
Gecəm yarı, qapım səssiz,
yatağımda qız gülüşü,
əridir, əriyir şamlar.
Bax, beləcə bir addımla,
ölümlə görüşür ömür.
Qulağı kar, nitqi tutuq,
bu dünyadan qopuq-qopuq.
Al sənə bir güzgü verim,
səs yerləri hopuq-hopuq.
Sən bilməzsən
gün-gün ölən saç telimi,
göz dilimi.
Bilmədiyən çox şeyim var...
Bir də sinəmdə məktublar.

Kəpənək uçuşu

Siyasət qədər iyrenədir
girdaba düşən adamlar.
Çənə döyən heyvanların
gözlərindədir dünyaları.
Birinə söz söyləməkdə
ağırlaşır dəngələr.
Boşluqda dığırılır yaşamları...
İstəmirsən
eşitdiklərini çeynəyən əbləhləri,
toplumun nöqərlərini.

Təmas boşluğuna çəkilirsən,
sözün eşşəyinə tərkləyirlər
düşüncələrini.
Kitab oxudurlar sualsız cavablarda,
yükləyirlər çiyinə
iki eşşək yükü hədiyyə arpanı.
Kənardan ağılsız görünürsən
qələmə sarılan
bir ömürlük söz adam.
Dünya iki günlük
kəpənək uçuşudur.

Gəlin

26.09.1995-ci ildə
Gəlin körpəsini yuxuya verib,
qarışdı yağış sularına;
əridi kəndin yollarında.
İki gün tuğyan etdi
uşağın yuxusuzluğu.
Duyuq düşmüşdü anasının yoxluğuna.
Əli yalın əzrail,
əlinə kəndir götürməyə vurnuxurdu tövlədə,
və tapdı.
Asdı gəlini
qayanın üzünə.
Tək bircə yemişən kolu öpdü gəlinin
göyərmiş dodağını.
Qarğalar yemişdi ağrıların
kirli üzünü...

Sis tamğalı ötənək

Əlim gəlmir dərd-əgrıdan yazmağa,
Ağ çiçəyin ləçəyində gizliyəm.
Əl əlimi sığallamaq istəsə,
Sığalların əl çəkində yazlıyam -
Mən ölümü neynirəm, ölüm məndə öldü ki.

Qışı yaza əymişəm,
Yazı yaya geymişəm,
Mən kaman olacaqdım,
Qamış-qamış neymişəm.
Sevgi verib əritmişəm buzluğu,
Qaymaq çiçək don geyinib zəhərdən.

Bənövşəni ağlayanda toplayıb
Süsləmişəm özlüyümü Xəzərdən -

Mən gülümü neynirəm,
Gülüm məndə göldü ki.

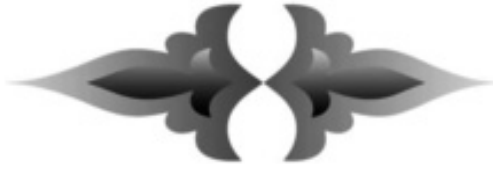
Ağımda qara bişdim,
Payızda dağa köçdüm,
Səhərlər çiçək açdım,
Ləçək-ləçək dəymişəm.

Kəklik otu saçlarımın ətridir,
Uçur məndən xallı-xallı kəpənək.
Qayaların boz cığırı üzümdə,
Fəsillərim sis tamğalı ötənək,
Mən günümü neynirəm,
Günüm məndə göldü ki.

Mantra

Mantra:
ürək çırpıntısıyla
tak-tak edərək başladığında,
ovcuna alırsan sol əlini.
Və ürək döyüntüləri;
böyüyür, səslənir.
Öncə ovcunda atır,
sonra köksündə.
Daha sonra
silkeləyir bədənini.
Ruhun beyninə təmas edir,
beynin yaşam qavrayışına.
Uçurur...
Uçurur...
Uçurur...
Və uçursan.
Bir quş belində,
Bir bulud üstündə,
Bir nur içində.
Quş:
İnsan vücudu heyvanmış,
quş belində meşəlik görür ruh.
Ağac:
İnsan vücudu ağacmış.
Keçirsən,
meşəlik itir ayağının altında.
Bulud:
İnsan vücudu buludmuş,
buluda mindirir quş -
qızılı quş işıq rəngində.
Bulud qaranlıqlardan keçirir

əl boyda nurların səpilməsi arasına.
Ulduz səpələnir yollarına,
onu da aşağıda buraxırsan yaşamına.
Əl atıb bir ovuc nur tutursan.
Nur:
İnsan vücudu nurmuş,
nur alır içinə,
qaranlıqdan tam aydınlığa qovuşdurur
bədəni və ruhunu -
özünü tanıdır özünə.
Gülür,
oynayır,
sevinir,
atılıb-düşür,
səsi gəlir öz qulaqlarına,
çöhrəsi işıqlanır.
İsinir damarları insanın.
Mantra:
davam edir tak-tak.
Nurun ortasında
Günəş ovcuna enir, yandırmır,
təmasda əllərini öpür.
İşıq dolur işığına...
Merac:
Merac bu olmalı...
Üç miniyini mindikdə,
ətrafla varlığın qovuşur,
bədəni öz işığını alır sonsuzluqdan.
Sonsuluq sənin,
sən sonsuzluğun xidmətinə
təşəkkür edərək,
damarında çoxalırsan:
Ağac, Ulduz, Günəş, Quş, Bulud, Nur.
Ruhun ürəyinə -
yuvasına qayıdır tak-tak.
Ürəyin ruhuna nəfəs ötürür,
nəfəsin ürəyinə ruh.
Ruhun üç qatı:
İlahi, insani, heyvani.
Mantra:
Yaşam gücü-həqiqi güc,
evrenə səyahət,
özünə qayıdış mühərriki,
sonsuzluqdan damla,
səni aydınlığa çıxaran öz!
İnsan qaranlıq və aydınlıqmış.

AYAZ İMRANOĞLU

SEVGİLİMİN OĞLU QARDAŞIMDIR

(roman)

1988-ci ilin soyuq yanvar günlərində Ermənistanın azərbaycanlıların kütləvi qovulan vaxtı Sərxan Rusiyanın Yoşkar-ola şəhərində sovet ordusunda əsgəri xidmətdəydi. Əsgərliyinin başa çatmasına üç ay qalırdı. Əsgəri xidməti başa vurub, Vətəninə qayıdıb, elində, obasında yaşayıb, işləyəcək, sevgilisi Turacla ailə quracaqdı. Bu arzu, bu istəklə gələcək ömür yolunun sabahına işıq tutur, xoş xatirələrlə yaşayırdı...

Dünən gecə yatmamışdan öncə “krasny komnata” (qırmızı guşə) adlanan istirahət otağına keçib televizoru açdı. Moskvanın “Vremya” xəbərlər proqramına baxmağına vərmiş etdiyindən yenə xəbərlərə baxırdı. Növbəti xəbəri eşitdikdə bilmədi gözləri çaş görür, yoxsa qulaqları yanlış eşidirdi. Dağların qarlı uçurumlarıyla, ayağıyalın, başıaçıq, kürəklərinə şəllədikləri yükləri, qucaqlarında körpə övladları bir-birindən tutub harasa gedirdilər. Aparıcı rus qadını Ermənistan ərazisində bir nəfər də olsun Azərbaycanlının qalmadığını deyib gülümsəyən kimi oldu. Xəbəri eşitdikcə Sərxanın damarlarında qanı donur, həyacan hissi keçirirdi. Atası, anası gözləri qarşısına gəldi. Onlar hara gedəcək, kimə sığınacaqdılar? Özünü o binavaların arasında zənn etdi... “Dünya insanlığın acı fəryadını görmürmü?” - deyib göz yaşlarına güc verdi. Gözləri televiziya ekranına dikilib qalsa da, fikri, xəyalı

çox-çox uzaq illərə gedib çıxmışdı.

...Bütün kənd yaylaqdaydı. Babasının əlindən tutub gül-çiçək xalısı sərilmiş çəmənliyə gəlib çıxmışdılar. Sərxan bu gözəlliyə baxıb sevinə də, babası özündə, sözündə deyildi. Qaşları düyünlənmiş, dərin fikrə getmişdi.

-Baba, bu gülüstanın nağılını, əfsanəsini bilir-sənmi? - Sərxan babasından sevinclə soruşdu.

Babanın çərx olmuş əhvalı dilə gəlib danışdı:

-Bala, Vətənin hər yanı cənnətməkandı. Cənnətməkan olan Vətənimizin insanları da xeyirxah, istiqanlı, mehribandırlar. Çox təəssüf ki, bizim bu sadələvlüyümüzədən düşmən bolluca istifadə edib.

-Necə, baba? - Sərxan maraqla soruşdu.

-Bala, keçmiş zamanlarda dağlı-daşlı, bağlı-bağatlı, bol sulu cənnətməkan bu türk elimizə bir nəfər qərib gəlib deyir ki, sizin bu yerlər xoşuma gəlir. Mənə buralarda bir mıxçalıq yer verin, o mıxçadan asacağım olacaq. Hər dəfə bura gələndə o mıxçaya baxıb sevinim ki, bu gözəl məkanda mənəm də bir mıxçalıq pay torpağım var. Camaat deyir ki, a qərib, bir mıxçalıq yer nə olan şeydi? Gəl sənə geniş ərazi ayıraq, özünə kefin istədiyini kimi ev-eşik düzəlt.

Qərib adam isə bu təklifdən imtina edir: “bir mıxçalıq yer bəsimdir”, - deyir. Kənd əhli bir ağızdan: “mıxçanı hara istəyirsən sanc”, - deyirlər.

Qərib adam kəndin ortasında bir mıxça sancıb deyir: "Deməli mıxçanı sancdığım yer mənim ərazimdir". Kənd əhli yenə bir ağzıdan: "Əlbəttə sənindi" - deyirlər. Qərib yazıqcasına, boynubükük halda: "Demək mənə məxsus olan bu yerdə nə istəsəm asa bilərəm. Onda and için ki, mıxçaya toxunmayacağsınız və orada nə assam, nə ona, nə də mənə dəyməyəcəksiniz".

Camaat and-aman eləyir ki, heç kəs sənə gözün üstə qaşın var deməyəcək.

Qərib adam gətirib mıxçadan bir cəmdək asır. Yayın isti günündə cəmdək qaldıqca iylənir, üstünə mizlər düşür, ümumət qoxusu kəndi bürüyür. Kənd əhli yığışib bu üzlü qonağa deyir ki, axı cəmdəyin iyi bizi öldürdü. Onu aparıb torpağa basdır. Qərib: "Şərtimiz şərtidir. And içmisiniz", - deyir. Adamlar bu kələkbaza aldandıqlarını bilib, ev-eşiklərini tərkdərək başqa yerə köçürlər. Bir mıxça yeri alan qərib adam böyük bir əraziyə yiyələnir.

Bir vaxtlar ruslar, farslar mıxçanı Türkiyə və Azərbaycan arasında sancıb, erməni adlı bir iyrenc cəmdəyi də gətirib, asdılar cənnətməkanımızda. Nə qədər ki, o qurdlu cəmdək oradan çıxarılıb, torpağın dərin qatına basdırılmayıb, bizim günümüz qara əsgiyə dönəcək...".

Sərxan eşitdiyi xəbərin şokunu yaşaya-yaşaya kazarmadakı çarpayısına gəlib üzüstə uzanıb, xeyli ağladı... Hələ də inanmaq istəmirdi eşitdiyi xəbərə. Sanırdı ki, bu bir yuxudur.

Təəssüf ki, bu gerçək həyatda baş vermişdi. Hansı kitabdansa oxumuşdu ki, bu dünya qara-ağı, yaxşı-pisi, güclü-gücsüzü, şirini-acısı, zalımı-yaxşısıyla qoşa doğulub. Yəni pisi görməsək, yaxşısının qədrini bilmərik. Dünya bu cür gözəldi.

İndi zalımın zülmünə qalmışdı Sərxanın ata ocağı. Bilə-bilə ki, o qədim yurd yerində ermənilər yaşayır, yenə hövsələsini basıb evlərinə, atasının adına məktub yazdı. Ürəyi soyumadı, birini də Turacın adına yazıb poçta atdı. Düz bir ay sərəsər gözlədi ki, bəlkə yazdığı məktublara cavab gəldi. Gəlmədi. Əvəzində yazdığı məktublar ünvanə yetmədiyi üçün geri qayıtdı. Doğmalarının hara gedib sığındıqları ona sirr olaraq qaldı.

Əsgəri xidmətini başa vurub tərxis olundu. Hara gedəcəkdi? Bu sual ətrafında neçə aydır baş sındırırdı. Ermənistanə gedə bilməzdi, erməni quldurları onu əsir götürüb, başına olmazın müsibətlər açardılar. Rəhmətlik nənəsi söyləyirdi ki, erməni-müsəl-

man davasında Andranikin quldur dəstələri kəndlərimizə basqın edib müsəlmanları məscidlərə doludurub diri-diri yandırırmişlər. Qaynar samovarı insanların kürəyinə şəlləyib kəndin içində gəzdirmişlər...

Bayaqdan hərbi hissənin girəcəyində küknar ağacının altındakı dəmir oturacaqda oturub fikirləşirdi. Ha fikirləşsə də bir qərara gələ bilmirdi. Axı burdan çıxıb hara gedəcəkdi. Kimi tanıyırdı ki, onun yanına imdada getsin.

Axşam toranı düşmüşdü. O hələ də oturacaqda oturmuşdu. Hərbi hissədə olan mağazanın satıcısı Tanya arvad, sən demə, səhərdən ona göz qoyurmuş. O Abuşovun əsgərliyi müddətində nizam-intizamlı olması ilə komandirlərinin, həm də hərbi hissədə işləyən mülkü insanların hörmətini qazandığını yaxşı bilirdi. Ona görə də mağazanı bağlayıb evinə gedəndə Sərxanın yanına çatanda addımlarını yavaşdıb:

-Abışov, salam. Eşitdim tərxis olmusan.

Sərxan ayağa durub:

-Salam, Tanya xanım. Bəli, hərbi xidmətimi başa vurdu.

-Bəs burada niyə durmusan? Yoxsa getməyə pulun yoxdur?Kömək edə bilərəm...

Tanya ondan cavab gözləsə də Sərxan eləcə çiyinlərini çəkib susurdu. Ona görə də Tanya yenedən:

-Bəlkə getməyə yerin yoxdur? - deyib onun qoluna girib gözə-gözə hərbi hissədən bir xeyli aralandılar.

-Eşitmişəm milli münəfişə zəminində sizinkiləri ermənilər qovub. Barı bilirsənmi valdeynlərin indi harada yaşayırlar?.. Məktub yazıblarını yeni ünvanandan?

-Yox... harada yaşadıklarını bilmirəm. Kəndimizə məktub yazmışdım, geri qayıtdı. Yəqin doğmalarım ünvanımı itiriblər ki, məskunlaşdıqları yerdən məktub yaza bilmirlər.

-Eyb etməz. Gedək hələlik bizdə qal, bir şey fikirləşərik.

Sərxan Tanyagilə gəldi. Tanyanın əri Vanya, qızı Sveta onu xoş üzlə qarşılayıb, gedəcəyi yeri olmadığını bildikdə təəssüfləndilər.

Artıq neçə gün vardı Sərxan bu mehriban rus ailəsində qalırdı. Ona elə doğma münasibət bəsləyirdilər ki, sanki illərdi bu ailədə yaşayır. Bu müddət

ərzində Yaşkar-ola şəhərini Sveta ilə dəfələrlə gəzməyə çıxmışdılar.

Sveta yaraşlıq, gözəl olmaqla bərabər həm də mehriban, istiqanlı qız idi. Orta məktəbi yenicə bitirmişdi. Ali təhsil almaq arzusundaydı. Ağıllı göz-ləri, şirin danışığı Sərxanı hayıl-mayıl etmişdi. Bu neçə müddətdə bir-birinə bağlanmışdılar.

Tək qalanda xəyala dalıb Turacla Svetanı müqayisə edirdi. Turac saf sevgilə Sərxanı sevsə də milli adər-ənənələrə, dəyərlərə sadıq qalan türk qızı idi. Turacdan fərqli olaraq Sveta gənclik eş-qiyələ alışıb-yanan, müasir düşüncəli, açıq-saçıq geyinməyi xoşlayan, sərbəst rus qızı idi. Bütün rus gözəlçələri kimi Sveta da Sərxanı ovsunlaya bil-mişdi.

Bir gün Sərxan Svetaya:

-Bu şəhəri boş-boşuna gəzməkdən yoruldu, - demişdi.

Sveta bundan qayğılanıb:

-Onsuz da yeriniz-yurdunuz yoxdu. Qal, burada işlə. Valdeynlərinin harda olduğunu biləndən sonra gedib onları da gətirərsən.

-Hə, mən də onu deyirəm. Veyil-veyil gəzmək-dən bir şey çıxmaz. Nə vaxta kimi boğazınıza şərək olacam, - sonra fikrini dəqiqləşdirmək üçün, - Bəs harada işləyir?

-Atamın maşın təmiri sexində işləyərəm.

-Deyirsən mator ustası olmağı bacararam?

-Əlbəttə, bacararsan, - deyən Sveta Sərxanı inandırtdı.

Axşam yeməyində Sveta Sərxanın istəyini atasına dedi. Vanya Sərxanın fikrini dəstəklədi. Səhəri günü Sərxan Vanya kişinin yanında usta köməkçisi kimi işə başladı.

Uşaq yaşlarından maşın sürmək həvəsində olub. Maşınlarla o qədər bağlanmış ki, kəndlərində olan bütün maşınların markasını, dövlət nişanlarını bittə-bittə bilirmiş. O sürücülüyü bütün peşələrdən, sənətlərdən üstün saysa da Turac onun bu istəyinə qarşı çıxardı. Deyirdi mütləq ali təhsil alıb müəllim, ya da həkim olmalısən. Sərxan da Turacın bu istəyinə gülüb demişdi: "Sən ağa, mən ağa, inəkləri kim saga?"

İndi könül xoşluğuyla Vanyanın yanında işlə-yirdi. İşə gedib-gələndə də Vanya kişinin "Moskviç" maşının Sərxan sürürdü.

Qısa vaxtda peşənin sirlərinə yiyələndi. Vanya kişi bütün incəlikləri ona öyrətmişdi. Bu rus kişinin

bircə qüsuru vardı ki, o da spirtli içkiyə meyilliydi. Günəşini sərxoş olması gördüyü işlərin gecikməsinə səbəb olurdu. Müştərilər Sərxana gileylənirdilər. Sərxan isə, səbirlə onları dinləyir, bacardığını elə-yib yola salırdı. Adamlar bu cavan ustanın gördüyü işi bəyənir, səliqə-səhmanlı olmasını ağız dolusu tərifləyirdilər. Bəlkə buna görə idi "Vanyanın sexi" adlanan bu yerə müştərilər axın-axın gəlirdilər. Yoxsa alkaş usta nəyə gərək idi.

Svetanın bu qarabuğdayı, boylu-buxunlu azər-baycanlı oğlana qarşı qəlbində gizli bir eşq atəş alovlanırdı. Bu eşq qılgıcını Sərxan onlara gələn gündən baş qaldırmışdı. Qorxurdu ki, açıb deyər, Svetanın eşq güzgüsü yerə düşüb çilik-çilik ola...

Əslindəse Svetanın düşüdüklərinin eynisini Sərxan da neçə gün vardı yaşayırdı. Ortada Turac çəpəri olduğundan istəmədi ilk eşqinə verdiyi andı poza. Amma cavanlığın dadını çıxarmağın əsl məqamı da olduğunu düşünürdü. Bəs Turac? İndi kəndmi qalıb ki, Turac da yolunu gözləyər. Görəsən, indi harda yaşayır. Bəlkə də ailə qurub. Bir də ki, lap elə Turaca qovuşdu, o hardan biləcək Sveta ilə sevgi oyunu oynamağımı...

Bir-birindən gizli iki qəlb atəşlənmişdi. Turac adlı sevgisinin boşluğunu Svetanın dəli sevgisi dol-durmağa başlamışdı.

Dünən tərlilə-tərlilə su içdiyindən soyuqlamışdı. Səhərdən istiliyi vardı. Bütün günü atəşin içində əsə-əsə işləmişdi. Axşam evə gələn kimi şam yeməyi yemədən yorğan-döşəyə düşdü. Belə vaxtlar anası onun kürəyini keçə piyi ilə xeyli ovxalayır, banka salardı. İndi isə...

Tanya ona dərman içirtirdi. Bir azdan istiliyi aşağı düşsə də hələ də üşütmə canından çıxmamışdı. Şorba bişirib, içinə acı istot töküb isti-isti Sərxana içirtirdilər. Sərxanı soyuq tər bürüdü...

Qadın ona analıq qayğısı bəsləyib gecə tərlə-dikcə paltarını dəyişirdi...

Səhər Vanya "Moskviç"ini özü sürüb işə getdi. Tanya da ərinin ardınca işə gedəndə qızına:

-Çaya moruq mürəbbəsi qatıb tez-tez ver içsin. Gördün yenə tərləyir, dolabda onun üçün paltar qoymuşam, ver dəyişsin.

-Oldu, mama, - deyib Sveta anasını arxayın salmışdı.

İkisi idi evdə. Sveta öz otağında başı kitab oxumağa qarşı da fikri-zikri anasının verdiyi tapşırığın yanında idi. Bir istəyirdi otağa girib onu yoluxsun

ki, xəstəliyi nə yerdədi. Amma yad oğlanın otağına girməyi ayıb bilirdi. Yaxşı ki, anası Sərxana moruq mürəbbəsi qatılmış çay verməyi tapşırırmışdı. Elə də etdi... Sərxanın yatağındakı mizin üstünə mürəbbəli çayı qoyduqdan sonra kəpənək əlini onun altına sürtdü ki, görsün istiliyi varmı. Oğlan onun ağappaq əlini tutub, ürəyinin üstünə qoyub:

-Əlinin hərərəti ürəyimin döyüntüsünü artırdı, hiss etdinmi? - dedi.

Sveta göy gözlərini süzdürüb, onun qonur gözlərinə dikib, pıçılı ilə:

-Ürəyinin döyüntüsü indi başladı mı?..

-Sən otağa girəndən ətrini, ayaqlarının səsinə eşidən andan.

Sveta çiyinlərini çəkib, dodaqlarını büzüb (yəni demək istəyirdi heç nə başa düşmədim), sonra azca da ona tərəf əyilib:

-Pambıqla od məsələsini eşitmişəm mi?..Oğlanla qızın bir yerdə tək qalması...

Yanaqları atəşdən pörtmüşdü qızın. Sinəsində iki döşün arasındakı yarıq ağappaq süd arxına bən-zəyirdi. O gözləmədiyi halda Sərxan əllərini onun belinə ilan kimi dolayıb özünə sıxdı. Qızın ona reaksiya vermədiyini görüb, burnunun ucundan öpüş aldı. Sonra ətli dodaqlarından öpdü. Əllərini döşlərinə sürtəndə Sveta ehtirasdan müvazinətini saxlaya bilməyib, Sərxanın qolları arasına düşdü. Sərxan vəhşiləşmişdi. Həm onu öpür, eyni zamanda qızın köynəyinin düymələrini açırdı. Qız hər dəfə "uff... " - dedikcə oğlanı cuşa gətirirdi. Arada çabalayıb onun güclü qolları arasından çıxmaq istəsə də artıq gec idi...

Hələ də bihuş halda idi. Sanki səhərdən özündə deyildi. Sərxanın yatağında lüt-üryan olduğunu görəndə əlləri ilə ayıb yerlərini örtüdü ki, Sərxan görməsin. Sərxansa aynəbəndin açıq pəncərəsindən başını çıxarıb siqaret çəkirdi. Elə bil bayaqkı xəstə o deyildi.

Qız hələ də baş verənlərin yuxu? yoxsa, gerçək olduğunu anlamaq iqtidarında deyildi. Ağ mələfədəki qan damcılarını gördükdə duruxdu. Qızlığı əldən getmişdi. Sərxan ona nəşəli hal yaşatdığından məmnun görünürdü... O bihuş olmuş kimi qan damcısına barmağını basıb göbəyinə sürtdü...

Onlara pənah gətirən, atasının usta köməkçisi işləyən vəhşi oğlan onu qadın etmişdi. Oğlanın bu hərəkətlərindən sonra ona özlüyündə ad qoymuşdu - "vəhşi kişim".

Bir müddət Sərxan qalan otağa girmədi. Həm də çalışdı onunla təkbətək qalmasın. Heç yeməyə, çay içməyə də dəvət etmirdi. İkisi də günah iş tutmuş kimi neçə gün bir-birini dindirmədilər. Əslində günah sahibləri idilər.

Sveta "vəhşi kişi"dən aldığı ləzzəti yenidən yaşamaq həvəsinə düşəndə onu küsdürdüyü üçün peşmançılıq hissi keçirdi. Şəhvani hissələrini boğa bilməyib, valdeynləri yatandan sonra gecə köynəyində Sərxan yatan otağın qapısı ağzına gəldi. Bayaqdan qapı ağzında dursa da açmağa tərəddüd edirdi. Fikirləşirdi ki, Sərxan onun haqqında pis fikirə düşər, hətta təhbiyəsiz qız olduğunu da düşünə bilirdi. O isə istəyirdi Sərxan onun əri olsun. Nə ağına gəldisə: "yox!.. yox!.. niyə elə fikirləşsin axı. Qızlıq bakirəliyimi o pozub!.. Demək, mən onun halalıyam. Eşitmişəm onların adətində elədir ki, izdivac gecəsinə kimi qız bakirə qalmalıdır. Neyləyim, özü istədi..." Ehtirasdan döşləri gizildəyir, göbəyindən bir qarış aşağı od tutub yanırdı. Ehtiyatla qapını aralayıb, barmaqlarının ucunda yeriyib onun yatağına yaxınlaşdı. Sərxan böyrü üstə uzanıb, üzünü pəncərəyə tərəf mışıl-mışıl yatırdı. Üzünə bir anlıq baxıb köks ötürdü. Yorğanı yavaşca qaldıraraq onun yanına keçib, arxadan belini qucaqladı. Və...

Onun otağından çıxıb, öz otağına gələndə anı-dən gözləri güzgüyə sataşdı. Heyranlıqla özünə baxdı."Vəhşi kişi" onun bədənində salamat yer qoymayıb, hər yeri damğalayıb - göyörtmüşdi.

Sərxanla Svetanın "dəlilikləri" demək olar ki, hər gecə təkrar olunurdu. Gah Sveta onun otağına keçir, gah da Sərxan onun otağına gəlirdi. Hətta elə olurdu ki, gecəni eyni yataqda yatırıdılar.

Sveta bir də onda ayıldı ki, hamilədi. Sərxana deyəndə heç bir söz deməyib eləcə gülümsədi. Ailə üzvləri, qonşular yığılıb xudmani məclis qurub, maqnitofon qoşub, rus mahnılarına altında rəqs edə-ədə bəylə, gəlinə xeyir-dua verib ailə etdilər. Doqquz ayın tamamında Svetanın oğlu oldu, adını Ruslan qoydular.

Bu o illər idi ki, Azərbaycana maşın yalnız Rusyadan gətirilirdi. Hələ Almaniya, Yaponiya, Koreya, qeyri ölkələrin istehsalı olan maşınlar Azərbaycana ayaq açmamışdı. Maşın alverçilərinin Rusya istehsalı olan maşınlara üstünlük vermələri səbəbsiz deyildi. Həm ucuz idi, həm də xarab olanda ehtiyat hissələrini asanlıqla əldə etmək

olurdu. İşlənmiş maşınları alıb gətirir, üstünə pul qoyub özləri demişkən “çörək pulu”əldə edirdilər.

Yoşkor-ola şəhərinə gələn azərbaycanlı maşın alverçiləri aldıqları maşınları usta Vanyanın “diaqnostikasından” kerirdib, sonra sənədləşdirib aparırdılar. (Vanya alkaş olsa da maşına kənardan baxmaqla harasının nasaz olduğunu dəqiq deyirdi.) Onların arasında biri vardı ki, yeraz deyirdilər. Əsil adı Vidadi olan otuz beş, qırx yaşında tosuq kişiye “yeraz Vidadi” deyəndə zövq alır: “öz matoruyla yerazam”- deyirdi.

Azərbaycanlı maşın alverçiləri onların emalatxanasına gələndə Sərxan onlardan gen gəzirdi. Niyə elə edirdi, heç Sərxanın özü də bilmirdi.

Yeraz Vidadi isə son vaxtlar Sərxanı görəndə kimi ona söz atır, hətta bir neçə dəfə də Azərbaycan dilində salam vermişdi. Sərxan isə ona rusca cavab verib: “tvayı yazıq ne znayu” (sənin dilini bilmirəm) demişdi. Bir gün isə:

-Azərbaycanlı olduğunu niyə gizlədirsən? - dedi yeraz Vidadi.

Sərxan yenə ona rusca cavab verəndə:

-Mən bilirəm azərbaycanlı olduğumu. Özü də yerlimsən, yerazsan. Valdeynlərin yolunu gözləyir. Rusetə gələn bütün tanışlardan xahiş edirlər ki, Sərxanı harda görsəniz deyün Bakının Binəqədi qəsəbəsində yaşayırıq. Sənin atan, anan qonşularımdı.

Sərxan isə sual dolu baxışlarla ona baxıb, bir söz demədən oradan uzaqlaşdı. Həmin gecə ata-anasını, Turacı yadına salıb xeyli ağladı. Sveta səbəbini soruşanda dinmədi.

Bir ay sonra yeraz Vidadi yenə gəlmişdi. Sərxanın gözləmədiyi halda cibindən şəkil çıxarıb:

-Bax, bu sənin şəkildi. Niyə özünü gizlədirsən onu bilmirəm. Özü də bilirsen bu şəkili kim mənə verib?

-...

Sərxan dinmədən əli titrəyə-titrəyə şəkili aldı. Bir xeyli şəkilə baxıb kövrəldi. Göz yaşları kirpiklərində düyünlənib, yuva qurdu.

Emalatxananın istirahət otağına keçib, stola əyləşib öz şəkilinə yazıq-yazıq baxırdı. Xatirələr yaddaşında çözləndikcə üz rəngdən-rəndə düşürdü. Nə yadına düşdüyə şəkili çevirib arxasına baxdı. Oradakı bir cümləlik yazını oxuyub hönkürtü ilə ağladı...

Vanya hal-qəziyədən xəbərdar olduğundan

içəri keçib, onu sakitləşdirdi:

-Oğlum, o kişi sənin valdeynlərin yaşayan şəhərdə yaşayır. Bilir sən kimsən. Gör neçə ildi doğmalarından ayrı düşmüşsən. Axı onları da başa düşmək gerekdi. İnadkarlıq etmə...

Vanyanın ardınca yeraz Vidadi də içəri keçdi. Onlar öz aralarında Azərbaycan dilində xeyli danışdılar. Yeraz Vidadi dədə-baba yurdlarından qovulmuş azərbaycanlılardan, ata-anasından, Turacın başına gələn hadisəni danışmağa başlamışdı ki, Sərxan səbirsizlik edib:

-Necə yəni Turac bizimlə qalır. Axı o mənim nəinki arvadım, heç nişanlım da deyildi. Söz vermişdim ki, əsgərlikdən sonra elçi gedib həsini alaçağım. Taleh elə gətirdi ki, mən evlənməli oldum.

-Bir az səbirli ol. Turacın ailəsinin başına olmanın müsibəti gəlib. Ailəsinə bütünlüklə erməni qəddarları məhv ediblər. Yeganə sağ qalan Turacdı.

Sərxan bayaq dediyi sözün xəcalətini çəkirmiş kimi başını aşağı salıb:

-Yazıq qız!.. - deyən Sərxan təəssüfləndiyini bildirdi.

-Ona görə də sənin valdeynlərin insanlıq göstərərək ona sahib çıxıblar.

-Ətraflı danış görüm axı necə olub. Moskva xəbər verirdi ki, heç bir itki olmadan azərbaycanlılar köçüb gediblər. Hətta Azərbaycanda yaşayan ermənilərlə evlərini də rahatlıqla dəyişiblər.

-Necə yəni ölüm olmayıb. Mənim eşitdiyimə görə həmin hadisələr zamanı üç yüzə yaxın azərbaycanlı həlak olub. İnsanlığa yaraşmayan qəddarlıqlara tuş gəlib yerazlar. Elə Turacın ailəsinin başına gələnlərdə həmin hadisələr vaxtı baş verib.

-Necə axı? - Sərxan bir daha sual etdi.

-Kütləvi surətdə azərbaycanlılar yaşayan kəndlər boşaldılsa da sizin kəndin kişiləri ermənilərlə döş-döşə gəlib, müqavimət göstərir, dədə-baba yurdlarını tərk etməyəcəklərini deyirmişlər. Bir gün kəndin azyaşlı iyirmi üç uşağını ermənilər oğurlayıb kəndin üst tərəfindəki təpəyə yığıb əl-ayaqlarını kəndirlərlə bağlayırlar. Onlardan ikisi Turacın bacı-qardaşı olub. Təpəyə əvvəlcədən iri diametrlilik iki ədəd on metr uzunluğunda olan dəmir borular gətiribmişlər. Uşaqların ağlaşması, yalvarışları, imdad səsləri kənddə eşidilmiş. Ermənilər uşaqları sakitləşdirib səsgücləndirici ilə kənd əhlinə müraciət edirlər: “Heç bir əşyanıza, mal-qaranıza

dəymədən kəndi bir saat ərzində boşaldıb getməlisiniz. Yoxsa uşaqlarınızı gözləriniz qarşısında ağılınıza gəlməyən vəhşiliklə öldürəcəyik”.

Kənd ağsaqqalları ermənilərlə danışığa getmək istəsələr də onlar buna razılıq vermirlər. Belə olan təqdirdə bir qrup kənd cavanları ov tüfəngləri ilə ermənilərlə döyüşüb uşaqları xilas etmək istəyirlər. Düşmənlər ağır toplarla gəncləri gülləbaran edirlər.

Bundan sonra ermənilər daha da qəddarlaşırlar. Uşaqları borulara yığib boruların hər iki tərəfini dəmir qapaqlarla qaynaq edirlər. Boruların bir neçə yerdən nəfəs almağa deşikləri də olur. O deşiklərdən uşaqların ötürpəşdirici fəryadları göyə bülənd olur. Daşnaklar uşaqların ağlaşmasından ləzzət alırlarmış kimi boruların üstündə araç içir, ətrafında rəqs edirlər. Elə rəqs edə-edə də boruları təpə aşağı buraxırlar. Kənd əhli boruların qarşısını kəsmək istəsələr də bu onlara müyəssər olmur. Borular kəndin qırağındakı dərin gölə düşür. Boruların deşiklərindən içəri su dolur. Uşaqların fəryadları ilə bərabər boğulmaları da eşidilir. Çox keçmir göldə sükut yaranır...

Turacın ata-anası ilə bərabər bir neçə nəfər gölə yaxınlaşmaq istərkən güllələyirlər. Deyirlər uşaqlara məzar olan o borular hələ də o göldədir. Hər il gizlicə kəndə gedib uşaqların boru məzarlarını ziyatə edən kəşfiyyatçı Zülfüqar deyir ki, gölün üzərində hər səhər qəribə quşlar uçur, sanki rəqs edirdilər. Molla Tapdıq deyir ki, cənnət quşlarıdır.

...Kənd əhli bu hadisədən sonra Ermənistan ərazisində yaşamağın mümkün olmayacağını dərk edib kənddən çıxmışdılar. Sənin valdeynlərin Turacın yiyəsiz qaldığını görüb onu da özləri ilə aparmışdılar. Üç gün burda, beş gün orda qala-qala üç aydan sonra Bakıya gəlib çıxmışdılar. Valdeynlərin illərlə qəpiyi qəpik üstünə qoyub dar günlük üçün yığıqları pulla Binəqədi qəsəbəsində həyət evi almışdılar. Turac qaçqınlar üçün yaradılmış sığınacağa getmək istəyəndə anan Turaca: "Onsuzda gəlinimiz olacaqsan, qal bizimlə..."- deyib ona sahib çıxmışdı...

Vidadi hadisəni eşitdiyi kimi Sərxana danışib susur. Sərxan isə hələ də şəkilin arxasına qırmış rənglə yazılmış yazıya baxıb nə barədəsə düşünürdü. Vidadi:

-O yazını da Turac yazıb.

-Bilirəm. Onun xəttini yüz yazının içindən seç-

rəm. O məni hələ də əsgər sandığından "Gözləyirəm səni, əsgər" yazıb.

-Xahiş etmişdi, səni görsəm deyim ki, hər vaxt yolunu gözləyir, ailəli olsan, xəstə olsan belə. Ona görə də hər rusetə gələndə gözlərim onun dediği nişanələrlə səni axtarırdı. Bir gün Vanyanın emalatxanasına gəlib, səni görəndə Turacın dediği boybuxun, üz cizgilərini səndə gördüm. Sənə yaxınlaşmamışdan öncə Vanya ilə danışdım. O da demişdi qafqazlıdı, yəni azərbaycanlı. Onu da demişdi ki, doğmaları ev-eşiklərindən didərgin güşdüyündən...

-Ev-eşiyinin hara olduğunu demişdimi Vanya?
- Sərxan soruşdu.

-Ata-baba yurdu olan Ermənistanda milli münafiqisə zəmində qaçqın düşdüklərini, haraya getdiklərini bilmədiyindən əsgərliyi başa vurub burada qaldığını demişdi Vanya. Hətta onun qızı ilə evləndiyini, bir oğlunuzun da olduğunu danışmışdı.

-Turaca demisənmi evlənib?

Vidadi udqundu. Sərxanın bu sualını gözləməirdi. Söz tapmaq, suala cavab vermək üçün bir anlıq fikirləşdi. Boğazını arıtlayıb başını aşağı salıb sakit səsle:

-Hə, demişdim...

-Axı, niyə demişdin?

-Mən ona deyəndə ki, Sərxanın yerini bilirəm, o sənin ardınca gəlmək istədi. Ona görə də onu fikrindən döndərmək üçün dedim ki, sən evlisən. Ondan sonra gəlmək fikrindən daşındı.

-Demək...

-Bilirəm bir-birinizi dəlicəsinə sevmisiniz. Təəssüf ki, eşqiniz nakam məhəbbətə çevrildi.

-Demək sən burada görüb, eşitdiklərini aparıb ona danışmışsan. Bu işin adı xəbərçilikdi, - deyən Sərxan əsəblərini cilovlaya bilməyib ayağa durub Vidadinin üstünə yeridi. Hətta düyünlənmiş yumruğunu ona qıcaadı.

-Dostum səbrini bas, əsəbini buxovla. Əsəbi başda ağıl olmaz deyiblər. Gücünü də mənə göstərməyə lüzum yox, - deyib sonra Vidadi cibindən siqaret qutusunu çıxarıb, içindən bir gilə götürüb, - bir siqaret də sən yandır, - deyib qutunu ona tərəf uzatdı. Sərxan da birini götürdükdən sonra alışqanla hər ikisinin siqaretini yandırdı.

İkisi də bir neçə qullab vurduqdan sonra sükutu

Vidadi pozdu:

-Səni hər dəfə dindirmək istəsəm də cavab verməyə inadkarlıq edirdin. Hələ də bilmirəm öz millətini görəndə niyə qaçırdın, niyə doğma dildə danışmırdın? Qaldı ki, mənim Turaca elə deməyim istəyirdim sənənin yolunu daha gözləməsin. Eşqini nifrətə çevirib, başqasına könül verib, ərə getsin. Yaxşı başa düş. Oğlanlara baxma, qız vaxtında ərə getməyəndə “qız qaradı” deyirlər...

-Məndən yaşca böyük olsan da deyərdim qələt iş tutmusan. Bəs innən belə onun yanına hansı üzlə gedəcəm.

Mübahisələri uzun çəksə də sonda ortaq məxrəcə gəlib sakitləşdilər.

-Yaxşı, ona məktub yazacam, Bakıya gedəndə verərsən, - dedi Sərxan.

-Dostum, Turac ağıllı qızdı, səni başa düşər, yola verər. Özü də indi belə şeylərdən utanmaq, ayıb etməyə gerek yox. Yerlilərimiz var ki, rusetdə arvad-uşağı ola-ola yaşlaşandan sonra Vətənə qayıdıb yenidən ailə qurublar. Ya da Azərbaycanda ailəsi ola-ola buraya iş dalınca gələndə rus gözəlçələri ilə yaşayırlar. Atam deyir ki, kişiyə arvad qocalanda çox gerek olur. O da ki, bizim qadınlarda. Ərlərini hər zaman baş tacı sanıblar. Yoxsa bunların arvadları kimi. Ərləri ola-ola gözləri başqasını axtarır.

Sərxan gülümsədi:

-Ər də gerek ər olsun də...Hər gün alkaşlıq edən kişinin arvadı...

Vidadi söhbətinin davamını danışdı:

-Elə götürək məni. Bakıda ailəm ola-ola bura gələnin kimi Zoyanın yanına qaçıram. Deyəsən buranın suyundandı, - deyib bic-bic güldü, - Cibimdə beş-on manat olan kimi qoparmamış əl çəkən deyil. İndi də deyir hamilə qalmışam. Vallah, bu rus qadınları diş altında iştah kimidi. İştahın açıldı gerek cumasan bunların yanına... Əvvəllər rus qızları sadəydilər, sevirem deyib aldada bilirdin, indi bicləşiblər.

-Nə mənada? - Sərxan sual etdi.

-Beş-altı il öncə Saratov şəhərində yaşayırdım. Özü də bədənə idmançı formasında idi. Qızlar da belə oğlanlardan ötrü sinoy gedirdilər... Hər səhər yuxudan duran kimi idman formamı əynimə taxıb, həyəətə düşür, təmiz havada bir balaca bədən hərəkətləri etdikdən sonra üç-dörd kilometr qaçmaq

vərdişim vardı. Qaçışı başa çatdırdıqdan sonra evə gəlib soyuq duşun altında yuyunar, səhər yeməyi yedikdən sonra işə gedərdim. Bir dəfə isə elə səhər idmanı etdikdən sonra evə qayıdanda mağazadan kolbasa, sosiska, smetan, kərə yağı, çörək almalı oldum. Bir xeyli getmişdim ki, məhləməzdəki zibil qabında ortayaşlı bir kişinin eşələndiyini gördüm. Üst-başı kir-pasağın içində olan adam zibil qabından özünə ərzaq axtarırdı. Salafon torbasında göy-göyərtili, meyvələr yığıldığı görünürdü. Yarımcıq çörək, bir kiloluq şüşə bankada qatıq tapıb salafon torbasına qoyduqdan sonra torbaya göz gəzdirdi. Yəqin düşünürdü ki, xeyli ərzaq toplayıb...

Bir xeyli onu müşahidə etdikdən sonra yaxınlaşdım:

-Gəl sənə kolbasa, sosis, çörək verim ye, - deyib əlimdəki ərzaqlara işarə etdim.

O çevrilib əyri-əyri bir mənə, əlimdəki ərzaqlara baxıb, nə fikirləşdisə yenidən öz işini görməyə başladı. Heç bir dəqiqə keçməmiş başını zibil qabından qaldırıb şübhəli-şübhəli məni süzdükdən sonra:

-Qafqazlısan? - soruşdu.

-Hə, - dedim.

O mənim ləhcəmdən, ya da ki, saçımın qara olduğundan elə düşündüyünü zənn etdim.

-Hansı millətdənsən? - yenə sual etdi.

-Azərbaycanlıyam...

Yazıq mənə doğru bir neçə addım atıb dayandı. Birdən-birə gözlərindən yaş sel kimi axdı. Onun bu halı məni çaşdırdı. Düşündüm ki, nə qəbahət söz dedim ki, ağladı.

-Niyə ağlayırsan? - soruşdum.

O gözləmədiyim halda:

-Mən də azərbaycanlıyam, - dedi.

Həmin an elə bil məni elektirik cərəyanı vurdu. Yazıq danışanda gördüm ki, dişləri də mırıqdı.

-A qardaş, niyə bu gündəsən? Rusetin çöllərində bomj həyatı yaşayınca, dön vətənə, doğmaların sənə sahib çıxsınlar.

-Axı necə? Keçmiş arvadım sənədlərimi verir ki, gedəm? Bir dəfə güc-bəla ilə Yalama keçid məntəqəsinə kimi getmişdim. Rus sərhədciləri sənədlərimin olmadığını görüb, məni elə təhqir etdilər ki, geri dönməli oldum. İndi qalmışam belə...

-Təəssüf ki, bu günə düşməsən, - deyib ərzaqlardan ayıraraq xeyli ona verdikdən sonra cibinə də

pul qoyub evə gəldim.

-Bəs onun axırı necə oldu? - Sərxan öz taleyini düşünürmü? kimi qayğılı-qayğılı dilləndi.

-Hər dəfə onu görəndə yardım edirdim. Nə qədər etsəm də qalmağa bizə gəlmədi. Azərbaycana gələndə doğmalarını tapıb hal-qəziyəni xəbər verdim. Onlar da Azərbaycan Daxili İşlər Nazirliyinə müraciət etdilər. Həmin adamın adına sənəd hazırladılar. Saratova gəlib, onu axtardım. Ha axtarımsa tapa bilmədim. Bomjların bir neçəsi ilə görüşüb, azərbaycanlı kişini soruşdum. Öldüyünü, kimsəsizlər qəbiristanlığında dəfn olunduğunu dedilər. Gedib qəbrini tapdım. Baş daşı əvəzi olan taxta parçasına ad-familiyası yazılmışdı...

-Yazıq ölüb, qəriblikdə qaldı, - Sərxan kədərli halda dilləndi.

-Hə, dostum, çalış doğmalarınla əlaqə qurasan.

-Ünvanlarımı yaz ver, - dedi Sərxan.

Sərxan Vidadinin etdiyi söhbəti özü üçün götür-qoy edirdi. Onu da gələcəkdə bomj azərbaycanlının acı taleyi gözləyirmi? Bu sual ətrafında bayaqdan baş sındırsa da çıxış yolu tapa bilmirdi. Sveta ilə yaşadığı eşq məcaraları onu hörümçək toruna salmışdı. Uşağın olması da bir yandan. Əvvəllər kəndirin bir düyünü var idisə, indi o düyün ikidir. Gəl indi bu hörümçək torunu aç görüm, necə açıb oradan çıxacaqsan: "Nə olsun ki, burada dolanışığım yaxşıdır. Qayğılarım azdır. Axı məni boya-başa çatdıran valdeynlərim var. Topdağıtmaz mülklərdən məhrum olub, qaçqın düşüblər. Necə yaşayırlar, dolanışıkları necə keçir. Axı onların gözlərinin ağrı-qarası bir mənəm, məndəki... Üstəlik ilk eşqim Turac!..."

Vidadi onun yaddaş kartını oymuşdu. Ötüb-keçən o illər yadına düşdükcə kövrəlirdi. Xüsusi ilə Turacla bağlı olan xatirələr.

İkisi də söz vermişdilər ki, oxuyub, müəllim olacaqlar. Ali təhsili başa vurub gəlib kəndlərində dərs deyəcəklər. Toy edib, ailə quracaqlar. Gözəlgöyçək uşaqları doğulacaq. Hər səhər ər-arvad uşaqlarının əlindən tutub, məktəbə gətirəcəklər.

Məktəb illəri yadına düşdükcə, dodaqları qımışdı. Aşağı siniflərdə - deyəsən dördüncü sinifdə oxuyurdu. Bir kərə dərsə hazırlıqlı gəlmədiyi üçün, özü də dərs vaxtı şagird yoldaşı Ravillə dalaşdığına görə Əjdər müəllim onu lövhəyə çıxarıb, "rədd ol

sinifdən" - deyib tərs şillə vurmuşdu. O da ağlaya-ağlaya evlərinə gəlmişdi. Nənəsi (anası) Sərxanın üzündə şillə izini görəndə, tumanını çırmalayıb, məktəbə ayaqyalın gəlmişdi. Müəllimlər otağında Əjdər müəllimin abırını-ətəyinə büküb:

-Ədə, miəlim, o gədəni niyə o günə salmışsan?.. Mən balamı məktəbə göndərirəm ki, uşaqlarla oynasın, eyni açılınsın. Göndərməmişəm ki, kitab oxudub, başını xarab, gözlərini kor edəsən. Əlin qurusun, düşmənçilin var uşağımla, elə vurmusan ki, barmaqlarının izi qalıb üzündə. Məyər mənle bərabər uzaq doğmusan, elə günə qoymusan?..

Əjdər müəllim üzrxahlıq edib, canını qurtarmışdı. Müəllimin bu sözündən Sərxanın anasının hirsli soyumuşdu. Yoxsa...

Anaları bacılıq idilər. Uşaqları bu mehribançılığı görəndə onlar da dostluq edirdilər. Dərs hazırlayanda ya Turac onlara gələr, ya da Sərxan onlara gedərdi. Turacın anasından fərqli olaraq Sərxanın anası oğlunun bütün günü dərs oxumasını həzm edə bilmirdi. Elə ki, gördü oğlu xeyli vaxt kitab oxuyur, kitabı əlindən alıb kənara tullayar:

-Nə qurt toyuq kimi səhərdən axşamacan kitab üstündəsən. Ha çalxasan da bir şey çıxan deyil. Qadan alım, gözünün yağını əritmə, belə, dədənin canı sağ olsun. Mal-heyvandan satıb, İrəvanda ermənilərin arasında yox e..., Azərbaycanda oxudajağ, - Sərxanın hələ də kitab oxuduğunu görəndə, - Qadan ələm, dur get tay-tuşunla dərədə futbol oyna.

Sərxan başını qaldırıb:

-Cəbrayıl müəllim deyir ki, böyük məktəblərdə oxumaq üçün gərək dərslərini indidən yaxşı oxuyasan...

Anası oğlunun dediklərini key-key dinləyib:

-Cəbrayıl miəlim kitab oxumaqdan özü nə gündədi, görmürsən gözlük taxır - dördgöz olub. Onun dediklərinə fikir versən, başın xarab olub, incinar Müseyib kimi dəli olub, dərələrə düşəcəksən.

-Oxuyub Sahib müəllim kimi alim olacam...

-Nə? Yalan deyir, ay bala. Elə də alim olar. O gün nobata gedəndə görəm Qotur dağa çıxıb. Çiyində də güllü xurcunu. Dedim görüm neynir? Nə görsəm yaxşıdır?

-Nə, nə?

-Əlində məftilə oxşar tor var. Daşların dibin axtarırdı. Kərtənkələ tutub xurcundan şüşə banka çıxarıb içinə salırdı. Ədə, elə alim olar? Kərtənkələ

alimi, - deyib nənəsi şaqqanaq çəkib güldü.

-Biologiya elmlər namizədidir. İxtisası odur də, ay nənə.

-Kiri, bala, kiri. Cəbrayıl miəlimin dediklərinə fikir vermə. Kəndçimiz Heydər müəllimin canı sağ olsun. Kirovabaddakı (Gəncə) institutda başbilənlərdəndi. Görmürsən bu balaca kəndimizdə neçəsini oxudub, əllərinə əl boyda qızılı yazıyla diplom verdirib. O diplomla da miəlim olublar.

-Onlar rüşvətlə oxuyublar.

-Kiri, ədə, kiri. Kimin gücü nəyə çatır qoltuğuna vurub, uşağını da yanına qatıb, onun yanına qaçır. Odey Əli, Səlim, heç düzəməlli məktəbə də getmirdilər. İndi məşallah çiçək kimi geyinib, əlləri ciblərində məktəbə gedib, uşaqalara nağıl gopluşub gəlirlər. Nəzir-niyaz demişəm, səni də elə miəlim qayırsınlar bəsimizdi.

-Mən savadlı müəllim olmaq istəyirəm. Yoxsa Malik müəllim. Onun adı müəllimdi e... Məsələni həll edə bilməyəndə, ya da ki, həll etdiyi məsələ kitabdakı cavab cədvəlindəki cavabla düz gəlməyəndə deyir texniki səhv düşüb.

-Noolsun, ay bala, adı ki, müəllimdi. Diplomu var. İndi ali təhsil almış diplomlulara ziyalı deyirlər.

-Nənə, savad diplomla ölçülmür. Rüşvətlə inisitivata girmək, rüşvətlə təhsil almaq, müəllim işləmək ziyalı olmaq deyil. Ziyalı mənsub olduğu xalqın işığı, nuru, aydını olmaqla bərabər, həm də onlara bəşərin yolgöstərəni deyirlər. O gün biz məktəbdən gələndə alkaş Kazım Səlim müəllimin qabağını kəsib: "Ay Səlim müəllim, Allah heç bunu götürəmi? Nə olsun xaçpərəstdi, onun da ki, Allahı var, o boyda Karl Marks "Kapital" əsəri yazdı, ona barmaq boyda kağız vermədilər. Sənsə Kirovabadda dörd il burnunun suyunu axıdıb gəlib deyirsən müəllimsən. Əl boyda diplomunu nənən ağ bayraq edib adamların gözüne soxur ki, bununla Səlimə padşahın qızın alajam. Özü də deyir bu diplomu almaq üçün bir ətək pul tökmüşəm müəllimlərin qabağına. Vallah, sənin müəllimliyin dörd eşşəyin arpasını bölməyə yaramaz...".

-Bala, çox bilirsən, az danış, - deyən anası oğlunun sözünü yarımçıq kəsdi.

Sərxanın anası ilə bu mövzuda söhbətləri dəfələrlə olmuşdu...

Tarix müəllimi olmaq istəyi səbəbsiz deyildi.

Ağlı kəsəndən eşitmişdi ki, erməni qonşuları onların əbədi-əzəli dədə-baba yurdlarına sahiblənmək istəyirdilər. Xarici ölkələrdən köçüb gəlmiş ermənilər onların evlərini pulla almaq istəmişdilər. Atasız razılıq verməmişdi. Livandan köçüb gəlmiş qoca erməni onda demişdi ki, əvvəl-axır buradan qovulacaqsınız. Qoca erməni onu da demişdi ki, Stalinin Azərbaycanlıların orta asyaya köçürmək planında Qafqazdan siz türkləri köçürmək dururdu. O planı gerçəkləşdirmək biz ermənilərin öhdəsinə düşür.

Onda Sərxanın atası qoca erməniyə əlini yumub iki barmağı arasından baş barmağını çıxarmış:

-Bunu görərsiniz, - demişdi.

...Yay ayı idi. Bir dəfə Turacla quzu otarmağa getmişdilər. Yamacda quzular otlayır, onlar da yemlik yeyir, çiçək dərib qoxlayırdılar. Əvvəl Turac ona çiçək atdı, sonra da Sərxan ona. Şıltaqlıqları başlamışdı. Dəli sevgililər bir-birini çiçək yağışına tutdular. Turac yorulanda Sərxan çiçəklərdən çələng toxuyub Turacın başına qoyub:

-Mənim çiçək taclım, - deyib qızın burnunun ucuna çırtma vurdu.

Turac heyranlıqla Sərxana baxanda oğlan qəflətən onun sol yanağından öpdü

-Vəhşimsən, vəhşi.

...Quzuları qabaqlarına qatıb söhbət edə-edə Qaratəpədəki köhnə qəbiristanlığa gəlib çatmışdılar.

-Turacım, Tural müəllim deyir ki, burada elə qəbirlər var, iki min il yaşı var.

-Necə müəyyən edib Tural müəllim? - Turac sual etdi.

-Qəbirlərin üstündəki yazılara görə. Orhan-Yenisey əlifbasında yazılıbmış.

-O nə demək? - Turac gözlərin qıyıb maraqla Sərxandan soruşdu.

-Qədim Türk əlifbasıdır. Monqolustan çöllərində daş abidələri var. Sonradan qədim damlardan daş kitabələr çıxdı. Muxtar kişi onları evində qoruyur. Onları da mən oxudacam.

-Kimə oxudacaqsan? Orda yazılan əlifbanı oxuyan tapılacaq mı?

-Azərbaycanda Məşədixanım Nemətova adlı tarixçi alim var ki, o daş kitabələri oxuyur. Tural müəllim Bakıda invertisetdə təhsil alanda ona dərs deyib. Bir dəfə bu qəbirlərin fotosunu çəkib, aparıb, müəlliminə göstərir. Tural müəllim deyir ki, Məşədixanım Nemətova bu qəbirlərdəki yazıların qarqar

əlifbası ilə yazıldığını deyir.

-Qarqar əlifbası nə deməkdir? Onun bizim xalqla nə əlaqəsi?

-Qarqar qədim türk tayfalarından biri olub. Bu ərəzilərdə yaşayıblar. Demək biz də o tayfanın törəmələriyik.

Turac Sərxanın bilgilərinə heyranlıqla qulaq asıb:

-Sən anadangəlmə tarixçi doğulmusan. Gələcəkdə bizim ellərin tarixini araşdıracağına inanıram. Onda yəqin soysuz, gəlmə ermənilərin dərşini tarixi faktlarla üzlərinə çırpıb, yerlərində oturdacaqsan.

-Əlbəttə, Bunun üçün gərək çox oxuyam. Tural müəllim deyir, tiponimlərimiz imkan verir ki, deyək bu yerlərdə türklər yaşayıb, oğuz türk yurduudur.

-Yaxşı sənə bir sualım da var, - dedi Turac.

-Buyur, anamın göyçək gəlini.

Turac nazlana-nazlana əlini Əyriburun dağına tuşlayıb:

-Bəs Əyriburun dağındakı mağaraya niyə "Fatma qalan" mağara deyilir. Belə çıxır ki, Farma adlı qadın o mağarada qalıb, ya da yaşayıb. Əgər elədirsə, demək bura türk elləri yox ərəb elləridir.

-Niyə elə qənaətə gəldin, nazlı gəlinimiz?

-Fatma sözü ərəblərə məxsusdur axı. Yəqin ərəblərin buraları işğal etdiyi dövrə gedib çıxır mağara hekayəti. Bir də Tural müəllim onu da deyir ki, dilimizdəki ərəb, fars mənşəli sözləri yığışdırıb öz dilimizin qədim sözlərini üzə çıxarıb, işlətsək gözəl olar.

-Yox, Turacım, sən fikirləşdiyin kimi deyil. O mağaranın adının elə səslənməsi yaxın keçmişimizi özündə yaşadan bir hadisə ilə bağlıdır. Təəssüf ki, yenə də...

-Necə?

-Təəssüf ki, bu hekayədə də erməni vəhşiliyi qabardılır.

Yaxınlıqdakı iri ağ daşı görüb Turac gülümsədi. Bu daşa Ayı ağzı deyirlər. Daşa kənardan baxanda gen düzənlikdə iri bir ayının üstünə gəldiyini yəqin edirsən. Özü də ayı ağzını gen açıb göyə baxır. Turac ya yorulduğundan ya da nəyi fikirləşdisə:

-Gəl "Ayı ağzı" daşının üstündə oturub özüm-üzə enerji yığıb yenidən yolumuza davam edək. Həm də sən hekayəti danış.

Onlar "Ayı ağzı" daşının üstündə üz-üzə oturdular. Sahiblərinin dayandığını görə quzular da

dayanıb çəmənlikdə otlamağa başladılar.

-Talib babam uzun müddət rəhbər vəzifələrdə çalışıb. Neçə-neçə hadisənin iştirakçısı olub. O hadisələrin içərisində elələri olub ki, onların itməməsi üçün əziyyət çəkib dəftərlərə yazmışdı. Çoxunu demək olar ki, oxumuşam. Sən deyən mağara hadisəsini də o dəftərdən oxumuşam. Yazır ki, erməni-müsəlman davasında Andranik Zəngəzur mahalına başının dəstəsi ilə hücum edib, azərbaycanlılar yaşayan kəndləri yandırır, dağıdır, əhalisini vəhşicəsinə qətlə yetirir, viran qoyurmuşlar. Bizim kənd də həmin kütləvi qırğınlara məruz qalıb. Kəndimizdəki kalafa yerləri həmin vəhşiliklərin yadigarıdır...

Babamın yazılarından birinin adı "Fatma mağara" sıdı. Orada yazılır ki, ataları, anaları, qardaşları odda yandırılan iki yeniyetmə bacı erməni quldurlarının gözlərindən yayınıb, gəlib Əyriburun dağındakı o mağaraya girirlər. Mağaranın içindəki iki xırda yerdə ayrı-ayrılıqda gizlənilər ki, ermənilər mağaranı axtarsalar, birini tapsalar da, o birini tapa bilməsinlər.

Ayrı-ayrı yerdə gizlənen bacılar soyuqdan, susuzluqdan, aclıqdan əziyyət çəkirlər. Gecələr gizləndikləri yerdən çıxıb bir-birinə təskinlik verirlər ki, erməni quldurları kənddən çıxan kimi evlərinə dönəcəklər. Həm də ağaclardan meyvələr, kollarından böyürtkən tapıb yeyirlər. Neçə gün beləcə yaşayırlar. Bir gün bacılardan böyüyü Fatma kiçik bacıya demədən sığındığı yerdən çıxıb, gecəyədən dağdan aşıb, özünü dağın arxasındakı Çeşməli kəndinə çatdırır. Zavallı qız camaata kəndlərində ermənilərin törətdikləri vəhşilikləri danışır. Çeşməlinin əli silahlı igidləri atlanıb daşnaklarla döyüşə yollanırlar.

O kənddə yaşayan Şirəli kişi qızı öz balası kimi himayə edib, saxlayır. Sonra Fatmanı kəndin igid, cəsur, ər oğlu Həsən adlı növcavana ərə verir.

Fatmanın həmin hadisə zamanı itirdiyi kiçik bacısı isə gizləndiyi mağaradan çıxıb bacısının gizləndiyi yerə gəlib hər yeri axtarsa da, bacısını tapa bilmir. Buna görə də mağaradan bayıra çıxır. Mağara ətrafı yerləri axtaran zaman kənddə hələ də keşik çəkməkdə olan erməni gözetlilərdən biri mağaranın qabağında adam olduğunu görür. Silahını hazır vəziyyətə gətirib, gizlicə ona yaxınlaşıb, tutur...

Mələksima bu qıza bir baxışdan aşıq olur. Er-

məni keşikçi qızı qaldıqları yerə gətirir. Yoldaşlarına deyir ki, bu qıza bir kimsə əl vurmasın, mən bunu özümə arvad aparacağam. Elə də edir.

Bu daşnaq erməni Ağun rayonunda yaşayırmış. Onların bir oğlu, iki qızı olur. Talıb babam xatirələrində yazır ki, iş elə gətirdi, bir məsələ ilə bağlı mənə Ağuna göndərdilər. Getdim. Rayon Partiya Komitəsinin birinci katibi şəxsi işi ilə bağlı Naxçıvana getmişdi. İkinci katib mənə qəbul edib, dedi:

-Yoldaş Musayev, arvadım uşaqlarımla atasıgile - İravana gediblər. Mən anamla təkəm. Sənin bir də Zəngəzura gedib, gəlməyin yol yorğunluğu yaradar. Gedək, bizdə qal. Birinci katib səhər tezdən burada olacaq, gəlsin, görüşərsən.

-Olar, - dedim.

Onlara getdik. Anası bizə əvvəl yemək, sonra da çay gətirdi. İkinci katib hər dəfə mənə bir söz deyəndə fəmyam ilə müraciət edirdi. Bir neçə saatlıq söhbətimiz zamanı hərdən mənə fəmyam ilə yox "Talib Qurbanoviç" də deyirdi. "Qurban" adı çəkiləndə gördüm ki, bu arvad parvazlanıb, qulaqlarını şəkəlyir. İkinci katibə zəng gəldi. Bir neçə dəqiqəlik telefon söhbətindən sonra dəstəyi yerinə qoyub:

-Talib Qurbanoviç, siz bir az dincəlin, anamla söhbət edin, mən də on beş-iyirmi dəqiqəyə qayıdaram.

Arvad oğlunu yola salan kimi mənə sorğu-suala tutdu. Ermənicə danışdıq:

-Yoldaş Musayev, siz Turgineviç, yoxsa Qurbanoviçsiniz?

-Vartuş xanım, Turgen yox, Qurban oğluyam.

Qadın çox sevincək soruşdu:

-Demək siz türksünüz?

-Əlbəttə, türkəm. Babam kalvay Musadır, atamın da adı Qurbandır.

-Demək hələ də türk var, - sonra da təsirli halda, - sizdən başqa da yenə türk varmı?

Mən təəccüblə onun üzünə baxıb, gülə-gülə dedim:

-Vartuş xanım, türk adına indi Azərbaycan deyirik. Əlbəttə türk-azərbaycanlı milyonlarladı. Eşitməmişən, özü seyid olan yoldaş Mircəfər Bağirov indi Azərbaycan respublikasının rəhbəridi. Yoldaş Stalinin silahdaşlarından biridir.

Qadın çox fərəhləndi. Sonra birdən-birə üz ci-zgiləri dəyişdi. Yazıqcasına, yalvarışlı baxışları ilə yaxına gəlib:

-İcazə ver, necə oğlum, qardaşım, əzizim, iki gözüm kimi səni öpüm.

Mən heyrətlə Vartuş xanıma baxsam da, içimdə bir fikir dolaşmış keçdi "erməni aqçisi bacım ola bil-məz". O isə mənə şübhəli baxışlarına, özünün de-diklərinə aydınlıq gətirmək üçün:

-Bil ki, mən də türk, indiki anlamda azərbaycanlıyam.

-O necə olur? - çaşqınlıqla sual etdim.

-Qəmərli kəndi var idi. Ermənilər kənd əhlini damlara yığıb, yandıranda mən qaçıb, kəndimizin yanında dağdakı mağarada gizləndim. Neçə gün o mağarada qaldım. Bir gün acliqdan, susuzluğa tab gətirməyib mağaradan çölə çıxanda bir erməni mənə tutub, apardı. Sonra da həmin erməni mənə evləndi. İki qız, bir oğul dünyaya gətirdim. Qızlarım ərdədi. Bu oğlan da oğlumdu. Çox yaxşı uşaqdı. Allah saxlasın. Qızlarımın övladları ilə bir də altı nəvəm var. Gəlinim İravanlıdı.

-Vartuş xanım, yəqin əriniz rəhmətə gedib? - soruşdum.

-Hə, oğlum, rəhmətə gedib. Talib oğlum, ömrüm qüruba yaxınlaşır. Nisgilli bu dünyadan getmək istəmirəm. Sən Allahın lütfüsən ki, mənə göndərib. Sevincimin həddi-hüdudu yoxdur ki, mənənim türk xalqım, Azərbaycan adıyla yaşayır. Sən də mənənim xalqımın bir oğlusan. Oğlum bir dərdim var ki, illərdi mənə yol yoldaşlığı edir.

-Nədir o elə gizli saxlayırsan? Mənə de, bəlkə bir əncam qıldıq, - dedim.

-Oğlum, o vaxtlar gizləndiyim mağaranın başqa yerində Fatma adlı bacım da gizlənməmişdi. Bilmirəm necə oldu. Yəqin daşnaklar onu tutub, öldürmüş olarlar.

-Vartuş xanım, sizin əsl adınız nədir? - bu dəfə azərbaycanca soruşdum.

O anidən qəribə hala düşdü. Hətta deyərdim azərbaycanca söz eşitdiyinə görə diksinən kimi oldu. Sonra özünü ələ alıb o da Azərbaycan dilində:

-Can, can ana dilim, - deyib hönkürtü ilə ağladı. Ağlaya-ağlaya, - gör neçə illərdi öz ana dilimdə

açıq-aşkar danışa bilmirəm. Darıxanda kimsə olmayan yerə çəkilib, özüm-özümlə danışırıdım. Allahın bu gününə min şükür. Nəhayət, bir nəfər tapıldı ki, onunla ana dilimdə danışa bildim,- deyib yaxına gəlib, alnımdan öpüb, - alnı açıq oğlum, gen alnına qurban olum. Hə, oğlum, adım Gülsümdü...

-Nə gözəl adınız var, Gülsüm xanım. Həm də Azərbaycan dilində çox şirin danışsınız, - dedim.

-Qurban olum ana dilimə. Oğlum xahiş edirəm bizim bu söhbəti, mənim azərbaycanlı olmağımı oğlum bilməsin. Çünki o bilmir ki, anası türk qızıdır...

Oğlunun gəlişi söhbətimizin mövzusu deyildi. Beləcə Vartuşdan, əsl adı Gülsüm olan anamızdan ayrılısam da, bu hadisə mənə çox təsir etmişdi.

Bir müddət sonra məni Zəngəzurda işləməyə göndərdilər. Orada işləyən müddətdə Qədirlilə kəndinə getdim. Daşnakların törətdikləri vandallıqlar adamla sanki canlı abidə kimi danışırıdılar. Yandırılmış damların kalafalarını - xarabalıqlarını gözlərimlə gördüm. Faciənin iştirakçısı olan neçə şahidin ötürpəşdirici söhbətlərini dinlədim. Beləcə, Ağun rayonunda Gülsüm arvadın mənə danışdıqlarının hamısını öyrəndim.

Bir gün Qədirlilə qonşu olan Şirazlı kəndinin sovet sədri işləyən Məhərrəmin qonağı oldum. Söhbətimiz hərlənib-fırlanıb, erməni qəddarlığından düşdü. Bu vaxt Məhərrəmin anası Fatma arvad söhbətimizi eşidib, ağzına yaşmaq tutub yaxına gəldi. Mən arvadın halından bildim ki, sözlü adama oxşayır. Ona görə də:

-Yaşmaq tutmağa gerek yox, mən də sənə doğman, görürəm ürəyi dolu adama oxşayırsan.

Fatma arvad yaşmağını aşağı salıb ah çəkdi. Sonra erməni-müsəlman davasında Qədirlilə camaatına erməni quldurlarının necə divan tutmalarından elə hadisələr danışdı ki, dəhşətə gəldik. Fatma arvad kiçik bacısı Gülsümlə birgə qaçıb, evlərinə yaxın olan mağarada gizlənmələrindən, gecə ikən bacısı bilmədən qaçıb daşdan aşıb, Şirazlıda adamlara xəbər verməsindən, Şirəli kişigildə qalmasından müfəssəl danışdı. Bütün bunları ağlaya-ağlaya söylədi. Fatma arvad danışdıqca elə bil kimsə mənə

deyirdi ki, sənə bu hadisəni danışsınlar. Ancaq yaddaş pozğunluğu olduğundan kim, harada, nə vaxt danışdığını yada sala bilmirdim.

Bir gün İrəvanda olarkən Ağundə birinci katib işləmiş Allahverdiyanla görüşdüm. Mənim orda olmağımdan, o vaxtki ikinci katibdən, anasından söhbət saldım. Allahverdiyanla danışdıqca elə bil mənə yaddaşım deyirdi bildiyini niyə gizlədirsən. Gülsüm də, Şirazlıda yaşayan Fatma da sənə eyni hadisəni danışsınlar. Bu iki qadın doğma bacıdirlər. Onların həsrətinə, nisgilinə yalnız sən son qoyub, qovuşdura bilərsən.

Rayona qayıdan kimi Şirazlıya Məhərrəmgilin həyətinə maşını sürdürdüm. Mənim qəfləti gəlişim Məhərrəmi narahat etdiyini görüb:

-Narahatlığa səbəb yoxdur. Gəlmişəm sizdə çay içə-içə ananla görüşəm. Qoy o Qədirlidə zağda bacısı ilə gizlənmələrini təkrar danışsın.

-Yoldaş Musayev o hadisəni ananın yadına salmağın bəlkə gerek deyil. Yazıq arvad hər dəfə o hadisəni yadına salanda pis olur, - dedi.

-Yox, danışmalı olacaq. Ona verəcəyim xəbər var.

Fatma arvad çay gətirdi. Bu dəfə yaşmaq tutmamışdı. Mən hal-əhvalını xəbər aldıqdan sonra mağaradakı hadisəni Gülsüm danışdığı variantda ona danışdım. Fatma arvad yalvardı ki, yoldaş Musayev, sən Gülsümün hansı zağda gizlənməsini hardan bilirsən?

-Gülsüm bacın yaşayır, - deyəndə o qəşş eləyib, yerə yıxıldı.

Onu ayıldıb, su içirdikdən sonra yazıqcasına mənə baxıb yalvardı ki, bir də danışdıqlarını söylə, bəlkə qulaqlarım dediklərini düz eşitməyib.

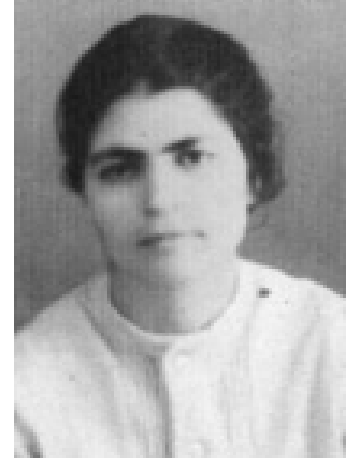
-Bacın neçə ildi səni axtarır, - dedim.

Fatma arvad qarşımda diz çöküb, ayaqlarımdan öpmək istəyəndə qoymadım.

-Mən sizin ayaqlarımdan öpməliyəm ki, xalqımızın yüzlərlə faciəsindən birini yaddaşımızda yaşadır, bizi oyaq saxlayırınsız, - dedim.

Səhəri günü Fatma oğlanları ilə birgə Gülsümgilə getdilər. Beləcə, əlli ilin ayrılığına son qoyuldu.

(ardı var)

ŞƏRQİYYƏ BALACANLI

Unudulan deyilsən

Baş leytenant, şəhid Famil Əhmədžadənin məzarı önündə düşüncələr...

Vətəni sevə-sevə vuruldun tarixinə,
Vətən dara düşəndə, tələsdin harayına.
Oğul kimi, ər kimi düşməyə gərdin sinə,
Gülə-gülə üz tutdun Şəhidlər sarayına.

Əzizlərinlə birgə üzülür eldə hamı,
Bizimlə yoxsan, amma Haqqın dərgahındasan.
Sənsiz keçirsək də biz bu gün toyu, bayramı,
Deyib-gülmək, oynamaq deyil o qədər asan.

Tarix dərsi dediyin oğullar tarix yazdı,
“Ardımca gəlin!” - dedin, sən “İrəli!” - demədin.
Yurdumuza göz dikdi, yağlı yolunu azdı,
Döyüşlərdə dərşini verdin düşmənin, bədin.

Sən əbədi qəhrəman, oğlumuz, balamızsan,
Unudulan deyilsən, ötsə də qərinələr.
Bizim də növbəmiz var, gedəcəyik həyatdan,
Qəbrini ziyarətə yeni nəsillər gələr.

Torpaq çağırır

Durma, əsgər, irəli, qabaqda Zəngəzur var,
“Vətən nədən yaxşıdır” deyib ötür Xudayar.
Bu gündən belə düşmən - qonşu anlasın deyə,
Biz sahib olmayılıq mavi gözlü Göyçəyə.

Yubanma, əsgər oğlum, qoluna qüvvət sənin,
Düşmən sənə önündə tır-tır əsir, görürsən?
Sən qolu, qanadısən, ümidisən Vətənin,
Öz qanınla, canınla Vətən can verirsen!

Mərdlik, şücaət sənə susmayan silahındır,
Yağı duruş gətirməz önündə heç vaxt sənin.
Xəbər gətir bizə sən yurdun xoş sabahından,
Sən düşməni ağıladan mərd oğlusən Vətənin.

Müharibə olmasın

Müharibə olmasın, haray çəkir analar,
Bombalar icad edir, şeytana uyan kəslər.
Qara örpək bağlayır gözü yaşlı sonalar,
Kəsilməyir bircə an ürək dağlayan səslər.

Tələş, qorxu içində fırlanır yer kürəsi,
Anaların göz yaşları qurumadan, hey axır.
Yer üzünü bürüyüb yetim, yaralı səsi,
Silah alveri edən, bu, azdır, deyib baxır.

Şükür, anamız Vətən sağaldır yaralarının,
Şuşada xarıbülbul yad əldə deyil daha.
Yoxdur daha qorxusu yağın yağışın, qarın,
Hamı ümidlə baxır gülən, nurlu sabaha.

Qəhrəman oğulları vəsf etməkdə qələmim,
Azaddır gözəl Şuşam şeir, sənət meydanı.
Yox olur ürəkdəki ağrı-acılar, qəmim,
Şükür, gülən görürəm anam Azərbaycanı!

Nihadla Nilay üçün

Otuz səkkiz illik yol, bu yaşa çatmaq üçün
Ata-ana, doğmalar necə sevinir bu gün.
Şərqiyyə nənəsindən onlara pay bu şeir,
O, ürəkdən sizlərə: Bəxtəvər olun! - deyir!

Tanrı verən paysınız, gur yansın işiğımız,
Büllur kimi saf olun, sevsin Vətən el sizi.
Bəxtinizə doğulsun xoşbəxt oğul, gözəl qız,
Ucaltsın ulduzlara sevilən nəslinizi.

Siz əkiz doğuldunuz, bəxtiniz qoşa gülsün,
Ömür yollarınızdan gen düşsün ağrı, kədər.
Adınıza göylərdən yerə ulduz tökülsün,
Sevsin sizi vətəndə hamı dünyalar qədər.

Şəhidlər 1

Əlbəyaxa döyüşdə qazandınız qələbə
Sizlərə qismət oldu ali rütbə, mərtəbə.
Nakam ömrünüz üçün ağlayır ana, bacı,
Siz oldunuz Vətəndə ali zirvə, baş tacı.

Al qanınız torpağa çiləndi dərman kimi,
Torpaq güllər bitirdi, solmaz, ölməz can kimi.
Baldan şirin Qələbə bəxş etdiniz Vətənə
Biz Sizə minnətdarıq, ömürlük, dönə-dönə!

Yer kürəsi danışır bu böyük Qələbədən,
44 günə itirdik 3000 oğul, can, bədən.
Qəbriniz nurla dolsun, adınız unudulmaz,
Bilin, Sizinlə gəlir hər il yurda gələn yaz.

O gün olsun Zəngəzur, Göyçə qayıtsın bizə,
O gün olsun əlimiz çatsın doğma Təbrizə.
Siz - əbədi Zəfərə, qanlı günə şahidlər,
Əbədiyyət sizindir, ey qəhrəman şəhidlər!

Şəhidlər 2

Əsgər paltarını geyib əyninə,
Düşmənlə döyüşə girdi şəhidlər.
Hər biri balamdı, canda canımdı,
Min-min olsalar da, birdi şəhidlər.

Nə yaxşı, analar sizləri doğdu,
Heç yerdə tayımız, misliniz yoxdu.
Çaqqallıq eləyən yağımı boğdu,
Döyüş meydanında şirdi şəhidlər.

Sizi qorxutmadı can vermək, ölüm,
Yetər ana torpaq çəkdiyi zülüm.
İndi azad Şuşam, xarıbülbülüm,
Qəbriniz and yeri, pirdi, şəhidlər.

Köməyə çağırıb qadir Allahı,
Oxudu Xudayar qəmli segahı.
İnsanın ən pakı, yox bir günahı,
Tanrı dərgahında sirdi şəhidlər.

Şəhidlik zirvəsi

Şəhidlik hər kəsin payına düşür,
Oğulun ölümdən qorxmazıdır o.
Biri yaralanır, yüzü salamat,
Alına yazılmış bir yazıdır o.

İki yaşlı Zəhra, o qızcığaz da,
Şəhiddir, bu elin balasıdır o.
Raket zərbəsindən evlər dağıldı,
Ev deyil, birliyin qalasıdır o.

Şəhidim Nəsimi nəslindən idi,
Ölümü gülüslə qarşıladi o.
Olan-olmazını - canını verdi,
Qovdu bu torpaqdan yağı, yadı o.

Vətən sevgisini bayraq elədi,
Şuşa qalasına möhkəm taxdı o.
Yanında olaydın, görə biləydin,
Son dəfə bayrağa necə baxdı o?!

Şəhidlik zirvəsi - ən uca zirvə,
Haqdan seçilmişin qismətidir o.
İndi çoxu deyir, şəhid olaydım,
Şəhidlik - ölməzlik qiymətidir o.

Tələsdin, nədən

Bacım gəlin köçdü evinə bir gün,
Oldu ər evinin nurlu çırağı.
Dörd kövrək balaya həsr etdi ömrün,
Bəxtəvər böyütdü oğul-uşağı.

Bağ-bostan işində ömür xərclədi,
İki bahar qaldı yetsin altmışa.
Öz isti evinə əlvida dedi,
Gömüldü torpağın qarlı qışına.

Bir gün görməsəydik biri-birini,
Saatlar keçərdi təlaş içində.
Getdi bu dünyanın dadı, şirini,
Sən məni bacısız qoyduğun gündə.

Sənsiz gözlərimdə yaş gilələnir,
Bizi tərək etməyə tələsdin nədən?
Sənsiz gündüzümə zülmət ələnir,
Gözlə, görüşünə gələcəyəm mən.

Düşməne

Ana torpağıma göz dikən yağı,
Ağ bayraq qaldırdın sən 44 günə.
Qısib quyruğunu tülküsayacağı,
Nə üzlə çıxmısan şirin önünə?

Səndə nə qeyrət var, nə mənlilik var, nə ar,
Nə vaxtdan vətəndir bu torpaq sənə?
Qaxıl yerində qal, ay qəlbi murdar,
Yalan uydurmağın olmuş ənənə.

Ey başsız erməni, başa düş, səni
Yal verən hürdürür it əvəzinə.
Sən vətən sayırsan altı qitəni
Yoxsul dilənçisən, qayıt özünə.

Ev-eşik qurmusan türk torpağında,
Nankorsan, yaxşılıq gəlsin gözündən.
Rəzilsən, dünyanın sən bu çağında,
Uzaqsan insandan, millət sözündən.

Xatirələr

Neçə şirin məclis yola vermişik
Gördük qardaş toyu, bacı nişanı.
Düzülüb sıraya xoş xatirələr,
O illər, o əllər, o güllər hanı?

Müəllim öyüdü hələ qulaqda,
Ay bala, dərşini oxu deyərdi...
Sonra bir az sevgi, bir az məhəbbət,
Sonra elçiliklər, ayrılıq dərdi.

Sonra, yeni dünya - ata, anayıq,
Fikrimiz - ailə, oğul-uşaqdır.
Gör indi biz hara gəlib çıxmışıq,
O illər nə qədər bizdən uzaqdı?

İndi nəvə toyu durur qabaqda,
Yenə qol götürüb oynamaq gərək.
Nə əcəb, hələ də rahat döyünür,
Xatirələr dolu, o köhnə ürək.

Balalarım

Bəxş etdim ömrümün yazını sizə,
Siz canım, gözüksüz, ay balalarım!
Döndü sayənizdə gecəm gündüzə,
Siz mənə Tanrıdan pay, balalarım.

Nə yaxşı, təmizdir tutduğunuz yol,
Ataya, anaya hörmətiniz bol.
Qoymayın haqq yolun bassın tikan, kol,
Etməyin zəhməti zay, balalarım.

Bu elin ümidi, pənahı sizə,
Bir hünər göstərin, olsun möcüzə.
Oxşayın Polada, ya Mübarizə,
Olun hər şəhidə tay, balalarım!

Əsli olmayanlar Haqqı unudur,
Əsline sadıqlər pakdir, uludur.
Şərqiyyəyəm, sizə öyüdüm budur,
Yalnız Haqqa verin hay, balalarım.

Qələbə qapıları

Qələbəylə açıldı
Qapıların, Qarabağ!
Sənənə dağ çəkmişdi
Düşməni otuz il qabaq.
Günəş doğdu bu payız,
Silahlandı igidlər.
Belə zəfəri yalnız,
Çala bilər oğul, ər.
Ali Baş Komandanın
Əmri çəkildi başa.
Millətləri dünyanın
Mat qaldı bu savaşa.
Qayıtdı torpaq, Vətən
Öz halal sahibinə,
Bu yerdə quşlar da şən
Nəğmə oxuyur yenə.
Pis günləri arxada
Qaldı ana torpağın,
Bir də açılmaz yada
Qapısı Qarabağın!

İlqarım

Al bir dəstə gülümü,
Üstündə də bir ürək.
Deyirəm, İlqar, sənin,
Bu xoş günün mübarək!

Gün o gün olsun ki, sən,
Olasan əziz baba.
Dil açsın balan, nəvən,
Sevsin səni el, oba.

Təzəgül, gözün aydın,
Günün gündən xoş gəlsin.
Nəğmələrdə gül adın,
Asimana yüksəlsin.

Aydın, günün xoş keçsin,
Budur arzum, şüarım.
Xoşbəxt, bəxtəvər olsun,
Günəş qəlblə İlqarım!

Razıyam

Razıyam taleyimdən,
Razıyam Allahımdan.
Bəxtəvərlik görürəm
Hər gələn sabahımdan.

Süfrəmdə duz-çörəyim,
Balalarım bəxtiyar.
Başladığım hər işdə
Haqqın xeyir əli var.

Ailə həyatımın
Razıyam hər günündən.
Təzim edib keçirəm
Taleyimin önündən.

Razıyam güllü yazdan,
Razıyam sərt qışımdan.
Ömrüm rahatlıq tapır,
Həyata alqışından.

Ata

Məzarın qarşısında
Durub ağ saçlı qızın.
Səninsə qırx yaşında,
Söndü ömür ulduzun.

Şükür, kama çatmışıq,
Nəvə-nəticəmiz var.
Bilirəm ki, ruhuna
Ata, əyandı bunlar.

Qızın nənədir indi,
Fərəhli ömür, günü.
Sənsizliyi dadsa da,
Xoşbəxt sayır özünü.

Sağ olsan, qulluğunda
Dayanardım, ay ata.
Yetim kimi baxıram,
Bu yaşımnda həyata.

Xocalı

Şairənin gözündə
Sən qanlı yaş, Xocalı.
Gəlirəm, yollarına
Yağıbdı daş, Xocalı.

İsinəydim istinə,
Düşmən durub qəsdinə.
Ətraf batıb tüstünə,
Dərdə sirdaş Xocalı.

Boşalan mən, dolan mən,
Həsərətdə qalan mən.
Ağı deyib solan mən,
Biləsən kaş, Xocalı.

Şəhidlərin ruhu şad,
Laçınla Şuşa azad.
Bir də hücum etsə yad,
İtirər baş, Xocalı.

Baş qoymadıq balınca,
Sinə gərdik qılınca.

Sən mənim olmayınca,
Bitməz savaşı, Xocalı.

Ahım göyləri dəlir,
El birliyi yüksəlir.
Səbr elə, millət gəlir,
Yavaş-yavaş, Xocalı!

Vətəni düşünəndə

Dözümdən don biçmişəm,
Geyinmişəm əynimə.
Evimin söz-sirrinə,
Verməmişəm heç kimə.

Kədərimi qovubdur,
Nəvələrin sevinci.
Onların pak ürəyi,
Həm mirvari, həm inci.

Şəhid balalar bir an,
Getmir gözüm önündən.
Hər şəhidin məzarı
Mənə bir parça Vətən.

Zarat düşür yadıma,
Mən orda açdım ayaq.
Fikrim, xəyalım hər an,
Vətən, vətəndir ancaq.

O yerdə bürünərdim,
Yenə, gülə, çiçəyə.
Şərqiyyə qəm batmaz,
Vətən eşqi var deyə.

Xoşbəxt böyüsün balan

Aya bənzər Aydanım,
Sən ürəyim, sən canım.
Şəhid Ramilin yarı -
Qırılmış arzuları...

Dözümdə yoxdur tayın,
Ürəkdə hay-harayın.
Çəkdiyini el bilər,
Ağlasan, düşmən gülər.

Vətənin dar günündə
Ramilin durdu öndə.
Uca tutdu Vətəni,
Anasını, həm səni.

Həqdandır qədər, qismət,
Sönmədi bu məhəbbət.
Sevgilin Ramil idi,
Balan Ramildi indi.

Şərqiyyə sənə ana,
Ümidlə bax cahana.
Xoşbəxt böyüsün balan,
Odur qürurun, qalan!

Əli bəy

Həyat sınaq meydanıdır,
Keçməkdə sözün, Əli bəy.
El yanında alnın açıq,
Dəyişməz üzün, Əli bəy.

Qılıncını qoymur qına,
Dostluqda saf, möhkəm, - sına.
Bənzəmirsən başqasına,
Özünsən, özün Əli bəy!

Dayaqdır darda, çətində,
Düzlük, mərdlik xislətində.
Başqasının zəhmətində
Olmayıb gözün, Əli bəy!

Gah Cəlildi, gah Sabirdi,
Yurd sevməkdə təkdi, birdi.
Gah sirdaşdı, gah da sirdi,
Dostudur düzün, Əli bəy!

Bəllidir sağın, solun da,
Yüz igid gücü qolunda.
Üz tutduğun haqq yolunda,
Qalacaq izin, Əli bəy.

Amalın pak, fikrin qəti,
Halallıq - malın, sərvətin.
Olsun həyat həqiqətin,
Doxsanın, yüzün, Əli bəy!

Zarat

Səni bir də görərəmmi,
Ana kəndim, yurdu Zarat.
Sənin şirin adın ilə,
Mən ev-eşik qurdum, Zarat.

Nurun doldu gözlərimə,
Taqət verdin dizlərimə.
Sənin üçün sözlərimə
Min-bir bəzək vurdum, Zarat.

Yamacların gül bitirib,
Qonaqların yol itirib.
Özümü sənə yetirib,
Hüzurunda durdum, Zarat.

Gəlib öpüm torpağını,
O əvvəlki növrəğini.
Gəzib düzünü, dağını
Lap özümü yurdum, Zarat.

Ucaldıqca ucalıbdır,
Cavanların qocalıbdır.
Sellərindən güc alıbdır,
Mənim qalib ordum, Zarat.

Qələbə sevinci

Qarabağı kəndbəkənd,
Düşməndən geri alan
Oğullara min alqış.
Göz yaşım bir himə bənd,
Əli qoynunda qalan
Analar var bahar, qış.

Bu torpaq uğrunda can,
Verənlər unudulmaz,
Hünərlidir bu millət.
Şəhidlər axıtdı qan
Şair, durma sən də yaz,
Tarixləşsin həqiqət.

Şuşanın bülbülləri
İndi ötməkdədir şən,
Gül açır Cıdır düzü.
Şad görüb kövülləri

Bayram etməkdə Vətən,
Gülür hamının üzü.

Ay Sənəm

Ay Sənəm, gəl, qonağım ol,
Deyim göz üstə yerin var.
Könül ovlayan çağım ol,
Səndən başqa da şirin var?

Ay Sənəm, gəl, qonağım ol,
Meydan açaq saza, sözə.
Mənə can söylə bircə yol,
Qurban olum o qaş-gözə.

Ay Sənəm gəl, qonağım ol,
Qollarımı açım sənə.
Deyək-gülək, ürəkdən, bol,
Getsən, bir də qayıt yenə.

Ay Sənəm, gəl qonağım ol,
Toydan, nişandan danışaq.
Ürəyimə arzutək dol,
Beləcə yanaq, alışaq.

Lənət olsun

Bu bulağın, o dağın
Adı yadımızdadır.
Dəyişsən, nə olacaq?
Gözəl, ana torpağın
Suları da bal dadır,
Dəyişsən, nə olacaq?

Alçaq, yabı erməni
Lənət olsun xaçına.
İt qanı sənin qanın,
Təbdən çıxartdın məni,
Nə ad verdin Laçına?
Ləkəlidir vicdanın.

Dəyişdirdin adını
Yal-yamacın, dərənin.
Mən də sənə qoydum ad -
Sən fransız qadını,
Oynaşındır rus sənin
Bundan başqa, sən - hər zad...

XATİRƏ FƏRƏCLİ

“Dağıstan Günəşi”

(esse)

Yazın orta ayının son günləri idi... Təbiət min bir rəngə boyanmışdı, sanki cənnət göydən yerə enmişdi. Quşlar, çiçəklər, ağaclar, insanlar - bir sözlə, bütün canlı varlıq dünyaya sevgi ilə baxırdı. Gecələr mürğüdən, gündüzlər sevgidən məst idi.

Belə gözəl günlərin birində böyük şair Rəsul Həmzətov adəti üzrə sübh saatlarında yuxudan oyanıb, evin eyvanına çıxdı. O, bahar fəslində günəşin doğuşunu çox sevərdi. Sanki yazın min bir gözəlliyi günəşin şəfəqləri ilə onun qəlbinə dolurdu... Böyük şair havadan ətir yağan təbiətlə, gözəlliyə dolan qəlbi arasında Maxaçkalanın üstündən ucsuz-bucaqsız Xəzərin üzərində od kimi yanan Günəşi seyr etdikcə, bu gözəlliyin işıq mənzərəsi onun düşüncələrində yeni-yeni əsərlərin işığını doğururdu. O an qeyri-ixtiyari olaraq vaxtilə böyük məhəbbətlə yazdığı “Mənim Dağıstanım” kitabını xatırlamağa başladı. Artıq onun yaradıcı ruhu bal pətəyə dolan kimi müqəddəs hisslərlə dolub şair qəlbinə iş otağına çəkirdi... O ağır addımlarla iş otağına daxil olub pəncərəni açdı. Bu dəm bahar ətirli sübhün sərin havası hələ isinməyən Günəşin şüaları ilə içəri doldu. Şair açıq pəncərənin qabağında bir qədər dayanıb, yazı masasının sağ tərəfindəki kresloya əyləşdi.

Deyəsən, yazmağa tələsmirdi. O, sağ dirsəyini kreslonun qoltuğuna söykəyib, əlini çənəsinə dayayaraq üzünü açıq pəncərəyə doğru uzun xəyala daldı. Sanki açıq pəncərədən içəri düşən Günəşin hələ isinməyən şüası bunu gözləyirdi. O, səssiz içəri düşdüyü kimi səssiz də şairin qəlbinə düşərək könül söhbətinə başladı:

1923-cü il sentyabr ayının 8-i idi... Anam Günəş istisini bir az azaltmışdı, sanki başqa bir günəşin doğuşunu hiss etmişdi. Həmin gün Dağıstanın Xunzax rayonunun Sada aulunda tanınmış avar şairi, Həmzət Sadasanın ailəsində dünyaya bir körpə gəldi. O körpə ki Dağıstanın gələcək həyatında işığı ilə səhər, istisi ilə ocaq olacaqdı. O səhər ki onun gündüzündə Dağıstanın tarixi, insanları, təbiəti tərənnüm olunacaq və o ocaq ki onun istisi Dağıstanın canını isidəcəkdi. O körpənin ana laylası içində eşitdiyi müqəddəs bir söz də var idi. Bu söz: “Atası- od Dağıstan, anası - su Dağıstan” idi. Mayası bu söz ilə yoğrulmuş körpənin taleyi gələcəkdə Dağıstanın göylərində qurubul olmayan günəş kimi parlayacaqdı. Bax bu Günəş Dağıstanın böyük şairi, yazıçısı, tanınmış ictimai-siyasi xadim olan Sizsiniz.

Bu arada Rəsul Həmzətov gülümsədi. Sonra oturduğu kreslodan qalxıb qəhvəyi rəngli kitab

rəfinə yaxınlaşdı. Rəfin boyu bərabərindəki gözündən vaxtı ilə qələmə aldığı “Mənim Dağıstanım” adlı kitabı götürərək geriyyə qayıdıb yenidən kresloya əyləşdi. Kitabı açdı və xəyalı kitabı qələmə aldığı illərə döndü...

Sonra Dağıstan baharının yaşıl nəfəsi Rəsul Həməzətovun dünyaya açılan qəlbinin pəncərəsindən içəri dolub könül söhbətini davam etdirdi: Bu, bədii, fəlsəfi, vətən dəyərləri ilə cilalanan mükəllimə şairin Dağıstan vurğunu olan ürəyində yağışdan sonra günəşin doğması ilə yaranan yeddi rəng göy qurşağı kimi əks olunurdu. Böyük şair gözəl bir yaz günündə “Ey Dağıstan baharı” xitabı ilə başladığı sadə və sevgi dolu bədii-fəlsəfi mükəllimədə Dağıstanın əzəmətini yeddi hədiyyə timsalında göstərmişdir. Bu zaman Dağıstan baharı üzünü şairə tutaraq bulaq zümzüməsi ilə danışmağa başladı:

”Ey şair, mənim yeddi hədiyyəm var, onları mənə Dağıstan vermişdir. Mən adlarını çəkəcəm, sən isə barmaqlarını qatlama-qatlama say. Bunların birincisi oddur ki, həyatı məhəbbətlə dəyərləndirər. İkincisi addır ki, şərəfi insanlığın tacı edər. Üçüncüsü duzdur ki, həyatın dadı olaraq ömrü mənalandırır. Dördüncüsü ulduzdur ki, yüksək arzular qanadında işıqlı məqsədləri doğru yola rəhbər edər. Beşincisi qartaldır ki, ucalığı, zirvələri örnək edər. Altıncısı zəngindir ki, birliyə çağırır edər. Yeddincisi ələkdir ki, sağlam dəni qılçıq-qabıqdan ayırmaq üçün həqiqətlə yalan arasında pərdə olar. Bax bu dəyərlər kökü torpaqda, boyu buludlara çatan yeddi budaqlı, möhtəşəm gövdəli bir ağacdır ki, o ağac da Dağıstandır”.

Könül mükəlliməsinin əzəmətli sonluğu böyük şairi daldığı xəyaldan ayırdı. O, gözlərini yazı masasının üstündə dolandırmağa başladı. Masanın üstündə gördüyü mürəkkəbqabı ilə qələm onun gözündə daha da mükəddəsləşdi. Ona elə gəldi ki, mürəkkəbqabının içindəki mürəkkəb yox, Dağıstanla qol-boyun olan Xəzərin göy sularıdır. Qələm isə, Xəzərin taleyini Dağıstanla birləşdirən əbədi sevgidir. Şairin baxışları qələmin üstündə

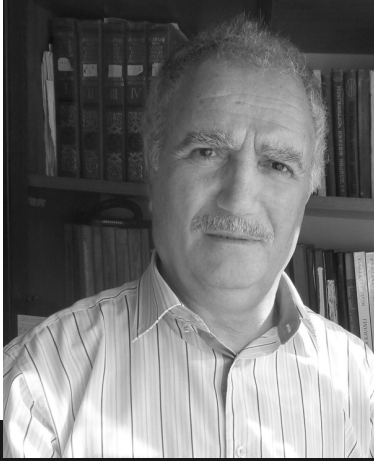
dayananda qələm öz mükəddəsliyini hiss edib sevindi. Böyük şairin qəlbinin yaddaşında sıralanan yaradıcılığına dərinədən bələd olan qələm yenidən xəyala dalan şairlə könül söhbətini davam etdirərək aram-aram danışmağa başladı:

İlk növbədə Rəsul Həməzətovun əsərləri Dağıstanın gündüzünün işığını artıran elə bir günəş oldu ki, insanlar onun işığında özlərini və dünyanı daha aydın görməyə başladılar. O, bəşəri şair olsa da, yaradıcılığı boyu Dağıstanın tarixinə, adət-ənənələrinə, insanına sadıq qaldı. Yaradıcılığının mərkəzində milli-mənəvi dəyərlərə sahib, müasir dünyaya açıq, həyatsevər, kamil insan obrazı dayanır. Çünki böyük şair qələmini mürəkkəb əvəzi səmaya, ulduzlara, buludlara, torpağa, otlara, çiçəklərə, sulara və sonda öz qəlbinə batırıb yazırdı.

Bu arada qələm sözünə ara verib dayandı. Sonra son sözünü dedi:

Rəsul Həməzətov əsərlərində Dağıstanı qəhrəmanlaşdırdığı kimi özü də Dağıstan adlı əsərin qəhrəmanı oldu.

Qeyd: Dağıstanda Rəsul Həməzətovun 100 illiyi münasibətilə esse müsabiqəsi keçirilmişdir. Xatirə Fərəclinin “Dağıstanın günəşi” essesi həmin müsabiqədə I yeri tutmuşdur. Esseni rus dilinə Giya Paçxataşvili tərcümə etmişdir.

BƏXTİYAR KAVANLI

Duyğularım

Duyğularım mənə dinclik verməyir,
Fərəh belə çəkir, qəm belə çəkir.
Mən iki ovqatla ömür sürürəm,
Həsərət belə çəkir, dəm belə çəkir.

Birdən ümidim də yetmir imdada,
Yol tapıb bir səmtə çıxma bilmirəm.
Qalırım ələmdə, dərddin əlində,
Qüssə belə çəkir, dərddin belə çəkir.

Könlümün hakimi olan duyğular,
Ovsuna salırlar hal-əhvalımı.
Gah məyus oluram, gah da şad - sayan,
Kədər belə çəkir, kef belə çəkir.

Təzadlı hisslərlə ömür sürürəm,
Həmişə sevincli ola bilmirəm.
Taleyim calaqqdı xeyirə, şərə,
Xeyir belə çəkir, şər belə çəkir.

14.10.2022

Dostlar sevindi

*(Zəngilan rayonunun Ağalı kənd sakinləri
29 ildən sonra öz kəndlərinə qayıtdılar)*

Ellər karvan-karvan döndü yurduna,
Oymaqlar sevindi, ellər sevindi.
Səngidi torpağın, elin həsrəti,
Dağ-dərə sevindi, düzlər sevindi.

Quşlar dil-dil ötdü, şən-şən oxudu,
Çəmənələr, çiçəklər ötir qoxudu.

Doğma el-obaya çələng toxundu,
Könüllər sevindi, qəlblər sevindi.

Açıldı göylərin qaşığı-qabağı,
Güldü el-obanın bəti - yığvalı,
Köçkünələr qovuşdu doğma yurduna,
Bulaqlar sevindi, yollar sevindi.

Cilvələndi Bəstiçayda çinarlar,
Süsən dağdan getdi qara tufanlar,
Ağalılar döndü ana yurduna,
Düşmənlər xar oldu, dostlar sevindi!

20.07.2022

Gözəldi

Ömür-gün xoş keçsə, nə qış, nə bahar,
Yağış da gözəldi, qar da gözəldi.
Bəxt-taleyin səndən küskün olmasa,
Səhra da gözəldi, bağ da gözəldi.

Vəhdəti bir olsa sözlün, əməlin,
Xoş olar hamıya, sevinər qəlbin.
Həsəl olsa, kama yetmə amalın,
Aran da gözəldi, dağ da gözəldi.

Canın ağrmasa, yavan çörək də,
Sənə ləzzət verər, ac olan yerdə.
İştahan küsməsə, açıq süfrədə,
Qaymaq da gözəldi, şor da gözəldi.

Qəlbini intizar oda yaxmasa,
Gözlərin həsrətlə yola baxmasa,
Ömür-günü öz elində yaşasan,
Eldə olan toy da, vay da gözəldi.

25.07.2022

Dağların qış yuxusu

Soyunub çiçəkli donunu dağlar,
Bəyaz yorğanına bürünüb, yatır.
Yayın istisindən yorğun olubdu,
Çovğuna, tufana, bükülüb, yatır.

Xəzəl eləyibdi, əlvən güllərin,
Susdurub bülbülün şirin dillərin.
Yır-yığış eləyib varın, dövlətin,
Elatın arana köçürüb, yatır.

Çaxmır şimşəkləri, axmır selləri,
Sükuta qər olub güney-quzeyi,
Gəlmir el-obadan çal-çağır səsi,
Payızın toyların qurtarıb, yatır.

Buz donub o ayna bulaqlarında,
Kimsə görünməyir dolaylarında,
Qar örtüb, gözən yox, yaylaqlarında,
Yolunu, izini bağlayıb, yatır.

10.01.20203

İnsanlar da bir şeirdi

İnsanlar da şeirlərə
bənzəyir.
Danışanda görürsən ki,
Necə gözəl məzmunludu,
Mənalıdı kəlmələri.
Qafiyəsi, ölçüləri,
Poetikası gözəldi.
Bir ilahi məhəbbət var,
Baxşında, sözlərində.
Elə bil ki, bir qoşmadı,
Bir layladı, bayatıdı.
Nəgmə kimi, bəstə kimi,
Şirin-şirin oxuyursan
Rahat olur duyğuların.

* * *

Eləsi də var ki, çətin,
Mücərratdı, mənasızdı,
Məntiqsizdi söz-söhbəti.
Ondan heç nə anlamırsan,
Düzgüsüdü fikirləri.
Bir poetik gözəlliyi,

Şirinliyi,

Vəzni yoxdu
Danışdıqca baxşından,
Söhbətindən,
Kəlmə-kəlmə üşüyürsən.

26.09.2022

Könlümün sözü var

Şeir yazmaq istəyirəm,
Könlümün təzə sözü var.
Hər cümlənin mənasında,
Sevincin, qəmin, yüzü var.

Kəlmə-kəlmə, gərək bir-bir,
Seçib, saf-çürük eləyim.
Düzgüləyim, düzənləyim,
Yazım, nə qədər düzü var.

Söz də yerli-yersiz olur,
Gərək yerini biləsən.
Baxasan üz-astarına,
Nə təhər astar-üzü var.

Mən özümə söz vermişəm,
Pozmaram ülvi ərkanı.
Naqis, yalan, söz yazmaram,
Üstümdə Haqqın gözü var.

28.09.2022

Sevinc-kədər həyatımdı

Mən həyatı sevincinən,
Kədərindən yaşayıram.
Daha ayrı, özgə heç nə.
Hiss ütmirəm həyatımda.
Mən həyatın sevincini,
kədərini,
Ürəyimdə hiss edəndə
Bilirəm ki, yaşayıram.

* * *

Duyğularım həyatıma
Biganəlik eləyəndə,
Dərk etmirəm o fərəhi,
o kədəri,
Mən həyatın mənasını,
dəyərini,
Sevincimlə, kədərilmə,

hiss edirəm.
Ürəyimdə sevinc, kədər,
olmayanda
Mən ömür-gün yaşamıram.

30.09.2022

Məhəbbətli, vəfalıdı,
Sədaqətli, ilqarlıdı,
Vətənə, elə dayaqdı,
İstehkamçılar.

16.10.2022

Payız lövhələri

Payız gəldi, xəzən əsdi,
Talanmamış bağ, qalmadı.
İlk bahardan bir nişanə,
Bir büsatlı çağ, qalmadı.

Çəmən-çəmən min bir çiçək,
Xəzəl oldu ləçək-ləçək.
Saçın yoldu gözəllərin,
Bir hörük, bir tağ, qalmadı.

Perik saldı şeydaları,
Susqun etdi ormanları.
Atın çapdı hər tərəfə,
Yetməmiş düz, dağ, qalmadı.

Yıxıb-sökdü təbiəti,
Yarpaq-yarpaq fet elədi.
Dağda, düzdə sağ-salamat,
Bir gözəllik sağ qalmadı.

02.10.2022

İstehkamçılar

“İstehkamçı bir dəfə səhv edir!”

Atalar sözü.

Ölümün izin gəzirlər,
Dağı, düzü axtarırlar.
Düşmən səddin dağıdırlar,
İstehkamçılar.

Məramları xoş niyyətdir,
Hər biri bir cəngavərdir.
Qeyri-adi fanatdırlar,
İstehkamçılar.

Öz canını girov qoyur,
Ölümlə üz-üzə durur,
Fəlakətin yolun kəsir,
İstehkamçılar.

Ərşdən gələn sovqatlar

Qəlbimizin ilhamını,
Tanrı verir.
Yağış kimi,
Ərşdən yağır qəlbimizə
Kəlmə-kəlmə, gilə-gilə.
Hər adama nəsib olmur
O müqəddəs şirin sözlər.
Min bir adamdan birinə
Qismət olur o pay, sovqat.
Kimə çox az, bircə damla,
Kimə də bir ovuc düşür.

* * *

Ərşdən bizə çox pay gəlir
Könlümüzə eşq, məhəbbət,
Gözümüzə işıq gəlir.
O işıqsız, məhəbbətsiz,
Ömür sürmək mümkün deyil.
Ərşdən bizə gələn hər pay,
Uca tanrı sovqatıdır,
Pakdı, safdı, müqəddəsdı.
O ilhamı, o işığı,
O sevgini, məhəbbəti,
Bizə ərməğan edənə
Borcumuzdu şükür edək!

30.10.2022

Haqqımız var

Biz qalib olan bir xalqıq,
Öyünməyə haqqımız var.
Aləmə sübut elədik,
Qeyrətrimiz, əzmimiz var.

Ağır, dəmir yumruq ilə,
Düşmənlərin başın əzdik.
Görənlərə görk elədik,
Qüdrətimiz, gücümüz var.

Şahid oldu ellər bizim,
Vətənpərvər sevgimizə.
Hamı bildi bizim mətin,
İradəmiz, sevgimiz var.

Zəfər çaldıq 44 günə,
Azad etdik Qarabağı.
Dünya gördü bizim necə,
Xislətimiz, ruhumuz var.

05.10.2022

Sevgiyə bax*(Şuşanı gəzən səyyahlara)*

Şuşa sirli bir məkandı,
Hasarına, bürcünə bax.
Yaxşı diqqət et, tələsmə,
Ağ mərmərdən köşkünə bax.

Dağ başında qızıl tacdı,
Bir basılmaz istehkamdı.
Asta yeri, bu dağların,
Vüqarına, şəstinə bax.

“Ərim gəldi” qayada dur,
Əlini qoy gözün üstə.
Cıyırları, yolları gör,
O, nazanın gözələ bax.

Hər tərəf axar-baxardı,
Heyranlıdı, səfalıdı.
Yeri, göyü füsünkardı,
Küləyinə, mehinə bax.

Xariqəli möcüzədi,
Bir ecazkar şəhanədi,
Tamaşa et xarıgülə,
Onda olan hikmətə bax.

Gözəllik var bu oymaqda,
Hər fəsildə, qışda, yayda,
Qulaq as Xan oxuyanda,
Bəstəsinə, səsini bax.

Dilguşədə Vaqifi gör,
Halın soruş, əhvalın bil.
Natəvanın şeirin oxu,
Sən ondakı sevgiyə bax.

Cıdır düzü, Qırx pilləkən,
Məftun edər səni birdən.
Qəlbinə təb, ilham verən,
Dərəsinə, düzünə bax.

Tanrı bura lütf eyləyib,
Cənnət misalı bəzəyib.
Daş-torpağa zinət vurub,
Gəz, bu yerin hüsnünə bax!

09.11.2022

Xəbər ver

Hayana, hara gedim,
mən bu şəhərdə.
Gedə bilmirəm.
Ovqatım viran olur.
Bilmirəm hara baxım,
baxa bilmirəm.
Qəlbim pərişən olur,
Həsrətim aşıb-daşır.
Ürəyim asta vurmur...
Hara baxıram orda,
Səsini eşidirəm.
Gözlərimin önündə,
Xəyal olursan mənə.
Bu şəhərdə hər yerdə
İzin qalıb, səsin qalıb,
əksin qalıb.
Ancaq sən özün yoxsan,
Səni tapa bilmirəm.
Mən səni harda gəzdim?
Xəbər ver, gəlirəm ora.

Gələ, qaça-qaça,
Gələm uça-uça!

23.11.2022

Bu sahilə

Bu dənizin sahilində,
Hər gün ürəklər sevinir.
Bir-birinə məftun olan,
Ülvi diləklər sevinir.

Çoxaldıqca nəvazişlər,
Xumarlanır şən duyğular.

Məhəbbətdən pərvaz edən,
Sevəli qəlblər sevinir.

Göy dalğalar susqunlaşır,
Dinir şirin pıçıltılar.
Bələdir bal şərbətinə,
Dodaqlar, dillər sevinir.

Bu dənizin sahilləri,
Sevənlərin məskənidir.
Burda olan əhd-peymanə,
Ərşdə mələklər sevinir.

23.11.2022

Laçından

Laçından,
Bir ovuc torpaq verin,
Gözlərimə sıxmağa.
Müqəddəs sovuq kimi,
Bu köksümə basmağa.

Laçından,
Bir qurtum bulaq suyu,
Verin içim qəlbimə.
Ürəyimin göynəyin,
Həsrətini kəsməyə.

Laçından,
Bir dəstə çiçək verin,
Qoxuyum o gülləri.
O dağların ətrini,
Səfasını hiss etməyə.

Laçından,
Bir damla yağış verin,
Ya bir xışma qar verin,
Qoyum sinəmin üstə
Könlümü ovutmağa.

Laçından,
Mənə bir nəsnə verin,
Sevinc versin ruhuma.
O sevinci, fərəhi,
Qatım duyğularıma!

26.11.2022.

Vaxtıdır

İntizarın çox çəkmişik,
Hicranından darıxmışıq.
Əlimdən tut, gedək gəzək,
Dağların gözəl vaxtıdır.

Çiçəkləyib bağ-bağçalar,
Naxışlanıb yol-yamaclar.
Ver əlini, gedək gəzək,
Bağların gözəl vaxtıdır.

Yağış yuyub gözəlləşib,
Güzgülnib, ətirlənib,
Gəl, əlimdən tutum gedək,
Yaylağın gözəl vaxtıdır.

Çəmənlərdə bataq şəhə,
Könlümü zə verəl məzə.
Tut əlimdən gedək birgə,
Bulağın gözəl vaxtıdır.

Bəsdı, yandıq hicranlara,
Bu həsrətə deyək haşa.
Əlimdən tut, gedək yurda,
Dövrənin gözək vaxtıdır!

20.05.2022

Pəşman eləyər səni

Ay könlümün xaqanı,
Az incit ürəyimi.
Onun odlu sevdası,
Birdən yandırar səni.

Ay qəlbimin Leylası,
Divanə etmə məni.
Bu qəlbimin naləsi,
Zar-zar ağladar səni.

Ay könlümün dildarı,
Mənə az et nazını.
“Daşı tək ətəyindən”,
Bu xislət yorar səni.

Ay canımın afəti,
Cana yığmısan məni.
Heç demirsən inandın,
Pəşman eyləyər səni?!

1970

O mənəm

Yurddan didərgin düşən,
Sərgərdan, səfil gəzən,
Yad ellərdə dərd çəkən,
O mənəm.

Xoş günü tarac olan,
Möhnətə düçar olan.
İçin-için yaxılan,
O mənəm.

Xəyalı pərən olan,
Gözləri ağlar qalan,
Yetim-yetim sızlayan,
O mənəm.

Ruhu dardan asılan,
Sübhə kimi yatmayan,
Qırpım-qırpım qocalan,
O mənəm.

2016

Xəbərin olmadı

Hüsnün məni ovsunladı,
Məftun oldu qəlbim sənə.
Xəyalım qaldı yanında,
Sənin xəbərin olmadı.

Sevdaya saldın qəlbimi,
Köksümdə saxladım səni.
Döndüm - dolandım başına,
Sənin xəbərin olmadı.

Ömür keçdi, arzum qaldı,
Könlüm səndən kam almadı.
Həsrətin məni qolcaldı,
Sənin xəbərin olmadı.

Eşq odu qaldı canımda,
Ruhum qalandı odlara.
Yandıq sənə hicranına,
Sənin xəbərin olmadı.

30.08.2022

Mümkün deyil

Sən ən şirin həsrətim sən,
Sən ən şirin hicranımsan.
Sən ən şirin xətirə sən
Yaddaşım da.

Sən qəlbimdə var-gəl edən
Kədərimsən, qəhərim sən.
Xəyalımın qərar tutan
məkanısan.

Sən könlümün muradına
Yetişməyən,

İstəyisən, amalısan,
Sən könlümün ilk sevgisi,
Məhəbbəti, mələyisən.
Səni necə unudum mən?

Mümkün deyil!

Qəlbim sənə həsrətinə,
Fərağına öyrəşibdi.

Bacarmıram ürəyimdən,
Yaddaşım dan silim səni.

Sən qəlbimə həkk olmusan.
Sən verdiyin kədər ilə,

Hicran ilə dolanıram.
Səni necə unudum mən?

Mümkün deyil!

Sən hər zaman qəlbimdəsən,
Yadımdasan.

10.09.2022

DÜZGÜN ATALI

AĞIR SEYİDLƏR QURULTAYI

(reportajsayağı)

Əziz soydaşlarım, son vaxtlar baş verən hadisələrlə bağlı sizə bir sirr açmaq istəyirəm. Ancaq öz aramızda qalsın, nə dil bilsin, nə dodaq, bu sirri heç kimə deməyəsınız. Öz aramızdır, yerin də qulağı var axı. Bir də o qədər mədəsini sirr qarışdırıb pozan insanlar var ki, belə “ağrı”ya dözə bilmirlər, yazdıqlarımı bir xeyirdə danışacaqlar, bir də şərdə. Eybi yox, danışsınlar, qoy hamı bilsin.

Həqiqətə zaval yoxdu. Nə olsun ki, işıqdan, həqiqətdən, haqq-ədalətdən qorxan mövhumat və xurafat aşıqləri həqiqəti deyənlərin üstünə quduz kaftar sürüsü kimi hücumu keçirlər. Unudurlar ki, sonda həqiqət zəfər çalır.

Bildiyiniz kimi, uzun illərdi ki, “Kərimə” dövləti yaratmaq istəyən məmləkətin çirkli maliyyəsi hesabına ölkəmizdə pozuculuq işi apararaq, kafirlərdən ibarət böyük bir agentura şəbəkəsi yaratmaqla məşğuldur. Bu şəbəkədə cürbəcür təbəqədən olan insanların təmsil olunduğu da hər kəsə bəllidir. Cəmiyyətimiz qonşu ölkə tərəfindən yaradılan Hüseyinçilər və Zeynəbçilər qrupunun əlindən zinhara gəlib, boğaza yığılıb. Hələ bu azmış kimi molla rejimi sapı özümüzədən olan, manqurt xislətli xeyli xəyanətkarları öz ərazisində yemləyərək oradan ölkəmizə qarşı istifadə də edir.

Məqsədləri isə həmin yalaq tulalar vasitəsilə Azərbaycanı zəiflədib özlərinə tabe olacaq Kə-

rimə dövləti yaratmaqdır. Bu səbəbdən də onlar əl tulaları vasitəsilə ölkəmizdə olan vətənpərvər insanlara, hətta ağır “Seyidlər”imizə qarşı aramsız hücumlara keçir, onları ölüm təhdid edirlər.

Nəhayət, bu şərəfsizlərin əlindən zara gələn cəmiyyətimizin hörmətli ziyalıları və ictimaiyyət adamları vəziyyətdən çıxmaq üçün nüfuzlu Seyidlərə müraciət etməli oldu. Çünki artıq başqa yol qalmamışdı, bıçaq sümüyə dirənmişdi.

Müraciəti qəbul edən ağır Seyidlər hərəkətə başlayıb, vaxtı itirmədən böyük bir Qurultay keçirməyi qərara aldılar. Bu dünyada ilk Seyidlər Qurultayı kimi tarixə yazılacaqdı. Bu təklifin lehinə Şura üzvləri bəh-bəhlə səs verdilər.

Qurultayda iştirak edən nüfuzlu ağır Seyidlər - Murad Köhnəqala, Mirzə Sakit, Ayaz Arabacı, Elli Atayurd, Eluca Atalı, Azər Həsərət, Səkinə Yusifova, İlqar Atabəyli, Arzu Göytürk, İlqar Türkoğlu, Nailə Səidə, Nazlı xanım, Elxan Nəbiyev, Sara Xatun və başqaları xüsusi aktivliyi ilə seçildilər.

Qurultayı giriş sözüylə açan Ayaz Arabacı Seyidlər Şurasına başçı seçilmə təklifini irəli sürdü. Nümayəndələr yekdilliklə Mirzə Sakiti Seyidlər Şurasına sədr seçdi. Mirzə sədrliyi qəbul edərək, SP-nin (Səylər Partiyasının) başqanlığından istefa verdi.

Şura üzvləri Qurultayı idarə etməyi Murad Köhnəqalaya həvalə etdi.

Qurultay işə başladı, nə başladı, düz yeddi gün yeddi gecə davam etdi, lap nağıllardakı kimi. Meydan sulayan aftafalarının əlindən zara gələn Seyidlərin ağzından od tökülürdü. Bu səbəbdən də çıxışların sayı, hesabı yox idi. Bəzən müzakirələr o qədər qızgın keçirdi ki, ağız deyəni qulaq eşitmirdi. Bu da təbii hal kimi qiymətləndirilirdi. Axı çox qlobal - qalım, ya ölüm məsələsi müzakirə obyektidi.

Murad Köhnəqala sözü Mirzə Sakitə verdi. Şura Böyüyü Seyidlər Qurultayını açıq elan edərək birbaşa mətləbə keçdi:

-Əziz Seyidlər, ölkəmiz ağır bir durumdadır. Düşmənlərimiz din adı altında ölkəmizi kafirliyə sürükləyir, soydaşlarımızı adət-ənənələrimizdən ayrı salmaq üçün dürlü-dürlü yollar axtarındadır. Millətimizi manqurtlaşdıraraq milli kökündən, mənsubiyyətindən ayırmaq, mütiliyə sürükləmək düşmənlərimizin əsas məqsədidir. Bizim yeganə yolumuz Asif Atanın dediyi kimi "İnsanlaşmaq və İnsanlaşdırmaq"dır. Əks təqdirdə düşmən öz iyrenc əməlləri ilə istəklərini din pərdəsi altında bizə soxuşduracaq, ölkəmizin mənəvi dayaqlarını sıradan çıxaracaqlar.

Ağır Seyidlərdən biri, şair Ayaz Arabacı aparıcının razılığı ilə müzakirələrə girişdi:

-Çox hörmətli Seyidlər, biz Ulu Babəkin törəmələri Bozqurdlar Diyarında çaqqalların ulaşmasına imkan verməməliyik. Mollaların yalından doymayan acgöz tulaları ölkəmizdən iti qovan kimi qovmalıyıq. Həm də Babəkə layiq olmağımızı əməlimizlə sübut etməliyik. Ərəbdən və farsdan gələn anti-insani dəyərlərdən qurtulmalıyıq.

Çıxış üçün söz cəmiyyətimizdə fəallığıyla seçilən, molla-kafir rejimi tərəfindən ölüm fətvəsi alan Asif Ata Evladı Eluca Atalığa verildi:

-Bildiyiniz kimi molla rejimi mənə "İran Hizbullah zindanında" kitabıma görə ölüm fətvəsi verib. Mən ömrümün ən mənəli və anlaqlı hissəsini İran molla rejiminə qarşı amansız savaşa həsr etmişəm. Kitabımda Güneyli qardaşlarımızın molla rejimi tərəfindən necə aldandıqlarını, onlara verilən işgəncələri, qadınların başlarına açdıqları oyunları, doğma dilimizdə məktəblərin olmasına belə imkan verilmədiyini, din pərdəsi altında insanların qətlə yetirildiyini, dar ağacından asıldığını, qanlarına qəltan edildiklərini yaz-

mışam. Çıxışlarımda həmişə belə ağırlı məqamlara geniş yer ayırmışam. Bu insan qanına susayan qeyri-insani rejimin ləğv olunub yerində Bütöv Azərbaycanın qurulmasını təbliğ etmişəm.

Ağır Seyidlərimizdən biri Azər Həsərət söz alaraq tribunaya qalxdı:

-Əziz Seyidlər, mən bir içtimai xadim, həm də İTV-nin Yayım Şurasının üzvü kimi televiziyalardan tələb edirəm ki, türkçülüklə bağlı verilişlərin sayını artırınsınlar. Millətimiz öz tarixini daha dəqiq bilsin, mədəni irsimizdən bəhrələnsin ki, yad mədəniyyətlər bataqlığında itib-batmayaq, assimilyasiyaya məruz qalmayaq. Millət əldən gedir. Hakimiyyətə də deyiləsi sözüm var: - Mümkün qədər milli kadrların hökumət strukturlarında təmsil olunmasına şərait yaradılsın, yoxsa 5-ci kolon daha da aktivləşəcək, ölkəmiz ağır durumdan çıxma bilməyəcək.

Aparıcı Asif Ata Evladı şair Elli Atayurdu mikrofonu dəvət etdi:

-Ürəyinizdə Günəş olsun, əziz vətənpərvər Seyidlərimiz! "İnsan dəyişməyə, dünya dəyişməyəcək" - deyirdi Asif Ata. Doğrudan da insanlarımızı yad və düşmən ünsürlərin, zərərli ideologiyaların təsirindən qurtarmaq istəyiriksə, öz yolumuzun olması mütləqdir, əks-təqdirdə yağışdan çıxıb yağmura düşəcəyik. Ona görə də, biz milli-mənəvi dəyərlərimizdən süzülüb gələn bir konsepsiyaya - "Mütləqə İnam" dünyagörüşünə sahiblənməliyik, yoxsa bir millət kimi özümüzü təsdiq zirvəsinə yüksələ bilməyəcəyik.

Çıxışında orijinallığıyla fərqlənən şair, publisist, siyasətçi İlqar Atabəyli söz aldı:

-Əziz fikir sahibləri, ölkəmizdə molla agenturası at oynadır. Yardım maliyyəsi ilə yüz oyundan çıxanlar, cidd-cəhdlə hicab davası aparır, bizim ana və bacılarımızı da hicaba bürüyüb qara qarğalara oxşatmaq istəyirlər. Məktəblərimiz, bəzi müəllimlər molla rejiminin təbliğatını aparırlar. Mən bir ağır Seyid olaraq təklif edirəm ki, qadınlarını zorla hicaba bürüyən kişilər cəzalandırılsın. Zorla başına keçirdikləri örtüyü qadınların başından açıb, həmİn kişilərin başına keçirib küçəyə buraxılsın.

Sosial şəbəkə fəalı qadın Seydlərimizdən biri, Səkinə Yusifova qəzəbli halda tribunaya çıxdı. O, ölkəmizdə hicab davası apararaq qadınlara ultimatum göndərdi:

-Ay bəzi hicablı bisavad, dünyagörüşü, öz

mövqeyi olmayan, həyata Fatimə, Xədicə, Zəhra gözü ilə baxan qadınlar! Oyanın, mövhumata bağlılıq insanı 1500 il geri atır. Güneyli qadınların mübarizəsi cəhalətdən qurtulmaq üçündür. Özünüzü kor-koranə mütiliyə, cəhalətə sürükləməyin. Bu din deyil. Əsl iyrenclikdir, murdarçılıqdır. İslam qanla gəlib, qanda da batır.

Dünya Türklərinin Koordinasiya Mərkəzinin rəhbəri İlqar Türkoğlu söz alaraq kürsüyə çıxdı:

-Hörmətli Qurultay iştirakçıları, biz nə vaxtca öz tariximizdən, milli-mənəvi dəyərlərimizdən uzaq düşəcəyik? Nə üçün biz öz əlifbamız "Orxan-Yenisey" abesinə yad gözlə baxacağıq? Ta qədimdən inanc sistemi ilə zəngin olan, böyük bir Türk irqi nə üçün ərəbin və batının əlində alət olmalıdır? Biz özümüzə dönməliyik. Ulu Xaqanımız, Bilgə Xaqanın dediyi - "Ey Türk! Özünə qayıt, sən özünə qayıdanda böyük olursan!" - kəlamı bu gün də öz aktuallığını itirməyib.

Sosial şəbəkədə arı yuvasına çöp uzatmaqda mahir olan Nazlı xanım pirlərə gedən avamlar haqqında danışdı, onların xeyli hissəsinin qadın olduğunu bəyan etdi.

Elə bu zaman gözlənilməz hadisə baş verdi. Gözləri hədəqəsindən çıxmış bir neçə qaragurhuçu çadralı qadın hay-küylə içəri daxil olub, - "rədd olsun pantürklər, ölkəmiz müsəlman diyəridir, biz imkan vermərik ki, sionistlər burda at oynatsınlar. İsrailə ölüm!" - şuarlarıyla Qurultayın axarını pozmaq istədilər. Ancaq Qurultayı idarə edən, qatmaqarışıqlığa öyrəncəli təcrübəli Murad Köhnəqala Seyidləri təmkinli olmağa səslədi. Qadın Seyidlərimiz bu təxribatın qarşısını alaraq, qara qarğaları bayıra çıxarmağa nail oldular.

Bu hadisədən sonra söz Sara Xatuna verildi. O, əsəbi halda:

-Əziz Seyidlər, görürsünüz də, molla rejimi ölkəmizdə bu manqurt "Zeynəbçi" qadınların əliylə hansı oyunlardan çıxır? Görün bu adamların beynini necə yeyiblər. Onlar doğrudan da elə hesab edirlər ki, türkcülər - turançılar İsrailin nöqərləridir. Anlamırlar ki, onların özləri fars rejiminin alətinə çevrilib dövlətçiliyimizə zərbə vururlar.

Uzun müddət ölkədən kənarında yaşayan və bu yaxınlarda ölkəyə qayıdan Zaur Bayramlı söz istədi:

-Əziz Seyidlər, bu molla rejimin din adı altında millətimizin başına açmadığı oyun qalmadı. Gü-

neydə qırx milyonluq soydaşlarımız istismar edilib. Milli çoxluq olmasına baxmayaraq, onlara öz dillərində oxumaq haqqı da verilmir. Bu şərəfsizlər hələ deyirlər ki, "sizin türklüyə aidiyyatınız yoxdur, farsdan dönməsiniz". Biz farslara öz yerini göstərməliyik, türklüyümüzü onlara əməlmizlə sübut etməli və bütöv Azərbaycan dövlətini qurmaliyiq.

Sosial şəbəkələrdə qadın Seyidlərin içərisində xüsusilə seçilən müəllim Nailə Səidə çıxışına daha obrazlı başladı:

-Əzizlərim, dini-xurafat vasitəsiylə millətimizi cılızdaşdırırlar. Fars rejimi nəyin bahasına olursa olsun, ölkəmizi çökdürmək istəyir. Bu məqsədlə erməni faşistlərdən də bizə qarşı istifadə edirlər. Açıqca deyirlər ki, Ermənistanın təhlükəsizliyi bizim qırmızı xəttimizdir. Belə bir məqamda yeganə çıxış yolumuz türklüyümüzdən yapışaraq "Türk Birliyi"ni inkişaf etdirməliyik. Böyük bəliqlərin kiçik bəliqləri udduğu bir zamanda möhtəşəm birliyimiz ən vacib məsələdir.

Sosial şəbəkələrdə radikalılığı ilə öndə olan Elxan Nəbiyev söz istədi:

-Əziz Seyidlər, burda iştirak edən ağır Seyidlərin əksəriyyəti atam yaşda olanlardır. Fb-də hövsələmi cilovlaya bilməyib radikal dindoşlara cavabımda layiq olduqları ifadələri işlətdiyim üçün üzrlü sayarsınız, - bəzən əsəblərimə sahib ola bilmirəm, onlara öz dillərində və tərzlərində cavab verməli oluram. Təklif edirəm ki, ərəblərlə bağlı olan bütün adətlərdən, xüsusilə də insanlığı alçaldan çox arvadlılıqdan, qadına ikinci dərəcəli insan kimi münasibət göstərməkdən imtina etməliyik, dəfn mərasimlərini şəriət qaydaları ilə deyil, qədim Türklərə məxsus rituallarla keçirməliyik.

Söz gözəl şairə, müəllim, şagirdlərinin sevimlisi Arzu Göytürkə verilir:

-Hörmətli qardaşlar və bacılar, ölkə, molla ideoloji basqısı altındadır. Molla təfəkkürlü farsbaşlılar məktəblərə də hücumla keçiblər, gül balalarını təmiz beyinlərinə mövhumat və xurafat doldurmaqla məşğuldurlar. Ona görə də zəkaları ağ kağız olan balalarımıza uşaq çağından milli-mənəvi dəyərlərimizi aşılamaliyiq.

Arzu Göytürk çıxışını bu şeirlə bitirdi:

Böyük Turan dövlətinə,
Çoxsaylı Türk millətinə,

Bozqurdun cəsərinə
Atatürkün salamı var!

Seyidlərin çıxışı sanki mənə cəsərət verdi. Seyid olmasam da çıxış etmək qərarına gəldim.

Qurultayı idarə edənlərin yadına, nəhayət, mən də düşdüm:

-Çox hörmətli Seyidlər, ölkəmizdə milli-mənəvi dəyərlərimiz əldən gedir, millətimiz özgə dəyərlər vasitəsilə məqsədli şəkildə kafirləşdirilir. Əvvəllər bu işi mollalarla edirdilərsə, indiki durumda mollalara inam qalmadığı üçün, təəssüflər olsun ki, yal müqabilində “ziyalı”larımız vasitəsilə həyata keçirirlər. Bu səbəbdən də ölkə əhalisinin xeyli hissəsi yolunu azıb. İnsanlar elmdən çox xurafata yön alıb.

Nəhayət, uzun çəkən Qurultay sona çatır. Seyidlər Şurası qərara alır:

“Ayaz Arabaçı, Eluca Atalı, Murad Köhnəqala və İlqar Atabəyli qonşu ölkəyə ezam olunsunlar. Məqsədimiz Seyidlərin qərarını molla-fars yetkillərinə çatdırmaqdır. Qalan Seyidlərə isə tapşırılsın ki, ölkə daxilində olan irticaçı molla rejiminə xidmət edənlərlə söhbət etsinlər, onları səhv yoldan çəkindsinlər. İrana gedən nümayəndə heyətinin başçısı İlqar Atabəyli təyin edilsin”.

Cənuba yollanan nümayəndə heyəti ilk səfərini Güney Azərbaycandan başladı. Səfər çox uğurlu alındı. Sən demə, Güneylilər Seyidlərin keçirdikləri toplantıdan xəbərdarmışlar. Soydaşlarımızla çox maraqlı söhbətlər və müzakirələr oldu. Söhbət əsnasında Güneyli Seyidlər Mahmudəli Çöhrəqanlı, Abbas Lissani, Əjdər Tağızadənin maraqlı təklifləri oldu. Onlar nümayəndə heyətinin hökumət nümayəndələri ilə görüşməsinə məsləhət bilmədilər.

Abbas bəy İran hökuməti ilə görüşmə təklifinə etirazını Quzeyli qardaşlarına belə çatdırdı:

-Baba, bu hökumət ki, var, çox boynuyoğun hökumətdir. Onlar çətin ki, sizi anlayalar, ancaq özünüz bilən məsləhətdir...

Bir xeyli zamandan sonra nümayəndə heyəti səfərdən qayıdır. Hesabat üçün Seyidlər yenidən toplaşır. Toplantıda məyusluq hiss olunurdu. Nə baş verdiyi aydın deyildi. Ancaq Seyidlər Şurasının sədri Mirzə Sakit nə baş verdiyini çox yaxşı anlamışdı. Sədr bir xeyli fikrə getdi və qəfildən ayağa qalxıb sükutu pozdu:

-Ya Cəddimiz, sən özün bizə kömək ol! - deyərkən toplantını bağlı elan etdi...

Səhər açılarda aləm bir-birinə qarışmışdı, hamı İranın od tutub yanmağından, qadınların küçə və meydanlara çıxıb hicaba yox deməyindən danışdı. Ölkəmizdə isə DTX əməliyyatlar keçirirdi, İran tülaları özlərinə yer tapa bilmirdilər. Onlara verilən yalı, onlara yal verənləri unutmuşdular, canlarının hayındaydılar...

İKİNCİ QURULTAY

Müsəlman kişilər, sizin üçün şad xəbər!
Ey müsəlmanlar!

Əziz Ramazan günlərində bir mühüm və vacib son xəbəri sizlərə çatdırmağı özümə borc bildim. Çünki xəbər Ağır Seyidlər Şurasının “fətva”sından gəlib. Hər kəsə bəllidir ki, bu Şuranın sözcüsü yalnız mənəm. Bu səbəbdən də ASS-dən olan xəbərləri cəmiyyətə yalnız mən ötürə bilərəm.

Deyəsən, öz vəzifəmi çox şişirtdim. Ancaq olanı budur. Xülasə... Keçim mətləbə...

ASS-nin növbədənkanar təcili Qurultayı keçirildi. Şuranın sədri Mirzə Sakit başda olmaqla, Ayaz Arabaçı, Kamələ Müslüm qızı, Elli Atayurd, Eluca Atalı, Nurəddin Xoca, Aygün Əziz, İlqar Atabəyli, Səkinə Yusifova, Zaur Bayramlı, İlqar Tağı, Nailə Səidə, Günəş Aliyeva, İlqar Türkoğlu, Arzu Göytürk, Məhəmməd Ərsoy, Sara Xatun, Nazlı Salamova, Elxan Nəbiyev, Sevda Amanova, Nurlan Vahabzadə, Pərvin Abışova, Hacı Eliş, Nadim Turan və səhhətində problemləri olmasına baxmayaraq Almaz Həmzəyeva da həvəslə iştirak etdilər.

Amma, bu dəfəki qurultayda Murad Köhnəqala ilə Azər Həsərin iştirak etməməsi təəccüb doğurdu. Bəlkə də bədxahlar fikirləşirlər ki, ASS-də fikir ayrılığı yaranıb, şurada parçalanma var, - qətiyyətlə! Elə bir hal baş verməyib. Yəqin ki, bu iki ağır seyid iştirak etmədiklərinin səbəbini mətbuata açıqlayacaqlar. Çox güman ki, üzürlü səbəb olub.

Qurultayı tarixin yaddaşına köçürmək üçün istedadlı ssenarist Elxan Xanizadə və rejissor Emil öz çəkiliş qrupu ilə iştirak etdilər. Onlar qurulta-

yın qərarı ilə tədbiri canlı yayımla bütün dünyaya yaydılar.

Qurultay işgüzar səviyyədə keçdi, xeyli məsələlər müzakirəyə çıxarılaraq həllini tapdı. Xüsusilə, İran-Turan məsələləri ciddi müzakirələrə səbəb oldu. DTX-nın vətənə xəyanət edənlərə qarşı olan əməliyyat tədbirləri təqdir olundu, davamlı olması tövsiyə edildi.

Ən vacib məsələlərdən birini isə gündəmə Səkinə Yusifova gətirdi. O, həmişə qadın Seyidlər arasında düşündürücü təklifləri ilə yaddaşlarda qalıb. Bu günkü Qurultayda da müsəlman kişilərin ürəyincə olan orijinal bir təklif irəli sürdü. O, qurultayı idarə edən Ayaz Arabacıdan söz alaraq tribunaya qalxdı. Səkinə xanım müdrük və alicənab görkəm alaraq, qurultay iştirakçılarında Ağır Kişilər Cəmiyyətindən göndərilən təklifi çatdırdı:

- Əziz Ağır Seyidlər, hər kəsə bəllidir ki, mən vaxtımın çox hissəsini ictimaiyyət arasında və xüsusilə sosial şəbəkələrdə keçirirəm. Müsəlman kişilərin haqlı olan xeyli şikayətlərini dinləmişəm. Onlar müsəlman həyat yoldaşları tərəfindən xeyli haqsızlıqlara məruz qalırlar. Qadınlar islam dininin buyurduğu əməlləri qəbul etmirlər. Bu səbəbdən də müsəlman kişilərimiz onların əlindən boğaza yığılıblar. Bu binəvalar haray çəkənlər də, haraylarını dinləyən yoxdur. Kişilər bu əzab-əziyyətlər qarşısında nə edəcəklərini bilmirlər. Demək olar ki, səbr kasaları dolub. Onlar yalnız biz Ağır Seyidlərdən imdad gözləyirlər. Xahiş edirəm, bu məsələni müzakirəyə çıxarıb, kişilərin haqlı tələblərinin həyata keçirilməsinə yardımçı olaq, yoxsa dinin buyurduğunun əksinə gedib çoxarvadlılığa qarşı çıxarıqsa kişilər müsəlmançılıqdan üz çevirib imtina edərlər.

Elə bu zaman birinci qurultaydakına oxşar bir hadisə baş verdi. Foyədə xeyli çarşablı qadın həşir saldılar. Sən demə, onlar müzakirəyə çıxarılan məsələdən agah imişlər. Bu səbəbdən də seyidlərin ünvanına hədələr yağdırırdılar. Ancaq onlar qurultayın gedişinə təsir edə bilməyərək, suları süzülə-süzülə oradan uzaqlaşdılar.

Təklif uzun müzakirələrə səbəb oldu. Saatlarla çəkən müzakirələrdə hətta mübahisələr də düşdü, yerdən replikalar da atıldı. İlqar Tağı söz almadan elə yerindəcə hay-həşir salaraq fikrini belə ifadə etdi:

- Əziz Seyidlər, keçən qurultayda da iştirak etmədiyimə görə lap ürəyim partladı ki, iştirak edə

bilməmişəm, deyiləsi xeyli sözlərim var idi. İndi də siz belə bir məsələni müzakirəyə çıxarmaqla ASS-ni hörmətdən salırsınız. Birincisi, biz ərəb deyilik ki, çoxarvadlılığa loyol baxaq. İkincisi də biz Türklərdə çoxarvadlılıq olmayıb. Üçüncüsü də XXI əsrdə dünyanın inkişaf edib müasirləşən bir vaxtında belə, orta əsrlərə qayıtmağın anlamını başa düşmürəm?!

Qurultaya gec qoşulan doktor Telman İlqar Tağının bu replikasına çox əsəbləşdi:

- A kişi, sən nə danışırsan? Allah tərəfindən göndərilən "Quran" üçün zaman anlayışımı var? Quran hamı üçündür, tək ərəb üçün deyil. Ona görə də Səkinə Xatunun təklifini müdafiə edirəm.

Bir sözlə, bu təklifə kişi seyidlərin münasibəti birmənalı olmasa da, qadınlar hamısı Səkinə Xatunun təklifini birmənalı müdafiə etdilər. Qadın həmrəyliyi burda da özünü göstərdi.

İştirakçılardan biri - Pərvin Abışova söz alıb fikrini belə bəyan etdi:

- Əgər onlar özlərini müsəlman qadını hesab edirlərsə, nə əcəb islam dininin bu hökmünə əməl etməyib ona qarşı çıxırlar? Onlar ya müsəlman qadını kimi bu hökmə tabe olmalı, ya da müşrük olduqlarını etiraf etməlidirlər.

Müzakirələrdə kişi seyidlərdən Nurəddin Xoca xüsusilə fəallığı ilə seçilirdi:

- Qardaşlar və bacılar, biz ağır kişilərin arzularını həyata keçirməklə müqəddəs bir işə qol qoymuş olarıq. Böyüklük göstərib onlara əl tutmalıyıq. "Əl tutmaq Əlidən qalıb", - deyiblər. Elə Hz. Əlinin də xeyli arvadı olub. Əgər müsbət qərar çıxarsaq, bu əziz gündə - 11 ayın sultanı olan Ramazan günlərində onlar üçün böyük mükafat olar. Allaha da xoş gedər.

Müzakirələrdən sonra qurultay təklifi səs çoxluğu ilə qəbul etdi.

Qurultayın qərarını ASS-nin sədri Mirzə Sakit bəyan etdi:

- Şura qərara alır: Bundan sonra kişilərin dini tələblərinə qarşı çıxan hər bir qadın öz ərləri tərəfindən ciddi cəzalandırılsın. Hər bir kişi cəzanı şəriət qaydalarına uyğun həyata keçirsin. Və onlara halal sayılan, dörd arvadlılığa əməl etsin. Hökm Allahın hökmüdür, müzakirə oluna bilməz. İcrası mütləqdir!

Bununla da qurultay öz işinə yekun vurdu...

AZƏRBAYCANREALLIĞI.COM

FİRƏNGİZ ÜMİD

GEDİRSƏN

Gedirsən sən nişan verilən yolu,
Bilmirsən nə vaxtdır sonun, gedirsən.
Gedirsən sevinclə, ya gözü dolu,
Bilmirsən nə vaxtdır sonun, gedirsən.

İstər narazı qal, istərsə razı,
İstər aşğın al əlindən sazı,
İstər "Ruhani"çal, istər "Şiraz"ı
Bilmirsən nə vaxtdır sonun, gedirsən

Yüksələ bilərsən, enə bilərsən,
Günəştək nur saçıb sönə bilərsən,
Zirvəni təpətek yenə bilərsən,
Bilmirsən nə vaxtdır sonun, gedirsən.

Ümidlə yaşayıb güman gəzirsən,
Tövbənə Tanrıdan aman gəzirsən,
Yenə yaşamağa zaman gəzirsən,
Bilmirsən nə vaxtdı sonun, gedirsən.

ANALAR

Analar müqəddəs, analar əziz,
Onlar xoş arzudu, diləkdi sizə.
Südü halal olur, mayası təmiz,
Ruhu talismandı, köməkdi sizə.

Dinləyin haqq dolu çağırışını,
Əsla qazanmayın siz qarğışını,
Eşidin daima bal alqışını,
Duası məlhəmdi, bəzəkdi sizə.

Böyüdüür övladı alın təriylə,
Döyüşür içində dərdi-səriylə,
Qəlbi dostluq etməz böhtan, şəriylə,
Öyüd-nəsihəti gərəkdi sizə.

Ana nəfəsidir cənnət havası,
Övlad haraylıdır həyat qovğası,
Ağrını, acını hər an qovası,
Həyatı ən gözəl örnəkdi sizə.

Durun qulluğunda ananın hər an,
Qırmayın qəlbini heç vaxt, heç zaman.
Əvvəli yaşıl ot, sonu bir saman,
Ancaq qoruyucu mələkdı sizə!

QIYMA

Dağ var ucalıqdı, dağ var yaradı,
Allah, qardaş dağı göstərmə mənə.
Əlvanlığı itib, dünyam qaradı,
Allah, qardaş dağı göstərmə mənə.

Gərəkdisə, mənim ömrümü doğra,
Mən özüm razıyam, demirəm oğra,
Qıyma nakam qəlbim qəmi doğura,
Allah, qardaş dağı göstərmə mənə.

Anam min niyazla tapıbdı onu,
Belə tez gəlməsin bu ömrün sonu,
Geydirmə qəlbimə ayrılıq donu,
Allah, qardaş dağı göstərmə mənə.

Evin sonbeşiyi, yeganəsidı,
Anamın sevinci, dürdanəsidı,
Üç böyük bacının tərənəsidı,
Allah, qardaş dağı göstərmə mənə.

İNTİHAR EDƏN ŞƏHİD ANASINI QINAYANLARA

Qorxun uca Allahdan,
Çəkinin siz günahdan.
İstifadə etməyin
Tənə adlı silahdan.

Qınamayın ananı,
Şəhidinə yananı.
Bu dərdi dağlar qədər
Dözülməz dərd sananı.

Sən ha denən ucaldı,
Şəhid verdi, qocaldı.
Nəydi suçu, görəsən -
Fələk ondan öc aldı?

Açdı çiçək, güldü yaz
Ananın qəlbi ayaz...
Yaşlı gözündən itib
Birdəfəlik güllü yaz.

Ayaq saxla sən bir az,
Gözündə qaldı muraz.
Dərd ona üstün gəldi,
Ömründən aldı qisas.

Bir odda yanan közdün,
Ağlayan bulaq, gözdün.
Fələk verən dərdini
Bacım, beləmi çözdün?!

ÇİNGİZ

*Milli Qəhrəman
Çingiz Mustafayevin
əziz xatirəsinə*

Sən xalq üçün yaşayıb
Ömrünü verdin sona.
Harın, müftəxorlartək
Girmədin min bir dona.

Həkim kimi çalışdın,
Qoymayırdın dərd dinə.
Həyatın məlhəm oldu
Millətimin dərdinə.

Silah götürüb ələ
Vuruşmasan da belə,
Çəkdiyən hər bir kadr
Düşməni üçün bir güllə.

Danışır olanları,
O dəhşətli anları.
Tanıtırdır dünyaya
Rus tulası yanları.

Səni zaman yetirdi,
Zaman da verdi bada.
Milli qəhrəman kimi
Layiqsən yüksək ada.

BİR GÜLLƏ BAŞLAR

Bir güllə başlar bahar,
Əriyər, sovuşar qar.
Yığar çətirini qış,
Bahar, yoluna alqış.
Yağışla gün öcəşər,
Yelin "əli" gicişər,
Hər tərəfə əl atar,
Dağı arana qatar.
Ağaclar oyanarlar,
Ətrafa boylanarlar.
Böcəklər, qarışqalar
Torpaqda lağım atar.
Çiçəklər çıxar düzə,
Təbiət gülər üzə.
Hər tərəf gülşən olar,
Sevinc, şadlıq cəm olar.
Qəlbədən silinər qubar,
Yerinə dolar bahar.

ƏSGƏRİM

Şücaətli, misilsiz
Qeyrətlidir əsgərim.
Qorxubilməz, yenilməz
Cürətlidir əsgərim.

Döyüşdü şərəf-şanla,
Tarixi yazdı qanla.
Bu müqəddəs məramla
Qüdrətlidir əsgərim.

Pozmadı öz andını,
Tanıdı dost-yadını.
Dünya andı adını,
Şöhrətlidir əsgərim.

QOY VAR OLSUN DİLİMİZ

Mən özgürəm, dilim var,
Vətənim var, elim var.
Könüldən bağlandığım
Bir nəğməkar dilim var.

Gözlərimdə yaşımdı,
Tarixi yaddaşımdı.

Qəlbim onunla vurur,
Ən yaxın sirdaşımdı.

Dağdan axan selimdi,
Çəməndəki gülümdü.
Dünyada ən şirin dil
Mənim doğma dilimdi.

Xəzinəmdə, qalamdı,
Qayğı istər balamdı.
Qaldı qapı dalında,
Yanar oda qalandım...

Qoy var olsun dilimiz,
Çiçəklənsin elimiz.
Bir-birindən xoş gəlsin
Hər ayımız, ilimiz.

TAPMACALAR

(Uşaqlar üçün)

Əllərdə qoşa gəzər,
Ahı ürəyi üzər.
Güllərdən hansı güldür
Şəhid məzarın bəzər?

Yarı xardı, yarı gül,
Sinəsində var bülbül.
Şəhidliyin nişanı,
Qələbəmin rəmzi gül.

Bağrı kəsövtək qara,
Al ləçəyi dörd para.
Bəzəyidir düzlərin
Adı nədir, sən ara.

Güllərin ən göyçəyi,
Sanadım beş ləçəyi.
Qardan qorxusu yoxdu,
Mən sevdim bu çiçəyi.

Fil deyil, xortumu var,
Qaşqabağını sallar.
Bir cüt qara gözcüyü,
Yeganə ləçəyi var.

SÜLEYMAN RZAZADƏ

Azərbaycan bayrağı

Qəlblərin həsrətindən,
Xalqımın vəhdətindən,
Elin cəsarətindən,
Düşmən gördü bu dağı,
Azərbaycan bayrağı.

Ünvanına deyilən,
Səni yenilməz bilən,
Pəncərəmə əyilən,
Ətrin iydə budağı,
Azərbaycan bayrağı.

Açmadı xarıbülbül,
Ötmədi sarı bülbül,
O gülmədi otuz il,
Qarabağın torpağı,
Azərbaycan bayrağı.

Həkərinin başında,
Şuşanın qalasında,
Qarabağ səmasında,
Üçrəngli göy qurşağı,
Azərbaycan bayrağı.

Sən bir Oğuz nəslisən,
Az Ərin nəvəsisən,
Bəşərin haqq səsisən,
Xalqın şanlı dayağı,
Azərbaycan bayrağı.

Arzusu Süleymanın,
Ali Baş Komandanın,
Heydər oğlu İlhamın,

Şanlı zəfər çırağı,
Azərbaycan bayrağı.

Vətənim

Azadlığın haqq səsi,
Qoy gurlasın cahanda.
Hürriyyət daim olsun
Bizim Azərbaycanda.

Qədim Turan elləri,
Babəkin məskəni.
Mənim Azərbaycanım,
İgidlər Vətənidir.

Dahilər gözəl bilir,
Müqəddəsdi bu torpaq.
Qədim Odlar Yurdundan,
Heredit verib soraq.

Yurduma kəm baxanın,
Qoy gözləri kor olsun.
Ulu Tanrı hər zaman,
Bu xalqıma yar olsun.

Qədim Azərbaycanın,
Baharı, qışı gözəl.
Süleyman da söyləyir,
Hər dağı, daşı gözəl.

Baba

Harda adın gəlsə sənin,
Qəlbim gəlir coşa, baba.
Yetirdiyin İlhamınla,
Adın gəzir qoşa, baba.

Müəllifsən xoş günlərə,
Arxa oldun nəsilərə.
Öz xalqınla, öz elinlə,
Vur dövrəni başa, baba..

Hər dəqiqən, hər anınla,
Pak, müqəddəs amalınla.
Dünya boyda ad-sanınla,
Tarixlərdə yaşa, baba.

Süleymanı görün mətin,
Atasısan bu millətin.
Xoş məramın, saf niyyətin,
Toxunmasın daşa, baba.

Zəlimxanım gedən gündən

Söz dolaşıb, mənə itib,
Zəlimxanım gedən gündən.
Qafiyə də uymur sözə,
Zəlimxanım gedən gündən.

Dilə gəlir sözlər bir-bir,
Ancaq mənası bilinmir.
Tanrı sevən şeir gülmür,
Zəlimxanım gedən gündən.

Qurumur gözlərin nəmi,
Tez getdi qəlbin həmdəmi.
Yas tutubdu söz aləmi,
Zəlimxanım gedən gündən.

Elə bil ki, Kürüm durub,
Arazım da boynun burub.
Mavi Xəzər yaman susub,
Zəlimxanım gedən gündən.

Bu hikmətin yoxdu sonu,
Süleyman da duyur bunu.
Şeir bükübdü boynunu,
Zəlimxanım gedən gündən.

Şahbuzum

Nə gözəldir Batabatın havası,
Xoşa gəlir bülbüllərin havası.
Belə olmaz heç loğmanın dəvası,
Uzun ömrün dərmanını Şahbuzum.

Şahbuzlular bilməz kədər-qəm nədi,
Hər birisi pak müqəddəs bəndədi.
Hörmət-izzət irsiyyətdə, gendədi,
Pisə nifrət fərmanını Şahbuzum.

Oğulları qol-biləkli qəhrəman,
Gözəlləri şirin dilli, mehriban.
Qocaları peyğəmbər tək bir insan,
İnsanlığın ünvanını Şahbuzum.

Bu ellərin tarixi çox qədimdir,
İlk daşını kim qoyub heç bilinmir,
Şaha layiq bir ölkədir, bir eldi,
Ölkələrin sultanını Şahbuzum.

Məmməd Araz əlçatmaz bir asiman,
Süleymanı o dühadan dərslər alan.
Alimləri ölkələrə səs salan,
Elmlərin ümmanını Şahbuzum.

Xoş gəlir

Zirvələr qoynunda məğrur qartalın,
Səsini eşitmək mənə xoş gəlir.
Fərəsi dalınca ana kəkliyin,
Səksənib səkməyi mənə xoş gəlir.

Zəhmətin çəkməsən dara inəyin,
Qaymaq olmaz istəyəndə ürəyin.
Nehrə kərəsilə təndir çörəyin,
Bir büküm dürməyi mənə xoş gəlir,

Bənövşə gözəldi bahar fəslində,
Mənə ilham verir bugünkü gündə.
Çiçəkli baharda kolun dibində,
Boynunu bükməyi mənə xoş gəlir.

Bənövşə qabaqda, Nərgiz sağımda,
Qeyb olunub kədərini də, ahım da.
Qaragöz yarpızı su qırağında,
Süleyman, görməyim mənə xoş gəlir.

Bizdədi

Məmməd Araz "salamat qal" dediyi,
Qayalar, çəmənlər, düzlər bizdədi.
Nizami, Füzuli, bir də Nəsimi,
Keçdiyi cığırlar, izlər bizdədi.

Nizaminin hikmətinə söz olmaz,
Füzulinin fitrətinə söz olmaz.
Nəsiminin şeiriyyətinə söz olmaz,
Dediyi ayələr, sözlər bizdədi.

Süleymanı siz sanmayın öteri,
Tarix yola salıb görün kimləri.
İnsana ruh verir saf əməlləri,
Peyğəmbər cöhrəli üzler bizdədi.

Yaza bilmirəm

Günəş hərarətin, külək surətin,
Mən niyə şeirimdə yaza bilmirəm.
Cilvəli gözəlin, narın qəməsin,
Mən niyə şeirimdə yaza bilmədim.

Adəm səhv etdiyini özü bilmədi,
Səhvi ucbatından üzü gülmədi.
Dünyanı yaşadan hansı qüvvədi,
Mən niyə şeirimdə yaza bilmədim.

Yaradan qüdrətdi, yaranan bizik,
Dünyaya səbəbsiz biz gəlməmişik.
Haqqı ədalət də düşüb çərpəşik,
Mən niyə şeirimdə yaza bilmədim.

Süleyman sirləri öyrənib dərin,
O duydu sirrini vuran qəblərin.
Naqisin, xəbisin, nanəciblərin,
Xislətin şeirimdə yaza bilmədim.

Ceyranı

Təbiət qoynunda vəsf elə, şair,
Qaragöz, şuxyeriş ana ceyranı.
Tətiyə çatmaya ovçu barmağı,
Qıyma ki, boyansın qana ceyranı.

Gör necə yaraşır bizim düzlərə,
Tanrıdan əvəzsiz paydı bizlərə.
Onun məskənidi bu dağ, bu dərə,
Sandıq bu yerlərdə sona ceyranı.

Onun baxışları ünsiyyət qurur,
Baxma ki, könlümə min yara vurur.
Yaşamaq eşqilə qarşımda durur,
Denən qoy çəkilsin yana ceyranı.

Sonsuz mənzerədi, baxmaqla bitməz,
Onun mələrtisi qulaqdan getməz.
Süleyman, həyatda kimlər qan tökməz?
Gəl biz də tapşırıq ona ceyranı.

Qayıt gəl

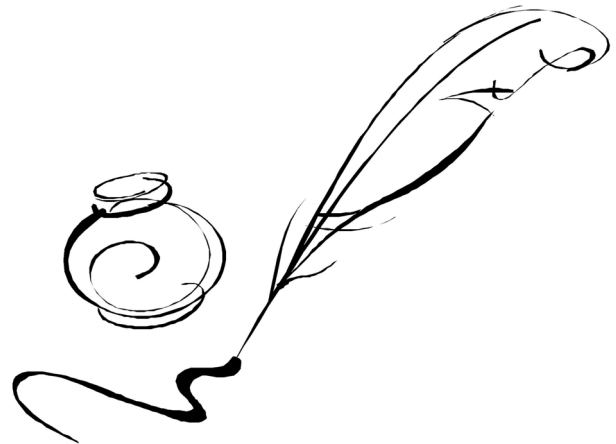
Baxışların bağlayıb bu həyatda,
Keçəmmirəm xətti-xaldan, qayıt gəl.
Bircə dəfə oğrun-oğrun süz məni,
Xəbərdarsan bu əhvaldan, qayıt gəl.

İkimiz də uduzmuşuq savaşa,
Bizə küsmək yaraşarmı bu yaşda?
Zaman sözün deyəcəkdə o başda,
Əlin çıxar cah-cəldan, qayıt gəl.

Adam var ki, körpü tapmaz keçməyə,
Adam da var su tapammaz içməyə.
Meydan yoxdu inciməyə, küsməyə,
Daşın-düşün kəm-xəyaldan, qayıt gəl.

Gözəlliyi sənə verib Yaradan,
Yanağın rəng alır şaldan, xaradan.
Söylə görüm nə keçibdi aradan?
Doymamışam gül camaldan, qayıt gəl.

Dolaylarda gəl yorma çox özünü,
Qənimət bil Süleymanın sözünü.
Dəyişginən cığırını, izini -
Daşingənən xam-xəyaldan, qayıt gəl.

İNTİQAM QASIMZADƏ NAĞILI

**TƏRCÜMƏÇİ, TƏNQİDÇİ, SSENARİST...
yoxsa PEŞƏKAR REDAKTOR?
Sizcə onu niyə belə tanıtmağa çalışırlar?**

I YAZI

İntiqam Qasımzadədən zəhləm gedir. Bunu özü də bilir, demişəm. Həyatımda indiyə kimi belə bir dilbilməz, adamanlamaz məmura rast gəlməmişəm. Əlbəttə ki, özü bilər; can onun, cəhənnəm Allahın, qazandığı nifrətlərin cəzasını nə vaxtsa çəkməlidir. Bu dünyada olmasa da, o dünyada mütləq çəkəcəkdir. Yalandan üzünə gülümsəyənlərin, süni xoş söz deyənlərin, qoluna girib şəkil çəkdirənlərin həqiqi simalarını hamıdan yaxşı bilir. Bəlkə də onların riyakarlığına daxilən gülür.

Zəhləm getdiyi üçün də haqqında yazılanlar və öz “məhsulları” qarşıma çıxan kimi dərhal oxuyuram. Çünki mən də onun qeyri-səmimiliyinə acıyıram. Görəsən, adam ahıl yaşında qeyri-səmimi olmağı necə bacarır?

“Azərbaycan” jurnalının 10-cu sayında (2022) 156-159-cu səhifələrində müsahibəsi dərc olunub. Müsahibəni Kamran Qasimov imzalı bir nəfər hazırlayıb. Tanımıram, birinci dəfədir rastıma çıxır. Qohumluq əlaqələrinin olub-olmadığını deyə bilmərəm. Həm də bu üzdən maraq oyandı deyə məcburən oxudum.

“Həmsöhbətim tənqidçi, tərcüməçi, ssenarist, Əməkdar incəsənət xadimi, “Azərbaycan” jurnalının baş redaktoru, - bunu xüsusi vurğulamaq istədim - PEŞƏKAR REDAKTOR İntiqam Qasımzadədir!”

Çox gözəl! Onu AYB rəhbərliyində təmsil olunanlar da hər zaman “TƏNQİDÇİ, TƏRCÜMƏÇİ və SSENARİST” kimi cəmiyyətə tanıdırlar, daha doğrusu tanıtmağa çalışırlar. Mənim üçün də bu, həmişə maraqlı görünüb. Nə əcəb, yaşı səksəni haqlamaqda olan bir adamın tənqidindən, tərcümələrindən xəbərsizəm. Necə olub ki, uzun illər boyunca onun bir sambalı tənqidini, yaxud tərcüməsini oxumamışam. Rastlaşdığım adamlardan bir

neçə dəfə soruşsam da dodaqlarını büzüb çiyinlərini çəkiblər. İntiqam Qasımzadənin hansısa tənqidi məqaləsini, tərcüməsini oxuduqlarını xatırlamayıblar. Şübhəsiz ki, bunu cənab Kamran Qasimov da bilməmiş deyil. Məncə, elə ona görə də “PEŞƏKAR REDAKTOR” ifadəsini xüsusilə vurğulayır və vurğuladığını müsahibəsinin başında, tanıtma məqamında qeyd edir. O da gözəl bilir ki, tənqidçilik, tərcüməçilik, bəlkə elə ssenarililik də bu, “peşəkar redaktor”luq məsələsinin yanında gölgədə qalıb itib-batan şan-şöhrət kimidir.

“İ.Q - (gülür) Bilirsiz nəyə güldüm? Peşəkar redaktor dediz - ona... Redaktorluqla bilirsiz neçə yaşından məşğulam? 26 yaşından, 53 ildir.”

Yuxarıda qeyd etdiyim kimi... İntiqam Qasımzadə bayağı təriflərə, süni şişirtmələrə çoxdan öyrəşib, aludə olub. O, necə redaktor olduğunu hamıdan yaxşı bilir. Elə buna görə də gülür. Həm də bu 53 ildə Azərbaycan ədəbi mühitində şair və yazıçıların başına açdığı oyunların müqabilində ona yaltaqlanmağa davam etdiklərinə gülür. Həm də... çox şeylərə gülür... qocaman adamdır, böyük həyat yolu keçib... beyni xatirələrlə doludur.

İxtisas seçimi sualında Leninqrad Gəmiqayırma İnstitutunda oxumaq istədiyini vurğulayır. Maraqlı yanaşmadır. Hamımız məktəbli olmuşuq, seçim sualı nə vaxtsa hamımıza ünvanlanıb. Sual qarşısında beynimizi işlətməyə, gələcəkdə hansı peşə üzrə məşğul olmağa qərar vermək düşüncəsi yaranıb. Həkim, müəllim, çilingər, sürücü... və sair onlarla peşə barədə məlumatlı adam nədən seçimini, kim olmaq, nəçi kimi çalışmaqda deyil, sadəcə, oxumaq istədiyini ali məktəbin adını vurğulayır. Sözsüz ki, həmin məktəbdə də ixtisaslar müxtəlifdir; gəmi kapitanı, bort texniki, mexanik, şturman, aşbaz və s...

“İ.Q -...Nəəlac qalıb sənədlərimi filologiya fakültəsinə verdim!”

Bəlkə elə o üzdən İntiqam Qasımzadə 53 ildir ki, şair və yazıçıların başına gətirmədiyi oyun qalmaqaldır? Adam istəmədiyi bir sahəyə yönləndirilib. Sevmədiyi bir peşənin vəzifə kürsüsündə insanlara sevgimi nümayiş etdirməliydi? (Qabilin “Səhv

düşəndə yerimiz” şeirindəki eyhamları qeyd etmək fikrindən tamamilə kənarım. Hüquqda bu barədə eyhamlar çoxdur. Adam məcbur olduğu işi heç vaxt sevgi ilə, könül xoşluğuyla, zövqlə həyata keçirə bilməz. Bu, isbata ehtiyacı olmayan aksiomadır)

“İ.Q - ...redaktor o adamdır ki, başqasının əsərinə özünün kimi yanaşır... Öz yazısı kimi baxır mətnə...”

Azərbaycanda on milyon insan yaşayır - hamısı da nə iləsə bir-birindən fərqlənir. Qardaş-bacıların barmaq izləri belə eyni deyil. Müxtəlif düşüncəli insanlar necə eyni cür şeir, hekayə yazırlar? Məcburən filologiya oxumuş İntiqam Qasımzadə bununla nə demək istəyir? O, fərqli müəlliflərin əsərlərini şablon çərçivəyə salaraq eyniləşdirdiyini, özünün küləşdirdiyini vurğulamaq istəmirmi? Bəlkə mən düz düşünürəm? Götürün “Azərbaycan” jurnalının müxtəlif nömrələrini. Birini 2009-cu ildən, birini 2014, birini 2015, 2019, 2020, 2022-ci ildən və orda çap olunmuş materialların broyler toyuğu, inkubator yumurtası kimi bir-birinə oxşarlığının boyunu sevin, oxuya-oxuya əzizləyin. Bilirsiniz, niyə şair və yazıçılar səslərini çıxartmayıb? Qoy, desinlər ki, filankəs “Azərbaycan” jurnalında çap olunub....

“K.Q - Redaktor müdaxiləsinə görə İntiqam Qasımzadəni düşmənlər gözündə görənlər olubmu?

İ.Q - Əlbəttə, o qədər... Əksəriyyəti də - qrafo-manlar. Onlar görüblər. Elə indi də görürlər, “əsərləri” qaytarılanda...”

Bəyəm “Azərbaycan” jurnalına təqdim olunan əsərlər geri qaytarılır? Birinci dəfədir eşidirəm. Məncə, qaytarılmır və münasibət bildirilmir. Jurnalın özündə də belə yazılıb: “Əlyazmalara rəy verilmir və qaytarılmır!” Bəlkə orda yazılardan baş redaktorun xəbəri yoxdur? (Onda xatırlatmaq yerinə düşərdi, indi heç kim əlyazma təqdim etmir!)

Bir də əgər cənab Qasımzadə onları “düşmənlər” gözündə görürsə, çox təəssüf. Şəxsən mən son yeddi ildə şəxsimə qarşı elədiyi pisliklər müqabilində yenə də onu xoş dindirmişəm, bütün erköynünlüklərin (bəzən mənimlə uşaq kimi oyun oynayıb, “get, sabah gəl, bu gün danışmağa hazır deyiləm” deyər) sevgiylə, səbrlə qarşılımışam. Tanrının mənə verdiyi sevgi payından hamıya çatar, o cümlədən məni digərlərinin gözünə qatıb “düşmənlər” cildində görən İntiqam Qasımzadəyə də. O ki, qaldı “əsərləri” sözünün tələffüzünə və dırnaq arasında yazılmasına, burda hər ikisi böyük səhvə yol verir. Çünki İntiqam Qasımzadənin bəyənməyib qaytardığı əsərlərin müəllifləri sonralar Türkiyə, Rusiya kimi bizdən fərqli olaraq ədəbiyyat

ata dəyər verilən böyük ölkələrdə çox məşhurluq qazanıblar, Orta Asiya ölkələrində dərsləklərə salınanlar da olub. Məncə ad çəkməyə ehtiyac görmürəm.

Bir məsələ konkret şəxsimə aid olduğundan burda vurğulamaya bilmərəm. 50 yaşımın tamam olmasına bir neçə ay qalmış İntiqam Qasımzadəyə müraciət etdim. Xarakterimə uyğun olaraq konkret söhbət apardım. 3 hekayə təqdim etməyi təklif etdi. Onlardan birini seçib jurnalda çap etdirəcəyinə söz verdi. Bəli, məhz kişi kimi söz verdi. Aramızda olan söhbət belə oldu. Mən üç kiçik hekayə təqdim etdim - şəxsən özünə. Dedi ki, 14 şriflə ki, rahat oxuya bilsin. Beləcə, illər keçdi, o, verdiyi sözü tutmadı. “Namərdi mənzilinə qovarlar” deyib atalar. Mən də inadımdan çəkilmədim, ona davamlı olaraq hər üç aydan bir yeni-yeni hekayələr təqdim etdim. Anladım ki, adam mənim yazdıqlarımı oxumur. Müsahibədə vurğuladığı cümləni mən ona demişəm: “Sən özün nə yazmışsan ki, mənim əsərlərimi bəyənmirsən?”

Adam şablonçudur, yeniliyi, fərqliliyi qəbul edə bilmir. Onun ucbatından adlarını çəkmək istəmədiyim onlarla şair və yazıçı əsərlərini bir dəfə də olsun “Azərbaycan” jurnalında çap etdirə bilməyiblər.

İntiqam Qasımzadə müsahibəsində qeyd edir ki, gənclik yaşlarında bir neçə hekayə yazıb. Daha doğrusu, cəhd göstərib, lakin uğurlu alınmadığından hekayə yazmağın daşını atıb, TƏNQİDÇİLİKLƏ, TƏRCÜMƏÇİLİKLƏ məşğul olmağa üstünlük verir. Ortada olan gün kimi aydındır ki, adam yazı bilmədiyindən gözəl ədəbi nümunələr görəndə onları qəbul edə bilmir, qəzəblənir, paxıllıq hissi onu bürüyür.

Elə bu üzdən də 46 ildir “Azərbaycan” jurnalında işləməsinə, 25 ildir baş redaktorun kürsüsündə bərk-bərk öyləşib maaşını almasına baxmayaraq adam Anardan, Elçindən, Yusif Səmədoğludan sonra heç bir yazıçının adını çəkə bilmir və çəkmək də istəmir. Ola bilməz ki, bu müddət ərzində çağdaş Azərbaycan ədəbiyyatında parlaq imzalar yetişməsin. Parlaq imzalar yoxdursa, yeni-yeni möhtəşəm əsərlər yaranmırsa, bəs onda İntiqam Qasımzadə “Azərbaycan” jurnalında çap etdirdiyi əsərlər nədir?

Bəlkə makulaturadır? O, başqalarının adını çəkməməklə buna eyham vurmurmu?

Bəlkə... bəlkə... bəlkə...

Bəlkələr çoxdur. Onları bir-bir ayırd etmək gərəkdir. Bunu isə məndən başqa heç kim etməyəcək. İndi kim özünü pis adam etmək istəyər?

REDAKTORUN “PEŞƏKARLIĞI”

İntiqam Qasımzadənin tanınmağa nə ehtiyacı var?

II YAZI

Azərbaycanda onlarla müxtəlif təyinatlı jurnal, qəzet, sayt, xəbər agentlikləri fəaliyyət göstərir. Onlardan bəzilərinin redaktorları cəmiyyət tərəfindən kifayət qədər yaxşı tanınır. Heç şübhəsiz ki, tanınmaq redaktorların işi, peşə fəaliyyətləri ilə əlaqədardır. Lakin bu günə kimi cəmiyyətə hansınsa “peşəkar redaktor” kimi tanıtmaya cəhd göstərildiyini müşahidə etməmişəm. Ümumiyyətlə, otuz illik müstəqil inkişaf prosesində hələ də ələnməkdə olan mətbu və ədəbi nəşrlər sırasında peşəkar, yaxud qeyri-peşəkar məsələsi daha gündəm mövzusu deyildir. Söz azadlığı təmin olunmuş hüquqi dövlət Azərbaycan Respublikasında mətbuat və ədəbiyyatın inkişafında artıq müəyyən yol keçilmişdir ki, bu da peşəkarlığın artırılmasında təcrübə funksiyasını oynamışdır.

“Azərbaycan” jurnalının onuncu (2022) sayında çap olunmuş müsahibə ilə bağlı münasibətim cəmiyyət tərəfindən birmənalı qarşılanmadı. Tərəfsizlik, dürüstlük mövqeyi göstərənlərdən fərqli olaraq kortəbii şəkildə jurnalın baş redaktoru İntiqam Qasımzadənin müdafiəsinə qalxanlar çoxluq təşkil etdi. Hələ də demokratikləşməkdə olan cəmiyyətdə bu, gözləniləndir və tərəfimizdən anlaşılı qarşılanır. Belə ki, onların şəxsini müdafiə etməyə cəhd göstərdikləri baş redaktorun peşə fəaliyyətindən xəbərləri yoxdur. Sözsüz ki, jurnalın son bir ildə hansı qüsurlar və nöqsanlarla çap olunduğundan da məlumatsızdırlar. Eyni zamanda səksən yaşını haqlamaqda olan, bu vaxta qədər özünü ədəbiyyat və mədəniyyət sahəsində bacardığı qədər tanıdan bu adamın yersiz arqumentlərlə cılız müdafiəyə, məncə, ehtiyacı yoxdur. Bununla baş redaktora yarımağa çalışan bəziləri özlərini küllüncə vəziyyətə salmış olurlar.

Onlardan fərqli olaraq mən İntiqam Qasımzadənin baş redaktorluğu ilə nəşr olunan “Azərbaycan” jurnalını vaxtaşırı alıb oxuyuram. Dəfələrlə avtobusda, metroda və digər ictimai yerlərdə vətəndaşlardan yaxınlaşıb fikirlərini ifadə edənlər olub:

-“Azərbaycan” jurnalı indi də çıxır?

-Bu, həmin o məşhur “Azərbaycan” jurnalıdır?

-Bir vaxtlar necə də sevə-sevə oxuyardıq. Heyf... o jurnaldan...

-Bu jurnal əvvəlki jurnal deyil, bayağıdır, oxu-

mağa bir şey tapmırsan... və s. və i.a...

Bəli, bu cür ifadələrlə dəfələrlə üzləşmişəm və bunu yoxlamaq üçün istənilən şəxsin eksperiment keçməsi mümkündür. Nəzərə alsaq ki, son 25 ildə ədəbi-bədii dərgiyə İntiqam Qasımzadə rəhbərlik edir, onda jurnalın səviyyəsinin (reytinqinin) aşağı düşməsində onun xidmətləri danılmazdır. Boş yerə “elin gözü tərəzidir”, deməyiblər.

Jurnalın səviyyəsinin aşağı enməsinə müəyyənləşdirmək məqsədilə son bir ildəki nəşrləri vərəqləmək kifayətdir. Yanvar, 2022-ci il sayında Hafiz Əmirxanovun mübarək şəkili və imzası altında dörd qəzəl çap olunub. Həmin qəzəllər bir ay sonra çıxan jurnalın fevral (2022) sayında təkrarən Hafiz Əlimərdanov imzası altında verilib. Son vaxtlar az sayda şair qəzəl yaradıcılığı ilə məşğul olduğundan belə incə məqam dərhal oxucunun gözüne sataşır. Çox təəccüb edirəm ki, jurnalın orqanı olduğu Azərbaycan Yazıçılar Birliyi üzvlərindən heç kimin bundan xəbəri olmayıb. Heç “peşəkar baş redaktor” kortəbii müdafiə edənlər də bunu görməyiblər. Məncə, görüb xəbər tutsaydılar, dərhal rəhbərliyə məlumat çatdırardılar.

İndi siz deyin, peşəkarlıq budurmu?

Fərz edək ki, qəzəllər Hafiz Əlimərdanovundur və səhvən başqasının adı və şəkli altında çap olunub. İstənilən redaktor bunu jurnalın növbəti nömrəsində qeyd edib, müəllifdən və oxuculardan üzr istəməli, əsl qəzəl sahibinin yaradıcılığında yeni nümunələr çap etdirməli idi. Bəs İntiqam Qasımzadə necə edib?

Budurmu peşəkarlıq?

“Azərbaycan” jurnalının mart-aprel (2022) (iki ayda bir nömrə jurnal çıxartmaqla bunlar nəyə nail olmaq istəyirlər - növbəti yazılarımda buna aydınlıq gətirəcəyəm) sayında kifayət qədər yaxşı tanınan, oxucular və xüsusən də gənc qələm sahiblərinin sevimlisinə çevrilmiş bir imza sahibinin romanı çap olunub. Jurnalda roman, özü də kiçik həcmli romanın çap olunması oxucular üçün də sevindiricidir. Elə romanın ilk səhifəsində dalbadal iki cümlə “idi” ilə bitir. (“Bu qız İlahənin rəfiqəsi Lamiyə idi. Onların evi üç tin yuxarıda idi”. Səh.24)

Bu necə olub ki, “peşəkar baş redaktor”un diqqətindən yayınıb? Bəs İntiqam Qasımzadə müsahibəsində deyir ki, peşəkarlıq “başqasının əsərinə özününkü kimi yanaşmaq, qayğı göstərməyi bacarmaq, öz yazısı kimi baxmaq” deməkdir. Budurmu “peşəkar baş redaktor”un əsərə can yandırmağı? Özü də kimin əsərinə? İntiqam Qasımzadəyə hər yerdə böyük hörmət və ehtiramla yanaşan, yeri gəldi-gəlmədi haqqında ağızdolusu təriflər yağdı-

ran bir adamın əsərinə belə “qayğı” göstərmək anlaşılandırımı?

Sonrakı səhifələrdə nə qədər desən nöqsan var. Adamda belə təəssürat yaranır ki, müəllif (səhvən, ya təsadüfən) əsərinin qaralamasını göndərmiş və redaksiya işçiləri baxmadan çapa veriblər.

“...heç vaxt onları naümid (?) qoymurdu, onlara analıq edirdi”.

“...nəsə çətinliyiniz olsa, evdəkiləri narahat etməyin, nə sözlünüz olsa, mənə deyin”.

“...əlləriylə onun yanağından göz yaşlarını silir, ona ürək-dirək verir”.

“...soru-suala tutmağa başladı”.

“...danışmağa başladı”. (bura qədər 25-ci səhifədəndi)

“...köksünü ötürüb dedi:”

Dalbadal “...bu məhəlləyə”, “Bu məhəllələrdə...”, “Bu məhəllələrdə...” (səh.26)

“Sazaq adamları kimi evlərə tərmişdi...” (səh.49)

“...qarsaladı...” (səh.51)

...və digər yamaq və yerinə düşməyən epizodlar...

Başqa bir adamın yazısında (səh.104) bir cümlədə üç dəfə “ki” bağlayıcısı işlədilib. (Yeri gəlmişkən, bunu xüsusilə qeyd etməliyəm. Üç və daha artıq “ki” bağlayıcısını “Azərbaycan” jurnalının nəsr şöbəsinin müdiri 75 yaşını çoxdan arxada qoymuş Məmməd Oruc və digər məşhurlar daha çox işlədirlər. Onlar və Məmməd Orucun əsərləri barədə ayrıca yazım olacaq)

Təkcə 2022-ci ildə deyil, başqa illərdə də jurnalın nəşrində ciddi nöqsanlar olub. Bir vaxtlar bəhbəhlə təriflənən, cəmiyyətə böyük yazıçı kimi tanıtılmağa cəhd göstərdikləri, sonda cəmiyyətin mənfi “əxlaq kodeksi” nə çevrilən Hüseynbala Mirələmovun zəif, cəmiyyətə heç bir mənəvi və estetik zövq aşılamayan əsərləri neçə illər “Azərbaycan” jurnalının səhifələrini bəzəyib.

Jurnalın çarından xəbəri olmadan kortəbii şəkildə İntiqam Qasımzadəni müdafiə etməyə cəhd göstərənlər buyurub kitabxanalara müraciət edər, müxtəlif nüsxələrini götürüb sevə-sevə oxuya birlər.

İntiqam Qasımzadənin kortəbii müdafiəsinə qalxanlar həm də mənə fərdi düşünməkdə qınayırlar. Son altı il müddətində təkcə mənə qarşı deyil onadək fərqli yazı tərziləri ilə seçilən qələm sahibinə qarşı belə haqsızlıqları aşkar etmişəm. Sadəcə, onlar realılıqla barışıqlar, mübarizə aparmaq, haqlarını müdafiə etmək iqtidarında deyillər. Onların dəstəyinə zərrə qədər də olsun ehtiyacım yoxdur. Odur

ki, adlarını da çəkmirəm. Haqlı olduğum üçün bunları qeyd etməyi özümə borc bilirəm. Çünki İntiqam Qasımzadənin və rəhbərlik etdiyi kollektivin yarıdıcılığına qarşı bircə iradları var: “Sənin yazı tərzin bizim jurnala uyğun deyil!”

XXI əsrdə yaşayırıq, otuz ildən artıqdır ki, müstəqillik. Müstəqillik şəraitində ədəbiyyatımızı dünya səviyyəsinə çıxartmağa cəhd göstərməli, çalışmalı olduğumuz halda, hələ də qarşımızda sosializm düşüncəli, şablon fikirlərlə silahlanmış insanları görürük. “Sənin yazı tərzin...” Cənablar, bəlkə mən də sizin istəyinizə uyğun şablon, bayağı yazmağa başlayım? Bacararammı? Bacarmaram, mən sizin kimi kütlədən biri deyiləm, fərqli yazı üslubum var, personajlarım mübarizdir, xarakter göstərməyi bacarırlar. Təəssüf ki, cılız düşüncə ilə heç vaxt bunu başa düşməyəcəksiniz.

Son olaraq bunu qeyd etmək bəlkə də yerinə düşərdi. Azərbaycanda niyə böyük ədəbiyyat yaranmır? Bu sual çox imza sahibi kimi mənə də uzun illərdir ki, düşündürür. Qənaətimə görə, böyük ədəbiyyatın yaranmasına ictimai zəmin olmalıdır. Hələ də davam edən sosrealizm düşüncəli insanların ədəbi kürsülərdə əyləşməsi yarana biləcək böyük ictimai zəmini ədəbiyyatın əlindən alıb. Bu, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin sonuncu qurultayında özünü növbəti dəfə cəmiyyətə nümayiş etdirdi.

Bu minvalla ədəbiyyatda inkişaf və dünya çapına çıxmaq şanslarının olacağına yalnız mənim kimi sadələvh insanlar düşünə bilər.

**İNTİQAM QASIMZADƏ VƏ
MƏMMƏD ORUC HƏMRƏYLİYİ,
Hüseynbala Mirələmovun jurnalından aldığı qonararın məbləği nə qədər olub?**

III YAZI

İntiqam Qasımzadə 25 ildir ki, “Azərbaycan” jurnalının baş redaktorudur. Məmməd Oruc isə jurnalın nəsr şöbəsinin müdürüdür. Uzun illərdir, bir yerdə işləyirlər. Aralarında 4-5 yaş fərq olar. Jurnalın redaksiyasında müxtəlif imzalar çalışıb və müəyyən müddətdən sonra müxtəlif səbəblər ucbatından oranı tərki etməli olublar. Onları şəxsən İntiqam Qasımzadənin uzaqlaşdırdığını deyənlər də var. Məsələ bunların araşdırılmasında deyil. Məsələ bu iki şəxsin bir-birini incəliklə başa düşməməsidir, yəni, “Arifə bir işarə kifayətdir!”

Təqdim olunan hekayələrin bəyənilmədiyini deyən İntiqam Qasımzadə özünü pis adam etməmək üçün oxu Məmməd Orucun üzərinə yönəltdi.

Məmməd Orucu isə redaksiyada nadir hallarda görmək olur. Odur ki, hirsli başla onu tapıb hekayəni niyə bəyənmədiyini, hansı iradları bildirdiyini öyrənmək müşkülə çevrilir. Belə hallardan birində pilləkənin başında Məmməd Orucula rastlaşdım. “İntiqam Qasımzadə dedi ki, hekayəmi oxumayıb, ancaq sən oxuyub bəyənəməmişən...” deyə fikrimi ona bildirdim. “Hə, elədir, bir az zəif idi”, dilucu cavabladı və ötüb keçmək istədi. Dərhal başa düşdüm ki, hekayədən xəbərsizdi, hamı üçün hazır olan standart cavabı var. Bu barədə çoxundan eşitmişdim. “Hansı?” - növbəti sualı tuşladım. Gözləri bərələ-bərələ qaldı, ənənəvi kəkələməsi tutsa da cavab verə bilmədi. Burda hansı və necə oyun oynanıldığını aşkarlamaq çox da çətin deyil.

Məmməd Orucu az qala xalq yazıçısı səviyyəsində cəmiyyətə tanıtdırmağa çalışırlar. Onun 75 yaşına Elçin Əfəndiyev yazı hazırlayır. Müsahibəsini saytlarda yayımlayırlar. Elə həmin müsahibədə də Yazıçılar Birliyi rəhbərliyinin mesajını cəmiyyətə ötürürlər. Görək ki, ötən ilin bu vaxtlarıydı. Nihat Pir Məmməd Orucdan müsahibə götürmüşdü. Müsahibədə “Qısaqapanma” romanının adı çəkildi. Sonadək Məmməd Oruc aydınlıq gətirə bilmədi ki, görək “Qısaqapanma” bitişik yazılmalıdır, yoxsa ayrı...

Maraq mənə üstün gəldi, axtarıb adıçəkilən romanı tapdım. Roman hissə-hissə “Azərbaycan” jurnalında çap olunub.

İlk beş səhifədə orfoqrafik səhvlərin sayını iyirmidən o tərəfə adladıb tərgitdim. (Ölkənin bir nömrəli jurnalı, böyük kollektiv, peşəkar redaktor və s...)

Romanın ikinci cümləsini qeyd etməyi özümə borc bilirəm, başqa cür alınmaz.

“Yataqdan ona görə qalxmırdı ki, mənzil soyuqdu, sovetdən qalma qızdırıcılar işləmirdi, son dəfə möhkəmcə soyuqlayandan sonra qardaşı Maarifin səxavət göstərərək ona aldığı səkkiz arakəsməli elektrik qızdırıcısını, eləcə də öz evindəki köhnədən qalma qızdırıcıları işlətməyə qorxurdu, nədənsə ona elə gəlirdi ki, alınandan əsaslı təmir görməyən mənzilində elektrik xətləri sıradan çıxıb - naqillər, necə deyərlər, bir-birinə bənddi, qısa qapanma baş verə bilər”.

Bir cümlədə iki və daha çox hallarda “Kİ” bağlayıcısından istifadə etmək Məmməd Oruc qələminə xarakterikdir. Onun bütün əsərlərində buna rast gəlmək mümkündür. “Sovetdən qalma” və “köhnədən qalma” ifadələrini bir cümlədə işlətmək necə başa düşülməlidir? Normaldır?

Davam edək.

“...şairliklə də məşğul olan həkim dostu...”

Şairlik Məmməd Oruc üçün istedad, təb, yarıdanın insana bəxşi yox, sadəcə bir məşğuliyyətdir. Belə olan halda nə yaxşı Məmməd Oruc şairliklə də məşğul olub daha da məşhurlaşmır?

“...və qərara almışdı ki, nə qədər ki, əli qələm tutur, xatiratlarını yazsın”.

“...küçədə maşın səsləri peyda olanda...”

“...amma söhbət bu qədər nisgil gətirməmişdi, ancaq indi gözləri doldu...”

“Mənə elə gəlir mən Bakının üzünə baxmağa utanıram”.

“Amma”, “Və” ilə başlayan cümlələr...

Eyni sözlərin bir cümlədə təkrar-təkrar işlədilməsi...

Budurmu uzun illərdir “Azərbaycan” jurnalının nəsr şöbəsinə başçılıq edən Məmməd Orucun romanı? Budurmu İntiqam Qasımzadənin yaxın sırdaşı Məmməd Orucun romanına doğma, peşəkar redaktor münasibəti?

Söhbət Məmməd Orucdan düşmüşkən onun başqa bir hekayəsinə də nəzər salaq. Həmin hekayə jurnalın 3-4, 2022-ci il sayında 98-103-cü səhifələrdə çap olunub. Hərçənd ki, jurnalı nəşrə hazırlayanlar sərlövhəni görüb janrı müəyyənləşdirməkdə tərəddüd edəblər.

Səhifənin başlığında yazılıb: Məmməd Orucun 75 yaşı

Aşağıda sağ tərəfdə şəkili yerləşdirilib. Sol tərəfdə - şəkillə üzbəüz imzası və onun altında iri şriftlə mətnin (əsərin) adı yazılıb: HÜRMEYƏN İT

Ordan bir az aşağıda isə “Avtoportret-75” qeyd olunub. Ədəbsiz görünsə də bunu vurğulamalıyam, bu mənim günahım deyil, çapa hazırlayan redaksiya belə bir görüntü yaradıb: Avtoportret, adamın şəkili, mətnin adı - bunlar təzaddır, yoxsa gerçəkdən bir-birini tamamlayır?

104-cü səhifədə isə Xalq yazıçısı Elçin Məmməd Oruc haqqında yazır: “...qırx il bundan qabaq (!) onunla birlikdə Yazıçılar İttifaqında işlədiyimiz gözəl illər yadıma düşdü - o, “Azərbaycan” jurnalında, mən isə İttifaqda işləyirdik”. Deməli, 40 il bundan əvvəl - Sovetlər dövrü hər ikisinin yaddaşında “gözəl illər” xatirəsi ilə yaşayır. Yazıçılar İttifaqından yüksələrək “Xalq yazıçısı” adı almış, uzun illər müstəqil bir ölkənin baş nazirinin müavini vəzifəsində əyləmiş Elçin üçün görəsən, müstəqillik dövrü necə təsir bağışlayıb?

İntiqam Qasımzadə uzun müddət Hüseynbala Mirələmovun əsərlərinə yaşıl işıq yandırır, özünün qeyd etdiyi kimi onun əsərlərini öz əsəri hesab edib, doğmalığ göstərərək və beləcə yazıçı ilə baş redaktor

arasında rəğbət, isti səmimi münasibət yaranıb. Cəmiyyətdə “əxlaq kodeksi” kimi ad-san qazanmış Hüseynbala Mirələmovun əsərlərinin necə yazılması barədə uzun müddət gəzən şayiələr ara-sıra gerçək sifətini də göstərmiş. Adlarını çəkmək istəmədiyim imzalar bir neçə halda buna rəsmən münasibət də bildiriblər və onun üçün yazdıqları əsərlərin adlarını da açıqlayıblar. Bunlardan İntiqam Qasımzadə kimi ictimai nüfuza malik bir insanın xəbərsiz olduğuna inanmaq mümkündürmü? Elə isə onları birləşdirən, aralarında səmimi münasibət yaradan hansı faktorlardır?

Əlbəttə ki, hər kəsin şəxsi həyatı özünə məxsusdur. Kiminsə şəxsi həyatının incəliklərinə toxunmaq nə hüquqi, nə də mənəvi cəhətdən məqbuldur. Odur ki, burda başqa məsələyə diqqəti yönəltmək istəyirəm.

Budurmu Elçin Əfəndiyevin, İntiqam Qasımzadənin, Məmməd Orucun Azərbaycan oxucusuna təqdim etdikləri ƏDƏBİYYAT? Hələ də başa düşə bilmirəm ki, onlar ədəbiyyatı niyə gözdən salırlar?

Jurnalın nəşri, redaksiya heyətinin saxlanması və müəlliflərə qonaraq ödənməsi məqsədilə dövlət büdcəsindən müəyyən məbləğdə pul ayrılır. Müfəttişlik edib jurnalın nəşri və redaksiya heyətinin say tərkibi, onların maaşları barədə araşdırma aparmaq fikrindən kənaram. Yəqin ki, zamanı gələndə Mədəniyyət nazirliyi bu işlə cox ciddi şəkildə məşğul olacaq. Mənə isə maraqlı gələn Hüseynbala Mirələmovun aldığı qonara atdığı imzadır. Görəsən, doğrudanmı milyonlar sahibi Mirələmov altı-yeddi yüz manatlıq qonara imza atıb götürüb?

İNTİQAM QASIMZADƏNİN “TOXUNULMAZLIQ” SİNDROMU

IV YAZI

Heç kimə sirt deyil ki, “Azərbaycan” jurnalının bərhad halda nəşrini davam etdirməsi Azərbaycan Yazıçıları Birliyinin ədəbiyyata olan aşağılayıcı münasibətinin göstəricisidir. Başqa cür ola da bilməz. Sizcə, mənim ötən yazılarımda sadaladıqlarımdan AYB sədri və katiblərinin xəbəri yoxdur? Varsa, onda niyə bir tədbir görmürlər?

Hələ Sovetlər dövründən bizə bəlli bir məsələdir ki, qəzet və jurnal nəşri kollektiv əməyin bəhrəsidir. Heç şübhəsiz, “Azərbaycan” jurnalının redaksiya heyətində bir neçə nəfər işləyir və dövlətin ayırdığı vəsait hesabına məvacib alırlar. Bəs onda niyə vəzifə borclarını yerinə yetirmirlər? Doğrudanmı jurnalın bərhad nəşrinə görə kollektiv mə-

suliyyət daşıymamalıdır?

Jurnalın redaksiya heyətində neçə nəfərin işlədiyi, məvacib aldığı bizi əsla maraqlandırmır. Əgər dövlət vəsaitinin təyinatı üzrə xərclənməsinə nəzarət edəcək bir qürum varsa, buyursun, maraqlansın. Yoxdursa, bu anarxiya öz axarında davam edəcək.

Arada dolayan şayiəyə görə, guya jurnalın əvvəlcədən üç aylıq planlanması olur. Belə ki, hansı yazıların, kimin əsərlərinin qarşdakı üç ay müddətində çapa gedəcəyi ən azından redaksiya işçilərinə bildirilir. Bu məsələ şayiədən başqa bir şey deyil. Necə planlama ola bilər? Planlaşdırılmıydısa, niyə o boyda orfoqrafik və üslub səhvləri olan materiallar çapa gətirdi? İkincisi, əgər planlama varda, niyə yanvar və fevral aylarında dörd eyni qəzəl müxtəlif adamların imzası ilə çap olunurdu? Göründüyü kimi, planlama peşəkar baş redaktorun beynində ola bilər və bundan redaksiya işçilərinin xəbəri olmaz. İnanmıram ki, redaksiya işçiləri çapa gedəcək materiallara əvvəlcədən göz gəzdirməsinlər. Göz gəzdirib bu qədər qüsuru isə görməmək mümkünsüzdür.

Bundan əlavə, redaksiyada poeziya şöbəsi fəaliyyət göstərirdi. Bu şöbənin də nəsr şöbəsi kimi heç bir ixtiyarı, qərarı nəzərə alınmırdı. Dəfələrlə mənə müraciət edənlər əsərlərinin poeziya şöbəsi müdiri tərəfindən bəyənildiyini, baş redaktor tərəfindən isə rədd edildiyini bildiriblər. Hər şeyə baş redaktor qərar verəcəkdir, onda poeziya, yaxud nəsr bölməsi yaratmağın, onlara məvacib ayırmağın nə lüzumu var? Ədəbi tənqid bölməsi barədə danışmağa dəyməz. Jurnalın baş redaktorunun ədəbi tənqidçiləri görməyə gözü heç vaxt olmayıb. Bu barədə AYB-nin qurultay öncəsi hesabat yığıncaqlarında da kifayət qədər tutarlı arqumentlər səsləndirilib.

Yekun olaraq belə qənaətə gəlmək olur ki, baş redaktor son anda əvvəlcədən nəzərdə tutduğu üç aylıq planlamanın birinci ayını redaksiya işçilərinə açıqlayır və onlar da tələm-tələsik həmin materialları çapa göndərirlər. Nəticə etibarilə bir nəfər - yalnız baş redaktor jurnalın çap məsələsini həll edir. Elə buna görə də jurnal bərhad vəziyyətdə nəşr olunur və buna cavabdeh şəxs elə baş redaktorun özüdür. Məsələdən xəbərdar olan AYB rəhbərliyi, şəxsən Xalq yazıçısı Anar Rzayev isə baş redaktor İntiqam Qasımzadəyə irad tutmaq, nöqsanları aradan qaldırmaq üçün göstəriş vermək iqtidarında deyildir. Hər halda aşkara çıxardığımız mənzərə belə deməyə əsas verir.

Əmin ola bilərsiniz ki, Azərbaycan Yazıçıları

Birliyinin sədri Anar Rzayevin məsələdən xəbəri var. Öz əlaltılarının ona çatdırıb-çatdırmadıkları barədə heç nə deyə bilmərik. Bəlkə də İntiqam Qasımzadənin qorxusundan ona bu barədə heç kim bir söz deməyib. Bunu mən “Azərbaycan” jurnalının bərhad nüsxələrini AYB katiblərinə şəxsən təqdim edəndə aşkara çıxarmışam. “Sən İntiqam Qasımzadəyə irad tuta bilərsən?” deyə üstümə cocuyanlar da olub. Sonda mən də yüzlərlə sadələvh cızma-qaraçı kimi AYB sədri Anar Rzayevin məsələdən xəbərsiz olduğunu düşünmüşəm və vəziyyəti ictimailəşdirənə kimi açıq-aşkar onu xəbərdar etmək qərarına gəlmişəm. Bunun üçün rəsmən məktub yazaraq şəxsən sədrin özünə çatdırmışam. Sədr isə məsələyə reaksiya vermək, nöqsanları araşdırmaq, aradan qaldırılması üçün tədbir görmək əvəzinə katiblərinə mənimlə söhbət aparmaq göstərişi verib. Dərhal vəziyyətin nə yerdə olduğunu anlamışam.

İntiqam Qasımzadə AYB-də özü üçün bir toxunulmazlıq sindromu yaradıb. Belə çıxır ki, o, hamıdan bacarıqlıdır, savadlıdır və heç kim ona bir söz deyə bilməz. Hətta mənim üçüncü yazım saytlarda yayılandan sonra AYB kabinetlərində bunu pıçıltı ilə bir-birinə danışır və “Bəyəm İntiqam Qasımzadədən yazmağa icazə verilib?” deyə ağız büzürlər. Belə bir şaiyə də gəzir ki, guya bir dəfə İntiqam Qasımzadə Anarın yazılarını bəyənməyib, sədrin ot-ağına gələrək vərəqləri onun qabağına tullayıb (şişirdərək “sifətinə çırpıb” deyənlər də var), “Al, yenidən işlə, düzəldəndə təqdim edərsən”, deyib. Bununla da hamının gözünün odunu alıb.

İntiqam Qasımzadənin haqsızlığına tuş gələn onlarla məşhur imza bu gün fikrini bildirməyə çəkinir. Azərbaycan ədəbiyyatına biganə olanların öz yaradıcılığına müsbət yanaşması mənimçün inandırıcı görünür. İnsan ərəsəyə gətirdiyi əsərə doğma övladı kimi münasibət bəsləmirsə, onda bu yaradıcılıq hissi sünidir, ötgəridir. Bütün varlığı ilə yaradıcılığına bağlanan insanlar mütləq mübariz olurlar və haqları uğrunda mübarizədən heç vaxt çəkinməzlər. İctimai şəraitə uyğun müəyyən bir dövrdə qələbə qazanmamaq da mümkündür. Heç bir halda bu əsas vermir ki, haqq işin uğrunda mübarizədən geri çəkiləsin.

Yuxarıda qeyd olunduğu kimi İntiqam Qasımzadənin “toxunulmaz”lıq sindromu AYB sədri Anar Rzayevin və katiblərin onunla “ehtiyatlı” davranmasına bir sübutdur.

İntiqam Qasımzadə bu toxunulmazlığı kimin sayəsində qazanıb?

Ona bu toxunulmazlığı yaradan adama sədaqət-lidirmi?

Araşdırmalarımız davam edəcək.

Qeyd: Yazılarımı yayımlayan saytlara obyektiv və qərəzsiz yanaşmanın dayağı kimi baxır və dərin təşəkkürümü bildirirəm. Oxuyub bəyənməyə qor-xan, rəy bildirmədən yayıman ədəbiyyata və şəxsən öz yaradıcılıqlarına biganələrin hərəkətini anlaşıqlı qarşılayıram. Bir nəfər oxumasa belə bunları yazmağı özümə mənəvi borc bilirəm.

ANAR İNTİQAM QASIMZADƏYƏ İRAD TUTA BİLİRMİ?

V YAZI

Azərbaycan Yazıçılar Birliyi rəhbərliyində onu ən savadlı adam hesab edirlər. Savad və biliyinin mükəmməlliyi ölkədə ədəbiyyat sahəsində müqayisə hesab olunmayacaq səviyyədə qiymətləndirilir. Elə bunun ucbatındandır ki, müsabiqələrdə layiqli yazılar kənar qalır, əbləh, aidiyyəti olmayan mətnlər qalib vəsiqəsi qazanırlar.

Şəxsi müşahidəmə görə, İntiqam Qasımzadənin orta məktəbdə dil-ədəbiyyat müəllimi ona bu sahəni sevirə bilməyib. Xüsusən də cümlə quruluşunda axsaddığı dərhal gözə çarpır. Orta məktəbdən yaddaşında ilişib qalan yalnız cümlədə baş üzvlərin ardıcılığıdır. Mübtədə, xəbər, təyin, tamamlıq, zər-flik kimi ardıcılığın qorunub saxlanılmasına çalışdığı da elə bu üzdəndir. Ona elə gəlir ki, mübtədə ilə xəbər cümlədə bəylə gəlin kimi bir yerdə oturdurulmalıdır. Nə qədər çalışsa da xəbəri qabağa çəkib mübtədadan sonra yerləşdirə bilmədiyindən özünü zora salıb mübtədani sonda yerləşən xəbərin qabağına gətirir. “Azərbaycan” jurnalı redaksiyasının arxivində saxlanılan (o da saxlanılsa) mətnlərin şəxsən baş redaktor İntiqam Qasımzadə tərəfindən redaktə olunmuş variantına baxsanız, bunun şahidi olarsınız. Şəxsən mən onun redaktə etdiyi bir hekayəmin kseriosürətini əldə etmişəm və sübut kimi təqdim etməyə hazırım.

Onun ikinci savad əskiyyəti özünü başqa bir sözdə bürüzə verir. Adam “ah çəkməklə” “köks ötürməyi” ayırd edə bilmir. Müəllif personajına ah çək-dirirsə, İntiqam Qasımzadə dərhal onu dəyişdirib “köks ötürtdürür”.

Bunların siyahısını uzatmaq da mümkündür, lakin nə faydası... Adam 46 ildə, xüsusən də 25 illik baş redaktorluq fəaliyyəti dövründə öz işini görüb, gücü çatdığı qədər Azərbaycan ədəbiyyatının inki-

şafına əngəl törədib, imkan düşdükcə zərbə vurub, “Azərbaycan” jurnalının anasını mələr qoyub. Üzdə fikirlərini ifadə etməkdən çəkinsələr belə arxada böyük əksəriyyət bununla razıdır.

İntiqam Qasımzadə müsahibəsində vurğuladığı kimi “ələcsizlikdən” sənədlərini universitetin filologiya fakültəsinə verib. Gəmi mühəndisi olmaq istəyən adama ədəbiyyatı sevdirmək asandırmı? Əlbəttə, yox. Bu sahəni sevməyən bir adamın yaxşı filoloq olacağına, ədəbiyyata can yandıracağına isə yalnız mənim kimi sadələvhlər inana bilər. Əsl həqiqəti başa düşəndə isə artıq gec olur.

İntiqam Qasımzadə həm “Azərbaycan” jurnalının redaksiyasında, həm də AYB rəhbərliyində söz sahibidir. İndiyə kimi neçə işçini redaksiyadan uzaqlaşdırıb. Tənqidçilərin heç birini yola verməyib. Qəşəm Nəcəfzadə kimi mülayim şair onun hədəfinə gələn sonuncu adamdır. Təəssüf ki, haqq səsini qaldırmağa onların heç birinin cəsarəti çatmayıb.

Katiblərdən söz açma bilmərəm, heç Anar Rzayev də ona heç bir tapşırıq vermir. Bunu AYB üzvləri yaxşı bilir. Necə deyirlər: “Ev bizim, sirr bizim!” Heç mən də bu sirri kənara çıxartmaq istəməzdim. Ancaq bilirsiniz ki, Azərbaycanın mənəvi sərhədləri çox genişdir, Dərbənddən Təbrizə, Zəncana, Mosula, Kərkükə, Anadoluya qədər uzanır. İraq (Türkmən) şair qardaşlarımız dəfələrlə Bakıda səfərdə olublar. AYB-nin binasını ziyarət ediblər, sədrə görüşüblər, hətta şəkil də çəkdiriblər. Faruk bəy şəxsən mənə etiraf edib. “Azərbaycan” jurnalında şeirlərini çap etdirmək istədiklərini iki dəfə səsləndirənlər də adamın İntiqam Qasımzadəyə göstəriş verməyə cəsarəti çatmayıb.

Dərbənddən - Dədə Qorqud yurdundan gələn Fəxrəddin Oruc, Zeynəb Dərbəndli və başqaları da eyni situasiya ilə qarşılaşıblar. 2018-ci ilin sonunda Dərbəndə səfərim zamanı bunları eşitmək mənə çox pis təsir etdi. Heç kimə sirr deyil ki, Anar “Dədə Qorqud”la məşhurlaşdı. Dədə Qorqud danışıqında yazanlara jurnalda bir neçə səhifə ayrılısaydı dünya qara geyməzdi? Mahnılara çevrilmiş şeirlərin müəllifi Zeynəb Dərbəndlinin yaradıcılığından bircə şeir “Azərbaycan” jurnalında çap olunsaydı dünya dağılacadı?

Həmişə Türkiyəyə səfər edən üç yazıçı - üç dost bunu təsdiq edə bilər. Türkiyəli həmkarımız əsərlərini “Azərbaycan” jurnalında çap etdirmək üçün Anar Rzayevlə görüşür, qarşılığında ondan müsahibə götürür, haqqında material toplayır və Türkiyədə nəşr olunan jurnallardan birinin bütöv nömrəsini Xalq yazıçısı Anara həsr edir. Qarşılığını

görmədikdə peşmançılıq hissi keçirir.

Davamını sadalayımı?

Bu sual həmişə məni düşündürür: Niyə Anar İntiqam Qasımzadəyə söz deyər, buyruq verə bilmir, nöqsanlarına irad bildirmir? Onun yanında gözüklölgəlidirmi, yoxsa İntiqam Qasımzadənin arxa-dayağı güclüdür?

Araşdırmalarımı davam etdirirəm.

SÖZARDI: Sırf İntiqam Qasımzadənin günahı ucbatından “Azərbaycan” jurnalının bərhad hala düşməsinə AYB rəhbərliyində hamı bilir və heç kim ölçü götürmür. Bunu AYB sədri Anar Rzayevə rəsmən müraciətimdə bildirmişəm, tədbir görməsini nəzərinə çatdırmışam. Adam məni qəbul edib detalları araşdırmaq əvəzinə müşaviri Elçin Hüseynbəyliyə mənimlə söhbət aparmaq tapşırığını verib. Sözsüz ki, E.Hüseynbəyli də mənə sədrin sözlərini çatdırdı, bir müddət hekayə yazmamağı, ümumiyyətlə, bədii yaradıcılıqla məşğul olmamağı tövsiyyə etdi. “Mən axı yazıçıyam, peşəm yazmaqdır. Hekayə yazmayım, bəs nə yazım?” deyər fikrimi bildirdikdə bir an düşündü və dedi: “Nəsə başqa şey yaz!”

O gündən mən də başqa yazı yazıram.

İNTİQAM QASIMZADƏNİN MİRCƏLAL PAŞAYEVƏ QARŞI HÖRMƏTSİZLİYİ Yaxud “İntiqam” nağılının son fəslə

VI YAZI

Nəhayət, gəlib çatdıq “İntiqam” nağılının sonuna... bunu mən belə adlandırmamışam, onun “iqamətqah”ında işləyənlər deyirlər. Hər dəfə tədbirdə iştirak etmək üçün AYB-yə gedəndə qulağıma pıçıldayırlar: “İntiqam nağılının sonu necə olacaq?” Hər nağılın sonu necə olur, o da elə... Yəni, göydən üç alma düşür, onu da kim tez görüb götürərsə, ona çatır.

Maraqlar anlaşılandı. İnsanlar uzun-uzadı qış nağıllarını dinləməyə meyilli deyillər. Heç mənim də onun bəd əməllərindən sonsuzluğa qədər yazmaq marağım yoxdur. Ortada olanları, yəni onda birini ictimaiyyətə çatdırdıq, yetər. Onsuz da Ayaz İmranoglu yazıb ki, İntiqam Qasımzadəni indiyə kimi heç kim bu qədər məşhurlaşdırmamışdı. Məncə, 80 yaşlı qocanı bundan artıq məşhurlaşdırmağa görə də yoxdur.

Hamı elə zənn edir ki, İntiqam Qasımzadə ADA universitetinin rektoru Hafiz Paşayevin himayəsin-

dədir. Yalan danışa bilmərəm, odur ki, nə təsdiq, nə təkzib edirəm. Mənim nəyimə lazımdır; kim kimin himayəsindədir? Ancaq “od olmasa, tüstü çıxmaz”, deyiblər. Görünür, elə Hafiz Paşayevin xətrinə başda Anar olmaqla AYB-də heç kim İntiqam Qasımzadəyə güldən ağır söz demir. Yoxsa sadaladığım bu nöqsanlardan onqat artığını bilən AYB katibləri, Mədəniyyət və Maliyyə nazirlikləri çoxdan onu divara dirəmişdilər. Bəyəm onlar bilmir ki, zay məhsullara qonarar adı ilə nə qədər pul silinir? Redaksiyada 3-4 nəfər çalışdığı halda neçə nəfər maaş alır? Jurnalın tirajını demirəm...

Doğrusu, eşidəndə ki, İntiqam Qasımzadə Hafiz Paşayevin uşaqlıq dostudur, isti münasibət saxlayırlar, sevindim. Bu mövzuda “dil” tapacağımı düşündüm. Mircəlal Paşayevə həsr etdiyim, onun əziz xatirəsinə yazdığım “Timsah dərilə ayaqqabı” hekayəsini götürüb AYB-yə gəldim. Əvvəlcə sədrin birinci müavini Rəşad Məcidlə görüşdüm, fikrimi ona bildirdim. İnsafən, Rəşad Məcid məsələyə hörmətlə yanaşdı. “Madam ki, Mircəlal müəllimdən yazmısan, ver oxuyum. Bu iş məsuliyyətlə yanaşmaq lazımdır”, dedi. Hekayəni ona təqdim edib çıxdım. Üç gündən sonra yenidən görüşdük. Rəşad Məcid hekayəni diqqətlə oxumuşdu, hətta bir-iki yerdə düzəliş də etmişdi. Əlavə bir tövsiyyə də verdi. Ağlabatandı deyə onu da əlavə etdim. Rəşad Məcid də İntiqam Qasımzadənin yaradıcılığıma qarşı allergiyalı olduğundan xəbərdardı. Dedik, bəlkə ədibin xoş xatirəsinə həsr olunmuş bu gözəl hekayə səksən yaşlı qocanı keçmişlərə boylanmağa, bu yaşda yeniyetmə yaşlarındakı kimi kinli-küdurətli davranışlarına son qoymağa düşündürə...

Bir sözlə, hekayəni daha da təkmilləşdirdikdən sonra İntiqam Qasımzadəyə təqdim etdim.

“Çeynənmiş mövzudur. Bəlkə qırx dəfə yazılıb. Müsəbiqəyə də göndərmişdin. Qarşıma çıxan kimi götürüb qırağa qoydum. Get, başqa hekayə gətir...” və burda yazmağı özümə rəva bilmədiyim sözlərlə məni geriyyə qayıtdı. Anladım ki, İntiqam Qasımzadənin təkçə mənə deyil, hətta ona əl tutan, dayaq duran, himayə edən adamlara qarşı da allergiyası, aqressiyası var. Sadəcə, özündən aşağı saydıqlarının üstünə vulkan kimi püskürə bilir, yuxarı hesab etdiklərinə isə gülümsəyib keçir. Aramızda olan söhbəti qeybət hesab edirəm və açıqlamıram.

Bəli, İntiqam Qasımzadə Hafiz Paşayevin inandığı, etibar etdiyi adamlardan biridir. Elə ona görə də Mircəlal Paşayev adına elan olunmuş hekayə müsəbiqəsinin iki mərhələsində söz sahibliyini ona

həvalə edib. Qalib vəsiqəsi qazandırılmış hekayələrin heç birində Mircəlal müəllimin nə müəllim, nə yazıçı, nə ədib kimi obrazı yaradılmayıb. Hətta deyərdim ki, həmin hekayələrin içində loru dildə desək “mırta yazılmış” bir mətn də var, bunu İntiqam Qasımzadə özü yaxşı bilir. Adam ona qarşı xeyirxah əməllərlə yadda qalmış bir insana necə kin bəsləyə bilər? Mənə çatan məsələ deyil, özü bilər, Allahı bilər.

Bu günlərdə ədibin adına III hekayə müsəbiqəsinə qəbul başa çatıb. Maraqlanmasam da eşitdiyimə görə, yenə də söz sahibi İntiqam Qasımzadədir. “Məhəbbətin gözü kor olur”, deyib babalarımız. Hafiz Paşayev saf və ülvi hisslərlə uşaqlıq dostu İntiqam Qasımzadəyə o qədər ürək-dən bağlanıb ki, dostunu ona qarşı hər hansı bir uyğunsuz hərəkətə yol verməsini ağına gətirmir. Fakt isə faklığında qalır. İstənilən adam ədibin adına müsəbiqədə qalib vəsiqəsi almış həmin hekayələri götürüb maraqlana bilər. Hekayələr “Azərbaycan” jurnalında çap etdirilmişdir.

“Adam da ilan kimidir, qabığını dəyişər, xarakterini dəyişməz” deyib ulu babalarımız. Kin, küdurət, qəzəb, aqressiya ilə dolu insanlar heç vaxt həyat tərzini dəyişməzlər. Özləri bundan utanıb, xəcalət çəkib bezib, dəyişmək istəsələr belə dəyişə bilməzlər.

Hamiya böyük hörmət və sevgi ilə:

Əli bəy AZƏRİ

QEYD: Yazı 11 yanvar - 15 fevral 2023-cü ildə hazırlanıb, “Reytinq.Az”, “Nuh.Az”, “Dəlidağ.Az” saytlarında yerləşdirilib, yüz mindən çox adam tərəfindən oxunub. AYB sədri Anar Rzayev əsl bürokrat məmur sifəti göstərərək bütün baş verənlərə rəğmən İntiqam Qasımzadəni ömürlük Prezident təqaüdünə təqdim edib. Ölkə başçısının sərəncamına əsasən İntiqam Qasımzadə ömürlük Prezident təqaüdü (1500 AZN) alır.

Bununla belə tam məsuliyyəti ilə şəhadət verirəm ki, İntiqam Qasımzadə barədə yazdıqlarım həqiqətdir. Bu yaramaz adam 45 il işlədiyi redaksiyada, o cümlədən 25 il baş redaktoru olduğu “Azərbaycan” jurnalında onlarla istedadlı şəxsi ədəbiyyatdan küsdürüb, yaradıcılıqdan iyrendirib və kənarlaşdırıb. Tanrı onu özü cəzalandırdı. İndi yaltaqlananlardan fərqli olaraq gələcək nəsil onun əsl simasını tanımalıdır. Saytlar bağlandıqda ordakı materiallar silinə bilər. Jurnal isə arxiv materialıdır, kitabxanalarda qorunub saxlanacaqdır.

YAZI DÜZÜMÜ

1.Redaktor guşəsi

-“Günəş həmişə Şərqdən çıxıb, Qərbdə batıb”..... 1

2.Publisistika

-Vüsal AĞA - “Məhəmməd Füzuli yaradıcılığı”..... 18
 -Əli bəy AZƏRİ - “Məhəmməd Füzuli əslində harada anadan olub?”..... 20
 -Damət SALMANOĞLU - “Boğulan arzular” (oçerk - bir həyat hekayəsi)..... 33
 -Əli bəy AZƏRİ - “Arzular buz bağlayanda” (Mətanət Duyğulunun həyat hekayələri)..... 48
 -Ələsgər TALİBOĞLU - “Belə ucalasan ucalanda da” (Qurban Musayev yaradıcılığı barədə)..... 66
 -Kərim ŞÜKÜRLÜ - “Ayaz İmranoğlunun “Gizli qapı”sı”..... 76
 -Xatirə FƏRƏCLİ - “Dağıstan Günəşi” (esse)..... 98
 -Düzgün ATALI - “Ağır seydilər qurultayı” (reportajsayağı)..... 105
 -Əli bəy AZƏRİ - “İntiqam Qasımzadə nağılı”..... 115

3.Poeziya

-Səbuhi RƏHİMLİ - “Bilmədim”, “Bir də bu dünyaya gəlməyəcəyəm”, “Giley”, “Bu gecə vaxtı”, “İmdad”, “Görmüşəm”, “Qapı”, “Şair ömrü sürməmişəm”, “Yuxumu yozan nənəm”, “Əhval” (şeirlər)..... 2
 -Şahməmməd DAĞLAROĞLU - “Şirin arzularla”, “İlk bahardır”, “Məni sevenlər anlayar”, “Bir şəkillə üz-üzə”, “Bilmədin”, “Bilmirəm”, “Nə biləcək” (şeirlər)..... 4
 -Leylam LEYLAM - “Sonra sənə tapılmaz”, “Nədən dünya”, “Təkbeyt”, “Diqqət elə”, “Ustadım Əli Ələmliyə” (şeirlər)..... 13
 -Əbülfəz ƏHMƏD - “Bekarçılıq”, “Gəzişmələr”, “Nisgillərimin sonu”, “İbrahim İlyası - 60”, “Veysəlli rübaisi”, “Sevgi gəzişmələri”, “Qoşalar” (şeirlər)..... 16
 -Hafiz ƏLİMƏRDANLI - Qəzəllər, rübailər..... 21
 -Bəxtiyar ABBAS İNTİZAR - “Divani”, “Hardadı”, “Qurbanlıq şeir”, “Qul Abbasa”, “Varsa”, “Deyil ki”, “Məndə”, “İkiqat qoşma”, “Səhər-səhər”, “Qurtarsın”, “Deyil”, “Axtarır”, “Fəryad günü”, “Yoxuş” (şeirlər)..... 30
 -Xuraman ZAKİRQIZI - “Əsrlərin bəlası” (poema)..... 36
 -Zahid YUSİFOV - “Yoxsa nə”, “Qaraçı”, “Gedirəm”, “Köçüb”, “Həsərət şeiri”, “Yaddaş dinir”, “Yaddaş qapısı”, “Zaman qaçır” (şeirlər)..... 61
 -Əhməd HAQSEVƏR - “Vətən nədir?”, “Oğurluğun nəticəsi”, “Hamıdan əvvəl”, “Leyla və Amin”, “Azadın konfetləri”, “Arzu xala”, “Qüdrətin başı”, “Səbinənin kəşfi”, “Zəbr”, “Nə qədər pul qalıbdır?”, “Otaqda neçə nəfərlik?”, “Nənə kimindir?”, “Bəhri-təvillər (nəsihət, zəmanət)” (uşaq şeirləri)..... 64
 -Həvva NAZİM - “Əsgərəm”, “Bənövşəni”, “Qalıb”, “Gecənin sirri”, “Demişdim axı”, “Bir “Ruhani” çal”, “Biri var”, “Qələbələr çala ha”, “Nənə dürməyi”, “A dağlar”, “Qadın”, “” (şeirlər)..... 69
 -Ramiz İSMAYIL - “Sevgi sözü”, “Çəkirim”, “Dağlıqdır”, “Sevirəm səni”, “Şair Budaq Təhməzlə deyişmə - 1”, “Şair Budaq Təhməzlə deyişmə - 2” (şeirlər)..... 74
 -Gülnarə İSRAFİL - “O dam yox”, “Təpəgözün nağılı”, “Göy qurşağı çökildi”, “Sehr açə səhər”, “Məktublar”, “Kəpənək uçuşu”, “Keçdim”, “Gəlin”, “Sis tamğalı ötənək”, “Mantra” (şeirlər)..... 78
 -Şərqiyyə BALACANLI - “Unudulan deyilsən”, “Torpaq çağırır”, “Müharibə olmasın”, “Nihadla Nilay üçün”, “Şəhidlər 1”, “Şəhidlər 2”, “Şəhidlik zirvəsi”, “Tələsdin, nədən”, “Düşməne”, “Xatirələr”, “Balalarım”, “Qələbə qapıları”, “İlqarım”, “Raziyyə”, “Ata”, “Xocalı”, “Vətən düşünəndə”, “Xoşbəxt böyüsün balam”, “Əli bəy”, “Zarat”, “Qələbə sevinci”, “Ay Sənəm”, “Lənət olsun” (şeirlər)..... 93
 -Bəxtiyar KAVANLI - “Duyğularım”, “Dostlar sevindi”, “Gözəldi”, “Dağların qış yuxusu”, “İnsanlar da bir şeirdi”, “Könlümün sözü var”, “Sevinc-kədər həyatımdı”, “Payız lövhələri”, “İstehkamçılar”, “Ərşdən gələn sovqatlar”, “Haqqımız var”, “Sevgiyə bax”, “Xəbər ver”, “Bu sahildə”, “Laçından”, “Vaxtıdır”, “Peşman eləyər səni”, “O mənəm”, “Xəbərin olmadı”, “Mümkün deyil” (şeirlər)..... 100
 -Firəngiz ÜMİD - “Gedirən”, “Analar”, “Qıyma”, “İntihar edən şəhid anasını qınayanlara”, “Çingiz”, “Bir güllə başlar”, “Əsgərim”, “Qoy var olsun dilimiz”, Tapmacalar (şeirlər)..... 110
 -Süleyman RAZAZADƏ - “Azərbaycan bayrağı”, “Vətənim”, “Baba”, “Zəlimxan gedən gündən”, “Şahbuzum”, “Xoş gəlir”, “Bizdədi”, “Yaza bilmirəm”, “Ceyrani”, “Qayıt gəl” (şeirlər)..... 112

4.Nəsr

-Əzizağa ELSEVƏR - “Yeddinci otağın sirri” (hekayə)..... 6
 -Təranə DƏMİR - “İşığa sarı”, “Qaranlıqla işıq arasında”, “Quyu” (hekayələr)..... 25
 -Mətanət DUYĞULU - “Buz bağlamış arzular” (hekayə)..... 51
 -Seyid AYNUR - “Naxış” (hekayə)..... 72
 -Ayaz İMRANOĞLU - “Sevgilimin oğlu qardaşımdır” (romandan bir parça)..... 81